АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

МАТЕРІАЛИ XI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»

(Том № 2)

Харків
2017

УДК 340.12.001
ББК 67.0
П 78

Відповідальні за випуск:

О.О. Нанарова – член Секретаріату Асоціації випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
П 78 Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». – Х.: Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – Харків: 2017. – 274 с.

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 222п, м. Харків, 61024, Україна.

УДК 340.12.001
ББК 67.0

© Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Секція Господарського права, господарсько-процесуального права;

В.Е. Вакім
аспірант кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава мудрого, м. Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інноваційний процес є складним, багатоетапним явищем, протягом якого складаються правовідносини різноманітного характеру, об'єктом яких виступає певний інноваційний продукт. А діяльність з його створення так комерціалізації характеризується підвищеною ризикованістю.

Інноваційні процеси функціонують в межах так званих національних інноваційних системах, які являють собою комплекс організаційно, економічно та юридично взаємодіючих суб'єктів наукової, науково технічної, інноваційної діяльності, інші підприємства, установи, організації, які здійснюють, забезпечують та/або сприяють проведенню наукових досліджень, розробленню, комерціалізації та практичному застосуванню (в реальному секторі економіки) результатів інтелектуальної діяльності та інноваційних об'єктів у межах національних кордонів.

Логічним кроком для держави, що прагне розвитку у сфері інноваційної діяльності є закріплення відповідного напряму державної політики, на основі якого будуть впроваджені спеціальні державні програми розвитку і розбудови національної інноваційної системи, створення особливого державного органу, наділеного відповідною організаційно-господарською компетенцією для реалізації державної інноваційної політики через спеціальні законодавчо визначені засоби та механізми.

Однак, інноваційна діяльність і, зокрема, діяльність з впровадження інноваційної продукції характеризуються надзвичайною комерційною ризикованістю. Такі ризики не завжди можуть бути нейтралізовані за рахунок існуючих приватно-правових інститутів, таких як страхування. Тому необхідною умовою для розвитку інновацій є впровадження таких правових режимів, що виконували б роль своєрідних компенсаторів можливих втрат, забезпечували державну підтримку наукових досліджень та їх подальшого перетворення на прибуткові проекти або конкурентоспроможні продукти.

Отже, для ефективного для стимулювання інноваційної діяльності через застосування механізму спеціального режиму необхідно враховувати усі об'єктивні особливості цієї галузі. Спеціальні режими інноваційної діяльності мають охоплювати або усі ланки НІС, або окремі, найбільш визначальні для

збереження кінцевого результату - технологічного переозброєння національної виробничої бази.

Зміст спеціального правового режиму визначається чинниками, що спричиняють його впровадження: це може бути як економічна мета, досягнення якої потребує окремого порядку застосування та дії законодавства, так і специфіка певного виду діяльності, території чи стану, за якої здійснення господарської діяльності на загальних засадах неможливе або неефективне.

Правові режими господарської діяльності, у тому числі інноваційної, визначаються характером поєднання основних засобів правового регулювання відповідних відносин. Засоби регулювання інноваційних відносин можна умовно розділити на дві групи: засоби регулювання господарсько-виробничих відносин, до яких слід віднести визначення суб'єктного складу та учасників відповідних відносин, засоби охорони їхніх прав, визначення об'єкту інноваційної діяльності – інноваційного продукту та його особливостей, господарсько-правове забезпечення договірних відносин у інноваційній сфері та інші аспекти; та засоби регулювання організаційно-господарських відносин, які відповідно до цілі правового регулювання мають стимулюючий, обмежуючий або комплексний характер. До таких засобів слід віднести застосування державних гарантій, податкових, митних та амортизаційних пільг, засобів державної підтримки, а також заходів відповідальності за порушення у сфері інноваційної діяльності передбачено створенням спеціального правового режиму інноваційної діяльності. Слід зауважити, що таке розмежування не є суворим, носить умовний характер та запропоноване для систематизації можливих засобів впливу на інноваційні відносини.

Фактично одну з можливих моделей спеціального режиму інноваційної діяльності у формі спеціальної економічної зони закріплено в Законі України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків», який передбачає надання державної підтримки щодо стимулювання діяльності технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств при реалізації проектів за пріоритетними напрямами діяльності технологічних парків. Державне сприяння інноваційній діяльності здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидіювання проектів технологічних парків.

Однак, проаналізувавши положення цього закону, можна дійти висновку, що закріплені у ньому пільги та преференції стимулюють не діяльність технопарку в комплексі, а лише умов реалізації конкретного, зареєстрованого інноваційного проекту технічного парку. До того ж, технопарк – не єдина форма впровадження спеціального режиму. Спеціальний правовий режим інноваційної діяльності – багато варіативне поняття, яке має охоплювати всі етапи інноваційного процесу від виникнення ідеї та розробки інноваційного продукту до його реалізації або експорту інноваційної продукції, та стимулювати

діяльність усіх суб'єктів національної інноваційної системи, включаючи як інноваційні підприємства, науково-дослідні інститути та вищі навчальні заклади, так і інвесторів, венчурні фонди та інших зацікавлених осіб.

Таким чином можна дійти висновку, що хоча Україна і робить певні нерішучі кроки для стимулювання інноваційної діяльності та розвитку національної інноваційної системи, нинішній стан законодавства у цій сфері актуалізує питання запровадження для її стимулювання спеціального режиму має на меті перш за все мінімізувати ризики, заохотити потенційних інвесторів та забезпечити належне фінансування.

Врублевська Катерина Миколаївна
аспірант кафедри господарського права
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КОНВЕРГЕНЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПРАВА: РОЗВИТОК МІЖІНСТИТУЦІЙНИХ УТВОРЕНЬ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Об'єктивна необхідність інтеграції України у світове господарство і розвитку її міжнародних відносин безпосередньо випливає передусім з потреб використання у національній системі відтворення міжнародного розподілу праці, що забезпечує розвиток та зростання багатства суспільства. Така інтеграція сприяє формуванню ефективної структури економіки країни, вирішує комплекс екологічних проблем, що можуть бути розв'язані спільними зусиллями, та відкриває додаткові можливості у створенні належних умов для задоволення життєвих потреб народу України.

З метою формування необхідних інституціональних умов для інноваційної діяльності, інтеграції наукової, інноваційної й виробничої сфер економіки, розвитку інноваційного підприємництва держава проводить інноваційну політику.

Головним питанням державної інвестиційної політики є визначення пріоритетних сфер та об'єктів інвестування, які мають відповідати як стратегічним національним інтересам держави, так і тим невідкладним завданням, які випливають із сучасного стану та структури економіки.

В сучасних умовах ведення міжнародних відносин лише активне використання результатів інноваційної діяльності може стати значним каталізатором економічного зростання і значно підвищити рівень конкурентоспроможності підприємства. Результативність і ефективність інноваційної діяльності промислового підприємства залежить від багатьох факторів і чинників, проте одним із основоположних є технологічний розвиток.

В ході господарської діяльності суб’єктів господарювання, для підвищення рівня конкурентних переваг як на вітчизняних так і світових ринках, постає необхідність активізувати інноваційно-інвестиційний розвиток.

Ядром технологічного укладу зазвичай є принципово нові (радикальні) технології, які створені під впливом раніше невідомих законів і закономірностей, винаходів, відкриттів, які докорінно змінюють зміст різних видів діяльності в суспільстві.

Таким чином, технологічні уклади є невід’ємною складовою інноваційного розвитку економіки як країни в цілому так і окремих підприємств. На жаль, в Україні не приділяється необхідна увага розвитку вищих технологічних укладів, а на підприємствах, які намагаються впроваджувати інновації, використовуються технологічні уклади нижчих рівнів.

Розвиток суспільних відносин у напрямку демократизації зумовив активізацію використання для регулювання даних відносин таких засобів та методів, які мають договірну природу.

Змістом інноваційно-інвестиційного договору, як власне господарського – є сукупність його умов.

Предметом договору інноваційного інвестування виступає інноваційний продукт, який має бути захищений патентом. При цьому, вказаний предмет можливо поділити на загальний та спеціальний. До загального можна віднести: продукт (винаходи, ноу-хау і т. д.), технологію (це об’єкти промислової власності, що можуть бути використані у виробництві) та промисловий зразок. У свою чергу, спеціальний предмет – спеціальні види технологій (як приклад, біотехнології), які потребують створення спеціальних договірно-правових форм їх передачі з інвестиційною метою, враховуючи їх особливий публічний та приватний інтерес.

Об’єктом інноваційного інвестування є інноваційне виробництво.

Мета договору ототожнюється зі змістом зобов'язальних правовідносин, які виникають на підставі укладеного договору. Договір інноваційного інвестування відрізняє від інших цивільно-правових договорів те, що діяльність сторін спрямована на досягнення такої кінцевої мети як реалізація інвестицій та отримання прибутку.

Відносини щодо інвестування інноваційного продукту мають на меті отримання прибутку (роялті, інвестиційний прибуток та ін.). Однак якщо інвестор бере безпосередню участь в інвестуванні, то реципієнт здійснює діяльність щодо реалізації та використання інвестицій з метою отримання прибутку. Специфіка даного договору полягає саме в тому, що дії сторін такого договору спрямовані на досягнення загальної кінцевої мети – одержання прибутку. Однак, беручи до уваги, що предметом договору виступає інноваційний продукт, у кожної зі сторін з’являються певні додаткові ризики.

Відповідно до цивільного законодавства, щоб договір як юридичний факт породжував правові наслідки, мають бути наявність волі двох або більше сторін. Таким чином договір є двостороннім правочином. Щодо відносин інвестування інноваційного продукту, то сторонами такого договору будуть інвестор та реципієнт. Особливістю інноваційного інвестування виступає те, що інвестор інвестує в інноваційне виробництво не вільні майнові активи, а інноваційний продукт. можна говорити про те, що він є так званим «інтелектуальним інвестором».

З укладенням договору у сторін виникають взаємні права та обов'язки. Враховуючи специфічний предмет договору – інноваційний продукт – у сторін виникають додаткові та дещо специфічні права та обов'язки. Адже специфіка предмету така, що він має додаткові ризики. Тому варто детально розглянути права та обов'язки сторін, задля того, щоб максимально врахувати інтереси сторін та обґрунтувати їхні ризики: в разі необхідності обов'язок інвестора доопрацювати інноваційний продукт, удосконалити його; вимагати охорону комерційної таємниці (до складу комерційної таємниці входить: ноу-хау, пов'язане з виробничим процесом, з його технологією, тобто ноу-хау, що доповнює винаходи, корисні моделі та дозволяє включити їх до процесу виробництва та комерційна таємниця маркетингу і менеджменту); можливість комплексних витрат на створення інноваційного продукту. Такий порядок має стимулювати процес створення інновації.

Відповідно до ст.4 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» строк дії патенту України на винахід становить 20 років від дати подання заявки. Таким чином, вдається за можливе запропонувати наступний варіант участі інвестора в розподілі прибутку. Задля додаткової охорони інтересів інвестора, можливо передбачити у договорі інноваційного-інвестування обов'язковий платіж інвестору реципієнтом у вигляді роялті та відсотка від інвестиційного прибутку (не покритий роялті). При цьому, слід зазначити, що роялті можна розрахувати від строку дії патенту на винахід, мотивуючи це покриттям витрат на створення інноваційного продукту.

Таким чином роялті утворює серцевину відплатного характеру, сторони модифікують розподіл ризиків між учасниками відносин в залежності від ступеня ризику. В свою чергу ризики реалізації інноваційної продукції повинні знайти своє відображення в договорі інноваційного інвестування.

Інноваційне інвестування таким чином виступає як комплексний інститут господарського права, що призначений забезпечити правовий порядок у відносинах обороту виключних прав на використання інноваційного продукту шляхом інвестування цих прав в господарську діяльність реципієнта з метою підвищення технологічного рівня виробничої діяльності реципієнта інвестування та конкурентоспроможності відповідних інноваційних товарів та послуг та отримання інвестиційного прибутку інвестором.

Гайдук Анна Сергіївна,
студентка групи ПІ-41
ПЮІ НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РОЗУМІННЯ ДЕФІНІЦІЇ «КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО ДЕРЖАВИ»

На сьогодні особливої уваги потребує питання щодо особливостей і визначення поняття корпоративного права держави та управління даними правами державою. Ефективне управління органами, які уповноважені здійснювати державні корпоративні права, та достатній контроль з боку держави за створенням та діяльністю державних акціонерних товариств, прийняття рішень щодо діяльності даних акціонерних товариств, прийняття рішення щодо діяльності господарських товариств, на сьогодні мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави. Проведення політики яка спрямована на захист акціонерів з використанням механізмів професійного управління даними об'єктами вже є передумовою для успішного підвищення платоспроможності поліпшення фінансово- господарського стану підприємств та зростання рівня соціально-економічного розвитку країни загалом.

Питання порядку здійснення корпоративними правами держави регулюється статтями 167 та 172 Господарського кодексу України, законами України «Про управління об'єктами державної власності» (зокрема, ст. 11 встановлює особливості управління та обмеження щодо розпорядження корпоративними правами держави) також ЗУ « Про холдингові компанії» та Постановами Кабінету Міністрів «Про управління корпоративними правами держави» та інші.

Термін «корпоративні права держави» визначається у Посанові Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2004 року «Про затвердження Основних концептуальних підходів до підвищення ефективності управління корпоративними правами держави»

Розділ 2 зазначає, що корпоративні права держави - це право держави, частка якої визначається в статутному капіталі господарського товариства, що включає право на управління цим товариством, отримання певної частки його прибутку (дивідендів), активів у разі ліквідації відповідно до законодавства, а також інші права, передбачені законом та установчими документами.. Дане визначення в деякій мірі відповідає визначенню в Господарському кодексі України поняттю «корпоративні права» , за виключенням моменту щодо управління товариством.

Також слід зазначити, що правові основи управління об'єктами державної власності ,зокрема основи управління корпоративними правами держави , визначено Законом України «Про управління об'єктами державної власності» ,

але у вказаному Законі України визначення поняття «корпоративні права держави» відсутнє.

Держава здійснює свої корпоративні права через систему органів управління державними корпоративними правами, яка включає декілька рівнів.

Кабінет Міністрів України є вищим органом управління майном, що знаходиться у державній власності , приймає нормативно-правові акти з питань управління державними корпоративними правами , визначає органи, уповноважені управляти державними корпоративними правами, приймає рішення про передачу корпоративних прав з державної у комунальну власність

Крім того, слід відмінити, що на сьогодні Кабінет Міністрів України визначний вищим органом у сфері управління об'єктами державної власності (стаття 116 Конституції України) .

Фонд Держаного майна України (ФМДУ) здійснює управління державними корпоративними правами при проведенні приватизації і корпоратизації державних підприємств до моменту закінчення цих процесів. ФМДУ здійснює управління акціями ,які згідно з планом приватизації підлягають продажу передає у встановленому порядку органам, уповноваженими управляти об'єктами державної власності, акції, які згідно з планом приватизації залишаються у державній власності.

Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Агентство державного майна України входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності в тому числі корпоративними правами держави.

Отже, підсумовуючи вище зазначене, можна дійти до висновку, що чинне законодавство України потребує суттєвого вдосконалення, зокрема в частині визначення терміну «корпоративні права держави» з метою уникнення неоднозначного тлумачення вищенаведеного поняття та забезпечення ефективного управління корпоративними правами держави.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права Олефір А.О.

Желобницький Ярослав Сергійович
Студент 3-го курсу Інституту кримінальної юстиції НУ «ОЮА»

ФОРМИ ЗАХИСТУ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

На сьогодні господарські товариства є одним з найефективніших способів організації здійснення господарської діяльності. Розвиток корпоративних відносин передбачає також і розвиток дієвих способів попередження та захисту від порушень прав у даній сфері. Право кожного учасника корпоративних

відносин випливає з положення про захист цивільних та інтересів (ст. 15 ЦК), що є невід'ємною гарантією реалізації корпоративних прав та інтересів. Актуальним залишається питання про обрання найбільш дієвої форми захисту порушених прав та інтересів.

Під формою захисту можна розглядати систему внутрішньо узгоджених, організаційних заходів, направлених на захист суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, або ж організаційно-правовий порядок реалізації засобів захисту прав [1].

Аналіз теоретичних положень та норм законодавства України дозволяють виокремити три різні форми захисту корпоративних прав: 1) судова; 2) позасудова (адміністративна); 3) самозахист [2].

Судова форма захисту здійснюється судом у визначеній процесуальним законодавством формі. Дана форма захисту має універсальний характер, є провідною і найбільш дієвою формою захисту серед інших.

Судовий захист корпоративних прав становить собою діяльність суду із розгляду справ, що спрямована на забезпечення недоторканності права, припинення порушення права чи відновлення уже порушених прав.

Відповідно до положень п.4 ч.1 ст.12 Господарського процесуального кодексу, справи, що виникають з корпоративних відносин між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, членами) підвідомчі господарським судам.

Позасудова форма захисту корпоративних прав полягає в можливості звернутися за захистом своїх прав до спеціальних державних органів управління. Однак, цей механізм у більшості стосується членів акціонерних товариств і пов'язаний з особливостями функціонування таких товариств і обігом акцій. Найбільш значимою є діяльність Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). В рамках повноважень, визначених Законом України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», дана комісія має право проводити перевірки та ревізії фінансово-господарської діяльності емітента (п. 9 ст. 8 Закону); надсилати емітентам обов'язкові до виконання розпорядження про усунення порушень законодавства про цінні папери (п. 10 ст. 8 Закону); накладати адміністративні стягнення, штрафні та інші санкціях за порушення чинного законодавства на юридичних осіб та їх співробітників, аж до анулювання ліцензії (п. 14 ст. 8 Закону).

Громадяни можуть безпосередньо звертатися до НКЦПФР зі скаргами про поновлення та захист законних інтересів на ринку цінних паперів, порядок розгляду яких визначений Інструкцією про порядок розгляду звернень громадян в Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку, затвердженої рішенням НКЦПФР від 06.11.2012 р.

Враховуючи складність та тривалість судової форми захисту, у деяких випадках, адміністративна форма захисту є більш оперативною та дієвою.

Така форма захисту прав (в т.ч., корпоративних) як самозахист знайшла своє закріплення в ст. 19 Цивільного кодексу.

Самозахист корпоративних прав є альтернативною формою захисту матеріально-правового порядку, який в силу сутності корпоративних прав полягає у можливості особи у разі порушення, виникнення загрози такого порушення застосувати заходи, які не заборонені діючим законодавством та які спрямовані на припинення порушення або ліквідацію його наслідків [3].

Самозахист корпоративних прав може здійснюватись як безпосередньо самими учасниками товариства, без залучення інших суб'єктів (наприклад, шляхом взяття участі в управлінні справами товариства або скликанням загальних зборів товариства), так і опосередковано, через залучення органів управління господарським товариством (наприклад, внесення пропозицій до порядку денного загальних зборів).

Дана форма захисту найбільш ефективно реалізується колективно, шляхом об'єднання з іншими учасниками товариства.

Отже, з метою захисту свої корпоративних прав та інтересів, можна використовувати одну з трьох форм захисту: 1) судова; 2) позасудова (адміністративна); 3) самозахист. Кожна з вказаних форм має як свої недоліки, так і переваги. Судова форма захисту попри свою дієвість, є доволі складною і тривалою. Застосування адміністративної форми в певних випадках є більш дієвим та оперативним. У разі самозахисту своїх корпоративних прав та інтересів, найбільш результативним буде здійснення такого захисту разом з іншими учасниками товариства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дзера І.О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні / І.О. Дзера. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – С. 32.

2. Корпоративне право України : підручник / В.В. Луць, В.А. Васильєва, О.Р. Кібенко, І.В. Спасибо-Фатєєва [та ін.]; за заг. Ред.. В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – С. 306, 309.

3. Бігняк О.О. Теоретичні проблеми самозахисту корпоративних прав у цивільному праві України / О.О. Бігняк // Митна справа : Науково-аналітичний журнал. – 2013. - № 3 (ч. 2; кн. 2). – С. 166-167.

Kovalevskaya Ekaterina
4th year student, 1 group
University of prosecution and criminal justice Yaroslav Mudriy National Law University

" What is that NCA and how it is working in Ukraine"

Non-competition agreements are employment contracts used by employers to limit the ability of an employee to compete with the employer by stealing customers or trade secrets. Enforceable agreements must strike a balance between protecting the employer's legitimate business interests from an unfair competitive advantage with the employee's right to work in a field for which he or she is trained. In general, courts

decide what is considered reasonable or not reasonable by examining the type and size of the business, how long and over what geographic area the restrictions apply and whether adequate consideration, or benefit, was given the employee at the time the agreement was signed. Non-compete agreements are common for executives and sales people, as well as people employed in the tech, medical, and service industries.

There are a lot of examples that non-competition agreements are very famous and widely used all over the world. For examples, on 2 September 2013 Microsoft litigated the enforceability of a non-compete clause on Nokia preventing it from producing any mobile devices under the Nokia name through 31 December 2015 or in 2005, Microsoft and Google litigated the enforceability of a non-compete clause in Kai-Fu Lee's employment contract with Microsoft. Difference in state laws were highlighted as Google attempted to maneuver the case to California courts, where California law would be more likely to hold the clause unenforceable.[8]

This practice came to Ukraine together with the representative offices of international companies that implemented provision about a noncompetition by analogy with the offices in the USA or Europe.

However, judicial practice which was folded in Ukraine testifies in behalf of unlegality of any agreements in relation to limitation of rights for personality to carry on that or other activity, regardless of limiting to the certain kinds or term. According to positions of item 43 Constitution of Ukraine, ch.1 item 27 and item the 312 Civil codes of Ukraine, item 9 labour Code Ukraine are agreements about an noncompetition and about a refuse to entice can be acknowledged invalid a court. And to exact a fine or harm for the nonperformance of obligations under these agreements will not turn out justly. Confirmation to that judicial practice in matters: №191 /215/14-c and № 2-397/09-c

I consider that with development of high-tech, appearance of innovative spheres in business and transition of practically all spheres of our life in the technological field - NCA will become vast and early or late will become ordinary practice for Ukraine, because this factor, certainly, plays not in behalf on our country at the choice of territory of realization of activity, when startap is created or a question costs about the necessity of opening of representative office of foreign company for Ukraine

Колінько Ірина Олександрівна,
НЮУ ім. Ярослава Мудрого,
студентка Полтавського юридичного інституту, групи ПІ-41

ДОГОВІР ПОРУКИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Порука є загальновідомим і достатньо поширеним видом забезпечення виконання зобов’язань як в цивільному, так і господарському обігу. Проте в ГК

України забезпеченню виконання господарських зобов'язань, у тому числі і поруці, не присвячено спеціальних норм. У ч. 1 ст. 199 ГК України лише визначено, що виконання господарських зобов'язань забезпечується заходами захисту прав та відповідальності учасників господарських відносин, передбаченими цим Кодексом та іншими законами. За погодженням сторін можуть застосовуватися передбачені законом або такі, що йому не суперечать, види забезпечення виконання зобов'язань, які звичайно застосовуються у господарському (діловому) обігу.

При цьому до відносин щодо забезпечення виконання зобов'язань учасників господарських відносин застосовуються відповідні положення ЦК України.

І хоча в ЦК України, начебто, уже детально врегульовано питання, пов'язані з договором поруки (статті 553–559), на практиці постійно виникають проблеми із застосуванням відповідних норм. Насамперед, це стосується збільшення обсягу відповідальності поручителя, яке може призвести до припинення договору поруки, якщо не було отримано на таке збільшення згоди поручителя (ч. 1 ст. 559 ЦК України).

Вищі судові інстанції (Вищий господарський суд України і Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ) постійно надають роз'яснення щодо змісту правових норм, присвячених поруці, Верховний Суд України неодноразово приймав постанови за результатами перегляду судових рішень щодо поруки, однак ситуація залишається вкрай проблемною.

Аналіз ч. 1 ст. 559 ЦК України дозволяє дійти висновку, що підставою для припинення поруки в окресленому випадку є наявність таких умов у сукупності: 1) зміна зобов'язання без згоди поручителя; 2) збільшення обсягу відповідальності поручителя; 3) причинний зв'язок між зміною зобов'язання без згоди поручителя та збільшенням обсягу його відповідальності.

Зміна зобов'язання, яке виникає на підставі договору поруки, передбачає зміну умов (пунктів) договору, що були визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умов, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства, вчинену в такій самій формі, що й договір, який змінюється, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із звичаїв ділового обороту.

Як зауважив Верховний Суд України у своїй постанові від 5 лютого 2014 р., погодження поручителя зі змінами до кредитного договору, які визначають конкретні умови, порядок та обсяг збільшення відповідальності боржника, висловлене шляхом підписання додаткової угоди до договору поруки, не потребує додаткової згоди поручителя на збільшення відповідальності.

Щодо другої необхідної умови припинення договору поруки – Пленум Вищого господарського суду України у п. 4.1.6 своєї Постанови від 24 листопада 2014 р. No 1 «Про деякі питання практики вирішення спорів , що виникають з

кредитних договорів» визначив, що збільшення обсягу відповідальності поручителя внаслідок міни забезпеченого порукою зобов'язання суди повинні розуміти як: підвищення розміру процентів або встановлення нових умов щодо порядку зміни розміру процентної ставки, що призведе до її збільшення; відстрочення виконання, що призводить до збільшення періоду, за який нараховуються проценти; установлення або збільшення розміру неустойки; розширення змісту основного зобов'язання щодо дострокового повернення кредиту та плати за користування ним тощо.

Однак надання банком позичальнику відстрочки погашення основного боргу строком на шість місяців без продовження строку дії кредитного договору не збільшує обсягу відповідальності самого поручителя, а тому не є підставою для припинення поруки в розумінні ч. 1 ст. 559 ЦК України (постанова Верховного Суду України від 23 грудня 2014 р. No 916/101/14).

Третя умова припинення поруки – причинний зв'язок між зміною зобов'язання без згоди поручителя та збільшенням обсягу його відповідальності – це об'єктивний зв'язок між зміною зобов'язання без згоди поручителя та збільшенням обсягу його відповідальності, який полягає у тому, що саме зміна зобов'язання, здійснена без згоди поручителя, має своїм наслідком збільшення обсягу відповідальності останнього.

Таким чином, підставою для припинення поруки є така зміна умов (пунктів) основного договору, які були визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умов, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства, вчинена в такій самій формі, що й договір, який змінюється, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із звичаїв ділового обороту, у разі коли така зміна призвела до збільшення обсягів основного боргу, процентів, неустойки, відшкодування збитків, якщо інше не встановлено договором поруки.

Науковий керівник : к.ю.н., асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права Олефір А.О

Колінько Ірина Олександрівна
НЮУ ім. Ярослава Мудрого,
студентка Полтавського юридичного інституту, групи ПІ-41

ДО ПИТАННЯ УКЛАДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ

Комп'ютерні технології та стрімкий розвиток мережі Інтернет стали невід'ємною частиною життя всього світу. Наразі вони широко застосовуються банківськими установами, у сфері податкової звітності, а також при провадженні господарської діяльності різними суб'єктами господарських правовідносин.

Власне, для успішного ведення бізнесу в умовах жорсткої конкуренції останнім часом прослідковується тенденція електронного документообігу, а також випадки укладення договорів в електронній формі, що й вказує на актуальність їх використання та необхідність вивчення даного питання.

На думку І. В. Спасибо-Фатєєвої під правочинами, що вчинені за допомогою електронних засобів зв'язку, необхідно розуміти «подання інформації (змісту правочину) на інших носіях, аніж папір, однак із фіксацією волі (думки, намірів) сторін через логічно упорядковані знаки» [1].

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 207 ЦК України правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку [2]. Саме тому, виходячи з даного положення закону, договір укладений в електронній формі не може визнаватися окремою та самостійною формою правочину, а є одним з різновидів письмової форми, що відрізняється він неї матеріальним носієм інформації. Якщо найбільш поширеним матеріальним носієм письмової форми договору є папір, то при укладенні договору в електронній формі – сервер, лазерний диск чи будь-який інший електронний носій.

Варто зазначити, що відсутні законодавчо закріплені норми, котрі здатні врегульовувати питання укладення та оформлення електронного господарського договору, але при їх укладенні варто враховувати норми ЦК України та ГК України, що регламентують договірні правовідносини в Україні, а також Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис».

Положення ГК України не передбачає прямої заборони укладення господарського договору в електронній формі, оскільки ст. 181 даного Кодексу зазначає, що він «за загальним правилом викладається у формі єдиного документа, підписаного сторонами та скріпленого печатками. Допускається укладення господарських договорів у спрощений спосіб, тобто шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо, а також шляхом підтвердження прийняття до виконання замовлень, якщо законом не встановлено спеціальні вимоги до форми та порядку укладення даного виду договорів» .

Слід враховувати, що детального переліку цих реквізитів закон не визначає, але одним з обов'язкових визнається електронний підпис, який використовується для ідентифікації автора та/або підписувача електронного документа серед інших суб'єктів електронного документообігу. Він закріплює згоду сторін і завершує створення електронного документа.

В той же час, статтею 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» передбачено, що юридична сила електронного документа не може бути опротестована виключно на підставі того, що він має електронну форму. Таким чином, договір укладений в електронній формі, має таку ж юридичну силу, як і письмовий, тобто вони є рівноцінними. Окрім того,

належним чином оформлений договір в електронній формі може бути використаний в судовому розгляді в якості доказу. Оригінал електронного документа дає змогу довести його цілісність та справжність у порядку і у випадках визначених законодавством, він може бути пред'явлений у візуальній формі відображення, в тому числі і у паперовій копії.

Слід враховувати що, відсутність між сторонами домовленості про використання електронних документів і відповідного виду електронного підпису при укладенні договору через мережу електронного зв'язку може призвести до визнання такого договору неукладеним. А тому укладенню господарських договорів електронній формі має передувати досягнення згоди сторін щодо використання електронних документів і електронного цифрового підпису у письмовій формі.

Здійснивши аналіз чинного законодавства, можна прийти до висновку, що він вважається укладеним в момент отримання акцепта особою, що відправила оферту, але складним є питання визначення часу отримання акцепту. Це може бути момент прибуття файла, що містить підписаний акцепт, на поштовий сервер надавача послуг електронної пошти оференту або ж момент перекачування файлу з акцептованою офертою на комп'ютер оферента.

Таким чином, враховуючи сучасні тенденції активного використання комп'ютерних технологій у господарській діяльності, питання щодо процедури оформлення та укладення господарського договору в електронній формі є важливим та потребує подальшого розгляду.

Правовідносини, що тісно пов'язані з процедурою та особливостями укладення господарських договорів в електронній формі, потребують нагального та детального нормативно-правового врегулювання на законодавчому рівні, яке б відповідало розвитку та функціонуванню даних відносин в сфері господарської діяльності оскільки це певною мірою негативно позначається на можливості використання таких договорів на практиці.

Науковий керівник : к.ю.н., асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права Олефір А.О

МАКАРЕНКО А.С.
студентка 4-го курсу , 41 групи
Полтавського юридичного інституту
НЮУ ім. Ярослава

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ТОВАРНИХ БІРЖ

Функціонування сучасного ринку знаходиться в залежності від сукупності суб'єктів господарювання, які забезпечують рух товарів, послуг, грошей, цінних паперів та робочої сили. Одним із таких особливих суб'єктів господарювання виступає біржа.

Незважаючи на те, що в Україні прийнято низку нормативних актів, покликаних врегулювати відносини у сфері реалізації біржової продукції через біржовий ринок, та здійснено ряд наукових досліджень у сфері торгово-біржової діяльності представниками як юридичної, так і економічної науки, зокрема такими авторами як Л.О. Панькова , А.Г. Бобкова, Ю.О. Моісеєв , Ю.О. Моісеєв, М.О. Солодкий , Г. Міщук, Ю.В. Чижмарь тощо.

Визначення правового статусу окремого суб'єкта права пов'язане з дослідженням комплексу прав та обов'язків, якими він наділяється, з порядком їх набуття. Це цілком стосується і товарної біржі, оскільки вона є юридичною особою і виступає суб'єктом правовідносин, на неї поширюються загальнотеоретичні положення щодо правового становища юридичної особи. Під правовим становищем розуміється встановлене нормативно-правовими актами місце окремого суб'єкта права в певній системі. При цьому воно визначається, перш за все, його правосуб'єктністю. Товарні біржі мають специфічну мету діяльності та завдання, які обумовлюють значну роль у її правовому статусі. Отже, враховуючи специфіку діяльності товарних бірж, можна дійти висновку, що галузевою правосуб'єктністю вони володіють у межах господарського права.

Поняття «біржа» досить давно є предметом дослідження філологів, юристів, економістів. О. Штиллих відзначав той факт, що істотні ознаки особливого роду виду ринку, названого «біржею», на жаль, ще не остаточно визначені наукою.

Відмінною ознакою товарної біржі від інших юридичних осіб є мета її створення та особливий статус учасників. Загалом із аналізу Закону «Про товарну біржу» можна зробити висновок, що товарна біржа - це юридична особа, метою якої є надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування, полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій.

Господарський кодекс зазначає, що товарна біржа - особливий суб'єкт господарювання, який надає послуги в укладенні біржових угод, виявленні попиту і пропозицій на товари, товар-них цін, вивчає, упорядковує товарообіг і сприяє пов'язаним з ним торговельним операціям; юридична особа, яка діє на засадах самоврядування і господарської самостійності, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банку, печатку зі своїм найменуванням; не займається комерційним посередництвом і не має на меті одержання прибутку. Право на заснування товарних бірж мають лише фізичні особи-підприємці. Закон встановлює, що вступний внесок члена біржі має дорівнювати вартості «біржового місця», що визначається виходячи з попиту та пропозиції на «біржове місце». Особа, яка сплатила пайовий або вступний внесок, набуває управнення власника щодо «біржового місця» і може винаймати свої членські права, а також продавати ці права за правилами, встановленими

біржовим комітетом (радою біржі). Отже, права та обов'язки члена товарної біржі залежать від того, чи є він власником біржового місця.

Особливість правового становища товарних бірж полягає у тому, що ці юридичні особи здійснюють спеціальні види діяльності: надання послуг в укладенні біржових угод, виявленні попиту і пропозицій на товари, товарних цін, вивчення, упорядкування товарообігу і сприяння пов'язаним з ним торговельним операціям. Отже, товарна біржа - це юридична особа, яка має спеціальну правоздатність.

Музика Юлія Геннадіївна
студентка 5 курсу, 2 факультету, 5 групи
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ГРОМАДСЬКІ СЛУХАННЯ ПРОЕКТІВ МІСТОБУДІВНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

В умовах сучасного розвитку нашої держави актуальним є питання удосконалення інститутів демократії, зокрема, у сфері містобудівної діяльності щодо планування, забудови та іншого використання територій. Це зумовлено тим, що для забезпечення сталого розвитку населених пунктів необхідним є врахування державних, громадських та приватних інтересів. Останнє реалізується за допомогою такого особливого механізму, як громадські слухання проектів містобудівної документації.

По-перше, слід звернути увагу на те, що загальне визначення поняття «громадські слухання» міститься у ст. 13 Закону України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 року, а саме територіальна громада має право проводити громадські слухання – зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування [1]. Але, хочу зазначити, що спеціальне законодавство, яке регулює здійснення містобудівної діяльності, не деталізує це визначення, а лише окреслює процедурні питання реалізації такого права. А тому, якщо звернутися до п.10 ч.1 ст.31 вищезазначеного закону, то можна побачити, що до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать проведення громадського обговорення містобудівної документації. Таким чином, громадські слухання практично прирівнюються до громадських обговорень. Така маніпуляція термінами призводить до непорозумінь і дозволяє органам місцевої влади впливати на процес ухвалення містобудівної документації.

По-друге, слід констатувати, що процедура проведення громадських слухань зазначається в Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 року, а також у Постанові Кабінету Міністрів України

«Про затвердження Порядку проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні» від 25.05.2011 року. Так, громадським слуханням підлягають розроблені в установленому порядку проекти містобудівної документації на місцевому рівні: генеральні плани населених пунктів, плани зонування територій, детальні плани територій. Але, слід зазначити, що вищезазначені нормативно-правові акти зобов'язують органи місцевого самоврядування оприлюднювати проекти містобудівної документації та інформувати громадян про можливість ознайомлення із цими документами. При цьому на практиці останні оприлюднюють лише частину таких документів, бо законодавство не містить вимог до оприлюднення повних проектів таких документів [4]. Окрім того також не висуваються вимоги щодо оприлюднення змін до відповідних проектів, чим також зловживають органи місцевого самоврядування.

По-третє, для розгляду спірних питань, що виникають у процесі громадських слухань, може утворюватися погоджувальна комісія. Така комісія складається від 25 до 55 осіб, із них 50-70% її членів повинні бути представниками громадськості. Проте вищезазначені правові акти не висувають чітких вимог щодо того, хто, в який період, за якою процедурою має обирати таких представників. Окрім того, велике питання викликає норма, яка встановлює, що 30% складу такої комісії повинні бути представники всеукраїнських громадських організацій та професійних об’єднань. Проте ця норма суперечить природі такого інституту, тому що останній і запроваджений для того, щоб враховувати громадські інтереси відповідного населеного пункту при його забудові.

По-четверте, законодавство передбачає, що громадські слухання проводяться лише щодо проектів містобудівної документації, яка стосується місцевого рівня. Однак, виникає ряд проблем щодо врегулювання питання забудови територій за межами населених пунктів. А саме, така процедура, як громадські слухання не проводяться, у зв’язку із чим не враховуються інтереси суміжних громад. Проте зустрічаються непоодинокі випадки, коли суб’єкти господарювання розміщують свої будівлі впритул до житлових будинків, що завдає багато проблем відповідному населенню.

Отже виходячи з вищезазначеного, слід констатувати, що такий інститут, як громадські слухання проектів містобудівної документації, потребує законодавчого удосконалення.

Пропонуємо наступне:

1) на рівні спеціального законодавства, що регулює здійснення містобудівної діяльності, закріпити та деталізувати поняття «громадські слухання проектів містобудівної документації» з метою усунення неоднозначного трактування останнього;

2) запровадити чіткі імперативні вимоги щодо оприлюднення повного пакету проектної містобудівної документації органами місцевого самоврядування, у тому числі оприлюднення змін до вищезазначених документів;

3) деталізувати форми здійснення громадських слухань з урахуванням новітніх комп'ютерних технологій;

4) виключити норму, яка передбачає, що 30% складу погоджувальної комісії повинні бути представники всеукраїнських громадських організацій та професійних об'єднань, а саме вважаємо недоречним, що проблеми відповідної територіальної громади повинні вирішувати такі організації;

5) запровадити інститут громадських слухань суміжних населених пунктів з метою вирішення питань забудови території за межами населених пунктів.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Верховна Рада України; Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР.
2. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності», Верховна Рада України; Закон від 17.02.2011 № 3038-VI.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні», Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 25.05.2011 № 555.
4. Електронний ресурс: http://cityplan.in.ua/gromadski-sluhannja .

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Р.П. Бойчук

Склярова Римма Василівна
студентка 4 курсу 6 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ІНСТИТУТ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Останнім часом все більшого і більшого поширення набуває інститут інтелектуальної власності (надалі – ІВ) в Україні. І забезпечення правової охорони ІВ є необхідною умовою процвітання будь-якої країни.

Відповідно до ст. 418 Цивільного кодексу України (надалі – ЦК України), право ІВ – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права ІВ, визначений цим Кодексом та іншим законом. Право ІВ є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права ІВ чи обмежений у його здійсненні. Відповідно до ст. 154 Господарського кодексу України (надалі – ГК України), відносини, пов'язані з використанням у господарській діяльності та охороною прав ІВ, регулюються цим Кодексом, положеннями ЦК України з

урахуванням особливостей, передбачених ГК України та іншими законами. У ст. 155 ГК України та у ст. 420 ЦК України надається перелік об'єктів прав ІВ, однак він не є вичерпним.

Так, одним з об'єктів прав ІВ у сфері господарювання є торговельні марки (знаки для товарів і послуг) (надалі – ТМ), відносини щодо якої регулюються, зокрема спеціальним ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». Наголошую, що механізм захисту прав ІВ перебуває лише у стані свого становлення і є зовсім не досконалим, тому на разі дуже важко зустріти на практиці ідеальний механізм регулювання і захисту прав ІВ.

Захист права ІВ — це сукупність заходів, спрямованих на встановлення та визнання прав ІВ у разі їх порушення, оспорювання чи невизнання. У статті 21 ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», зазначено, що захист прав на знак здійснюється у судовому порядку. Як відомо, складовою частиною принципу змагальності, дотримання якого є обов'язковим у будь-якому процесі, є докази. До того ж, кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень (ч. 1 ст. 33 ГПК України). І лише, спираючись на певні докази, можна будувати тактику захисту прав ІВ. В чинному Законі взагалі не врегульовано інститут доказування порушення прав ІВ, хоча саме він є вирішальним важелем на шляху до відновлення порушених прав.

Відповідно до ст. 20 ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» порушенням прав на ТМ визнається несанкціоноване застосування зареєстрованої ТМ на товарах і при наданні послуг, на упаковці товарів, у рекламі, друкованих виданнях, на вивісках, при демонстрації експонатів на виставках і ярмарках, що проводяться в Україні, у проспектах, на бланках та іншій документації, застосування цієї ТМ в мережі «Інтернет», в доменних іменах тощо.

Але яким чином можна довести факт порушення особою, зокрема права на ТМ, адже докази відповідно до вимог Закону, мають бути належними, допустимими, достатніми і такими, що відповідають усім обставинам справи. Доведення факту порушення прав на ТМ вимагає, по суті, підтвердження: наявності прав на ТМ; факту її несанкціонованого використання; ймовірності введення споживачів в оману в результаті несанкціонованого використання ТМ.

Зокрема, мова йде про виявлення факту порушення прав ІВ в Інтернет-мережі і про те, яким саме чином можна довести факт такого порушення, що є засобом доказування в таких справах.

Варто зазначити, що одночасно із появою мережі «Інтернет» з'явилися і правопорушення нового типу, зокрема у сфері ІВ. Однак досі відкритим залишається питання щодо можливості довести факт порушення і поновити порушені права і законні інтереси. Так, у США Міністерство юстиції та Митна

служба створили спеціальні підрозділи для боротьби зі злочинністю в мережі «Інтернет», зокрема із порушення прав ІВ.

Що ж стосується практики України у таких питаннях, то варто наголосити, що відповідно до п. 46 ПП ВГСУ № 12 від 17.10.2012 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав ІВ», як засіб доказування може бути використаний відео-, аудіозапис процесу дослідження будь-якою заінтересованою особою сайту, стосовно якого є відомості використання його з порушенням авторських чи суміжних прав; такий запис, здійснений на електронному чи іншому носії (жорсткому диску комп'ютера, дискеті, диску для лазерних систем зчитування, іншому носії інформації), подається до суду із зазначенням того, коли, ким і за яких умов цей запис здійснено і може бути речовим доказом у справі. Письмовими доказами можуть бути також довідки, отримані від провайдерів і мережевих пошукових служб. Роздруківки Інтернет-сторінок (web-сторінок) самі по собі не можуть бути доказом у справі. Але якщо відповідні документи видані або засвідчені закладом або спеціально уповноваженою особою в межах їх компетенції за встановленою формою і скріплені офіційною печаткою на території однієї з держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, то згідно із статтею 6 Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності від 20.03.1992 вони мають на території України доказову силу офіційних документів.

Наголошую, що в чинному українському законодавстві не передбачений механізм засвідчення Веб-сторінок на відміну, наприклад, від РФ, де це питання вирішено на законодавчому рівні. Так, в Росії передбачено нотаріальний порядок забезпечення доказів шляхом складання протоколу огляду Веб-сторінки із фіксуванням незаконного використання об'єкта ІВ. Причому такі дії допускаються і в якості доказів в зарубіжних судових органах. Нотаріальне засвідчення Веб-сторінки полягає у: перевірці домену, встановленні DNS-серверів; перевірці IP-адрес; перевірці справжності змісту Веб-сторінок; відображення головної сторінки; переходи на інші Веб-сторінки, що цікавлять заявника. До протоколу огляду, як правило, додаються відповідні засвідчені скріншоти, які також є доказом у справі.

Навесні 2016 року в Україні був проведений круглий стіл за підтримки Українського мережевого інформаційного центру, де обговорювались питання введення нових механізмів захисту прав в мережі «Інтернет». В ході дискусії виявлено, що сьогодні основними проблемами в сфері захисту прав ІВ в мережі «Інтернет» є: неможливість ідентифікації особи порушника (для визначення належного відповідача), збір належних і достатніх доказів (для попередження, модифікації, блокування доступу до веб-сторінок), доказ того, що об'єкт ІВ був розміщений без дозволу правовласника на це.

Але практика забезпечення захисту прав ІВ, порушених у мережі

«Інтернет», в судових органах України визначає такі проблеми, як: відсутність належного законодавчого регулювання відносин, що складаються із застосуванням засобів електронного та цифрового зв'язку; можливість доступу до мережі з будь-якого місця; складність визначення порушника, який дійсно вчинив порушення, та доведення його вини; неможливість надання належних та допустимих доказів, що зумовлена електронною формою листування та укладеннях угод.

Таким чином, можна зробити висновок, що інститут ІВ історично є достатньо молодим і на сьогодні відсутня нормативно-правова база, яка б охоплювала усі правовідносини, пов'язані, зокрема з незаконним використанням ТМ у господарській діяльності та охороною прав ІВ.

Для того щоб кожний суб'єкт права ІВ міг належним чином реалізувати своє право на захист, необхідно розробити нові механізми захисту прав ІВ, зокрема, в мережі «Інтернет», які і будуть сприяти реалізації прав ІВ в повному обсязі. А сьогодні питання доказів і доказування порушення прав ІВ в господарському судочинстві залишається відкритим.

Стеценко Ярослав Миколайович
студент 4 курсу ІПКЮ НЮУ імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

В умовах ринкових відносин однією із пріоритетних цілей держави є забезпечення безпеки громадян від негативних наслідків цивілізованого ринку. Ліцензування - засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів. Ліцензія - документ, що надається органом ліцензування, на право провадження суб'єктом господарювання визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, в електронному вигляді (запис про наявність ліцензії у такого суб'єкта господарювання в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців) або на паперовому носії. Таке визначення цих понять закріплено у ст. 1 ЗУ «Про ліцензування видів господарської діяльності ».

Введення в дію механізму реалізації даного закону відобразило й коло поточних проблем, які потребують свого вирішення, а саме:

- виведення з-під дії Закону діяльності, пов'язаної з оптовою і роздрібною торгівлею алкогольними напоями та тютюновими виробами, уможливило розвиток украй негативних явищ ;

- недосконалість цього закону через те, що законодавець збільшив перелік видів господарювання, які підлягають ліцензуванню. Такими визнано випуск та проведення лотерей, здійснення нових видів будівельної та освітньої діяльності, автоперевезень, а водночас виведено з-під дії цього Закону виробництво і торгівлю етиловим, коньячним і плодовим спиртом, торгівлю алкогольними напоями та тютюновими виробами, діяльність в галузі телебачення і радіомовлення,банківську діяльність. Проте, до цього закону не внесено жодних змін, що визначають правила поводження з ліцензіями, тобто утворилася прогалина в законодавстві;

- проявляють активність певні сили, які намагаються відкрито погіршити системи ліцензування, пробують ревізувати законодавчо визначену нову систему ліцензування, маючи на меті ввести додаткові і зазвичай безпідставні вимоги до ліцензіата;

- більшість відомств намагаються вести додаткові вимоги стосовно отримання ліцензій.

Навіть із деякими змінами, які відбуваються у процесі уніфікації ліцензування і спрощення їх механізмів існує ряд проблем:

- проблеми, які виникають у зв'язку з недосконалістю правового поля такі як, відсутність загального законодавчого акту, який би регулював сферу ліцензування (на даному етапі ця діяльність регламентується 23-ма законами);

- проблеми, які виникають у регіонах, такі як недостатнє фінансування, відсутність офіційних роз'яснень деяких нормативних актів;

- це проблеми, які виникають через зловживанням органів, які видають ліцензії (вимагання непередбачених законодавством документів, несанкціоновані вимоги перераховувати кошти у позабюджетні фонди та ін.)

Розглядаючи проблеми ліцензування в нашій країні, необхідно зазначити, що перелік видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню може змінюватися довільно, у силу волевиявлення деяких органів державної влади, без реального урахування необхідності захисту публічних інтересів. Основні недоліки полягають у процедурі отримання ліцензій для здійснення окремих видів діяльності. Так, наприклад, для здійснення господарської діяльності на ринку телекомунікаційних послуг операторам, які використовують кабельний зв'язок з метою надання телевізійних програм абонентам, необхідно отримати ліцензію на мовлення, а також ліцензію провайдера програмної послуги у Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення. Тобто, доводиться проходити подвійне ліцензування – діяльності із здійснення мовлення і із надання послуг кабельного зв'язку. Слід зазначити, що діяльність зі здійснення мовлення й діяльність з надання послуг кабельного зв'язку - це два різних види діяльності. Новим положенням Закону є і те, що раніше ліцензія мала термін дії, однак зараз ліцензія видається на необмежений строк, що закріплено у ч.12 ст.13 ЗУ «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Наведені проблеми можна вирішити передусім через приведення нормативних актів відомств у відповідність із чинним законодавством та прийняті єдиного закону, який би регламентував сферу ліцензування.

Для того, щоб певним чином систематизувати та впорядкувати систему ліцензування видів господарської діяльності, перш за все потрібно забезпечити:

- розширення сфери дії Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» на ті види діяльності, механізм ліцензування яких установлено спеціальними законами України. Таким чином, особливості ліцензування певної сфери діяльності можуть або визначатися спеціальним законом, або ж мають бути враховані в Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності»;

- встановлення принципу пріоритетності норм спеціальних законів, якими окреслено особливості ліцензування окремих видів господарювання, над загальними нормами Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності»;

- створення глобальної мережі ліцензування (Єдиного ліцензійного реєстру), яка б мала зв'язок з іншими державними реєстрами України, що стосуються сфери підприємництва, зокрема Єдиного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

- ведення ліцензійної справи значно пришвидшив процес видачі ліцензії, адже і такій справі зберігаються всі документи, які здобувач ліцензії передав ліцензіату;

- впорядкування дозвільної системи в сфері господарської діяльності, зокрема введення за явного принципу видачі дозволів стосовно провадження тих видів діяльності, які законодавчо не підлягають ліцензуванню (передовсім у сфері роздрібної торгівлі);

- оприлюднення всіх ліцензійних умов і правил.

Тертишна Лілія Сергіївна
здобувач кафедри господарського права
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Теперішні чинники впливу на розвиток України, пов’язані з поширенням сепаратистських настроїв серед населення та виникненням гібридних відносин між державами, призвели до виокремлення у механізмі державного функціонування одного з пріоритетних напрямків - створення сильної та дієвої державної регіональної політики.

Виконання цілей поставлених перед державною регіональною політикою передбачає виокремлення у її межах різних напрямків, зокрема - економічного,

інноваційного, соціального, гуманітарного, природоохоронного, міграційного, промислового тощо. Саме економічна складова державної регіональної політики, у першу чергу, пов'язана з державним регулюванням соціально-економічного розвитку регіону та рівнем життя населення, адже її метою є запобігання значним розривам у цих показниках, забезпечення стійкого й збалансованого розвитку регіонів, стимулювання економічної активності у кризових та відсталих регіонах. З наведеного вбачається, що економічні відносини відносяться до базового рівня державної регіональної політики, оскільки всі інші її складові – соціальні, демографічні, екологічні є залежними від якості реалізації державою економічної політики.

Державна регіональна політика являє собою складову частину загальнодержавної стратегії економічного розвитку України. Впровадження стратегії економічного розвитку здійснюється завдяки оптимальному поєднанню бюджетної децентралізації та державного регулювання макроекономічних процесів.

Завдяки такому механізму функціонування економічної політики можна стверджувати про те, що економічна регіональна політика містить у собі господарський компонент, що проявляється у двох конкретних випадках: по-перше – у тому разі коли заходи економічної регіональної політики спрямовані на досягнення виключно економічного результату та по-друге – коли регіональна політика спрямована на досягнення не економічних результатів, проте за допомогою використання економічних засобів.

Поряд з загальноприйнятим та загальновживаним поняття «депресивний регіон» в Україні з'явилися нові поняття - «території проведення антитерористичної операції» та «окуповані території», які також потребують дієвого механізму реалізації державної регіональної політики, адже на цих територіях відбувається господарська діяльність, продовжується робота суб'єктів господарювання з виготовлення і реалізації продукції, надаються послуги вартісного характеру, відбувається переміщення товарів тощо.

Сьогоднішня реакція держави на їх появу проявляється у заходах блокади, що є однією із форм державної регіональної політики в умовах складних стосунків із сусідньою державою. Виокремлення цих категорії територій та розроблення механізмів реалізації державної регіональної політики має носити довгостроковий, багатоетапний та раціональний характер.

У зв'язку з появою вказаних територій, які чи не найбільше потребують дієвої та результативної державної допомоги постає необхідність у доповненні Закону України «Про засади державної регіональної політики» та законодавства з питань державної регіональної політики механізмом запровадження та реалізації державної регіональної політики на них.

Виникнення між країнами гібридних відносин призвело до створення Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо

переміщених осіб України, яке є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики з питань Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та окремих територій Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

Враховуючи складність політичної, економічної та соціальної ситуації, що склалась на зазначених територіях на новостворене міністерство покладено завдання з реалізації державної регіональної політики, що полягає у здійсненні стратегічного планування щодо економічного відновлення та розбудови миру на територіях, які зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту або тимчасової окупації та здійсненні заходів і завдань спрямованих на виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку.

З наведеного вбачається, що державна регіональна політика має ефективно виконувати покладені на неї завдання та функції не лише в умовах спокою та стабільності у державі. Реалізація державної регіональної політики, навіть у такому складному становищі, потребує розроблення механізму, який дозволить якнайшвидше відновити рівень економічного розвитку територій на яких органи державної влади тимчасово не виконують свої повноваження після їх повернення до єдиного конституційного простору України. У зв'язку з цим виникає необхідність у наявності достатніх та необхідних господарсько-правових засобів, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності цих регіонів та будуть ефективними у використанні.

Таким чином утворення нових феноменів «території проведення антитерористичної операції» та «окуповані території» потребує закріплення на законодавчому рівні заходів з'ясування особливого спеціального режиму здійснення господарської діяльності на таких територіях, які є найважливішим інструментом реалізації державної регіональної політики.

Тітов Артем Олексійович
Студент 3-го курсу Інституту кримінальної юстиції
НУ «ОЮА»

ВІДМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «НЕДІЙСНОСТІ» ТА «НЕУКЛАДЕНОСТІ» ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ

Господарські відносини в Україні завжди викликають низку суперечностей для тих, хто з ними стикається, безпосередньо суб'єктів цих відносин. Насамперед, це стосується господарських зобов'язань, а саме господарського договору. Справа в тому, що така категорія, як господарські договірні

зобов'язання, містить ряд особливостей та специфічних ознак. Особливої уваги заслуговує відмежування понять «недійсності» та «неукладеності» господарського договору.

Слід почати з поняття господарського договору. У ГК України не передбачене таке визначення, але ч. 1 ст. 179 ГК України зазначає, що майново-господарські зобов'язання, які виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами – юридичними особами на підставі господарських договорів, є господарсько-договірними зобов'язаннями. З цього випливає, що поняття господарського зобов'язання ширше за поняття господарського договору, адже останнє є лише однією з підстав виникнення відповідного господарського зобов'язання. Підсумовуючи вище зазначене, господарський договір можна визначити як основну форму реалізації господарських зобов'язань, а його роль зводиться до регулювання товарно-грошових відносин учасників господарського обігу [1].

Якщо визначення форми та порядку укладення господарських договорів є ще досить зрозумілим, то відмежування понять недійсності та неукладеності цього договору потребує більш детальної уваги. Ці дві категорії не є тотожними, (вони співвідносяться як такі, що мають ряд відмінностей.) оскільки мають відмінності між собою.

По-перше, тільки укладений договір можна визнати недійсним. Недійсність господарського договору визначає суд (оспорюваний правочин) або, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин), визнання такого договору недійсним судом не вимагається. Як зазначається у ч. 2, п. 2.5.1 Постанови ПВГСУ № 11 від 29.05.2013 «Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними» (далі - ППВГСУ № 11), визнання правочину не дійсним господарським судом є наслідком його вчинення з порушенням закону. Зміст недійсного договору може суперечити законодавству України, інтересам суспільства і держави, моральним засадам або принципам. Тим паче, за недійсним господарським договором можуть настати такі правові наслідки, як повернення становища сторін у початковий стан (реституції), згідно с ч.2, п. 2.5 ППВГСУ № 11.

По-друге, недійсність договору має місце коли є вихід хоча б однією зі сторін за межі господарської компетенції, встановленої законом чи установчими документами, якщо інша сторона не знала чи не могла знати про такі обмеження або порушено волевиявлення учасника господарського договору чи суперечить його внутрішній волі, переконанням [1].

По-третє, недійсний правочин не спрямований на реальне досягнення відповідних правових результатів, наслідків, а є лише «юридичною фікцією». Особливо слід звернути увагу на недійсність договору при недодержані письмової форми правочину. Така недійсність стосується лише випадків, прямо передбачених законом. Наприклад, таке положення міститься в договорі

страхування (ст. 981 ЦК України), кредитному договорі (ст. 1055 ЦК України), договорі банківського вкладу (ст. 1059 ЦК України) та інших. Щодо нотаріального посвідчення господарських договорів, то воно є обов'язковим теж лише у передбачених законом випадках або коли сторони домовилися про нотаріальне посвідчення договору, згідно з ч.3, п. 3.2 ППВГСУ № 11.

Наслідки неукладеності договору чітко не визначенні як у науковій літературі, так і у законодавстві. Слід зазначити, що неукладений договір взагалі не породжує договірних наслідків. Щодо неукладеного договору можливе лише подання позову про безпідставно набуте майно (але такий позов матиме позадоговірну природу – інший предмет позову) [1]. Як зазначає ч.2 п.2.6 ППВГСУ № 11 сама лише відсутність у господарському договорі тієї чи іншої істотної умови (умов) може свідчити про його неукладення, а не про недійсність, якщо інше не передбачено законом. Питання істотних умов господарського договору зазначається у ст. 180 ГК України. У класичному розумінні істотних умов господарського договору розуміють: предмет, ціну та строк дії договору.

Визначення істотних умов господарського договору потребує особливої уваги, адже наявність у сторін розбіжностей з будь-якої істотної умови є фактом неукладеності господарського договору. Слід зазначити, що судова практика з приводу неукладеності господарських договорів доволі неоднозначна та містить певні складності, тому краще запобігти такому спору ще на стадії укладання господарського договору.

Отже, при правильному розумінні понять «недійсності» та «неукладеності» договору, можна чітко відмежувати ці дві категорії та не допускати типових помилок при їх розмежуванні. Основна відмінність полягає у визначенні суті цих понять та їхньому співвідношенні з чинним, укладеним господарським договором. Актуальність визначення полягає у визначенні умов, які призводять до недійсності чи неукладеності договору, та спричинених цим наслідків. На сучасному етапі розвитку господарського права України, це питання залишається спірним та потребує більш детального вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарське право: Підручник / О. П. Подцерковний, О. О. Квасніцька, А. В. Смітюх та ін.; За ред. О. П. Подцерковного. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Х.: Одіссей, 2012. – С. 247 – 248.

Т.М. Чубар,
здобувач Київського університету права НАН України,
суддя Черкаського окружного адміністративного суду

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРАХУВАННЯ ЗУСТРІЧНИХ ОДНОРІДНИХ ВИМОГ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ПРО НЕСПРОМОЖНІСТЬ (БАНКРУТСТВО) КРАЇН З ПРОКРЕДИТОРСЬКОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ

Питання можливості проведення зарахування зустрічних однорідних вимог (далі по тексту – Залік) в процедурі банкрутства напряму залежить від спрямованості законодавства про неспроможність (банкрутство), як-то: продебіторська, яка спрямована на оздоровлення підприємства-боржника, і навіть за умови неможливості задоволення вимог всіх кредиторів надає боржнику можливість списання його боргів за умови проходження через процедуру банкрутства (доктрина «нового старту»); чи прокредиторська, метою якої є захист інтересів кредиторів, яка реалізується шляхом найбільш повного та швидкого задоволення вимог кредиторів з відстороненням органів управління боржника та покладенням відповідних повноважень на арбітражного керуючого, а також можливістю введення реабілітаційних процедур лише з ініціативи кредиторів.

Продебіторська спрямованість законодавства про неспроможність (банкрутство) має наслідком заборону на проведення Заліку, оскільки розглядає застосування останнього як здійснення платежу, що є підставою для визнання угоди недійсною. Прокредиторська спрямованість законодавства про неспроможність (банкрутство), навпаки, не лише надає можливість проведення Заліку в процедурі банкрутства боржника, а й встановлює умови його проведення з метою уникнення зловживань з боку кредиторів.

Розглянемо питання застосування Заліку в країнах з прокредиторською спрямованістю, зокрема в Англії та Федеративній Республіці Німеччині.

Джерелом правового регулювання відносин неспроможності (банкрутства) в **Англії** є Закон про неспроможність 1986 року (Insolvency Act), який набув чинності 29.12.1986р.

Позиції законодавства Англії відрізняються тим, що у питанні застосування взаємозаліку використовується «принцип мінімізації втрат для платоспроможної сторони». Мова йде про те, що у випадках, коли оцінюються всі права вимоги до майна, за наявності у кредитора та боржника зустрічних зобов'язань, враховується їх баланс [1, 168]. Можна навіть говорити, що використання взаємозаліку в Англії обов'язкове. Однак, право на взаємозалік повинно існувати

до початку провадження у справі про неспроможність. Права кредиторів у питанні Заліку в законодавстві Англії найсильніші [2].

В **Німеччині** питання неспроможності (банкрутства) регламентовано в Законі «Про регулювання порядку провадження у справах про неспроможність» (Insolvenzordnung) [3] від 05.10.1994р., який набув чинності 01.01.1999р.

Згідно з § 94 Insolvenzordnung якщо у кредитора на момент відкриття провадження у справі про банкрутство згідно закону або угоди було наявне право на проведення заліку, то початок процедур неспроможності не зачіпає це право.

Якщо право на залік виникло під час провадження про неспроможність, воно може бути реалізовано лише тоді, коли відносно вимог, що підлягають заліку, настали умови виконання. Якщо вимога є безумовною та може бути виконана до початку провадження, то Залік заборонений. Залік не може бути заборонений, якщо вимоги виражені в різній валюті або розрахункових одиницях за умови, що вони можуть бути вільно конвертовані в місці платежу за вимогою, проти якої вони мають бути зараховані. Перерахунок здійснюється за курсом, що діє в цьому місці в момент отримання заяви про Залік (§ 95 Insolvenzordnung).

Залік також не допускається, якщо: конкурсний кредитор став винен конкурсній масі після відкриття провадження у справі про неспроможність; конкурсний кредитор придбав право вимоги до боржника від іншого кредитора лише після порушення провадження у справі про неспроможність; конкурсний кредитор отримав можливість для заліку в результаті угоди, яка може бути оскаржена; конкурсний кредитор, чия вимога має бути виконана за рахунок вільного майна боржника, має заборгованість перед конкурсною масою (§ 96 Insolvenzordnung).

Insolvenzordnung встановлено також додаткові можливості проведення Заліку неплатоспроможним боржником.

Так, згідно з § 110 якщо боржник розпоряджається своєю вимогою за договором найму або оренди нерухомого майна або приміщень, укладеного до порушення провадження у справі про неспроможність, таке розпорядження в частині вимог за подальший період визнається дійсним лише з тих підстав, що воно відноситься до плати за найм або оренду, нарахованої до збігу того календарного місяця, в якому провадження порушено. Якщо провадження порушено після збігу п’ятнадцятого дня такого місяця, розпорядження визнається дійсним також для наступного календарного місяця. Проти вимог щодо сплати відповідних платежів за найм або оренду за час, зазначений вище, наймач або орендар можуть здійснити залік вимог, які вони самі мають до боржника. Даним не зачіпаються § 95, п. 2-4 § 96 Insolvenzordnung.

В § 152 Insolvenzordnung, в свою чергу, регламентовано порядок відображення можливості проведення Заліку в переліку (реєстрі) кредиторів. Так, конкурсний керуючий складає перелік всіх кредиторів боржника, про які йому стало відомо з книг та ділової кореспонденції, інших даних боржника, із

заявлених ними вимог або іншим способом. В переліку наводяться кредитори, які мають право на відокремлене задоволення, та окремо кредитори різної черги. Відносно кожного кредитора зазначаються адреса, а також підстава та сума його вимог. Щодо кредиторів, які мають право на відокремлене задоволення, додатково зазначаються предмет права на відокремлене задоволення та розмір можливих втрат. Далі зазначається, які існують можливості для проведення заліку. Оцінюється розмір зобов'язань конкурсної маси на випадок послідовної реалізації майна боржника.

Список використаної літератури:

1. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование. Руководитель авторского коллектива – д.ю.н. В.В. Залесский. – М.: НОРМА, 2000. - С.168.
2. Степанов В.В. Правовое регулирование несостоятельности в Германии, США, Англии, Франции и России / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.su
3. Insolvenzordnung / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kay.by/documents/Insolvenzordnung.doc

Секція Трудового права; права соціального забезпечення;

Бакланова Олена Володимирівна
Студентка 2 курсу 5 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО ГАРАНТУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ПРАВА НА ПРАЦЮ

Право на працю – займає особливе положення у ІІ розділі Конституції України. За своєю сутністю це право – є правом природним, адже праця насамперед відбиває об'єктивну потребу людини створювати матеріальні та духовні цінності не тільки для задоволення своїх потреб, а й для існування всього суспільства і держави. Основний закон зазначає, що конституційні права та обов'язки гарантуються державою. Органічним продовженням даної норми – є закріплення у розділі VIII Кодексу Законів про працю України(далі-КЗпП) гарантій трудової діяльності працівників, який встановлює, наприклад, захист працівника від звільнення під час виконання громадських робіт(ст.119 КЗпП). Проте правова позиція Конституційного суду України(далі-КСУ) від 16.10.2007 року №8-рп/2007, а саме абз. 4 п.3.1 мотивувальної частини вказав: Виходячи із зазначеної позиції можна стверджувати, що право на працю означає не гарантування державою працевлаштування кожній особі, а забезпечення рівних можливостей для реалізації цього права. Тобто, на підставі раніше винесеного рішення від 07.07.2004 року №14-рп/2004, КСУ говорить про те, що держава створює лише рівні умови для реалізації права осіб.

Доречно з цього приводу поставив питання О.І. Процевський, якщо КСУ вказав на те, що якщо гарантія права на працю це не обов'язок держави, а її обов'язок тільки забезпечити принцип рівності можливостей реалізації цього права, то на якій законній підставі у держави виникає обов'язок соціально захищати працівника у разі настання безробіття, який встановлюється розділом VIII Закону України "Про зайнятість населення".

Для того, щоб розібратися чи дійсно держава має зобов'язання у гарантуванні прав людини, варто звернутися до терміну "гарантії". Багато науковців висловлюють свою думку з цього приводу, зокрема, О. Ф. Скакун визначає гарантії, як систему соціально-економічних, моральних, політичних, юридичних умов, засобів і способів, які забезпечують їх фактичну реалізацію охорону та надійний захист. Також дослідниця зазначає, що наявність права без гарантії "ніщо", адже навіщо право без реальних гарантій його здійснення. На переконання С.П. Коталейчука та П.Я. Пісного: гарантії прав і свобод особи - це юридичні засоби забезпечення повного, неухильного та безперешкодного здійснення кожним своїх прав і свобод, охорони прав і свобод від можливих

протиправних посягань та їх захисту від будь-яких незаконних порушень. З цього приводу О.І. Процевський зазначає, що за своєю сутністю гарантії забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина являють собою умови, що сприяють задоволенню бажань і можливостей людини, її законних інтересів. Слід зазначити, що гарантії класифікують на загальні, спеціальні (юридичні) та організаційні. У даній роботі будуть розглянуті саме юридичні гарантії, які спрямовані на реалізацію права на працю.

Спираючись на вищенаведені визначення, а також на сучасне законодавство ми можемо зробити висновок, що держава встановлює певні гарантії для можливості здійснення даного права особами. Зокрема, ч.1 ст.2 КЗпП закріплює: "право громадян України на працю, - тобто на одержання роботи з оплатою праці не нижче встановленого державою мінімального розміру, - включаючи право на вільний вибір професії, роду занять і роботи, забезпечується державою". Таким чином, можна сказати про те, що забезпечення кожної особи заробітною платнею не нижче встановленого мінімуму покладається на державу, при чому рід діяльності обирається особою на власний розсуд. Водночас, ст. 5 КЗпП вказує перелік юридичних гарантій, встановлених державою, зокрема безоплатне навчання безробітних нових професій, перепідготовку в навчальних закладах або у системі державної служби зайнятості з виплатою стипендії; правовий захист від необґрунтованої відмови у прийнятті на роботу і незаконного звільнення, а також сприяння у збереженні роботи. Також гарантією можна назвати покладання на державу обов'язку, щодо створення умов для ефективної зайнятості населення, сприяння працевлаштуванню, підготовці і підвищенню трудової кваліфікації.

Відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. До числа джерел міжнародного права відноситься, зокрема, Загальна декларація прав людини(далі-ЗДПЛ) та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права(далі-Пакт). У ст. 23 ЗДПЛ, в якій наголошується на чотирьох правах людини, а саме: право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття. А ст. 6 Пакту вказує тільки на два права, замість вказаних раніше чотирьох: держави, які беруть в ньому участь, визнають право на працю, що включає право кожної людини мати (дістати) можливість заробляти собі на життя працею, яку вона вільно обирає або на яку вільно погоджується, і зроблять належні кроки до забезпечення цього права. З цього випливає, що Держава-учасниця, яка приєдналася до цих міжнародних актів, їх дотримується і сприяє їхній реалізації, а відповідно покладає на себе обов'язок гарантувати дане суб'єктивне право.

Для забезпечення природного права людини на працю, а також для власного розвитку, державою проводиться політика у сфері зайнятості

населення, яка спрямована на податкову, інвестиційну, соціальну, зовнішньоекономічну діяльність, забезпечує стимулювання як роботодавця, так і працівника, встановлює соціальний захист для другого, сприяє розвитку держави через підвищення рівня кваліфікації та конкурентоспроможності.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що держава на підставі законодавства, як національного, так і міжнародного включає до каталогу прав людини право на працю. Відповідно, для того, щоб дане право не було декларативною нормою, вона встановлює певні гарантії захисту населення, а також механізми реалізації. Система гарантій, які встановлюються законодавством, представляє собою сукупність умов і засад, для забезпечення суб'єктивного права людини, а також розвитку особи у процесі трудової діяльності та її захист. Гарантії у сфері трудового права покладаються на державу.

Баша Катерина Анатоліївна
Студентка 2 курсу 7 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЩОДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Проблематика інституту відповідальності займає центральне місце в науці трудового права. Це пов'язано з тим, що юридична відповідальність є одним з основних елементів в механізмі забезпечення реалізації та виконання правових норм. Проте відсутність однозначного підходу щодо формування конструкції «юридична відповідальність у трудовому праві» та наявність різних підходів щодо трактування її правового змісту зумовлює актуальність даної теми.

У загальній теорії держави та права традиційно виділяють п'ять різновидів юридичної відповідальності: цивільно-правову, кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та матеріальну. Зазначені види відповідають таким галузям права, як цивільне, кримінальне, адміністративне та трудове, при чому в трудовому праві поєднуються такі різновиди відповідальності, як дисциплінарна та матеріальна.

Матеріальна відповідальність традиційно характерна для галузей приватного права, де вона відіграє здебільшого каральну та компенсаційну функцію. В трудовому праві матеріальна відповідальність має правовідновлювальний характер, пов'язана з відшкодуванням заподіяної шкоди, з відновленням порушеного майнового стану. Тобто при реалізації матеріальної відповідальності в трудовому праві жодні додаткові обов'язки, окрім відшкодування прямої дійсної шкоди, у сторін трудових правовідносин не виникають.

Що ж до дисциплінарної відповідальності, то вона настає за невиконання трудових обов'язків працівників і на перший погляд носить лише каральний

характер. Проте, юридична відповідальність у трудовому праві не може розглядатися як кара чи примус взагалі. Трудові правовідносини є результатом реалізації громадян свого права на працю, яку вони вільно обирають та на яку вони вільно погоджуються. Реалізуючи своє право на працю, громадянин укладає з роботодавцем трудовий договір, за яким він добровільно бере на себе зобов'язання. А тому про дисциплінарний вплив, який спрямований насамперед на забезпечення виконання трудових обов'язків, працівник є обізнаним.

Крім того, не варто ототожнювати поняття «відповідальність» та «покарання». Адже будь-яке покарання – це завжди примус, тоді як в основі дисциплінарної відповідальності лежить елемент добровільності. Укладаючи трудовий договір, особа погоджується зазнати певних несприятливих наслідків у разі неправомірної поведінки. Також у трудовому праві застосування дисциплінарних стягнень незабезпечене державним примусом, не тягне за собою державний чи суспільний осуд. А тому думка про те, що роботодавець забезпечує по відношенню до працівника каральну функцію держави, не має під собою жодних підстав.

З огляду на вищезазначене можна стверджувати, що юридична відповідальність у трудовому праві наділена ознаками відповідальності, що має приватно-правовий характер. Мета такої відповідальності – забезпечення інтересів конкретної особи, тоді як «публічно-правова» відповідальність спрямована насамперед на забезпечення публічного порядку. Проте це не означає, що централізоване правове регулювання виключається взагалі.

Загалом юридичну відповідальність у трудовому праві можна віднести до договірної відповідальності з огляду на те, що вона реалізується у сфері трудових правовідносин, підставою виникнення яких є трудовий договір, і в цілому ґрунтується на диспозитивних засадах.

Воліна Анастасія Едуардівна
Студентка 2 курсу, 7 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРАВО ПРАЦІВНИКІВ НА САМОЗАХИСТ СВОЇХ ПОРУШЕНИХ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ

Наразі, проблема забезпечення прав людини має всесвітнє значення. На шляху становлення України, як демократичної, соціальної, правової держави з соціально-орієнтованою ринковою економікою проблема забезпечення поваги і додержання прав людини набула глобальних масштабів і на національному рівні, не оминаючи таку сферу життєдіяльності людини, як сфера праці. Саме за рівнем захисту прав людини і громадянина оцінюються ефективність діяльності органів державної влади, ступінь демократичності держави в цілому. Створення і

функціонування всеохоплюючої системи захисту трудових прав є важливою юридичною гарантією їх забезпечення.

Захист трудових прав та законних інтересів здійснюється в порядку, передбаченому законом, тобто шляхом застосування відповідної форми, способів і засобів захисту. Форма захисту являє собою комплекс внутрішньо узгоджених і урегульованих законом мірoприємств по захисту трудових прав та законних інтересів. Необхідно зазначити, що неюрисдикційні форми захисту сприяють досягненню компромісу сторонам спору, шляхом прийняття взаємоприйнятного рішення.

Однією з неюрисдикційних форм захисту є самозахист. Він являє собою діяльність самого працівника (колективу працівників) із захисту трудових прав та інтересів, яка здійснюється за допомогою відповідних способів захисту, не заборонених законом, з метою припинення порушення права, поновлення порушених прав та відшкодування заподіяної шкоди без звернення до компетентних органів.

Правовою основою самозахисту є положення ст. 55 Конституції України, в якій передбачено право громадян захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобами. Із цієї конституційної норми випливає, що особа має право вибору форм самозахисту. При цьому встановлені лише обмеження, що ці форми не повинні суперечити закону. Підставою застосування самозахисту є порушення зі сторони роботодавця трудових прав і законних інтересів працівника. Як зазначається в науковій літературі Основний закон держави визнає невід'ємним право кожної людини захищати свої права власними діями за умови, що спосіб самозахисту не може бути використаний лише у випадку його заборони законом.

Основними юридичними ознаками самозахисту трудових прав є те, що:

1) самозахист здійснюється, при скоєному чи продовжуваному порушенні суб'єктивних трудових прав; 2) самозахист здійснюється працівником без звернення до юрисдикційних та адміністративних органів або представників; 3) участь у здійсненні самозахисту трудових прав беруть виключно сторони трудового договору; 4) самозахист здійснюється у формі правомірних дій (бездіяльності) із захисту свого права; 5) інша сторона трудового договору повідомляється про дійсне чи можливе порушення трудових прав, яке нею було скоєне; 6) можливість захищати свої трудові права та свободи не забороненими законом способами самозахисту; 7) метою застосування способів самозахисту є забезпечення недоторканності права, припинення порушення та ліквідація його наслідків; 8) можливість подальшого оскарження дій особи, яка самостійно захищає своє трудове право.

Суб'єктами права на самозахист є лише працівники, які вважають, що їхнє право порушене. При цьому самозахист може здійснювати і окремий працівник, а також і колектив найманих працівників. Все залежить від характеру права, яке

порушується. До індивідуальних способів самозахисту слід віднести: відмову від виконання роботи, не передбаченої трудовим договором (ст. 31 КЗпП); відмову від роботи, яка безпосередньо загрожує життю чи здоров'ю працівника, за виключенням випадків, коли виконання такої роботи передбачено трудовим договором, укладеним з працівником (ч. 5 ст. 153 КЗпП, ст. 6 Закону України «Про охорону праці»); розірвання трудового договору працівником за власним бажанням, якщо власник або уповноважений ним орган не виконує законодавство про працю, умови колективного чи трудового договору (ч. 3 ст. 38 КЗпП) та ін. Колективним способом самозахисту є оголошення страйку. Необхідно зазначити, що доцільним є передбачити у трудовому законодавстві неможливість застосування роботодавцем заходів дисциплінарного впливу, поки в судовому порядку дії працівника не будуть визнані незаконними. Така норма виступає гарантією можливості на самозахист, та на участь працівників у страйках.

Отже, самозахист представляє собою здійснення працівниками активних дій щодо недопущення з боку роботодавця будь-яких порушень чи обмежень своїх трудових прав, свобод та законних інтересів. Однак, такі дії не повинні бути заборонені законом, суперечити моральним засадам суспільства і порушувати права і свободи, честь і гідність інших людей. Самозахист поєднує в собі безліч плюсів: оперативний вплив на порушника, менш витратні заходи, гнучкий підхід до проблемної ситуації. Завдяки самозахисту працівник і роботодавець здатні вирішити спірні питання «на місці». Така практика європейських країн набирає тенденцію розвитку і в Україні. Це дає можливість зробити висновок, що інститут самозахисту є необхідним елементом трудового права і доцільним було б його закріплення в трудовому законодавстві.

Науковий керівник: ас., Твердовський І. М.

Данильченко Ангеліна Михайлівна
Студентка 7 групи, 2 курсу, 1 факультету
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОЦІНОЧНІ ПОНЯТТЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ

Визнання України правовою державою поставило ряд підвищених вимог до правового регулювання нормотворчої діяльності, а також його ефективності та якості. Ця подія зумовила перегляд існуючих прийомів законодавчої техніки, творення та формування змісту оціночних понять.

Якщо говорити про визначення оціночних понять в трудовому праві, то це є не конкретизовані законодавцем поняття, що уточнюються в процесі правозастосовної практики. Вони є відносно вільними, адже законодавець не може точно описати всі явища, що зустрічаються в правовій діяльності, й як

наслідок, правозастосовчий орган (роботодавць, органу що розглядає трудовий спір) має можливість розсуду і оцінки фактів. У трудовому праві оціночні поняття неминучі й широко застосовуються на практиці.

Щоб краще зрозуміти сутність оціночних понять, необхідно з'ясувати специфіку ознак, що їм притаманні. Сучасні дослідники виокремлюють цілу низку властивостей оціночних понять. По-перше, вони фіксують лише найзагальніші ознаки відображених у них явищ. По-друге, як правило, не конкретизуються і не роз'яснюються законодавцем у правовій нормі, однак така конкретизація може здійснюватися Пленумом Верховного Суду України. По-третє, конкретизуються у процесі правозастосування у кожному окремому випадку забезпечуючи можливість індивідуального підходу до кожного суспільного відношення.

Взагалі, оціночні поняття мають дуже важливу роль серед елементів трудового законодавства України. Адже, окрім того, що вони виконують загальні функції всіх понять права такі як: відображення, фіксація та передача правової інформації, також оціночні поняття трудового права України здійснюють спеціальні функції. До таких належить:

1) Здійснення функцій оціночних ознак складів дисциплінарних матеріальних правопорушень;
2) Є підставою для здійснення локальної та індивідуальної нормотворчості. Їх наявність в державних актах надає право суб'єктам на локальному й індивідуальному рівнях на договірних засадах конкретизувати ці поняття, тобто максимально врахувати інтереси сторін при регулюванні конкретних трудових правовідносин і як наслідок запобігти різним видам трудових спорів.
3) Засіб оціночного методу регулювання трудових відносин.

Існує різноманітна класифікація оціночних понять у трудовому праві. Є. І. Астрахан за ступенем конкретизації виділяє чотири групи. До першої відносить оціночні поняття з «нульовим ступенем конкретизації. Другу групу складають оціночні поняття щодо яких у нормативному акті наводиться певний орієнтир, який підказує загальне направлення, але ніяких переліків при цьому не надається. Третю групу складають поняття, які у цьому ж нормативному акті конкретизуються шляхом встановлення орієнтованого, але не вичерпного переліку тих фактичних складів, які підводяться під це оціночне поняття. До четвертої групи входять поняття, які перестали бути оціночними, тому що вони вичерпно конкретизованими, тобто є абсолютно визначеними.

Якщо розглядати конкретні оціночні поняття, то у національному трудовому законодавстві визначені такі категорії, як: «інший працівник якому не може бути відмовлено в укладанні трудового договору». Дане поняття потребує конкретизації, оскільки у цій статті законодавець встановив її критерії. Мова йде

про працівника, якому відповідно до законодавства не може бути відмовлено в укладанні трудового договору.

Ще одним оціночним поняттям є «поважні причини». Воно використовується при розірванні трудового договору, який укладений на невизначений строк з ініціативи працівника за наявністю поважних причин. У такій ситуації власник зобов'язаний звільнити працівника у строк про який просить останній. Але в цьому випадку працівник повинен у заяві вказати причини через які він бажає звільнитися. Цілу низку таких причин передбачив законодавець, зокрема: перехід на нове місце проживання, вагітність, вихід на пенсію. Названий перелік не є вичерпним, тобто інші наведені причини можуть бути визнані поважними. Особливо доцільним є використання у законодавстві таких оціночних понять, які мають моральний зміст, а тому взагалі можуть розглядатися як норми моралі.

Прикладом невдалого використання оціночного поняття є і стаття 71 КЗпПУ. У найменуванні статті позначено «Заборона роботи у вихідні дні. Винятковий порядок застосування такої роботи». Може здатися, що законодавець навмисно використовує слово «винятковий» оскільки за загальним правилом робота у вихідні та неробочі святкові дні заборонена, а отже її дозвіл в позначених випадках буде винятком з цього правила.

Отже, існування оціночних понять у законодавстві є неминучим, бо в реальності трапляються різноманітні явища, які мають правове значення однак не можуть бути точно визначені. Слід вказати, що як би не прагнув законодавець до звуження кола використовуваних ним оціночних понять повністю відмовитись від них неможливо. Використання оціночних понять у законодавстві має позитивне значення, бо посилює гнучкість та мобільність практики правового регулювання, а отже спрощує використання та розуміння законодавчих норм звичайними громадянами.

Науковий керівник: ас., Твердовський І.М.

Клімньова Таїсія Олександрівна
студентка II курсу
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Актуальність дослідження реформування трудового законодавства зумовлене швидким розвитком зовнішньополітичних відносин України з іншими державами. Як ми бачимо, наша країна намагається зорієнтуватися у навколишньому оточенні та вирішити, якими будуть її міждержавні стосунки.

Чітко простежується прагнення нашої держави до євроінтеграції, що насамперед зумовлене її історією та геополітичним становищем. Більше того, це є дійсно стратегічною метою нашої країни, адже інтеграція являє собою один із способів реалізація національних інтересів та затвердження у світовому просторі. Це новий шлях до позитивних змін у всіх сферах суспільного життя, а саме демократичних перетворень, які потребують гармонійного розвитку економічної, політичної та правової систем.

Проблематикою даного дослідження є визначення процесу адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів; розгляд сучасного стану законодавства, що регулює трудові відносини; встановлення актів, якими передбачені міжнародні стандарти з охорони праці, аналіз відповідності правового регулювання нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства України міжнародних стандартів.

Адаптація українського трудового законодавства до стандартів європейського союзу є досить складним та довгим процесом. Це зумовлено тим, що він включає у себе декілька важливих стадій : повний аналіз ситуації у державі, вивчення економічного та політичного становища, дослідження найкращого міжнародного досвіду та вибір ефективних засобів впливу на всі важливі сфери суспільного життя. При цьому впровадження має відбуватися з урахування правової системи нашої країни, щоб під час гармонізації національного трудового законодавства з міжнародними трудовими стандартами не допустити звуження обсягу трудових прав та соціальних гарантій, які вже існують в Україні протягом тривалого часу. Також, існує невизначеність у розробці єдиної концепції й напрямів, за якими необхідно провадити роботу з удосконаленням трудового законодавства України та трудових відносин взагалі під впливом міжнародних трудових стандартів.

Трудові відносини – це відносини між роботодавцями та найманими працівниками, які здійснюються ними безпосередньо або за участі держави. Найбільш важливими сторонами трудових відносин є порядок працевлаштування, оплата праці, режим та умови праці, охорона праці, гарантії збереження робочого місця, участь працівника в прийнятті рішень, дієвість функціонування колективно-договірних механізмів, рівень поваги до людської честі та гідності працівника з боку керівництва тощо. Ми впевнені, що даний тип відносин є важливою складовою системи суспільних відносин, оскільки якість трудових відносин в значній мірі впливає на самопочуття громадян та загальну атмосферу в суспільстві. Навіть інколи трудові конфлікти здатні суттєво дестабілізувати суспільно-політичну ситуацію в країні. На сьогоднішній день поширені деякі проблеми, які виникають у трудовій сфері. До найголовніших можно віднести: низькі обсяги пропозиції якісних робочих місць внаслідок депресивного стану вітчизняного ринку праці; слабкість вітчизняних профспілок; наявний рівень соціальної толерантності сучасного українського

бізнесу, який в умовах нерозвиненості інститутів громадянського суспільства, недосконалості державних механізмів реалізації практики соціального діалогу та інших чинників здебільшого зорієнтований на реалізацію в даній сфері не стільки демократичного, скільки командно-авторитарного типу поведінки; практика незаконних звільнень працівників або звільнень без «поважної причини»; порушення роботодавцями прав працівник (наприклад, через не укладання колективних договорів та їх невиконання).

До основних міжнародних актів, які діють у світовому масштабі, слід віднести, акти Організації Об'єднаних Націй , зокрема Загальну декларація прав людини 1948р., Міжнародний пакт про громадянській політичні права 1966 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. Усі ці перелічені документи хоча й ратифіковані Україною, але все ж потребують приділенню більшої уваги до дуже важливих принципів, зазначених в них, та серйозного підходу до існуючих проблем у даній сфері. Удосконалення трудового законодавства неможливо без приведення у відповідність до міжнародних трудових стандартів окремих інститутів трудового права. На нашу думку, до основних інститутів, які потребують змін потрібно віднести: заробітну плату (Конвенція про захист заробітної плати 1949р, Конвенція про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахування країн, що розвиваються 2005 р.); робочий час (Конвенція про сорокагодинний робочий тиждень 1935р., Конвенція про захист працівників, зайнятих неповний робочий час 1994 р.); час відпочинку (Конвенція про щорічні оплачувані відпустки 1936 р. та Конвенція про оплачувані учбові відпустки 1974 р.); безпека та гігієна праці (Конвенція про безпеку й гігієну праці та виробниче середовище 1981 р.); професійна підготовка та перепідготовка кадрів (Конвенція про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів 1975 р.); участь представників в управлінні виробництвом (Конвенція про захист прав представників працівників на підприємстві та можливості, що їм надаються 1971 р.) . Викладені положення прискорять наближення національного трудового законодавства до рівня міжнародних трудових стандартів.

Підбиваючи підсумки, маємо сказати, що процес гармонізації національного законодавства має удосконалити трудові відносини, сприятиме досягненню стабільності в суспільстві, гарантувати верховенство права, права людини й забезпечити належне функціонування ринкової економіки.

Кравчук Віктор Олександрович
Студента 7 групи, 2 курсу, 1 факультету
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ТА КЕРІВНИХ РОЗ'ЯСНЕНЬ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ДЛЯ ТРУДОВОГО ПРАВА

Особливої уваги заслуговує питання про включення рішень Верховного Суду України та керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України. Адже чинне законодавство, на жаль, грішить на велику кількість прогалин, суперечностей, неясностей. Загалом норми законів мають абстрактно-загальний характер. Внаслідок цього у судів виникають труднощі в розумінні і застосування норм та приписів нормативно-правових актів при вирішені трудових спорів. Внаслідок цього, ці труднощі переростають у порушення конституційних принципів рівності осіб перед законом, верховенства закону, гарантованими конституцією прав працівників на працю, відпочинок, страйк, соціальний захист, оскільки дія закону не забезпечується однаковим і правильним судовим правозастосуванням з боку всіх судових органів.

Тому останнім часом, роз'яснення та висновки, які проводяться Верховним Судом України мають враховуватись іншими судами загальної юрисдикції при застосуванні таких норм права, але суд може не виконувати дані рекомендації та відступити від правової позиції Верховного Суду України, але в свою чергу суди повинні аргументувати таке рішення з наведенням відповідних мотивів.

Не зважаючи на вище сказане, постанови Верховного Суду України є одним з важливих факторів, що забезпечують однакове використання трудових норм для судів загальної юрисдикції у вирішенні трудових спорів.

На мою думку, необхідно навести деякі з позицій Верховного Суду України, які мають значний вплив на застосування трудових норм в Україні.

Так, постановою судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 23.01.2013 р. у справі № 6-127цс12 передбачено, що на контрактну форму трудового договору не поширюється положення ст. 9 КЗпП про те, що умови договорів про працю, які погіршують становище працівників порівняно із законодавством України про працю, є недійсними.

Також, потрібно зазначити про постанову Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року №9 "Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя" недіючими правила статей 32, 33, 34 КЗпП. Які передбачають можливість тимчасового переведення працівника без його згоди на іншу роботу в порядку дисциплінарного стягнення, в разі виробничої необхідності або простою, оскільки вони суперечать Конституції України, яка забороняє використання примусової роботи (що зазначено у п. 12 постанови) – означає, по суті, створення нової норми.

Розглянемо інший приклад. Згідно з ч. 2 ст. 232 КЗпП суди безпосередньо розглядають спори про відмову в прийнятті на роботу осіб, з якими власник або уповноважений ним орган відповідно до чинного законодавства зобов'язаний укласти трудовий договір (працівників, запрошених на роботу в порядку переведення з іншого підприємства, установи, організації, молодих спеціалістів, які закінчили вищий навчальний заклад і в установленому порядку направлені на роботу на дане підприємство, установу, організацію, вагітних жінок, жінок, які мають дітей віком до 3 років або дитину інваліда, одиноких матерів – при наявності дитини віком до 14 років та інші).

Пленум Верховного Суду України постановою від 25 травня 1998 р №15 вніс доповнення в п. 6 постанови від 6 листопада 1992 г. №9 "Про практику розгляду судами трудових спорів" стосовно категорій осіб, справи за позовами яких підлягають розгляду безпосередньо в судах - "або які вважають, що їм відмовлено в укладенні трудового договору всупереч гарантіям, передбаченим ст. 22 КЗпП". Таким чином, згідно з п. 6 постанови №9 від 6 листопада 1992 року в судовому порядку може бути оскаржений будь-який випадок необґрунтованої відмови в прийомі на роботу, а не тільки незаконна відмова в прийомі на роботу осіб, з якими власник відповідно до законодавства зобов'язаний укласти трудовий договір.

З вищезазначених прикладів, напрошується висновок, що у кожному з наведених роз'яснень йде мова про створення нової правової норми, саме тому роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, на мою думку, потрібно визнати джерелом трудового права, задля ефективного використання судами при вирішенні трудових спорів.

Науковий керівник: ас., Твердовський І. М.

Ножняк Ольга Миколаївна
Студентка 7 групи, 2 курсу, 1 факультету
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АКТИ ЯК ДЖЕРЕЛА ТРУДОВОГО ПРАВА

Однією з найважливіших проблем вивчення трудового права є дослідження його джерел. Трудове законодавство в останні роки зазнало значних змін, що спричинило за собою значні зміни джерел трудового права. Перетворення радянського трудового права в українське трудове право, оновлення всієї законодавчо-нормативної бази країни, прийняття нових законів, створення нових форм економічних і соціальних відносин, активна участь у міжнародних співтовариствах є свідченням багатоманіття джерел. Тому тема джерел трудового права на сьогоднішній день дуже актуальна.

Сучасне українське трудове законодавство повинно максимально враховувати міжнародний досвід, який виражено в міжнародно-правових актах. Міжнародно-правові акти як важливе джерело трудового права, є невід'ємною частиною національного законодавства, яке спрямоване на регулювання трудових відносин з метою становлення України, як демократичної, соціальної та правової держави, де людина, її права та свободи матимуть визначальне значення. Принцип пріоритету міжнародно-правових норм у сфері праці перед нормами національного законодавства закріплено ст. 8-1 Кодексу законів про працю України.

Міжнародно-правові акти можуть бути як договором, так і угодою. Щодо угод, то вони укладаються між державами, так яскравим прикладом є Угода між України та Урядом Чеської Республіки про взаємне працевлаштування громадян України та громадян Чеської Республіки. На відмінну від них договори є різнорідними і укладаються від імені держави, уряду і міністерств.

Основним джерелом міжнародно-правового регулювання праці є акти Міжнародної організації праці, яка здійснює широку нормотворчу діяльність і співпрацю з державами-членами. Міжнародною організацією праці було прийнято 188 конвенцій та 199 рекомендацій. Як джерела міжнародно-правового регулювання, конвенції і рекомендації мають різний правовий статус. Конвенція набуває статусу багатосторонньої міжнародної угоди після ратифікації її як мінімум двома державами-членами МОП і з цього моменту накладає певні обов'язки як на країни, що ратифікували її, так і на інші. Рекомендація МОП не є міжнародним договором і не підлягає ратифікації. Рекомендація має характер пропозиції для внесення відповідних норм до національного законодавства. Визначальним міжнародно-правовим актом варто назвати Загальну декларацію прав людини, ухвалену Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р., яка є основою для чисельних конвенцій та національних конституцій. Декларація захищає трудові права, що знайшло своє відображення в низці статей. Зокрема, закріплено що: кожна людина має право на працю; на вільний вибір роботи; на справедливі й сприятливі умови праці та на захист від безробіття; кожна людина без будь-якої дискримінації, має право на рівну оплату; кожна людина має право на відпочинок і дозвілля, включаючи право на розумне обмеження робочого дня та оплачувану періодичну відпустку.

Серед міжнародних регіональних актів слід відзначити Європейську соціальну хартію, що передбачає створення міжнародного організаційно-правового механізму захисту соціальних та економічних прав. Хартія гарантує права, що стосуються кожної особи. У сфері соціального захисту — це право на працю, на її справедливі умови, на справедливу винагороду, на укладення колективних договорів, на захист дітей та підлітків, працюючих жінок, інвалідів, на захист від бідності і соціально відчуження. Для України ратифікація Європейської соціальної хартії стала одним із вагомих етапів реалізації

європейських прагнень нашої країни, її інтеграції у міжнародний соціально-трудовий простір.

У 1966 р. було ухвалено Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, який є юридично-обов'язковим документом лише для таких держав, які його підписали. Таким чином, держави-учасниці пакту, взяли на себе зобов'язання дотримуватись процедур, обумовлених у відповідних його статтях. Даний пакт закріплює наступні трудові права: право на працю, що включає право кожної людини одержати можливість заробляти собі на життя працею, яку вона вільно обирає або на котру вільно погоджується; право на доступ до програм професійно-технічного навчання і підготовки; право кожного на справедливі і сприятливі умови праці, включаючи винагороду, що забезпечувала справедливу зарплату і рівну винагороду за працю рівної цінності, права жінок на рівні умови праці, з рівною платою за рівну працю; право на однакову для всіх можливість просування по роботі на підставі трудового стажу і кваліфікації, право на відпочинок, дозвілля і розумне обмеження робочого часу та оплачувану періодичну відпустку.

Отже, проаналізувавши деякі міжнародно правові акти можна зробити висновок, що вони є важливим і пріоритетним джерелом трудового права, мають велику значимість у правовій літературі, призначені для забезпечення і захисту основних прав людини, в тому числі трудових прав. Особливістю міжнародно-правового регулювання праці є те, що норми міжнародних актів про працю, як правило, безпосередньо не регулюють трудові відносини, а встановлюють певні стандарти в галузі праці, які через їх імплементацію в національному законодавстві кожної країни, що бере в них участь, конкретизуються й наділяються певним правовим механізмом реалізації.

Науковий керівник: ас., Твердовський І. М.

Промський Євгеній Сергійович
Студент 2 курсу 7 групи, 1 факультету
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КОНТРАКТ ЯК РІЗНОВИД ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Контрактні форми найму та оплати праці широко розповсюджені в усьому світі передусім на первинному ринку праці стосовно найбільш кваліфікованих, найцінніших працівників. Ця форма є найприйнятнішою для ринкової економіки: вона дає можливість передбачити всі права й обов'язки сторін, конкретизувати окремі умови, пристосовуючи їх до індивідуального випадку. Передбачення додаткової взаємної відповідальності сприяє створенню оптимальних умов для реалізації цілей обох сторін.

Відповідно до ч. 3 ст.21 Кодексу про працю України (далі – КЗпПУ), особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови

матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі достроково, можуть встановлюватися угодою сторін. Вважається, що трудовий контракт є, насамперед, різновидом трудового договору між працівником і роботодавцем, за яким працівник зобов'язується виконувати роботу за певною спеціальністю, кваліфікацією або на певній посаді з підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку, а роботодавець зобов'язується сплачувати працівникові заробітну платню й забезпечувати умови праці, передбачені законодавством про працю, колективним договором та угодою сторін.

Контракт у трудовому праві за юридичною природою – це угода про працю; від звичайного трудового договору відрізняється тим, що завжди укладається в письмовій формі, у ньому можуть установлюватися додаткові (крім тих, які зазначені в трудовому законодавстві) підстави щодо його розірвання, зазвичай має строковий характер, при його розірванні (відповідно до Положення про порядок укладення контракту при прийнятті (найманні) на роботу працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 року № 170) можливе й відшкодування моральної шкоди, сфера його застосування визначається законами України.

На погляд Ю. В. Баранюка, контракт слід розглядати як окремий, специфічний вид трудового договору. На відміну від звичайного строкового трудового договору робота, що виконується за контрактом, як правило, є постійною, а не тимчасовою. Встановлення строку обумовлене не характером виконуваних обов’язків, а їх орієнтацією на конкретну, заздалегідь поставлену мету, досяжну в певний період часу.

Трудовий контракт – це індивідуальний, формальний і строковий трудовий договір. Його формальний характер означає, що він укладається згідно з діючими правилами, у письмовій формі, у двох примірниках та підписується роботодавцем і працівником, зберігається у кожної зі сторін. Вважається, що таке оформлення сприяє дотриманню умов угоди. Однак формальний характер трудового контракту означає також і те, що конфлікти, які виникають з питань виконання підписаного контракту, можуть вирішуватися судом. Індивідуальний характер трудового контракту означає, що він укладається індивідуально з кожним працівником: права, обов'язки і відповідальність сторін у кожному випадку конкретизуються. Строковий характер трудового контракту означає, що він укладається на певний термін, обумовлений в цьому ж контракті.

Під час укладання трудового контракту, як і звичайного трудового договору, обов’язковою вважається домовленість про сам факт прийняття на роботу, про місце роботи, про встановлення трудової функції, про розмір оплати праці, про час початку роботи, про термін дії контракту. Зазначені умови контракту проти звичайного трудового договору мають особливості.

Здебільшого початок роботи настає відразу ж після укладення трудового контракту. У разі виникнення усіляких життєвих обставин сторони можуть домовитись і про пізніший час початку роботи. Тобто контракт може певний час існувати без породження трудових відносин. Це можливо тоді, коли він укладається зі студентами, які ще навчаються, про те, що, закінчивши навчання у вищому навчальному закладі, випускник працюватиме в роботодавця, який оплачував його навчання. Розрив між днем укладення контракту і днем, коли працівник стане до роботи, може бути спричинений також потребою оформити розірвання трудового договору за попередньою роботою.

Важливо пам'ятати, що трудовий контракт діє у правовому полі законодавства України про працю. Немає сенсу переписувати у контракт положення трудового законодавства: вони діють незалежно від того, записані чи ні вони у контракті. Більше того, умови контракту, що погіршують становище працівника порівняно з умовами гарантованими чинним законодавством, колективним договором і угодами, вважаються недійсними. Але в контракті неможливо передбачити все, тому у випадках, не передбачених трудовим контрактом, сторони керуються чинним законодавством. У будь-якому разі слід наголосити на тому, що контракт є особливою формою трудового договору і якщо законом не передбачена можливість укладення контракту, власник і працівник не вправі укласти контракт, хоча б він і укладався за повної згоди сторін і відсутності будь-якого тиску з боку власника.

Як висновок, необхідно зазначити, що контракт є особливою формою трудового договору, який має ряд своїх особливостей. Зокрема, він обов’язково укладається у письмовій формі містить строк дії, права, обов’язки і відповідальність сторін, умови матеріального забезпечення і організації праці, умови розірвання договору, в тому числі дострокового.

Перевага контракту перед звичайним трудовим договором полягає в тому, що контракт дає змогу максимально індивідуалізувати кожну конкретну угоду про працю, наповнити її специфічним змістом. Крім того, на мою думку, було б цілком доречно доповнити КЗпПУ нормами, які б визначили можливість укладення безстрокового трудового контракту на спільно вигідних умовах як для працівника, так і для роботодавця.

Науковий керівник: ас., Твердовський І. М.

Якубовський Володимир Володимирович
студент 2 курсу юридичного факультету
ЛНУ ім. І. Франка

ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Згідно з Конституцією України кожен має право на працю. Кожен має право на безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від

встановленої законом. Громадянам гарантується захист від незаконного звільнення. Таким чином, держава створює необхідні умови для праці кожної людини. Проте у деяких випадках працівники залишаються незадоволені низкою обставин: невчасна виплата заробітної плати, незаконне звільнення, інвалідність, отримана під час виконання трудових обов'язків. Шкода, яка завдається працівникові, може бути матеріальною або моральною (нематеріальною). У випадку завдання працівникові матеріальної шкоди, розмір її компенсації легше вираховується, ніж розмір моральної шкоди. Суди не мають єдиного методу для обчислення розміру компенсації, повинні виходити з принципу розумності та справедливості.

Питання моральної шкоди регулюється як цивільним, так і трудовим законодавством. Теоретичні питання відшкодування моральної шкоди досліджували Д. В. Бобров, С. В. Венедіктов, О. В. Дзера, Ю. О. Заїка, В. В. Луць, М. С. Невалінний, С. В. Селезень, Р. О. Стефанчук, В. І. Щербина. Варто зазначити, що серед науковців поки немає єдиної позиції.

Стаття 23 Цивільного кодексу встановлює право особи на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав, а також розкриває зміст поняття «моральна шкода».

Вона може полягати у приниженні честі, гідності, престижу або ділової репутації; моральних переживаннях, у зв'язку з ушкодженням здоров'я; у порушенні права власності (в тому числі інтелектуальної), прав, наданих споживачам, інших цивільних прав, у зв'язку з незаконним перебуванням під слідством і судом; у порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя. [1, с.14].

Кодекс законів про працю у статті 237-1 встановлює загальне правило, за яким роботодавець у певних випадках зобов'язаний відшкодувати моральну шкоду. Важливе значення при цьому мають умови, за яких моральна шкода вважається заподіяною:

1) вина роботодавця, що має подвійне значення: за наявності вини настає відповідальність за заподіяну працівникові моральної шкоди, а її форма і ступінь впливають на визначення розміру відшкодування;

2) порушення роботодавцем законних трудових прав особи. Заподіяння моральної шкоди - це наявність факту порушення трудових прав працівника, що приводить до негативних змін у його житті та викликає у нього страждання;

3) протиправність дій роботодавця, шляхом як активних дій (вчинення певних дій, передбачених чинним трудовим законодавством), так і пасивних дій (обов'язок не порушувати трудові права працівників). До активних входить, наприклад, використання примусової праці. До пасивних — невиплата заробітної плати у встановлений законом термін;

4) причинний зв'язок протиправної поведінки роботодавця і моральної шкоди, що настала, де протиправність виступає причиною, а моральна шкода – наслідком;

Коли виконуються всі вищезгадані умови, суди можуть задовольнити позови про відшкодування моральної шкоди. Суди враховують різні критерії, насамперед, суб'єктивну оцінку потерпілим його порушених благ, глибини його страждань. До уваги беруться й інші об'єктивні фактори ушкодження здоров'я, зокрема: тяжкість заподіяної шкоди та її наслідки для потерпілого (непрацездатність, інвалідність), матеріальне становище тощо. З цього постає величезна проблема, адже вартість болю неможливо визначити в грошовій одиниці, а тим паче, якщо цей біль духовного характеру. На думку А. Ерделевського, людині притаманно часто переоцінювати свої страждання, та в свою чергу недооцінювати страждання інших осіб [2, с.53].

Судова практика демонструє, що вкрай рідко позови задовольняють у повному обсязі, проте багато позовів задовольняються частково. Тобто, коли позивач вказує суму моральних збитків, які він бажає отримати, особа їх свідомо переоцінює. Справа № 2-4680/11: особа працювала у шахті з шкідливими умовами праці, що призвело до значних погіршень у здоров'ї та спричинило 3 групи інвалідності. Особа оцінює моральну шкоду у 120 000 гривень, суд призначає – 35 000 гривень. Справа № 465/1398/16: особі заборгували заробітну плату у розмірі 3058 гривень. Особа оцінює свої моральні страждання у 3000 гривень, суд призначає відшкодування моральної шкоди у розмірі 300 грн. Справа № 645/2440/16-ц: особа, яка була незаконно звільнена з роботи, отримала середній заробіток за час вимушеного прогулу 32 057 гривень, а в частині моральної шкоди, яку вона оцінювала в 20 000 гривень, одержала лише 2 000 гривень.

У багатьох позовах за відсутності однієї з підстав, описаних вище, відповідальність роботодавців не настає. Справа №0502/1913/2012: особа, яка була незаконно звільнена, хоч і була поновлена на роботі й отримала заробітну плату за час вимушеного прогулу, проте не отримала відшкодування моральної шкоди. [3].

Отже, відшкодування моральної шкоди є одним із засобів гарантування кожній особі права на працю. Інститут відшкодування моральної шкоди потребує удосконалення, адже більшість питань регулюються загальними положеннями. Обов'язок відшкодування моральної шкоди лягає на роботодавця, але лише якщо буде доведена його вина у спричинені моральної шкоди працівникові. Суди самостійно встановлюють розмір компенсацій, враховуючи різні критерії: розмір й тяжкість заподіяння шкоди, її наслідки, матеріальне становище потерпілого, глибина його страждань. Працівники, коли надсилають позов до суду, вказують, на їх думку прийнятний розмір компенсації, проте суд практично завжди зменшує розмір моральної шкоди.

Список використаної літератури:
1. Постанови Пленуму Верховного Суду України // Правовісник. Додаток до журналу «Право України». – К., 2006 - №1. – С. 14.
2. Эрделевский А.М. Моральный вред и компенсация за страдания: науч. практ. пособ. / А. М. Эрделевский – М. : - 1998. – 188 с.
3. http://www.reyestr.court.gov.ua/

Кириченко Вікторія Олександрівна
студентка факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ

Дитяча праця, як питання порушення прав дитини, залишається гострою проблемою для багатьох країн. Проблема дитячої праці набула світових масштабів, через економічні, соціальні та історичні причини. Тому, варто зазначити, що це явище треба розглядати й аналізувати всебічно: під історичним, економічним, світовим, правовим, соціальним та культурним кутами зору. Саме такий підхід зможе найкраще розв'язати проблему використання праці дітей або звести її до мінімуму.

Згідно зі ст.52 Конституції України будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом. Кодекс законів України про працю встановлює мінімальний вік працевлаштування 16 років, а в деяких випадках можливо з 14 або 15 років влаштуватися на роботу. Стаття 2 проекту Трудового кодексу України забороняє будь-яку дитячу працю[1].

Відповідно до результатів дослідження, за методом швидкого оцінювання, Міжнародної організації праці (МОП) у 2006 році, найгірші форми дитячої праці в Україні поширені у сільському господарстві, вуличній торгівлі, в не офіційних вугільних копальнях, в індустрії розваг, секс-індустрії та в інших нелегальних видах діяльності. Головними причинами, що змушують батьків і дітей шукати шляхи збільшення доходів родини за рахунок дитячої праці, є безробіття, низький рівень заробітної плати та бідність [2].

Відповідно до статті 3 Конвенції Міжнародної організації праці № 182 «Про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці» [3] найгірші формами дитячої праці, це:

— робота, яка за своїм характером чи умовами, в яких вона виконується, може завдати шкоди здоров'ю, безпеці чи моральності дітей;

— усі форми рабства або практика, подібна до рабства, як наприклад, продаж дітей та торгівля ними, боргова кабала та кріпосна залежність, а також примусова чи обов'язкова праця, включаючи примусове чи обов'язкове вербування дітей для використання у збройних конфліктах;

— використання, вербування або пропонування дитини для заняття проституцією, виробництва порнографічної продукції чи для порнографічних вистав;

— використання, вербування або пропонування дитини для незаконної діяльності, зокрема, для виробництва та продажу наркотиків, як це визначено у відповідних міжнародних договорах.

Серед видів дитячої праці є такі як: виснажлива й надмірно тривала праця дітей у домашньому господарстві; робота у промисловості, в установах та організаціях, що не відповідає фізичним та розумовим здібностям дітей, шкодить їхньому здоров`ю, заважає навчанню та розвитку дитини; робота у сімейному бізнесі, яка перебуває поза громадським та державним контролем, чим створюються передумови для перетворення такої праці у найгірші форми; робота на вулиці у несприятливих погодних умовах, часто — у несприятливому соціальному оточенні. Отже, основним критерієм для діагностики дитячої праці є її шкідливі наслідки для дитини, а саме : фізичні травми та каліцтва спричиняються необережним поводженням із машинним обладнанням ферм та фабрик; довготривалі проблеми зі здоров'ям, наприклад, хвороби дихання та розмаїття видів ракових захворювань поширені в країнах де діти змушені працювати з небезпечними хімічними речовинами; виснаження та погане харчування дітей.

Так, згідно з світовими показниками одні діти працюють через економічні причини (Азія, Африка, Східна Європа) інші через соціальні причини (Західна Європа, США, країни, що розвиваються), треті – через історичні традиції власної держави, де дитяча праця – це закономірне явище для їхньої країни (мусульманські країни та країни Азії та Африки). За оцінками міжнародної організації праці тільки в країнах, що розвиваються, «експлуатується близько 250 мільйонів дітей від 5 до 14 років із низ близько 120 мільйонів працюють повний робочій день». Найбільше використовується дитяча праця в Азії (61% або 153 млн. дітей), Африці (32% або 80 млн. дітей) та Латинській Америці (7% або 17,5 млн. дітей) [4].

Правове регулювання дитячої праці в Україні на сьогодні потребує вдосконалення. В Проекті Трудового кодексу України [2] законодавець визначає необхідним встановити додаткові положення, спрямовані на захист прав та інтересів неповнолітніх, а саме: закріпити обов′язок держави здійснювати заходи з метою запобігання використання найгірших форм дитячої праці, виявляти випадки використання дитячої праці, встановити заборону на використання праці неповнолітніх на роботах, які призводять до фізичного, психологічного чи сексуального насильства.

Діти це наше майбутнє, тому якщо ми бажаємо впевнено дивитися в майбутнє, то маємо забезпечити всім дітям право на справжнє, бездумне, цікаве дитинство, можливість фізичного розвитку, здобуття освіти, професії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Проект трудового кодексу України від 01.11.2016р. № 1707-VIII [Електрон. ресурс] - Режим доступу: URL:http://vk24.com.ua/useful_information/proekt-trudovogo-kodeksu-ukrajini/proekt-trudovogo-kodeks. – Назва з екрана.
2. Биковець В., Курінько Р., Маршавін Д.. Діяльність роботодавців та їхніх об'єднань у попередженні неврегульованої зовнішньої трудової міграції, протидії торгівлі людьми та ліквідації дитячої праці: навч. посібн. / за заг. редакцією Литвин С., Аніщенка В. – К.:, 2007. – 174 с.
3. Конвенція МОП «Про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці» від 17.06.1999 р. № 182 [Електрон. ресурс] - Режим доступу: URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_166. – Назва з екрана.
4. Борисенко С.О. м. Корсунь – Шевченківський «Використання дитячої праці в Україні» 2015 рік.

Секція Земельного права; аграрного права; екологічного права; природоресурсного права;

Іванов Денис Володимирович
студент 3 групи 5 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

На сьогоднішній день проблема екологічної безпеки, а точніше її відсутності набуває все більшого масштабу. Зі зростанням кількості матеріальних благ від господарської діяльності збільшується і кількість забруднюючих речовин та відходів.

Пропонуємо звернутися до зарубіжного досвіду та порівняти Закон України «Про відходи» від 05.03.1998 № 187/98-ВР (далі – ЗУ) і Закон Республіки Білорусь «Про поводження з відходами» від 20.07.2007 № 271-З та вивести пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства.

По-перше, в ЗУ вужчий та фрагментарний понятійний апарат; за відходами не закріплено статусу вторинних матеріальних ресурсів, відсутній поділ на «відходи виробництва» та «відходи споживання», в свою чергу в ЗРБ наведено широкий понятійний апарат, значну кількість термінів, пов’язаних з вторинною сировиною, чітко визначено «відходи виробництва» та «відходи споживання».

По-друге, ЗУ лише в загальному вигляді визначає обов’язки суб’єктів господарювання у сфері поводження з відходами, а в ЗРБ статтею 17 чітко розподілено обов’язки між суб’єктами у сфері поводження з відходами: юридичними особами та індивідуальними підприємцями, фізичними особами; юридичними особами, що обслуговують житлові будинки, виробниками промислових відходів.

По-третє, в ЗУ відсутні норми, зобов’язуючі до вторинної переробки ресурсоцінних відходів, тоді як ЗРБ захоронення вторинних матеріальних ресурсів забороняє у ст. 25. На нашу думку, до імплементації подібної норми Україна не готова економічно, а тому доцільніше було б ввести норми, які б містили відповідні нормативи, які б збільшувалися з кожним роком і поступово б мінімізували можливість захоронення відходів.

По-четверте, Білоруський закон відрізняється встановленням більш диференційованої класифікації відходів, в залежності від їх ступеня небезпечності, що дозволяє конкретизувати вимоги до поводження з кожним видом, тоді як в Україні така конкретизація є лише щодо поводження з побутовими відходами, небезпечними, відходами тваринного походження.

По-п’яте, в ЗУ зазначено лише вимоги до зберігання та видалення відходів, в той час як ЗРБ визначає порядок та особливості збору, розподілу, зберігання та захоронення, перевезення, використання, знешкодження відходів.

Науковці зазначають, що невід’ємними рисами українського законодавства має стати встановлення жорстких вимоги щодо обов’язкового рециклінгу (вторинної переробки відходів), здійснення заходів попередження захороненню на полігонах та чітко визначений порядок поводження з відходами. Останній включає в себе створення державних програм відповідно до вимог ЄС, обов’язковість сортування відходів населенням, поширення продукції, виробленої з використанням вторинних матеріалів. Окрему увагу слід приділити встановленню квот на ввезення в Україну відходів як вторинної сировини та забороні ввезення в Україну відходів з метою їх зберігання чи захоронення.

Використання відходів в якості вторинних матеріальних ресурсів має ряд переваг перед звичайним захороненням. Наприклад, Німеччина з 2012 року є учасником Базової директиви про відходи ЄС, а зараз створює справжню систему державних заходів, які мінімізують відходи, його енергетичне використання, удосконалення системи його поділу та рециклінг. В Греції запроваджено проект інтегрованої системи збору, покликаної забезпечити «регенерацію відходів мастил» («waste lube oils» – WLO). Завдяки проекту, ряд грецьких заводів вже припинили імпорт сировини, – кількість WLO виявилась достатньою для задоволення потреб виробництва. В Італії та Іспанії було впроваджено проекти очищення стічних вод текстильних/шкіряних фабрик з метою подальшого використання підприємствами та для сільського господарства. Дані технології знизили загальне споживання фабриками води на 40%, навантаження на водні ресурси для промисловості; також вони здатні підвищити доступність питної води в деяких районах.

Таким чином, для подолання в Україні проблем у сфері поводження з відходами необхідно внести зміни до Закону України «Про відходи», якими розширити понятійно-категоріальний апарат, чітко визначити обов’язки суб’єктів цих відносин, включивши до них зобов’язання щодо рециклінгу та певні заборони по захороненню відходів (включаючи заборону ввезення в Україну відходів з метою їх зберігання чи захоронення); також для стимулювання підприємницької діяльності у цій сфері варто створити «податково-пільговий баланс», що передбачав би рентабельність переробки та невигідність розміщення відходів, який складали б наступні заходи: підвищення плати за розміщення відходів; створення програм державної фінансової підтримки будівництва підприємств, що здійснюватимуть вторинну переробку; впровадження системи пільг для підприємств, що бажають впровадити у виробництво інноваційні технології по залученню вторинної сировини, та для тих, що використовують відходи як вторинну сировину в процесі виробництва товарів або надання послуг.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри екологічного права НЮУ імені Ярослава Мудрого Туліна Ельбіс Євгенівна.

Музика Юлія Геннадіївна
студентка 5 курсу, 2 факультету, 5 групи
НЮУ імені Ярослава Мудрого

«ЗЕЛЕНИЙ ТАРИФ» В УКРАЇНІ:АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

В умовах сучасної екологічної кризи особливої актуальності набуває питання виробництва електроенергії з альтернативних (відновлювальних) джерел. Провідні країни світу приділяють значну увагу впровадженню механізмів стимулювання громадян, господарюючих суб'єктів щодо здійснення такої діяльності. Україна також має високий потенціал та робить відповідні кроки у сфері розвитку цього сектору енергетики. Це зумовлено переважно тим, що суспільство в цілому та законодавець, зокрема, поступово починають усвідомлювати важливість зменшення негативного впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище.

У 2012 році були внесені зміни до Закону України «Про електроенергетику» від 16.10.1997 № 575/97-ВР відповідним Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії № 5485-VI від 20.11.2012. Зокрема, був запроваджений такий механізмів стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних (відновлювальних) джерел, як «зелений тариф». Так, згідно ст.1 вказаного Закону «зелений тариф» – це спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (окрім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблена лише мікро-, міні- та малими гідроелектро-станціями) [1].

Метою запровадження «зеленого тарифу» є заохочення модернізації та розвитку нових типів енергоресурсів, створення сприятливих умов для інвесторів, які вкладають кошти в новітні технології відновлюваних джерел електроенергії. Для власників приватних будинків перевагами установки сонячних панелей, інших альтернативних механізмів отримання електроенергії, є можливість заощадити на електриці від центральної енергомережі, швидка окупність приладів для енергозбереження, додатковий дохід з продажу надлишків енергії, а також, що найголовніше – запобігання екологічним ризикам, економіко-екологічним збиткам, соціально-екологічним конфліктам.

Так, виробники електроенергії, яка охоплюється «зеленим тарифом», підключають спеціальний «зелений лічильник», який здійснює відповідні

підрахунки щодо споживання та постачання електроенергії до мережі. Уся ця інформація зберігається на умовному балансі та під кінець місяця залишки енергії, які не були використанні, перераховуються в грошовий еквівалент за відповідними коефіцієнтами. Таким чином держава, з одного боку, купує електроенергію, яка виробляється альтернативними джерелами (сонячними батареями, вітряками тощо), а з іншого – стимулює розвиток альтернативних (відновлюваних) джерел електроенергії. Це пов'язане з тим, що діяльність щодо виробництва (постачання) такої енергії не завжди прибуткова, тому що залежно від пори року, інших кліматичних умов, кількість виробленої енергії може коливатися відповідно.

Проте слід констатувати, що на сьогодні є низка проблем у сфері регулювання даного питання.

По-перше, ст. 17-3 вказаного Закону передбачає вимогу щодо місцевої складової. Так, для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів) та будівництво яких розпочате після 01.01.2012, «зелений тариф» застосовується за умови дотримання вимог щодо розміру місцевої складової (місцева складова – це частка (товари та послуги), визначена енергетичним законодавством як складова об'єкта електроенергетики, українського походження, яка повинна бути використана при створенні та функціонуванні об'єкта електроенергетики). Якщо цю вимогу не буде виконано, «зелений тариф» не буде застосовуватися. Слід зазначити, що така законодавча вимога не відповідає природі запровадження «зеленого тарифу». Тим паче ця норма не повинна використовуватися державою, яка будує ринкову економіку. Також встановлення вимоги щодо місцевої (вітчизняної) складової значно уповільнює процес запровадження новітніх екологічно безпечних механізмів видобування електричної енергії в Україні.

По-друге, відповідно до чинного законодавства розмір «зеленого тарифу» в Україні розраховується за формулою з використанням різних коефіцієнтів для кожного з чотирьох основних джерел енергії (вітру, сонця, води та біомаси). Ця система розрахунків є досить заплутаною та часто не зрозумілою для осіб, які бажають встановити такі відновлювальні джерела. Окрім цього, процедури таких підрахунків надають велику кількість можливостей для зловживань. Чималий простір для зловживань існує в тих випадках, коли на об'єкті електроенергетики введення в експлуатацію електростанцій відбувається за різними чергами. У такому випадку мають застосовуватися різні коефіцієнти «зеленого тарифу». Але цей аспект неможливо прослідкувати, оскільки обов'язок вести такий окремий комерційний облік покладається безпосередньо на суб'єктів господарювання [3, с. 25].

По-третє, важливою перепоною до масштабного запровадження відновлювальних джерел є монопольний характер ринку електроенергетики. Це

не надає реальної можливості впровадження конкурентності відповідного ринку, та як наслідок – зацікавленості до застосування новітніх технологій у цій сфері.

Отже, виходячи з вищезазначеного, констатуємо, що використання альтернативних (відновлювальних) джерел у сфері виробництва та постачання електроенергії є вкрай перспективним як з економічної, так і з екологічної точки зору. У контексті наявних проблем екологічної безпеки нашої країни це питання має бути одним із визначальних. Враховуючи те, що на законодавчому рівні існує значна кількість недоліків правового регулювання даного питання, доцільним є впровадження ефективних реформ у вказаній сфері.

Список використаної літератури.

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про електроенергетику" щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії» № 5485-VI від 20.11.2012 року. // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, N 51, ст.714).
2. Закон України «Про електроенергетику» № 575/97-ВР від 16.10.1997. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 1, ст.1).
3. Крамар О. Дуже зелений тариф. / О.Крамар. // Український тиждень № 7 (483) від 05.02.2017. – Київ. – С.22 - 27.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Є.П. Суєтнов

Тимофеєв Антон Олександрович,
1 курс магістратури, 3 група
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Інститут підготовки юридичних кадрів для СБ України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ В ГАЛУЗІ ПОВОДЖЕННЯ З ЯДЕРНИМИ ВІДХОДАМИ

На сьогоднішній день з усіх галузей ядерної промисловості, одним з найнебезпечніших залишається ядерна енергетика. Це зумовлено тим, що кожна стадія пов'язана з виробленням радіоактивних відходів.

На сьогоднішній день дане питання регулюється Законами України "Про поводження з радіоактивними відходами" № 255/95-вр від 30.06.1995 р., "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" № 39/95-вр від 08.02.1995 р., "Про Загальнодержавну цільову екологічну програму поводження з радіоактивними відходами" № 516-17 від 17.09.2008 р. а також низкою підзаконних нормативно-правових актів. Слід також згадати й Об'єднану конвенцію про безпеку поводження з відпрацьованим палива та про безпеку поводження з радіоактивними відходами, ратифіковану Законом України № 995_335 від 20.04.2000 р.

Основні напрямки реалізації державної політики України у сфері поводження з радіоактивними відходами визначені у Стратегії поводження з радіоактивними відходами в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету

Міністрів України № 990-2009-р від 19.08.2009 р. Вона розрахована на 50 років та поділена на 3 етапи. Так, на першому етапі, який розрахований на 8 років, заплановано вироблення нормативної бази, на наступні 30 років - створення спеціальних підприємств з питань поводження з радіоактивними відходами, а також будівництва сховищ для захоронення таких відходів, а на наступні 12 років передбачається експлуатація таких сховищ та завершення основних робіт із захоронення. Такий розподіл часу, згідно зі Стратегією, викликає чимало питань.

Перше, на що хотілося б звернути увагу, це довготривалість стратегії в часі, так, на даний момент лише закінчується процес створення нормативної бази й підбору майданчика для захоронення відходів, а сухе сховище для відпрацьованого ядерного палива було побудоване лише на базі Запорізької АЕС, тобто лише однієї з 4 діючих атомних електростанцій. До того ж, у зв'язку із заповненням існуючих сховищ на 60-70 %, питання встає досить таки гостро, проте будівництво на сьогоднішній день перебуває лише на початковому етапі.

Наступним аспектом є фінансування даної програми. Відповідно до Стратегії, основним джерелом коштів є Державний бюджет України, що на сьогоднішній день, в умовах дефіциту бюджету, є досить проблематичним. Так, в міжнародній практиці, зазвичай, використовується постулат "забруднювач платить". Таким чином, було би більш доцільним покласти основні витрати на компанії-оператори АЕС, які й отримують прибуток з їх експлуатації.

Слід також зауважити, що згадується лише про захоронення на побудованих сховищах відпрацьованого ядерного палива АЕС, проте не згадано про відходи уранодобувної промисловості, діяльність якої також наносить суттєвої шкоди багатьом регіонам України.

Варто звернути увагу й на те, що у Стратегії зазначено, що на території України сховища спецкомбінатів не відповідають сучасним вимогам забезпечення безпеки, виявлено витік радіонуклідів із кількох сховищ, а також, що на території країни розташовується п'ять сховищ, в яких зберігаються радіоактивні відходи, утворені в результаті виконання військових програм СРСР. Безпеку зберігання радіоактивних відходів у таких сховищах на сьогодні не обґрунтовано. Проте, не зважаючи на існування проблем у цій сфері, їх усунення йде дуже повільно.

Необхідно звернути увагу й на нормативну базу з цього питання. Так, Постанова Кабінету Міністрів України № 480-96-п від 29 квітня 1996 р "Про деякі питання поводження з радіоактивними відходами" була прийнята більш ніж 20 років тому і з тих часів до неї не вносилось кардинальних змін, незважаючи на прийняття все нових світових та європейських стандартів, наприклад, таких як Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі, яка ратифікована Законом України № 949-16 від 18.04.2007 року.

Підводячи підсумок, хотілося б наголосити на скорішому усуненню визначених у цій науковій статті проблем, зокрема в аспекті пришвидшення роботи з побудови сховищ, розробку сучасної нормативної бази, на основі міжнародного досвіду. Дана проблема має бути вирішена в найкоротші терміни, адже порушує гарантоване Конституцією України право на безпечне навколишнє середовище.

Науковий керівник: Туліна Е.Є., к.ю.н., асистент кафедри екологічного права Національного університету імені Ярослава Мудрого.

Лигун Єлизавета Андріївна,
Студентка Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції,
4 курсу, 8 групи,
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ПОЛЕЗАХИСНИХ ЛІСОВИХ СМУГ

Полезахисні лісові смуги вважаються одними з основних засобів відновлення екологічної й біологічної рівноваги сільськогосподарських угідь - захищають землі сільськогосподарського призначення від несприятливих природних явищ (суховіїв, посух, хуртовин, водної й вітрової ерозії) та виконують поліфункціональну роль у поліпшенні довкілля, сприяють отриманню гарантованих урожаїв сільськогосподарської продукції, підвищенню родючості ґрунтів.

Статтею 5 Закону України «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004р. полезахисні лісові смуги включаються до складових структурних елементів екомережі.

За Додатком до Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України затв. Наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10 квітня 2006р. визначено: «Полезахисні смуги - ділянки зелених насаджень спеціального призначення, які створюються для захисту полів.»

Полезахисні лісосмуги – важливий елемент сучасного агроландшафту. Вони грають суттєву роль у існуванні та розвитку агроекосистем знижуючи швидкість вітру, затримуючи сніг на полях, зменшуючи поверхневий стік атмосферних опадів, збільшуючи вологість ґрунту, попереджаючи вітрову ерозію ґрунту і, відповідно, підвищують та стабілізують врожайність сільськогосподарських культур.

За п.7 Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007

р. N 733: «До категорії захисних лісів відносяться лісові ділянки, що виконують функцію захисту навколишнього природного середовища та інженерних об'єктів від негативного впливу природних та антропогенних факторів, зокрема лісові насадження лінійного типу - полезахисні лісові смуги.»

Особливістю полезахисних лісових смуг є те, що у ст. 81 Лісового кодексу України визначено, що на землях сільськогосподарського призначення, виділених для створення полезахисних лісових смуг здійснюється лісорозведення, за положеннями Земельного кодексу України, вони віднесені до земель сільськогосподарського призначення як несільськогосподарські угіддя, та можуть бути передані у власність громадян, сільськогосподарських підприємств, установ та організацій. Проте, на практиці, полезахисні лісосмуги є землями запасу і знаходяться у комунальній власності. Органи місцевого самоврядування не здійснюють контроль за користуванням полезахисними лісовими смугами, тому дерева у більшості випадків вирубуються громадянами для побутових потреб або для перепродажу у якості дров чи пиломатеріалу.

Полезахисні лісосмуги виконують важливі екосистемні функції та послуги, що поділяються на: регулюючі - підтримання найважливіших екологічних процесів і системи життєзабезпечення: попередження руйнувань, тобто деградації, регуляція водообміну, збереження ґрунту, очищення (асиміляція) відходів; біотопічні - забезпечення середовища існування (біотипу) диких видів флори та фауни; виробничі – виробництво продуктів харчування та природніх ресурсів; інформаційні (забезпечення можливості для пізнавального розвитку): естетична інформація, рекреація, наукова та освітня інформація.

Відповідно до ЗУ «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21.09.2000р., (положення якого використовуються на даний час), для збільшення площі національної екологічної мережі передбачалося створення полезахисних лісових смуг загальною площею по всій території України - 174,31 тис. гектарів. Однак, на даний час площі полезахисних лісосмуг не збільшуються, а лише зменшуються. За даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру від 14 липня 2016р. втрати полезахисних лісосмуг у 12 регіонах становлять 10 071 гектарів.

Тому, незважаючи на те, що полезахисні лісосмуги відіграють ключову роль для захисту ґрунтів, не існує нормативно-правової бази, а тому й ефективного механізму охорони і захисту даних ділянок, а також інституту відповідальності за вирубку дерев на полезахисних лісосмугах. Таким чином, вирішення проблеми життєдіяльності полезахисних смуг потребує прийняття нормативних актів для чіткого визначення правового режиму та збереження даних насаджень.

Секція Кримінального права та кримінології; кримінально-виконавчого права;

Андрощук Ольга Юріївна
Студентка 3 курсу, 2 групи
слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ КОНТРАБАНДИ ЗА КК УКРАЇНИ ТА КК ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Контрабанда у багатьох країнах сприймається як явище протиправне й суспільно небезпечне. У статті 201 Кримінального Кодексу України (далі - КК України) встановлено кримінальну відповідальність за контрабанду: «*переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації*» (ч.1) яка поміщена законодавцем у розділ VII « Злочини у сфері господарської діяльності». Слід зазначити, що кримінальну відповідальність за цей злочин було закріплено й у КК України 1960р. : «*переміщення через митний кордон поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів, валюти, цінностей та інших предметів у великих розмірах, а так само таке ж незаконне переміщення культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних, вибухових речовин, зброї та бойових припасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї)*», (ч.1 ст.70) та поміщена законодавцем у розділ «Злочини проти держави».

Виходячи з цього родовим об’єктом контрабанди згідно КК України 1960р., визнавалися суспільні відносини, що забезпечують інтереси держави, яким спричиняється шкода цим злочинним діянням. За КК України 2001р. родовим об’єктом даного злочину є суспільні відносини, що забезпечують нормальне функціонування відносин у сфері господарської діяльності.

Предметом контрабанди відповідно до КК 1960р.: товари, валюта, цінності та інші предмети, а також культурні цінності, отруйні речовини, сильно діючі, радіоактивні, вибухові речовини, зброя та бойові припаси до неї; за КК України 2001р.: культурні цінності, отруйні речовини, сильнодіючі речовини, вибухові речовини, радіоактивні речовини, зброя та боєприпаси (крім гладко ствольної мисливської зброї та боєприпасів до неї), спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації.

Отже, такі предмети як товари валюта та цінності були виключені із переліку контрабанди згідно КК 2001р. та доповнено предметом «спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації».

Об'єктивна сторона даного злочину теж зазнала змін. За КК України 1960р. визнавалася злочином з матеріальним складом, обов'язковою ознакою якого є настання наслідків, що у 500 і більше разів перевищує встановлених мінімальних розмірів заробітної плати, за КК 2001р. у чинній редакції від 15.11.11р. злочин з формальним складом і вважається закінченим з моменту фактичного незаконного переміщення предметів контрабанди через митний кордон України.

Розглянемо як визначена контрабанда у кримінальному законодавстві інших зарубіжних країн. Таких як Республіка Білорусь, Польща, Молдова, Литва. «*Незаконне переміщення через митний кордон Євразійського економічного союзу у великому розмірі товарів, заборонених чи обмежених для такого переміщення за відсутності ознак злочину передбачених статтями 328-1 і 333-1 даного Кодексу*» (ч.1 ст.228 КК Республіки Білорусь).

Згідно КК Республіки Польща «*встановлює вивезення за кордон платіжні засоби, цінні папери чи інші валютні цінності, майнові права або рухоме чи нерухоме майно, отримані внаслідок вчинення іншого злочину майнового характеру, в тому числі і контрабанди»(* ст.299).

«*Переміщення через митний кордон Республіки Молдова товарів, предметів та інших цінностей у великих розмірах, здійснене поза митним контролем чи із приховуванням від нього шляхом використання спеціально виготовлених або пристосованих для цього сховищ, або з обманним використанням документів або засобів митної ідентифікації, або поєднане з недекларуванням або недостовірним декларуванням товарів, предметів та інших цінностей в митних чи інших документах, необхідних для перетину кордону*» (ч.1 ст. 248 КК Республіки Молдови).

«*Той, хто при переміщенні через кордон Литовської республіки, предмети, які повинні бути представлені для митного контролю, вартість яких перевищує суму в розмірі 250 МПМ, не надав їх для митного контролю або іншим способом їх сховав від такого контролю*» (ч.1 ст.199 КК Литовської Республіки).

Отже, відмінність контрабанди згідно КК України та інших зарубіжних країн полягає як в предметі злочину, так і в особливості конструкції об'єктивної сторони. Зокрема, на нашу думку, більш досконалим є кримінальне законодавство України, оскільки у диспозиції ст. 201 КК України закріплено чіткий перелік предметів контрабанди.

Отже, наявність кримінальної відповідальності за вчинення контрабанди у багатьох зарубіжних країнах свідчить, що воно є суспільно небезпечним діянням, яке заподіює істотну шкоду суспільним відносинам. Чинне кримінальне законодавство належним чином забезпечує кримінально правову охорону

суспільних відносин, змінюється та вдосконалюється з урахуванням тих змін, що відбувається в соціально-економічній сфері держави та суспільства.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри кримінального права №2, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Гальцова В.В.

Артеменко Денис Сергійович,
студент 2 курсу 4 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ДОБРОВІЛЬНОЇ ВІДМОВИ СПІВУЧАСНИКІВ

Серед структури кримінального права вагому частину посідає інститут добровільної відмови від вчинення злочину, який у більш ускладненій формі, при наявності двох і більше осіб, які прагнуть вчинити злочин, може переростати в інститут добровільної відмови співучасників.

Після розпаду СРСР одним з провідних напрямків розвитку кримінального права стало впровадження принципу гуманності , як наслідок декриміналізація певних складів злочинів і розвиток інституту добровільної відмови від вчинення злочину. Основною проблематикою даної теми є багатогранність точок зору про етапи вчинення злочину, на яких можлива добровільна відмова, і відмежування її від дійового каяття.

На нашу думку, тема буде актуальна доти цей інститут функціонує, так як він є одним з підстав для звільнення від кримінальної відповідальності.

Деякі автори мали думку, що добровільна відмова можлива лише на стадії готування та незакінченого замаху [1, 246], інші науковці вважають, що добровільна відмова можлива на стадії незакінченого злочину, що включає в себе і стадію закінченого замаху[3, 202].

Для найбільш чіткого визначення змісту добровільної відмови слід виокремити ознаки даного інституту та визначити його особливості.

Статтею 17 КК України добровільна відмова визначена як остаточне припинення особою за своєю волею готування до злочину або замаху на злочин, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця[2, ст. 17].

Першою ознакою є остаточне припинення діяння, яке слід вважати як безповоротну відмову від доведення злочину до кінця. Безповоротність, в даному випадку, буде полягати у відсутності наміру продовжити та завершити запланований злочин.

Основою другої ознаки буде саме воля особи, за виявом якої особа свідомо та за власним бажанням припиняє злочинне посягання або не доводить його до кінця.

Останньою ознакою є наявність у особи усвідомлення можливості доведення злочину до кінця, що виявляється у відсутності перешкод для доведення злочину до кінця.

Для встановлення добровільної відмови потрібно встановлювати наявність всіх трьох вище перелічених ознак. При цьому мотив добровільної відмови жодного правового значення не має.

Розмежування видів співучасників на виконавця, організатора, підбурювача та пособника обумовлено їх ролями функціями та завданнями у підготовці, вчиненні або спробі вчинення певного злочину, і які(функції, завдання) проявляються в залежності від виду на різних стадіях вчинення злочину, тобто функції та завдання, покладені на різних співучасників, залучених до вчинення злочину, будуть залежати від стадії вчинення злочину.

При добровільній відмові виконавця (співвиконавця), за умови наявності всіх ознак, передбачених статтею 17 ККУ, відповідальності він не несе, в разі, якщо фактично вчинене діяння не містить ознак іншого злочину, передбаченого в Особливій частині, проте інші співучасники підлягатимуть кримінальній відповідальності, так як на момент відмови виконавця від вчинення злочину вони вже виконали свої функції співучасників.

Такі співучасники як організатор, підбурювач та пособник мають особливі умови добровільної відмови від вчинення злочину, тому що необхідна наявність додаткових ознак. Окрім загальних ознак , передбачених статтею 17 ККУ, вони повинні ще і відвернути вчинення злочину, тобто здійснити всі потрібні дії для того, щоб злочин не відбувся; той час, як за відмови виконавця його злочин вже не буде доведено до кінця. Отже, щоб відмовитись від вчинення злочину організатору, підбурювачу та пособнику, окрім пасивних дії – подальше невиконання певних злочинних функцій, потрібно вчинити , як правило, активні дії по відверненню злочину або повідомленню відповідним органам державної влади про можливість його вчинення, що, на нашу думку, в деяких життєвих обставинах може бути неможливим. В такому разі, дана ознака буде виключатись. Ненадання засобів чи знарядь вчинення злочину або неусунення перешкод вчиненню злочину відносяться до пасивних дії, вони також будуть підставою для звільнення від кримінальної відповідальності для певних видів співучасників.

У разі добровільної відмови одного із співучасників інші будуть відповідати за готування злочину або за замах, залежно від того, на якій із цих стадій його діяння було припинено.

Отже, на нашу думку, слід виокремлювати загальні умови добровільної відмови, які будуть стосуватись будь-кого із співучасників, і спеціальні, які будуть стосуватись окремих видів співучасників: організатора, підбурювача та пособника – активні дії щодо відвернення злочину, надання інформації щодо його готування уповноваженим органам; пособника – пасивні дії стосовно

ненадання засобів чи знарядь для вчинення злочину або неусунення перешкод вчиненню злочину.

Список використаних джерел:

1. Коржанський М. Й. Уголовне право України. Частина загальна: Курс лекцій. — К.: Наук. думка: Укр. видав. група, 1996.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131
3. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін ті ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид.,переробл. і допов. –Х. : Право, 2015. –528с.
4. Актуальні проблеми кримінального права: навч. посіб. / В. М. Попович, П А . Трачук, А. В. Андрушко, С. В. Логін. - К.: Юрінком Інтер, 2009. - 256 с.
5. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності. - К.: Атіка, 2004. - 296 с.

Науковий керівник: ас. В'юник М. В.

Бакланова Олена Володимирівна
Студентка 2 курсу 5 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ОСОБИ ЯК СКЛАДОВА СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

При аналізі будь-якого складу злочину одним з його обов'язкових елементів є суб'єктивна сторона злочину. Точне встановлення суб'єктивної сторони сприяє правильній і чіткій кваліфікації складу злочину, індивідуалізації покарання, розмежуванню суміжних складів злочину, тощо. При цьому обов'язковим елементом складу злочину є вина, а до факультативних складових відносять мотив та мету. Водночас, постає питання з приводу віднесення до складу суб'єктивної сторони емоційного стану особи, з приводу чого у науці існує три різні підходи.

На думку прибічників першого підходу, зокрема О. І. Рарога та А.О.Пінаєва, емоційний стан наявний лише в особливих привілейованих складах злочину, у яких присутній стан сильного душевного хвилювання. У всіх інших випадках науковці не вбачають необхідності включати емоційний стан як ознаку суб'єктивної сторони складу злочину. У своїй роботі А. О. Пінаєв зазначав, що емоційний стан повинен вивчатися виключно в межах привілейованих складів, в яких йдеться про стан афекту. Також, науковець виступає проти того, щоб емоційний стан особи розглядався структурною ознакою суб'єктивної сторони складу злочину і вивчався в її межах, мотивуючи це тим, що емоції притаманні будь-якій діяльності людини, тобто присутні у вині, наявні при формуванні мотивів та мети. О. І. Рарог відштовхується саме від поняття емоцій, в яких він вбачає психічні переживання особи до, під час або після вчинення злочину. З

огляду на це, він вважає емоції соціальною, а не юридичною ознакою суб'єктивної сторони, яка характеризує винного.

Прихильники іншого підходу включають до складу вини емоції, а також мотив і мету. Б.С. Утєвський підкреслював, що емоційний стан особи входить у зміст вини як її елемент, оскільки він є двигуном волі особи та умислу на вчинення злочину. Він зазначав, що емоції, які мали вплив на особу при вчиненні певного злочину, можна назвати такими, які заслуговують негативної оцінки з боку оточуючих. Також підхід про включення до складу вини емоцій, мотиву і мети підтримують Г. А. Крігер і Є. В. Волюдський. За їх переконанням, ці ознаки необхідно встановлювати обов'язково у кожному злочині, в незалежності від форми вини. Адже ігнорування цих компонентів призводить до неправильного встановлення ступеня вини, а отже, не дозволяє індивідуалізувати відповідальність та покарання. Ю. А. Красиков зазначає, що у сукупності емоції, мотив, мета є характерною ознакою психічного ставлення винного у зв'язку із вчиненням злочину і складають суб'єктивну сторону злочину, проявляючись у формах вини (умисел або необережність). Також, наявність встановлення мети, емоцій та мотиву сприяє визначенню ступеня вини.

Третій підхід характеризується віднесенням емоцій до факультативних ознак складу злочину. Прихильники цього підходу вважають, що емоційний стан вказується в конкретному складі злочину не завжди, а лише у випадку, коли він визначає сутність вчиненого злочину або суттєво впливає на характер чи ступінь суспільної небезпечності вчиненого. І. Г. Філановський не погоджується з прихильниками другого підходу і в свою чергу наводить такі аргументи: 1) закон пов'язує вину лише із умислом або необережністю і не пов'язує із мотивом, метою та емоційним станом; 2) в Особливій частині КК є багато складів злочинів, які не передбачають мотиви, мету та емоційний стан, як обов'язкові елементи суб'єктивної сторони складу злочину; 3) психологічній склад особистості не вичерпується лише мотивом, метою і емоційним станом, а включає характер, темперамент та інші риси, а їх включення до змісту вини призведе до того, що вона втратить свою специфіку. М. Й. Коржанський також відносить емоційний стан до факультативних ознак суб'єктивної сторони складу злочину. Психічний стан особи може вказувати на мотив або мету вчинення злочину. Проте, на його думку, емоції – є обов'язковим елементом лише у випадку прямого зазначення у Кримінальному Законі, що зазначено у ст. 116, 123 КК України.

Значущість емоційного стану особи при вчиненні злочину, а також його подальшій кваліфікації відображено у постанові Пленуму Верховного Суду №2 від 7.01.2003 року «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи». Суд вказує, що суб'єктивна сторона вбивства або заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, відповідальність за які передбачено статтями 116 і 123 КК, характеризується не лише умислом, а й таким емоційним станом

винного, який значною мірою знижував його здатність усвідомлювати свої дії або керувати ними.

Емоції, як складова суб'єктивної сторони складу злочину прямо виділяються законодавцем у ст. 116, 123 ККУ, зокрема зазначається фізіологічний афект, як емоційний стан особи. Також, фізіологічний афект у п.7 ст. 66 виступає як пом'якшуюча обставина при призначенні покарання; у ч.4 ст.36, ч. 3 ст. 39, як обставина, що виключає злочинність діяння.

Отже, можна говорити про те, що в науці існує три підходи до розуміння значення емоційного стану суб'єкта у суб'єктивній стороні складу злочину. Найбільш поширеним серед науковців і який ми підтримуємо - є третій підхід, який визначає емоції, як факультативну ознаку суб'єктивної сторони складу злочину. Тому що, на нашу думку не можна сказати, що емоційний стан необхідно розглядати лише у статтях, яких чітко вказаний стан афекту (ст. 116,123), ці норми містять у собі вказівку на емоційний стан особи через його значущість для визначення характеру або ступеня суспільної небезпечності, а також коли він визначає сутність самого виду злочину. Стосовно другого підходу, ми підтримуємо думку І.Г. Філановського про те, що включення емоцій, мети, мотиву до складу вини містить у собі певні недоліки, зокрема може відбуватися плутанина між поняттям «поведінка» і «вина». Третій підхід випливає з того, що дійсно емоційний стан відіграє певну роль, проте необхідність його чіткого визначення у кожному складі злочину немає необхідності. Також, на нашу думку, звернення до емоційного стану особи під час вчинення злочину допомагає більш точно визначити мету і мотиви злочину та в подальшому вплинути на індивідуалізацію покарання, наприклад.

Баранова Дарина Віталіївна
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
3 факультет, 2 курс, 2 група

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАМАХУ НА ЗЛОЧИН У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Питання про кримінальну відповідальність за незакінчений злочин та за замах на злочин завжди були і залишаються актуальними у кримінально-правовій науці, адже відповідальність за замах на злочин передбачена не лише в кримінальному кодексі України, а й у більшості законодавств зарубіжних країн.

КК України закріплює визначення замаху на злочин у розділі ІІІ «Злочин, його види та стадії». Згідно ст. 15 КК України зазначено, що замахом на злочин є вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу, якщо при цьому злочин не було

доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі. У кримінальному законодавстві багатьох зарубіжних країн також закріплено поняття замаху на злочин. Наприклад, КК Республіки Білорусь розділ ІІ «Основи та умови кримінальної відповідальності»: замахом на злочин визнається умисна дія чи бездіяльність особи, безпосередньо спрямовані на вчинення особою злочину, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця за обставин, що не залежали від особи (ст.14 КК). КК Латвійської Республіки глава ІІ «Злочинне діяння», у ч. 4 ст. 15 КК: замахом на злочин визнається умисна дія (бездіяльність), безпосередньо спрямована на вчинення умисного злочину, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі винного; КК Литовської Республіки глава IV «Стадії та форми злочинного діяння», (ч. 1 ст. 22 КК) замахом на злочин визнається умисна дія чи бездіяльність, безпосередньо спрямована на вчинення злочину чи кримінального проступку, якщо при цьому діяння не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі винного, також частина друга цієї ж статті зазначає, що замахом на злочин визнається і випадок, якщо винний не усвідомлює, що він не в змозі довести діяння до кінця через те, що виконує замах на непридатний об’єкт чи використовує непридатні засоби.

Отже, у кожній країні замах на злочин законодавчо регулюється по-різному, незважаючи на закріплення у Загальній частині кримінального кодексу кожної з країн.

Важливо зазначити, що у вказаних країнах не закріплено види замаху на злочин на відміну від КК України, що закріплює у ч. 2 ст. 15, що замах на злочин є закінченим, якщо особа виконала усі дії, які вважала необхідними для доведення злочину до кінця, але злочин не було закінчено з причин, які не залежали від її волі, а також у частині 3 цієї ж статті, що замах на вчинення злочину є закінченим, якщо особа з причин, що не залежали від її волі, не вчинила усіх дій, які вважала необхідними для доведення злочину до кінця.

Аналізуючи питання щодо відповідальності за замах на злочин згідно ч. 3 ст. 68 КК України: за вчинення замаху на злочин строк або розмір покарання не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу. У КК Республіки Білорусь відповідальність за замах на злочин визначається інакше, так згідно ч. 1 ст. 67 при призначенні покарання за незакінчений злочин враховуються характер та ступінь суспільної небезпечності дій, що були вчинені винним, ступінь здійснення злочинного наміру та обставин, в силу яких злочин не було доведено до кінця. Згідно ч. 2 ст. 67 КК Республіки Білорусь смертна кара за готування до злочину та замаху на злочин не призначається. КК Латвійської Республіки: при призначенні покарання за готування до злочину і замах на злочин суд приймає до уваги характер дій, здійснених винним, а також завданої ним шкоди, ступінь

реалізації злочинного умислу та причини, через які злочин не було доведено до кінця (ст.53 КК); КК Литовської Республіки: ч.1 ст. 57 покарання за готування до злочинного діяння та замаху на злочинне діяння призначається в загальному порядку, враховуючи ступінь небезпеки злочинних діянь, ступінь здійснення злочинного наміру та причини, за якими злочинне діяння не було доведено до кінця, ч. 2 ст. 57 за готування до злочинного діяння та замаху на злочинне діяння відповідно до статті 62 цього Кодексу може бути призначено менш суворе покарання, ніж покарання за закінчене злочинне діяння.

Отже, законодавче визначення замаху на злочин в кримінальному кодексі України є досить чітке та достатньо сформульоване у порівнянні з іншими країнами.

Науковий керівник: доцент Гальцова В.В.

Башкірова Валерія Андріївна
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого 1 факультет, 4 курс,11 група

ОСОБА ПОТОРЕПІЛОГО ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВБИВСТВ ІЗ РОЗЧЛЕНУВАННЯМ ТРУПА

Злочин як негативне соціальне явище може бути охарактеризованим з різних сторін, наприклад, кримінологічної, кримінально-правової, психологічної, етичної, криміналістичної. Криміналістична характеристика злочинів, включає в себе елементи, які знаходяться поза межами кримінально-правової, кримінологічної та інших видів характеристик злочинів. Для розкриття злочину вони набувають надто важливого значення і інколи є ключовими в виявленні і викритті злочинця.[1]

У правовій літературі неодноразово підкреслювалася важливість криміналістичного дослідження особи потерпілого від злочину. Такий акцент цілком зрозумілий, оскільки особисті якості потерпілого і характер зв’язку «особа потерпілого – особа злочинця» накладають відбиток і на механізм вчинення злочину, на особливості організації їх розкриття, розслідування та попередження.

Аналіз причин і обставин, що зумовлюють вчинення злочинів, вказує на необхідність з’ясування взаємовідносин і взаємодії між особою потерпілого та особою злочинця (криміналістично значущі зв'язки і взаємовідносини потерпілої особи як особи, що володіє певною сукупністю психічних і соціально-психологічних рис, з особою (особами), що вчинила злочин).[2]

Диференціація вбивств з розчленуванням трупа за видами дозволяє виділяти і найбільш типові групи потерпілих:

1. Потерпілі особи від сексуальних, в тому числі і сексуально-садистських вбивств.

Критерій поведінки, в свою чергу, дозволяє класифікувати потерпілих досліджуваної категорії вбивств на: випадкові і ті, що провокують вбивство.

Випадкові потерпілі. Переважну більшість потерпілих складали особи жіночої статі. Серед осіб чоловічої статі потерпілими були тільки діти і підлітки у віці від 5 до 17 років.

Поняття «випадковий потерпілий» застосується саме для потерпілих цієї категорії, що пояснюється характером взаємовідносин між вбивцею і вбитою собою, який носить ситуаційний характер і часто виявляється лише за лінією просторово-часових параметрів спілкування. До цієї категорії відносяться, передусім, ті потерпілі, які внаслідок вікових або психічних особливостей (зайва довірливість і необачність) не могли реально оцінити віктимогенну ситуацію, що склалася (діти і особи з психічними розладами, такими як шизофренія, олігофренія), а також до «випадкових потерпілих» можна віднести і осіб, здатних адекватно оцінювати віктимність ситуації, що передує злочину, але з тих чи інших міркувань нехтуючих заходами особистої безпеки (жінки, чиї маршрути пересування пролягали по безлюдних місцях в пізні вечірні години без супроводу).

Потерпілі, що відносяться до груп ризику. До цієї категорії відносяться потерпілі, що виявили провокуючу (активну) поведінку щодо злочинця. Характерним для даної групи є те, що в переважній більшості сюди входять особи, що володіють підвищеною схильністю стати потерпілим, які відносяться до так званих «груп ризику». Це наркомани, повії, жінки-алкоголіки, особи без певного місця проживання. Активна поведінка полягала в тому, що, свідомо вступаючи в контакт зі злочинцем, вони нерідко відверто провокували майбутніх насильників на інтимну близькість, будучи ідеальною «мішенню» для реалізації злочинних потреб останніх.

2. Потерпілі особи «побутових» вбивств.

У переважній більшості потерпілими вбивств з розчленуванням трупа є особи, які знаходяться в тісному зв'язку зі злочинцем. При побутових вбивствах, потерпілих (за ознакою відношення до злочинця) можна розділити на: родичів і членів сім'ї; сусідів; осіб, що знаходяться зі злочинцем в дружніх або інтимних відносинах; осіб, які знайомі зі злочинцем, проводять з ним дозвілля або пов'язані між собою іншими стосунками. [3]

3. Потерпілі від ритуальних (сектантських) вбивств.

Аналіз практики розслідування кримінальних проваджень про вбивства ритуального характеру дозволяє класифікувати потерпілих за наступними категоріями: 1) особи, які є членами сект та мають до них відношення (потерпілий вступає до секти, попередньо не знаючи, що стане «жертвою» сектантського ритуалу або несе покарання шляхом ритуалу помсти за бажання

вийти з секти, а також рідні, близькі та друзі членів секти); 2) особи, які не мають відношення до сект (як приклад, священнослужителі); 3) особи, спеціально викрадені для проведення сектантських ритуалів, пов'язаних з вбивством (певні стать та вік потерпілого можуть надавати ритуалу особливий магічний сенс); 4) особи без певного місця проживання.

Зважаючи на викладене, можна зробити висновок, що вивчення такого елементу криміналістичної характеристики вбивства із розчленуванням трупа як «особа потерпілого» дає можливість зорієнтуватися в обставинах злочину, дозволить встановити істину у кримінальному провадженні та притягнути винних до відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Степанюк Р. Л. Сутність і практичне значення криміналістичної характеристики злочинів [Електронний ресурс] / Р. Л. Степанюк // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 5. – С. 386–388. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/5_2014/117.pdf.

2. Борисенко І. В. Особа потерпілого як елемент криміналістичної характеристики вбивств з розчленуванням трупа/ І. В. Борисенко//Вісник ХНУВС. – Вип. 35. – 2006. С. 142-149.

3. Борисенко И. В. Понятие и классификация убийств с расчленением трупа // Проблеми законності: Республ. міжвідом. націон. збірник / Відп. ред. В. Я.Тацій. – Харків: Нац. юрид. академія України, 1998. – Вип..35. С. 132-139.

Бєлобокова Юлія Володимирівна
студентка 3 групи 3 курсу
Слідчо-криміналістичного інституту
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОЧАТКОВОГО МОМЕНТУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

У статтях 115, 116, 117, 118, 119 Кримінального Кодексу України (далі – КК України) встановлено відповідальність за вбивство, під яким розуміється умисне або необережне протиправне заподіяння смерті іншій особі.

Сьогодні поширеним і прийнятним є висновок, що початком життя людини слід вважати початок фізіологічних пологів. Але, й досі виникають наукові дискусії щодо визначення початкового моменту кримінально-правової охорони життя людини. Наприклад, з моменту зачаття (С. Д. Порошук [5], О. В. Онуфрієнко, В. А. Голіченков [2]); з моменту народження головного мозку (Р. Д. Шарапов, В. М. Трубников, Т.А. Павленко [4]); з початку самостійного дихання новонародженої дитини (М. Д. Шаргородський, М.С. Таганцев); з моменту відокремлення плода від черева матері (А. М. Красіков); з початку фізіологічних пологів (В. В. Сташис, М. І. Бажанов); з того моменту, коли дитина готова до продовження життя поза утробою матері (О.В. Шевченко [7], О. М. Попов, К. О. Черевко [6]).

У кримінальному законодавстві зарубіжних країн по-різному вирішується дане питання: у Франції – через 10 днів після зачаття, у Данії – з 12 тижнів, а у

Швеції — 20 тижня [1]. Всі ці строки пов’язані з відповідними медичними та біологічними показниками.

Що ж стосується українського законодавства, то з 22 тижня вагітності життя людини підпадає під кримінально-правову охорону, оскільки вважають, що плід здатен жити самостійно, без утроби матері; а також існує сувора заборона переривання вагітності після 22 тижнів. Так, в ст. 6 Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001р. закріплюється, що кожна дитина має право на життя з моменту визначення живонародженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров’я.

Під поняттям живонародження, відповідно до Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, затвердженої Наказом МОЗ України від 29. 03. 2006. № 179, слід розуміти вигнання або вилучення з організму матері плода, який після вигнання/вилучення (незалежно від тривалості вагітності, від того чи перерізана пуповина і чи відшарувалась плацента) дихає або має будь-які інші ознаки життя, такі як, серцебиття, пульсація пуповини, певні рухи скелетних м’язів.

Причому, міжнародні органи займають здебільшого нейтральну позицію. Підтвердженням цьому є справа Європейського суду з прав людини Vo v. France . У ній Суд зазначив, що питання про те, з якого моменту виникає право людини на життя, повинно вирішуватися на національному рівні. Щодо ООН та її позиції з цього питання, потрібно звертатися до Декларації прав дитини 1959 р. та Конвенції про права дитини 1989 р. У першому документі в Принципі 4 вказано, що кожній дитині має належати право на здорове зростання і розвиток; з цією метою спеціальні догляд і охорона мають бути забезпечені дитині та її матері, зокрема належний допологовий і післяпологовий догляд. У Конвенції 1989 року визначено, що кожна дитина має невід’ємне право на життя (стаття 6).

Отже, ми підтримуємо думку науковців, які вважають, що моментом початку кримінально-правової охорони життя людини є початок фізіологічних пологів матері після досягнення плодом 22 тижнів внутрішньоутробного розвитку та погоджуємося з М. Короленком [3], який, вважає, що посягання, які спрямовані на заподіяння смерті плода до початку фізіологічних пологів, правильно кваліфікуються як аборт, а заподіяння смерті плоду під час пологів, відповідно, – як вбивство.

Визначення початкового моменту кримінально-правової охорони життя людини, перш за все, дозволяє правильно кваліфікувати злочини проти життя та здоров’я особи, відмежовувати вбивство від діяння, яке не містить ознаки злочину, а також незаконного проведення аборту, окрім того, дозволяє уникнути судових помилок стосовно кримінальних проваджень цієї категорії справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Береговий Д.І. Початок життя людини: юридичний вимір [Электронный ресурс] / Береговий Д.І. – Режим доступа :

http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3364/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Голиченков В.А. Заявление кафедры эмбриологии биологического факультета МГУ 03.09.1993 [Электронный ресурс] / В.А. Голиченков, Д.В. Попов. – Режим доступа : http://www.patriarchia.ru/db/text/3122712.html.

3. Короленко М. Об'єкт злочинів проти життя людини / М. Короленко // Економіка. Фінанси. Право. – 2001. – № 4. – С. 29−31.

4. Павленко Т. А. Концепція кримінально-правової охорони права людини на життя в Україні : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Павленко Тетяна Анатоліївна. – Львів, 2008. – 18 с.

5. Порошук С.Д. Право людини на життя як об'єкт нормативно-правового регулювання: сучасний стан, проблеми в Україні / С.Д. Порощук // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України: Наук.-теор. журнал. – Луганськ : Ін-т вн. справ МВС України, 1998. – Вип. 2. – С. 3–18.

6. Черевко К. О. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика незаконного проведення аборту : монографія / К.О. Черевко ; за заг. ред. О. М. Литвинова. – Харків : НікаНова, 2012. – 196 с.

7. Шевченко О. В. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини : монографія / О. В. Шевченко ; за заг. ред. О. М. Литвинова ; Кримінолог. асоц. України. – Харків : НікаНова, 2012. – 215 с.

БОРОХ ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА
5 курс, 2 група, студентка Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В ЗАПОБІГАННІ ВАНДАЛІЗМУ

Політичні і соціальні зміни, які відбуваються в Україні мають значний вплив на посилення негативних тенденцій злочинності та фонових явищ, які з нею безпосередньо пов'язані. Найбільш актуальною для нашого суспільства проблемою є порушення громадського порядку та поширення актів вандалізму. Тому, особливу увагу громадянського суспільства і громадськості потрібно звертати на можливості запобігання порушенню громадського порядку, зокрема проявам вандалізму. Оскільки на сьогоднішній день проблема вандалізму набуває все більших і більших масштабів, запобігання проявам такого явища є однією з первинних цілей не лише для державних органів і органів місцевого самоврядування, але і для громадських організацій.

Громадськість та громадянське суспільство в особі громадських організацій своєю діяльністю здатні впливати на вчинки людей, які виходять за рамки соціально схвалюваної правомірної поведінки. Також шляхом проведення інформування суспільства про проблеми порушення громадського порядку вони

дуже часто влаштовують прес-конференції у яких і висвітлюють нагальні проблеми певного міста чи навіть регіону.

Основними засобами впливу на суспільну свідомість за допомогою інститутів громадянського суспільства та громадськості є постійний моніторинг за випадками вандалізму, а також проведення певних акцій з приводу активізації антивандальної спрямованої діяльності

Як приклад можна привести діяльність громадської організації Фундація ім. О. Ольжича, яка виступила в інформаційній агенції «Укрінформ» на прес-конференції на тему «Новий акт вандалізму проти пам'яті українських патріотів – жертв нацизму у Бабиному Яру» ще в 2010 році. Тоді, в Бабиному Яру в Києві було скоєно акт вандалізму проти пам'яті українських патріотів – членів ОУН, що загинули в стінах гестапо під час німецької окупації Києва протягом 1941-1943 рр. Злочинці зробили спробу спиляти відновлений Хрест, що був встановлений на їх честь після варварського знищення влітку 2009 р. і урочисто освячений і відкритий після відновлення у вересні того ж року. Директор Фундації ім. О. Ольжича Сергій Кот разом з оперативною групою Шевченківського РУ УМВС у м. Києві офіційно задокументували факт злочину. Офіційні листи від імені Фундації та Київської міської організації ОУН направили з приводу скоєння злочину до КМДА, СБУ, МВД, Генеральної прокуратури. Учасники прес-конференції наголосили, що вся Україна, і увесь український світ має висловити рішучий протест проти скоєного акту вандалізму і повідомити світові інформаційні агенції, засоби масової інформації своїх країн про злочини на українській землі.

В 2017 році у Кривому Розі пройшла акція проти вандалізму, щодо псування державних символів і пам'яті загиблих героїв української визвольної війни. Присутні ухвалили заяву, в якій висловлювали необхідність посилення заходів безпеки в місцях вшанування пам'яті загиблих героїв Майдану та російсько-української війни.

Отже, на нашу думку громадськість може позитивно вплинути на формування суспільної думки щодо неприпустимості вандалізму, зокрема за допомогою виклику у людей почуття відповідальності за порядок в місті, висвітлення громадської позиції щодо цього негативного явища, а також шляхом переорієнтації вандальних настанов окремих осіб.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лукашевич С.Ю.

Бражник В.О.
студент 2 курсу ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАСОБИ ОБОРОНИ

З прийняття Кримінального Кодексу України 5 квітня 2001 року законодавець остаточно виділив обставини, що виключають злочинність діяння в окремий розділ, закріпивши їх особливе значення. В деяких випадках обставини діяннь за своїми зовнішніми рисами, особливо за шкоду яку вони заподіюють, схожі на злочин, проте насправді не несуть шкоди суспільним відносинам і не є протиправними. За наявності цих обставин, такі діяння, які передбачені законом, не є злочином, а особа, яка їх вчинила, не несе кримінальної відповідальності.

Розділ 8 Кримінального Кодексу України містить вичерпний перелік обставин ,що виключають злочинність діяння. До таких обставин належить: необхідна оборона (ст.36 КК України); уявна оборона (ст. 37 КК України); затримання особи, що вчинила злочин (ст.38 КК України); крайня необхідність (ст. 39 КК України); фізичний або психічний примус (ст. 40 КК України); виконання наказу або розпорядження (ст. 41 КК України); діяння, що пов'язане з ризиком (ст. 42 КК України); виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст.43 КК України).

Особливе місце серед обставин ,що виключають злочинність діяння посідає необхідна оборона. В ч.5 ст.36 КК України закріплено право особи застосовувати зброю чи будь-які інші засоби чи предмети для того, щоб захистити себе від нападу особи чи групи осіб та дає право захищати своє житло для відвернення насильницького вторгнення та звільняє особу від кримінальної відповідальності незалежно від того, яку шкоду було заподіяно тому, хто посягає.

Схожі права проголошує Конституція України,а саме в частині 5 статті 55 КУ закріплено, що кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень та протиправних посягань. Також Кримінальний Кодекс України закріпляє право особи на захист від нападу озброєної особи. Виходячи з правила про пропорційність необхідної оборони, той хто обороняє може заподіяти шкоду у будь-яку розмірі та не буде нести відповідальності. Чинним законодавством до спеціальних засобів оборони віднесено газові пістолети та револьвери. Хоча, з цієї норми існує виняток, який полягає у тому, що газова зброя може бути застосована лише у випадку, коли нападаючий озброєний холодною , пневматичною чи вогнепальною зброєю.

Працівники правоохоронних органів під час виконання своїх службових обов'язків мають право застосовувати необхідну оборону, яка пов'язана із затриманням злочинця, а також пов'язана із застосуванням щодо таких осіб вогнепальної зброї, спеціальних засобів чи заходів фізичного впливу. Порядок застосування цих засобів регулює низка законів.

Стаття 44 Закону України «Про Національну поліцію» закріплює право застосовувати до злочинця заходи фізичної сили (прийоми рукопашного бою) для забезпечення безпеки себе та інших громадян.

Вичерпний перелік засобів, якими може користуватися співробітник поліції під час виконання своїх обов'язків наведено у статті 46 цього ж Закону. Серед цікавих засобів є гумові кийки, засоби споряджені сльозогінною та дратівною дією, електрошокові пристрої, вогнепальна зброя, пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, водомети та інші. Проте, щодо їх використання діють певні обмеження. Співробітник, який не має спеціальної підготовки не може використовувати будь-який з цих засобів та існує певна процедура застосування цих пристроїв. Після застосування до особи спеціального засобу поліцейський повинен повідомити свого керівника.

Закон України «Про Службу Безпеки України» в статті 26 закріплює право зберігати, користуватися та використовувати вогнепальну зброю та спеціальні засоби оборони на таких самих підставах, як і співробітники поліції та на них ще розповсюджуються статут Збройних Сил України.

Через низку подій, які відбулися останнім часом в наші державі постало питання про надання права пересічному громадянину зберігати, володіти та користуватися вогнепальною зброєю з метою самооборони. Така практика існує в багатьох країнах, серед яких яскравим прикладом є Сполучені Штати Америки, там де цим правом наділений майже кожен громадянин. На сьогодні, у нашому суспільстві триває дискусія щодо цього питання, адже одні підтримують легалізацію вогнепальної зброї як засобу оборони та стверджують, що легалізація дозволить людині відчувати себе в більшій безпеці, інші, в свою чергу стверджують ,що це призведе до колапсу в державі.

Питання щодо спеціальних засобів оборони є важливим для нашої держави, особливо в той час, коли особа не відчуває себе в безпеці на сто відсотків. На мою думку, надання особі права користуватися спеціальними засобами оборони на сьогоднішній час є необхідним, а також постає питання про можливе розширення списку цих засобів.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України в ред. від 05.01.2017 р.
2. ЗУ «Про Національну поліцію» в ред. від 01.01.2017 р.
3. ЗУ «Про Службу безпеки України» в ред. 28.12.2015 р.
4. Г. Андрусяк Визначення поняття обставин, що виключають злочинність діяння, у кримінальному праві України. Історико-правовий часопис. – 2016. – №1 (7) с. 152-156

5. Блинська С. Г. Кримінально-правова природа затримання особи, що вчинила злочин, як обставини, що виключає злочинність діяння [Текст] : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 Кримінальне право. Кримінологія. Кримінально-виконавче право. / С. Г. Блинська. - Київ : Б. в., 2006. - 19 с.

Василенко Тетяна Сергіївна
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого 3 факультет 2 курс 1 група

ЩОДО ПРОБЛЕМ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ПРОВОКАЦІЯ ЗЛОЧИНУ»

Складно не помітити велику практичну значимість чіткого і вичерпного закріплення кримінального-правового терміну «провокацію злочину». Проте незважаючи на це, дана проблема не дуже масштабно досліджується у науці кримінального права.

У сучасна науковій доктрині окремі аспекти провокації злочинів висвітлені у працях О.М. Бандурки, О.Ф. Бантишева, Б.В. Волженкіна, О.В. Говорухіної, Н.О. Гуторової, Н.А. Єгорової, В.П. Ємельянова, В.Д. Іванова, В.П. Котіна, О.М. Литвака та інших вчених.

Віддаючи належне роботам цих та інших вчених, слід визнати, що до теперішнього часу в юридичній теорії та практиці не проводилося комплексного кримінально-правового дослідження провокації злочину.

Законодавець надає визначення провокації у ст. 370 КК України. Згідно ч. 1 ст. 370 КК України, провокація підкупу – це свідоме створення службовою особою обставин і умов, що зумовлюють пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду.

Але таке визначення на думку багатьох науковців не є повним і вичерпним, адже коло суб'єктів є звуженим лише до службових осіб, на відміну від законодавства зарубіжних країн, суб'єктом провокації за кримінальним законодавством яких, є загальний суб'єкт злочину (фізична осудна особа, що досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність).

Щодо доктринальних визначень, то О.І. Альошина під провокацією злочину розуміє завідоме створення особою обстановки, що викликає вчинення іншою особою злочину, або співучасть у такому злочині з метою її викриття, шантажу або заподіяння іншої матеріальної чи нематеріальної шкоди такій особі [1, с. 4].

О.Ф. Бантишев, С.А. Кузьмін вважають, що провокація злочину – це активні дії суб'єктів з умисного спонукання особи (осіб), які не мають злочинного умислу до скоєння злочину з метою наступного викриття особи, котра скоїла даний злочин [2, с. 105].

О.В. Говорухіна визначає провокацію злочину, як умисні односторонні дії особи (провокатора), спрямовані на втягнення особи, яку провокують, у вчинення злочину з метою викриття останньої у скоєному. При цьому провокація злочину відрізняється від підбурювання до вчинення злочину та не створює співучасті [3, с. 4].

Складно не помітити діаметральну протилежність визначень наданих науковцями та закріпленого законодавцем. Та все ж більшість науковців об'єднує необхідність виокремлення дефініції «провокація злочину» з виділенням перш за все загального суб'єкта такого злочину.

Також в науковій доктрині поширеним є тлумачення провокації як спеціального виду підбурювання до вчинення злочину. Як на мене, то визначати провокацію через підбурювання є не досить доречно, адже вони різняться за своїми ознаками. Так із суб'єктивної сторони підбурювач діє з прямим умислом і його метою є вчинення конкретного злочину виконавцем, у той час як при провокації метою є не сам злочин, а викриття злочинних дій провокованої особи. Тобто відсутній прямий умисел провокатора щодо вчинення конкретного злочину, злочин є лиш одним із етапів на шляху до кінцевої мети – викриття спровокованої особи.

Хоча такий підхід використовується в деяких країнах, наприклад в Польщі провокаційна діяльність розглядається як більш небезпечний різновид підбурювання. Так §1 ст. 23 КК Республіки Польща визначає, що підлягає відповідальності за підбурювання той, хто схиляє іншу особу до вчинення злочину з метою порушення проти неї кримінального переслідування. На мою думку, зважаючи на законодавче формулювання підбурювання за КК Республіки Польща - це можливо. Але виходячи з норм КК України такий підхід, я вважаю, не є обґрунтованим.

Зустрічаються також позиції щодо розгляду провокації злочину через інститут організаторства. Зокрема В.Д. Іванов пропонує притягати провокатора до кримінальної відповідальності як організатора. [4, с. 31] Вичерпне обґрунтування такого підходу, нажаль, відсутнє, але, на мою думку, він також не повною мірою розкриває дане питання. Адже, дії організатора, як і дії підбурювача, завжди характеризуються умислом саме щодо вчинення конкретного злочину. Таким чином у нас наявна невідповідність суб'єктивних ознак. Тому вважаю недоцільним надалі розглядати невідповідність об'єктивної сторони.

Для повноти висвітлення питання слід також проаналізувати позицію щодо розгляду провокації як пособництва у вчиненні злочину. [5, с. 19] Така позиція не є, як на мене, досить обґрунтованою, так як у Кримінальному Кодексі чітко визначено, що пособником є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, або заздалегідь обіцяла сприяти приховуванню злочину. Таким

чином, дана норма не передбачає породження наміру до вчинення злочину. Тобто, для об'єктивної сторони характерно те, що поради і вказівки надаються особі, яка вже має намір вчинити злочин. Цим самим виключається можливість розкриття провокації через пособництво.

Резюмуючи вище викладене, стає зрозумілим, що на даному етапі не знайдено єдиного підходу до визначення дефініції «провокація злочину». Також, стає зрозумілою нагальна необхідність чіткого і вичерпного законодавчого визначення даного терміну, адже чітке формулювання великою мірою впливає на притягнення до кримінальної відповідальності або звільнення він неї за дане діяння.

Враховуючи вище зазначені підходи до трактування поняття, я найбільше схиляюся до визначення запропонованого О.В. Говорухіною, тобто вважаю доцільним визначати провокацію злочину, як «умисні односторонні дії особи, спрямовані на втягнення особи, яку провокують, у вчинення злочину з метою викриття останньої у скоєному» і закріпити таку дефініцію у нормах Загальної частини Кримінального Кодексу України.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального права №2 НЮУ ім. Ярослава Мудрого Осадча А.С.

Список літератури

1. Альошина О.І. Провокація злочину (кримінально-правове дослідження): Автореф. дис. … канд. юрид. наук: 12.00.08. – Дніпропетровськ, 2007. – 19 с.
2. Бантишев О.Ф., Кузьмін С.А. Провокація хабара як спеціальний вид співучасті у злочині // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2008. – № 19. – С. 105-112.
3. Говорухина Е.В. Понятие и правовые последствия провокации в уголовном праве: Автореф. Дис. К. ю.н. 12.00.08. – Ростов-н/Д, 2002. – 18 с.
4. Иванов В.Д. Предупреждение и пресечение органами внутренних дел подготавливаемых преступлений: Учеб. пособ. – Хабаровск: Хабар. ВШ МВД СССР, 1984. – 64 с.
5. Радачинский С.Н. Ответственность за провокацию взятки либо коммерческого подкупа: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Ростов-н/Д, 1999. – 188 с.

Вербієць В.С.,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України, 2 курс, 15 група

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ

Законодавчий орган державної влади з метою зменшення соціальної напруги та наближення законодавства в сфері правосуддя, в тому числі правового статусу судді, до загальноєвропейських норм та цінностей, серед числа основних положень судової реформи, яке стосувалось обмеження суддівського статусу здійснило закладення інституту імунітету. Природа

суддівського імунітету при здійсненні правосуддя полягала у забороні притягнення судді до кримінальної відповідальності за його юридичну позицію, викладену в судовому рішенні, оскільки наявність такого унеможливлює незалежність судді та безсторонність.

Водночас суддя має нести кримінальну чи дисциплінарну відповідальність за злочини (наприклад, отримання неправомірної вигоди) та дисциплінарні проступки, що опосередковано можуть впливати на юридичну позицію судді при здійсненні ним правосуддя. Зокрема, суддя може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у разі, якщо він порушує встановлені законом вимоги щодо змісту судового рішення, не дає оцінки аргументам сторін, не викладає обґрунтування свого рішення тощо .

Як бачимо спрощення порядку юридичної відповідальності було однією із умов змін до Конституції України в частині правосуддя та досягнення суспільної справедливості довготривалим шляхом законодавчої діяльності народних депутатів.

Як зазначає Виноградова Л.Є. юридична відповідальність судді – це здатність судді звітувати перед собою, суддівським корпусом, кваліфікаційною комісією, Вищою радою юстиції за результати своєї професійної діяльності та додержання норм моралі і одержувати позитивні чи негативні оцінки своєї діяльності із застосуванням, у разі потреби, відповідних санкцій за неналежну поведінку. У тому числі необхідно наголосити, що процес юридичної відповідальності судді включає в себе порядок притягнення його до кримінальної відповідальності, який починається із моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення .

Після набуття чинності Конституційних змін в частині правосуддя 30 вересня 2016 року, розпочався процес відновлення довіри українського народу до судової системи України. Невід'ємною частиною вказаного процесу став спрощений порядок притягнення до кримінальної відповідальності судді. Так відповідно до положень ч. 1 ст. 49 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» суддя є недоторканним. Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку суду, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку. Як бачимо, вперше законодавчий імунітет судді значно обмежується, що дозволяє збільшити ефективність та прозорість досудового розслідування, що такого спеціального суб'єкту як суддя.

Позитивним кроком такого обмеження на мою думку є те, що відповідно до новітніх законодавчих змін, дозвіл на затримання та утримання під вартою чи арештом суддів надає не Верховна Рада України, а Вища рада правосуддя, що

оптимізує розумність строків досудового розслідування кримінальних правопорушень за підозрою судді у вчиненні злочину та спрощує механізм прийняття такого рішення.

Крім того, розглядаючи процес притягнення до кримінальної відповідальності судді, слід вказати, що ч. 2 ст. 49 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», визначаються випадки за які суддя може бути затриманий або утримуваний під вартою чи арештом, а саме: суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна чи адміністративна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи, за винятком: якщо Вищою радою правосуддя надано згоду на затримання судді у зв'язку з таким діянням; затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, якщо таке затримання є необхідним для попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину .

Необхідно наголосити, що аналогічні за змістом положення викладені у ч. 2 ст. 49 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» містяться ч. 1 ст. 482 Кримінального кодексу України. Також, слід зауважити, що запровадження таких законодавчих змін значно спростило роботу правоохоронних органів, які здійснюють викривну діяльність нечесних працівників феміди.

Таким чином, мною визначено законодавчі особливості затримання судді безпосередньо під час вчинення ним тяжкого чи особливо тяжкого злочину чи після його вчинення.

Витвіцька Олександра Сергіївна
студентка 5 курсу, 22 групи
Інституту прокуратури та
кримінальної юстиції
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРЕДМЕТ НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ

Предметом незаконного збагачення є активи в значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами. Розкриття поняття активів у значному розмірі міститься в п. 2 примітки до ст. 368-2 Кримінального кодексу України (далі – КК). В юридичній літературі основними ознаками такого предмету визначені, по-перше, їх природа як грошових коштів або іншого майна, а також доходів від них. Нормами Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, учасницею якої є Україна, поняття майна передбачено як будь-які активи, матеріальні або нематеріальні, рухомі або нерухомі, виражені в речах або в правах, а також юридичні документи, або активи, які підтверджують право власності на такі активи або інтерес у них. У такому значенні предмет

незаконного збагачення набуває більш широкого тлумачення, аніж гроші, цінні папери, рухоме і нерухоме майно.

По-друге, їх розмір – вартість, що перевищує одну тисячу неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі – нмдг). Третьою ознакою предмету незаконного збагачення є відсутність доказів, якими підтверджується законність набуття таких активів.

Іншим питанням, що потребує уточнення є мінімальний розмір незаконного збагачення. Виходячи зі змісту примітки до ст. 368-2 КК розглядуваного злочину, предмет носить виключно майновий характер. При цьому мінімальний поріг у вигляді однієї тисячі нмдг, як зазначається в п. 5.7 Експертного висновку Ради Європи про фінансовий контроль за деклараціями про доходи і майно в Україні (розділ VII Закону України «Про запобігання корупції»), є занадто високим. Він приблизно дорівнює сумі доходу публічного службовця за 10 років. Це значна сума для публічних службовців, а тим більше для звичайних громадян. Встановлення такого мінімального порогу для визначення того, що є незаконним збагаченням, може сприяти формуванню хибного уявлення про допустимість певного рівня корупційної діяльності. Тому необхідно або вилучити мінімальний поріг вартості майна, походження якого неможливо пояснити і володіння яким вважається кримінальним правопорушенням - незаконним збагаченням, або встановити цей поріг на рівні не більше 5-10 нмдг.

Але така рекомендація не є доцільною, оскільки вона не враховує: 1) ст. 20 Конвенції ООН проти корупції, де вказується на значне збільшення активів державної посадової особи; 2) призначення ст. 368-2 КК як заборони, що розрахована не на конкретне корупційне зловживання; 3) обмеженість ресурсів правоохоронних органів і доцільність зосередження їхніх зусиль на тих фактах незаконного збагачення, який мають значний суспільний резонанс.

Деякі науковці вважають за необхідне диференціювати кримінальну відповідальність за незаконне збагачення з урахуванням не лише службового становища суб'єкта злочину, а і розмірів незаконного збагачення. Так, О. І. Гузоватий пропонує в різних частинах ст. 368-2 КК передбачити відповідальність за набуття активів: у значному розмірі – якщо розмір (вартість) грошових коштів або іншого майна, а також доходів від них перевищує сто нмдг, у великому розмірі - якщо розмір активів перевищує двісті нмдг, в особливо великому розмірі - якщо розмір активів перевищує п'ятсот нмдг.

На наш погляд, законодавче встановлення значного розміру незаконного збагачення дозволяє не витрачати зусилля і засоби на факти дрібного незаконного збагачення та виключити ситуацію, коли правоохоронні органи звітуватимуть за допомогою викритих фактів незначних за розмірами незаконних збагачень.

Також обов'язковою ознакою предмета складу злочину, передбаченого ст. 368-2 КК, є те, що законність підстав набуття активів у власність не підтверджена доказами. Це питання є дискусійним, так, виходячи із редакції ст. 368-2 КК, особа, яка обвинувачується в незаконному збагаченні, повинна сама доводити наявність такої ознаки, що прямо суперечить конституційному принципу презумпції невинуватості (ч. 1 ст. 62 Конституції України) і базовим нормам кримінального законодавства, зокрема ч. 2 ст. 2 КК.

Слід зазначити, що принцип презумпції невинуватості закріплений у п. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. та ч. 1 ст. 11 Загальної декларації прав людини 1948 р., де вказано, що кожна особа, яка обвинувачена у вчиненні кримінального правопорушення, є невинуватою, поки її провину не буде доведено у визначеному законом порядку.

Ураховуючи наведене, можливо констатувати, що:

1) ознаками предмету незаконного збагачення є:
   - їх природа як грошових коштів або іншого майна, а також доходів від них;
   - їх розмір – вартість, що перевищує одну тисячу нмдг;
   - відсутність доказів, якими підтверджується законність набуття таких активів;
2) для уникнення порушення принципу презумпції невинуватості, вважаю за необхідне, покласти на прокурора тягар доказування наявності певного майна, відсутності законних джерел доходів, які могли б пояснити походження майна, злочинний намір придбати згадане майно тощо.

Волошин Владислав Дмитрович
Студента 2 групи 2 курсу
Слідчо-криміналістичного факультету
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ІНСТИТУТІВ СПІВУЧАСТІ І ПРИЧЕТНОСТІ ДО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

Вивченням інститутів співучасті і причетності займались багато науковців кримынального права, зокрема: П.П. Андрушко, А.С. Беніцький, О.О. Кваша, М.І. Панов, О.В. Ус, М.І. Хавронюк, а на рівні дисертаційного дослідження Л.М. – Абакіна-Пілявська та інші. Але, незважаючи на значні напрацювання щодо вивчення цих понять, відкритою залишається дискусія щодо їх співвідношення між собою, а саме вивчення спільних і відмінних рис, якими наділяє ці інститути український законодавець.

У доктрині кримінального права існують різні точки зору щодо співвідношення інституту співучасті та причетності. Серед основних необхідно

відмітити підхід, який і досі використовується в країнах англо-американського права, де інститут причетності офіційно входить до інституту співучасті. Згідно німецької кримінально-правової доктрини переважає думка про доцільність класифікації усіх співучасників на винуватців (в українському законодавстві використовується термін виконавець), пособників та причетних до злочину, окремо передбачаючи кримінальну відповідальність за дії осіб, причетних до злочину.

Необхідно також зазначити про спосіб нормативного визначення даних понять у радянський період, що характеризувався відокремленням інституту причетності від співучасті та окремим закріпленням в кримінальному законі злочинів, диспозиція яких охоплює дії, що характеризуються як причетність. Наприклад, в порівнянні з чинним КК України, Кримінальний кодекс 1960 року більш детально регулював питання пов'язані з інститутом причетності до злочину, а саме в статтях Загальної і Особливої частин закріплювались положення, які визначали два види причетності та передбачали покарання за вказані діяння.

Інша доктрина, розвинута радянськими і німецькими вченими, розмежовувала поняття співучасті та причетності, але наділяла інститут причетності ознаками, які характеризували його як окремий злочин, що був нерозривно пов'язаний з основним. Тобто, причетність наділялась певним акцесорним характером до основного вчиненого злочину. В такому випадку часто мало місце обвинувачення осіб в межах розслідування одного злочину як за співучастю, так і за причетністю до вчинення злочину [1; 74]. Але досить спірним в цьому відношенні є співставлення до всіх осіб які є суб'єктами злочину чи причетними до його вчинення спільної вини, що зовсім не співвідноситься з принципом особистої відповідальності.

Третій доктринальний підхід у науці кримінального права виявляється в якісному розмежуванні інститутів співучасті та причетності. На сьогодні дана доктрина майже в повному обсязі знайшла своє вираження в нормах Кримінального кодексу України.

Визначаючи поняття причетності, необхідно звернути увагу на те, що сьогодні не існує єдиного погляду на це питання. Л. М. Абакіна-Пілявська визначає причетність до злочину як умисне або необережне протиправне діяння (дія чи бездіяльність) без ознак співучасті, що пов'язане з основним (попереднім) злочином, яке не сприяє та не обумовлює його вчинення [1, 12]. Але щодо даного визначення, необхідно додати те, що причетність варто характеризувати не тільки як протиправне діяння (дія чи бездіяльність), а і суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність). Також, зазвичай при визначенні поняття причетності увага приділяється і негативним наслідкам для органів досудового розслідування, що спричиняє перешкоди для реалізації завдань, визначених кримінальним законом. Для характеристики причетності необхідно зазначити,

що саме діяння не має ніякого причиново-наслідкового зв'язку з попереднім злочином, оскільки воно прямо не сприяє підготовці чи здійсненню його злочину. В цьому контексті необхідно звернути увагу на те, що дані дії, які можна визначити як причетність є небезпечними з огляду на те, що передбачають широкі можливості для особи для уникнення відповідальності за вчинений злочин через механізм залучення осіб, які не брали участі в його вчиненні. Щодо видів причетності, то Л. М. Абакіна-Пілявська зазначає, що можна визначити такі основні види причетності до злочину: заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину; заздалегідь не обіцяне придбання, отримання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом; заздалегідь не обіцяне потурання злочину та заздалегідь не обіцяне недонесення про злочин [1, 12].

Важливим на думку фахівців кримінального права, є визначення характерних рис співучасті і причетності до вчинення злочину. Найперше, вказують вони на що варто звернути увагу, це відмінність умислу суб'єкта, який вчинив основний злочин від умислу особи, яка є причетною до вчинення злочину. Вони не пов'язані між собою ні прагненням досягнення певної кінцевої мети, ні спільним передбаченням наслідків вчинюваних діянь; виконавець основного (попереднього) злочину та причетна до нього особа не об'єднують зусиль та не вчиняють сумісних активних дій, спрямованих на досягнення спільного злочинного наслідку. При співучасті ж навпаки, дії суб'єктів характеризуються спільним умислом та направлені на досягнення певного, визначеного результату. Причетна до злочину особа не бере участі у вчинені основного злочину. Тобто її діяльність має місце на етапі вже закінченого основного злочину, тоді як співучасть можлива лише на етапі вчинення злочину (готуванні чи замаху).

На сьогодні, можна спостерігати відсутність законодавчого закріплення поняття причетності до злочину, її окремих видів, та не у всіх випадках встановлена кримінальна відповідальність за вказані дії. Тому ми підтримуємо думку науковців щодо необхідності закріплення у чинному Кримінальному кодексі України поняття причетності до злочину.

Науковий керівник: Гальцова Вікторія Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Список використаної літератури:

1. Абакіна-Пілявська Л. М. Інститут причетності до злочину в кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук / Л. М. Абакіна-Пілявська; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад". - Одеса, 2014. - 20 с.
2. Беніцький А. С. Класифікація проявів причетності до злочину в кримінальному праві України // Наукові праці МАУП. – 2015. – № 44, с. 72-76.

Гайнутдінова Олена Валеріївна
Студентка 4 курсу 11 групи ІПКЮ
НЮУ ім.Ярослава Мудрого

ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Не можна не погодитися з думками українських вчених про те, що лише завдяки якісному плануванню розслідування кримінальних правопорушень – злочинів забезпечується повнота, об'єктивність розслідування, відбувається економія часу.

Після реєстрації будь – якого кримінального провадження в порядку ст. 214 КПК України у Єдиному реєстрі досудових розслідувань слідчий або прокурор перш за все повинен планувати хід розслідування вказаного кримінального провадження з урахування принципів індивідуальності, динамічності, реальності, конкретності.

Завдяки вказаного аналізу (плануванню) з урахуванням вказаних принципів особа, яка уповноважена здійснювати досудове розслідування визначає конкретне коло слідчих (розшукових) дій, які необхідно виконати з метою встановлення об’єктивної істини у кримінальному провадженні.

Планування розслідування - складна понятійна конструкція, що являє собою сукупність дій, які виконуються в певній послідовності та спрямовані на вирішення відносно самостійних завдань. Планування є важливою передумовою, організаційною основою розслідування злочинів, засобом, що забезпечує впорядкованість розслідування, дією, що спрямована на забезпечення його успіху.

У випадку неякісного планування досудового розслідування слідчий частіше за все здійснює досудове розслідування у хибному напрямку при цьому втрачає величезний проміжок часу, що в подальшому не дає йому змоги встановити особу, яка вчинила злочин.

На мою думку більш важливо приділити більше часу для планування розслідування злочину, ніж розпочати його у хибному напрямку.

Однією з важливих умов швидкого і повного розслідування злочинів є його планування. За змістом—це пізнавальний процес, що має на меті виявити всі необхідні обставини події, яка розслідується, встановити істину в

справі. Розкриття кожного злочину породжує необхідність розв'язання не тільки загальних завдань, які випливають з вимог кримінально-процесуального закону і певної кримінально-правової кваліфікації, а й конкретних, що визначаються характером і обсягом інформації, наявної до початку розслідування і на окремих його етапах.

Це в свою чергу обумовлює те, що в процесі розслідування проводиться значна кількість різних слідчих дій: огляди, допити, обшуки тощо.

Постановка окремих завдань, зміст питань, які підлягають з'ясуванню, проведення слідчих дій, черговість і час їх виконання визначаються слідчим і мають являти чітку, оптимальну систему, що забезпечує швидкість, всебічність і об'єктивність дослідження обставин справи.

Планування розслідування і є перш за все засобом тактично доцільної організації роботи слідчого у викритті злочину. Воно надає слідству цілеспрямованого характеру, забезпечує здійснення всіх вимог соціалістичної законності в розслідуванні й ефективне використання прийомів і засобів криміналістики.

За змістом планування складається з таких елементів: визначення обставин і питань, що підлягають з'ясуванню, кола необхідних слідчих дій і

доручень органам дізнання, термінів їх проведення.

Отже виходячи з вище приведеного можна зробити висновок про те, що якісне планування досудового розслідування хоча і потребує певного часу, але завжди дає змогу пришвидшити розкриття кримінального провадження і направлення його з обвинувальним актом для розгляду по суті до відповідного місцевого суду під юрисдикцією якого знаходиться орган досудового розслідування, а не якісне планування в свою чергу може завести слідчого в глухий кут і не дати змогу встановити злочинця.

Список використаної літератури

1. Азаров Ю. І. Правові засоби планування розслідування злочинів в ОВС України / Ю. І. Азаров // Форум права. - 2011. - № 2. - С. 10-14.

2. Криміналістика: Підручник для студентів юрид. спец, вищих закладів освіти. — Кол. авторів: Глібко В. М., Дудніков А. Л., Журавель В. А. та ін. / За ред. В. Ю. Шепітька. — К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. — 684 с.

3. Іщенко А.В. Криміналістика навчальний підручник, Видавництво Центр учбової літератури , Київ - 2015 рік

Джафаров Давид Ельдар Огли
Студент 2 групи, 2 курсу
Слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ РЕЦИДИВУ В ВІТЧИЗНЯНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА В ЗАКОНОДАВСТВІ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Рецидив злочинів згідно з ст. 34 Кримінального Кодексу України (далі – КК України) – вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисних злочин та є обставиною, що обтяжує покарання. Таке ж визначення рецидиву міститься й у ст. 18 Кримінального Кодексу Російської Федерації.

Слід вказати, що у чинному КК не закріплено законодавцем видів

Рецидиву. Їх види досліджували та розробляли науковці кримінального права.

За характером вчинених злочинів: загальний рецидив – має місце у разі вчинення нового навмисного злочину особою, яка має судимість за різнорідний умисних злочин. Він не впливає на кваліфікацію і розглядається як обставина, що обтяжує покарання. Спеціальний рецидив – має місце у разу вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за тотожний або однорідний умисний злочин. У низці статей Особливої частини КК спеціальний рецидив впливає на кваліфікацію злочину. За кількістю судимостей: простий (одноразовий) рецидив – це вчинення нового умисного злочину особою, за наявністю у неї однієї судимості за умисний злочин та складний (багаторазовий) рецидив – це вчинення нового умисного злочину особою, яка має дві та більше судимості за умисні злочини. За статусом суспільної небезпечності: пенітенціарний рецидив – має місце у разі вчинення нового умисного злочину особою, яка за раніше вчинений злочин відбувала або відбуває покарання у вигляді позбавлення волі. Не пенітенціарний рецидив – має місце у разі вчинення нового умисного злочину особою, яка за раніше вчинений злочин відбуває або відбула покарання, не пов’язане з позбавленням волі та рецидив тяжких і особливо тяжких злочинів – має місце у разі вчинення нового умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину особою, яка має судимість за умисний тяжкий або особливо тяжкий злочин.

Проте в законодавстві Російської Федерації види рецидиву закріплені на законодавчому рівні у ч. 2 ст. 18 КК РФ згідно з яких він поділяється на загальний, небезпечний та особливо небезпечний. Види рецидиву згідно кримінального законодавства Російської Федерації впливають на вибір виправного закладу в якому признаний винним у вчинені злочину буде нести покарання у вигляді позбавлення волі: чоловіки при рецидиві та небезпечному рецидиві злочинів відбувають покарання в виправних колонія суворого режиму, а при особливо небезпечному рецидиві у виправних колоніях особливого режиму або в'язниці. На вибір місця позбавлення волі жінок рецидив не впливає.

Відповідно до цієї статті рецидив злочинів визнається небезпечним при вчиненні особою тяжкого злочину, за який вона засуджується до реального позбавлення волі, якщо раніше ця особа два або більше разів була засуджена за умисний злочин середньої тяжкості до позбавлення волі, або при вчиненні особою тяжкого злочину, якщо раніше вона була засуджена за тяжкий або особливо тяжкий злочин до реального позбавлення волі. А під особливо небезпечним визнається якщо: при вчиненні особою тяжкого злочину, за який вона засуджується до реального позбавлення волі, якщо раніше ця особа двічі була засуджена за тяжкий злочин до реального позбавлення волі, або при здійсненні особою особливо тяжкого злочину, якщо раніше вона два рази була

засуджена за тяжкий злочин або раніше засуджувалася за особливо тяжкий злочин.

Отже, рецидив має важливе значення, яке полягає у тому, що він береться до уваги при кваліфікації злочинів і призначенні покарання. Якщо рецидив не передбачений у нормі Особливої частини КК України як кваліфікуюча ознака, відповідно до п. 1 ст. 67 КК визначається обставиною, яка обтяжує покарання. Рецидив має свою властиву ознаку, що відрізняє від фактичної повторності – судимість (крім випадків коли вона погашена або знята у встановленому законом порядку).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри Кримінального права №2 Гальцова Вікторія Володимирівна Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Дідик Валерія Анатоліївна
студентка 2 курсу
Військово-юридичного факультету
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ НЕОБЕРЕЖНОЇ ВИНИ

Суб’єктивна сторона кримінального злочину як внутрішня складова злочинного посягання включає в себе наявність психічного ставлення особи до вчиненого нею суспільно-небезпечного діяння та наслідку до нього. Вона виявляється у наявності вини особи, що в свою чергу реалізується на практиці у формі або умислу (умисної вини), або необережності. Психічно-вольовий аспект вини проявляється в момент вчинення злочину, а отже дана ознака є обов’язковою для визначення складу злочину та фактично існування самого злочину.

Якщо розглядати необережність як форму вини у злочинному посяганні, то при ній характер завданого збитку визначається не стільки рівнем моральної зіпсованості особи, скільки сферою діяльності суб'єкта, способом використання ним знарядь і засобів, ситуаціями, за яких скоюється злочин, а також багатьма іншими обставинами, що можуть бути випадковими для суб'єкта. Тому в необережних злочинах може спостерігатись певне протиріччя між особою злочинця та тяжкістю наставших наслідків.

Змістом необережної вини є необережна відхилена поведінка, як основа необережної злочинності – це є необхідним для вирішення питання криміналізації, тобто встановлення караності необережних діянь. В необережних злочинах спостерігається розрив, певна суперечність між особою злочинця (його соціально-психологічною характеристикою) і значимістю наслідків, що настають. Тому, шкода від таких злочинів часом навіть перевищує шкоду від умисних злочинів, однак якщо дивитися на санкції, що передбачені статтями КК

України за злочини, вчинені з необережності, то вони передбачають більш лояльніше покарання до злочинця, ніж санкції за аналогічні злочинні посягання, вчинені умисно. Варто зазначити, що наявність такої прогалини в законодавстві фактично є захистом для злочинця у варіанті меншого варіанту караності за вчинене діяння.

Звертаючись до встановлення змісту необережної вини у злочинному посяганні, по-друге, варто брати до уваги ступінь моральної шкідливості суб'єкта. Цим пояснюється одна із причин необережності: психічно-вольова характеристика особи. Проблематичним є те, що злочинці, які вчинили злочини з необережності, не мають стійкої деформації правової свідомості, як це має місце в осіб, які вчинили злочини навмисне, однак вони значно відрізняються за цими показниками від законослухняних громадян. Специфічність дефектів правосвідомості злочинців, які вчинили злочини з необережності, виявляється не стільки в негативному ставленні до правових норм узагалі, скільки в незнанні конкретних норм або в несхваленні, небажанні їм підкорятися, або у відсутності готовності дотримуватися загальних і спеціальних норм обережності в тих видах діяльності, де вони виявили необережність.

Внаслідок такого варіанту незнання, у більшості випадків зміст необережності складає самовпевненість. Механізм самовпевненої поведінки близький до навмисного, оскільки особа усвідомлює сам факт порушення норм обережності. Характерним є те за самовпевненості соціально-загрозлива мотивація відзначається у декілька разів частіше, ніж за недбалості, оскільки дефекти правової орієнтації осіб, які вчиняють необережні злочини, виявляються не тільки у мотивах та меті, а і у порушеннях правил та норм безпеки. Саме тому існує думка, яка доводить, що в необережних злочинах загрозливими є не стільки цілі, скільки засоби їхнього досягнення. Однак треба визнати: значними є види мотивів і цілей, що зумовлені зневажливим ставленням до правових норм, що регулюють використання транспорту, охорону державних, суспільних, приватних інтересів та прав особистості.

Дивлячись на наявне правове регулювання злочинів з необережною виною, можна впевнено сказати, що існує диференціація між характером наслідків від вчинення одного і того ж злочину, але порівняно з умисними злочинами. Мається на увазі відсутність пропорційності між волею злочинця і вчинених ним тяжких наслідків, що передбачає санкція статті КК.

На додаток, законодавче визначення злочинної необережності повинно погоджуватись з конструкцією складів злочинів в Особливій частині кримінального законодавства. Між тим необережність визначається як певне психічне відношення особи до суспільно небезпечним наслідкам. Тобто, воно не застосовується до злочинів з так званими формальними складами. Визнання наявності необережної форми вини в злочинах з формальним складом суперечить її законодавчому визначенню та веде до розмивання чітких меж між

умислом й необережністю. І злочинна самовпевненість, і злочинна недбалість поставлені законодавцем в залежність від можливості винної особи передбачати суспільно небезпечні наслідки свого діяння (дії або бездіяльності).

Загалом аналіз кримінального законодавства дає підстави стверджувати, що необережність як форма вини набуває все більшого значення в умовах побудови правової держави і виховання суспільної правосвідомості в дусі нетерпимості до будь-яких її проявів. Правове регулювання необережних злочинів має бути більш суворішим, оскільки сама необережність не виключає мотиву посягання особи на суспільство. Саме тому варто звернути увагу законодавця на подані вище протиріччя у кримінально-правових аспектах змісту необережності таким чином, щоб вирішення цих проблем зумовило б якісний розвиток законодавства у даному питанні. Ці протиріччя можуть бути вирішені шляхом систематизації усіх посилань на поняття «необережність» і створення єдиного визначення, згідно якого кримінальна відповідальність мала б місце як у випадках, коли людина могла передбачити настання суспільно небезпечних наслідків, так і у випадках, коли вона повинна була їх передбачити. Іншими словами, замість співпадіння суб'єктивного і об'єктивного критеріїв (що створюють в даному випадку злочинну недбалість) пропонується допустити альтернативну наявність одного з них.

Науковий керівник: к.ю.н. доц. кафедри кримінального права №2 Зінченко Ірина Олександрівна

Добряк Анастасія Володимирівна
студентка 2 курсу групи ПК-24
Полтавського юридичного коледжу
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОРИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ

Боротьба зі злочинами у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів на даний момент набувають особливої актуальності, а до того ж виступають предметом великої кількості наукових досліджень в галузях кримінального права та процесу, кримінології, криміналістики, а також оперативно-розшукової діяльності. Негативну роль у поширенні злочинів у сфері незаконного наркообігу в Україні відіграють соціально-політичні, соціально-економічні та медичні фактори.

Для запобігання незаконних операцій з наркотичними речовинами була створена Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 р. та Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу

наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р., які застосовуються і нині та охоплюють широкий спектр правового регулювання.

Дані міжнародно-правові акти включають в себе такі заходи, які можуть бути потрібні, з тим, щоб визнати кримінальними злочинами згідно зі своїм законодавством наступні дії, коли вони здійснюються навмисно, як: виробництво, виготовлення, екстрагування, приготування, пропозиція, пропозиція з метою продажу, розповсюдження, продаж, постачання на будь-яких умовах, посередництво, переправлення, транзитне переправлення, транспортування, імпорт або експорт будь-якого наркотичного засобу чи будь-якої психотропної речовини [1].

Особливе місце в законодавстві України у сфері боротьби з незаконним наркообігом становить Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів і зловживанню ними». Він установлює систему заходів, які спрямовані проти незаконного використання наркотичних засобів на території держави. До системи нормативно-правових актів, які також створені для захисту здоров'я населення та боротьби з наркозлочинами входять Закон України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів», а також Кримінальний кодекс України.

Статтями 305 – 320 КК України встановлено кримінальну відповідальність за діяння, що вчиняються всупереч вимогам названих законів, і зокрема за незаконні виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання, збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, посів і вирощування наркотиковмісних рослин [3].

Одним із заходів протидії незаконному обігу наркотиків є контроль, який має здійснюватися на основі чинного законодавства уповноваженими органами, посадовими особами чи державними службовцями.

Державний контроль у сфері обігу наркотичних засобів має ґрунтуватися та відповідати основоположним принципам. Серед них доцільно виділити: законність, правильність, професіоналізм, науковість, коректність, об'єктивність, взаємодія, неупередженість, відповідальність контролюючого органу перед державою за результати контролю, презумція невинуватості та ін.

Спираючись на положення ст. 31 ЗУ «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» відомо, що: «Контроль за виконанням положень цього Закону здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, органами Національної поліції, органами доходів і зборів, центральними органами виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, іншими органами виконавчої влади в межах їх повноважень, визначених законом. Органи виконавчої влади в межах своїх повноважень контролюють діяльність суб'єктів

господарювання щодо обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» [2].

Однак, на сьогодні необхідним є зміцнення механізму реального та ефективного захисту прав і свобод громадян у процесі забезпечення національної безпеки органами державної влади, а також у ході реалізації політики національної безпеки, посилення діючого механізму громадського контролю. До подолання наркоманії необхідно залучати якомога більшу частину населення, підприємства, установи, організації, при цьому правоохоронні органи мають відігравати провідну роль.

До того ж важливим є створення системної та цілеспрямованої роботи у боротьбі з обігом наркотичних засобів та попередження виникнення таких злочинів, розробленням заходів протидії незаконному обігу наркотичних засобів і прекурсорів і зловживанню ними.

Необхідним є проведення міжнародних, регіональних і науково-практичних конференцій за участю працівників різних галузей (МОЗ, МВС, Генпрокуратури України), що має на меті покращення правовідносин між експертами, слідчими, оперативниками, адвокатами, суддями і прокурорами щодо додержання законодавства України, спрямованого на попередження причин та умов, що сприяють поширенню наркобізнесу та його складників – наркоманії й супутніх захворювань [4, с. 190].

Реалізація державної політики, яка спрямована на боротьбу зі зловживання наркотиками, є найбільш ефективною формою попередження. Для цього необхідною є узгоджена програма профілактики наркоманії з урахуванням стану наркоманії у кожному регіоні Україні, що виступатиме більш ефективною лише за умови комплексного застосування напрацьованих заходів та з використанням міжнародного досвіду. Якісні напрацювання міжнародного співтовариства закликають до міжнародного співробітництва з питань координації заходів протидії наркоманії та підвищенню її ефективності, що відіграє важливу роль в боротьбі з незаконним обігом наркотиків та наркоманією загалом.

З урахуванням вище зазначеного можна зробити висновок, що злочинність, пов’язана з наркотиками, у найближчій перспективі буде для нашої держави однією з найважливіших проблем, оскільки протидія незаконному обігу та наркобізнесу в Україні, недопущення розвитку їх антисоціальних тенденцій, а також регулярна державна політика в цій сфері на сучасному етапі є важливими умовами розвиненого суспільства, показниками його економічного, культурного та правового рівня.

Науковий керівник *к.ю.н. Полтава К.О.*

Дубина Володимир Анатолійович
Студент 2 курсу 4 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: ЗА І ПРОТИ

В Україні згідно з положення Кримінального кодексу суб'єктом злочину може бути лише фізична особа, в той час, коли до юридичних осіб можуть застосовуватися тільки заходи кримінально-правового характеру. Намагаючись вирішити проблему, пов'язану з необхідністю регламентації кримінальної відповідальності таких осіб, я звернувся до практики європейських країн, проаналізувавши, як вони підійшли до відповіді на це питання. Виявилося, що виділяють три підходи до розуміння відповідальності юридичних осіб:

- Визнання існування інституту відповідальності юридичних осіб на одному рівні з фізичною особою. Тобто, у законодавстві таких країн вирізняють наявність двох видів суб'єктів, які можуть нести кримінальну відповідальність в повному обсязі за вчинені протиправні діяння. До таких держав відносять Францію, Естонію, Литву [3] .
- Заперечення існування інституту, який би передбачав наявність відповідальності юридичних осіб. У таких державах як Білорусія, Угорщина та Болгарія всі неправомірні дії, вчинені такими особами, будуть вирішуватися на рівні цивільної або адміністративної відповідальності.
- Змішана форма або, як її називають науковці, «квазікримінальна». В цьому випадку можемо спостерігати певну сукупність адміністративної та кримінальної відповідальності. Незважаючи на те, що в законодавстві прямо не передбачено, що юридичні особи є суб'єктами злочину, в деяких нормативно правових актах встановлюються кримінальні санкції для цих осіб. До таких країн відносять Федеративну Республіку Німеччини, Іспанію, Італію, Україну).

Цікавим є те, що, фактично не визнаючи юридичних осіб суб'єктами злочину, нашим законодавцям вдалося уникнути серйозних змін та доповнень чинного Кримінального кодексу. Натомість вони лише доповнили закон новим розділом, в якому пропонуються так звані заходи кримінально-правового характеру. Крім цього, було визначено й певний перелік злочинів, за вчинення яких буде відповідати юридична особа. До них відносять легалізацію тих доходів, що були одержані злочинним шляхом, використання коштів, які були здобуті в процесі незаконного обігу психотропних речовин, а також підкуп службових осіб та тих, що надають публічні послуги. Також юридичні особи не мають права вчиняти злочини проти національної безпеки та порушувати права громадян.

На мою думку, проблемою є те, що перелік цих злочинів є вичерпний, а, отже, не може бути змінений чи доповнений в залежності від ситуації. З цього робимо висновок про те, що у разі вчинення таких протиправних діянь, як підробка грошей чи офіційних документів, фіктивне банкрутство, а також введення до обігу небезпечної для здоров'я та життя людини продукції та багато інших злочинів, юридична особа не буде підлягати кримінальній відповідальності.

Окрім цього, існує ще декілька проблем, врегулювавши та виправивши які на законодавчому рівні, можна буде казати про ефективність впровадженої відповідальності:

1. Потрібно внести зміни до усіх статей Кримінального кодексу [1], в яких передбачається відповідальність лише фізичних осіб, «доповнивши» ще одним суб'єктом – юридичною особою. Мають бути доповнені статті про співучасть у вчиненні злочину, про стадії, про дію закону у просторі та часі та багато інших.
2. Врегулювати механізм захисту осіб, що не були співучасниками злочину, тобто навіть не знали про його вчинення. До таких осіб належать члени, що володіють певною часткою корпоративних прав юридичної особи.
3. Розширити суб'єктний склад, до якого можливе застосування заходів кримінально правового характеру. Адже, згідно з чинним законодавством, юридичні особи, що існують за рахунок коштів державного бюджету, не можуть підлягають відповідальності за певні злочини, в той час, коли стосовно інших юридичних осіб застосовуються визначені законом санкції [2].

Підсумовуючи усе вище викладене, варто зазначити, що впровадження та застосування кримінальної відповідальності на одному рівні з фізичними особами можна вважати прогресивним кроком. Та до тих пір, поки ми не врегулюємо все на законодавчому рівні, запропоновані ідеї не будуть діяти належним чином, а отже, матимуть лише факультативний характер. Для вирішення даної проблеми пропоную звернутися до досвіду таких європейських держав, як Франція та Естонія, законодавці яких змогли врегулювати питання відповідальність належним чином, змусивши «машину» працювати.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: станом на 1 вересня 2016 року. – Х.: Право, 2016.-272с.

2. В. К. Грищук, О. Ф. Пасєка «Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження.

3. Грищук В. К. Загальні засади відповідальності юридичних осіб за кримінальним законодавством Франції / В. К. Грищук, І. В. Красницький // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2003. - №3.

Науковий керівник:В'юник М.В.

Дубовий Дмитро Олександрович
старший викладач кафедри
кримінального права та процесу
НАДПСУ ім. Б.Хмельницького

ПРАВО НА ПРАЦЮ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАСУДЖЕНОГО ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Засуджені до позбавлення волі як і пересічні громадяни нашої країни не позбавлені конституційного права на працю. В такому контексті основна проблема стоїть перед тим, чи дійсно це право на працю, чи все ж таки це «добровільно-примусовий» вид залучення засудженого до праці?

Позбавлення волі як вид покарання, який визначений законодавцем в ст.63 Кримінального кодексу України взагалі не передбачає залучення засудженого до праці, на відмінну від деяких інших видів покарань, а саме: громадські, виправні роботи або ж обмеження волі.

Відповідно до пункту 35 абзацу 1 Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 08.04.2014 № 1186-VII до Кримінально-виконавчого кодексу України (далі КВК) були внесені зміни, а саме: у частині першій статті 118 КВК слова «повинні працювати» замінено словами «мають право працювати».

Конституція України в ч.2, ст.43 вказує, що використання примусової праці забороняється. Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан.

Вирок суду, який засуджує особу до позбавлення волі не містить таких положень, як зобов’язати засудженого до виконання певного виду роботи. Тим паче, зміни до КВК надають засудженому право на працю, але ж зрозуміло, що засуджений має не великий вибір професій, а обмежений, до прикладу: наявністю виробничих потужностей, які є в установі виконання покарань.

Окрім КВК жоден інший нормативний документ, який регулює порядок залучення до праці та її оплати стосовно осіб засуджених до позбавлення волі в своїх положеннях не вказує на «право» працювати, а навпаки, використовує формулювання «залучаються». Законодавця можна б було зрозуміти якщо перед словом «залучаються» було б використано словосполучення «засуджені які виявили бажання працювати»! Це б в свою чергу підтвердило положення ст.118 КВК.

Здійснивши зміни до КВК законодавець залишив чинними нормативні положення в частині надання права на щорічний короткочасний виїзд за межі

колонії, отримання права на поліпшення умов тримання, чим самим нівелює право на працю.

Виходячи з аналізу норм КВК необхідно відмітити те, що вище зазначені права засуджених виникають тільки тоді, коли такі особи мають «сумлінну поведінку і ставлення до праці». Якщо КВК вимагає від засудженого сумлінно ставитись до праці, це в свою чергу, породжує для нього обов'язок працювати для того, щоб довести своє сумлінне ставлення до роботи. Засуджений, який не працює, відповідно не виконує вимогу сумлінного ставлення до праці, а отже він не може отримати ті права які передбачені для нього законом.

Позитивним моментом є те, що на сьогодні окрім ст.118 деякі інші положення КВК містять правові норми в яких відображено право засуджених на працю, зокрема статті 100 та 142, які були змінені законодавцем вище зазначеним законом, сформульовані таким чином, що ставлення засудженого до праці може вплинути на обсяг його прав та обов'язків, тільки в тому випадку якщо така праця в них наявна.

Так вище зазначені статті закріплені в КВК таким чином:

- «ч. 1, ст. 100 КВК - Залежно від поведінки засудженого і ставлення до праці, в разі її наявності…»;

- «ч. 1, ст. 142 КВК - Засудженим жінкам, які сумлінно ставляться до праці, у разі її наявності…».

Також необхідно відмітити перспективні зміни до КВК які будуть внесені Законом України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо вдосконалення порядку застосування до засуджених заходів заохочення і стягнення» від 06.09.2016 № 1487-VIII, але знову ж таки чомусь передбачені даним законом поправки не охоплюють всі ті норми які співпов'язанні з правом засудженого на працю.

Незважаючи на прогресивний характер змін до КВК, на сьогодні ще не можна стверджувати, що засуджені мають «абсолютне» право на працю, а потрібно зауважити, що в деяких окремих випадках (ч.4, ст.111; ч.2, ст. 138; ч.2, ст.139 та ч.3, ст.140 КВК) вона породжує обов'язок, дотримання (виконання) якого може вплинути на правовий статус засудженого.

Железнякова Наталія Ігорівна,
студентка 5 курсу 4групи Слідчо – криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ

Основними завданнями держави є захист прав і законних інтересів громадян, суспільства від злочинних посягань, а також створення механізму

протидії віктимізації громадян і досягнення максимально – ефективного результату у такій діяльності.

Віктимологічна профілактика повинна проводитись з використанням всіх новітніх досягнень та можливостей сьогодення, зокрема, засобів масової інформації. На теперішній час використання такого потужного інституту громадянського суспільства в процесі віктимологічної профілактики заслуговує на вивчення та впровадження.

За 12 місяців минулого року в Україні було **зареєстровано 592 604 кримінальних порушення**, це на 27 422 більше, ніж у 2015 році. Такі дані вказані у річному звіті про рівень злочинності в країні за 2016 рік, оприлюдненому Генеральною прокуратурою України.[1] Але слід взяти до уваги, що не всі скоєні злочини є зареєстрованими. Однією з причин цього є те, що багато осіб, які стали жертвами злочинів, не повідомляють про це правоохоронним органам з різних причин. Основними на мій погляд є недовіра до правоохоронних органів або відчувають страх соціального осуду.

Отже, на мій погляд є досить доречним проаналізувати можливості впливу засобів інформації на осіб, які є або можуть стати потенційними жертвами злочинів і визначити її цінність як віктимологічний профілактичній захід.

Слід зазначити, що юридична наука і соціологія девіантної поведінки неодноразово зверталися до проблеми потерпілого від злочину, його ролі в механізмі злочинної поведінки, до аналізу профілактичних аспектів віктимності.[2]

Об’єктом віктимологічної профілактики виступає жертва злочину, тобто людина, якій в результаті суб’єктивного бажання злочинця або з об’єктивно складних обставин заподіюється фізична, моральна або майнова шкода, незалежно від того, визнано її в офіційному порядку чи такою вона вважає себе сама.[3]

Взагалі віктимологічна профілактика має на меті діяльність, спрямовану на виявлення, усунення або нейтралізацію чинників, обставин, ситуацій, які формують віктимну поведінку і обумовлюють вчинення злочинів, виявлення груп ризику і конкретних осіб з підвищеним ступенем віктимності і вплив на них з метою відновлення або активізації їх захисних властивостей, а також розробка або вдосконалення вже наявних спеціальних засобів захисту громадян від злочинів та подальшої віктимізації.

Також є за необхідне звернути увагу на діяльність державних органів, що пов’язана із забезпеченням віктимологічної профілактики. На мій погляд є доречним складання уповноваженими органами програм з цього приводу як на державному так і на місцевому рівнях. Важливим моментом при вивченні всього комплексу регіональних та міських програм є зазначення в них виду і частоти контролю за їх виконанням, адже саме контроль спонукає відповідних суб’єктів

профілактичної діяльності до своєчасної неухильної реалізації запланованих заходів.[4]

Ефективна робота з профілактики злочинів повинна базуватися на даних про потерпілих, їх особистості, поведінці, ролі в механізмі злочинів. Отримання таких даних можливо лише за умови правильно організованого виктимологического вивчення. [5]

На мою думку інформаційне забезпечення віктимологічної профілактики є дійсно важливою, оскільки за допомогою інформаційних джерел, які існують у сучасному житті можна обмежити розвиток віктимізації громадян. Як зазначається у літературі така поінформованість включає в себе: надання з боку уповноважених суб'єктів консультацій щодо лінії поведінки у певних ситуаціях, бесіди з населенням, безпосереднє використання ЗМІ та інших медіа ресурсів, проведення роз'яснювальної роботи з населенням, що має на меті показати небезпеку і поширеність тих або інших злочинів (зрозуміло, з дотриманням почуття міри), способи дій та хитрощі злочинців.[5]

Деякі вчені вважають, що інформація, яка поширюється у медіа-просторі, може бути недостовірною, або завуальованою. Саме тому існує перманентна загроза негативного інформаційного впливу на суспільство, що, в свою чергу, може викликати негативні настрої, поширення девіантної поведінки людини та віктимізацію суспільства.[6]

Сучасна наука визначає інформаційну безпеку особи як стан захищеності психіки та свідомості людини від небезпечних інформаційних впливів: маніпулювання, дезінформування, спонукання до девіантної поведінки. Інформаційна безпека суспільства та окремих осіб у ньому залежно від рівня : інтелектуальності, гармонійного розвитку особистості в суспільстві, технічних засобів захисту.[7]

До відома населення необхідно доводити прості та ефективні поради віктимологічного характеру, а саме: уникати місць чи ситуацій, що створюють сприятливі умови для злочинного посягання (безлюдні місця, під'їзди, підвали);не спілкуватися з представниками криміналітету (кримінального світу); не мати спільних справ з ними; не поширювати про себе та свою сім'ю вичерпну інформацію (навіть законослухняним оточуючим), яка може викликати зацікавленість та привернути увагу злочинців; зберігати максимальну закритість у відносинах з незнайомими громадянами (невизначеність, ситуація, коли жертва залишається «утаємничою» для злочинця), тобто взагалі не вступати в контакти зі злочинцями та інше.[3]

Таким чином підсумовуючи вищесказане можна стверджувати, що інформація здійснює вплив на свідомість громадян і саме такий вплив може слугувати профілактичним заходом щодо будь – якої особи з метою протидії їх віктимізації. Отже, поінформованість населення сприяє з одного боку реалізації права особи на інформацію,а з іншого - дозволяє усувати віктимну поведінку і

бути захищеними від злочинних посягань, знизити віктимогенний вплив різних факторів та усунути ти з них, що безпосередньо впливають на віктимну поведінку особи.

Список використаної літератури

1. Офіцфйний сайт ГПУ : електрон. ресурс : http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html 2. Туляков В. О. Вчення про жертву злочину: соціально-правові основи автореферат // Одеса – 2001;

3.Бучинський В. В., Використання засобів масової інформації для віктимологічної профілактики злочинів / В. В. Бучинський // Митна справа №2(98) 2015, частина 2, книга 2. – Львів: Оберіг, 2015. С. 112 – 118;

4. Голіна В. В., Лукашевич С. Ю., Колодяжний М. Г., Кулікова В. В., Регіональні (міські) програми запобігання злочинності: досвід емпіричного дослідження/ В. В. Голіна, С. Ю. Лукашевич, М. Г. Колодяжний, В. В. Кулікова// Питання боротьби зі злочинністю Збірник наукових праць. Харків: Право. – 2009.- Випуск 18. - С. 66-79.;

5.Бумаженко Н. И., Виктимология учебно-методическое пособие / ВГУ им. П.М. Машерова // «Витебский государственный университет им.П.М. Машерова»./Витебск:-2010. С.116;

6. Головко О.М., Інформаційна віктимізація у медіа-просторі / О. М. Головко // Інформація і право" № 3(15)/2015. – Х. – Право, 2015. С.49-55;

7. Радзієвська О. Г. Місце інформаційної безпеки дитини у парадигмі інформаційної безпеки особи / Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави // Збірник матеріалів науково – практичної конференції . К. – 2015. С. 516.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК :к.ю.н., доцент ЛУКАШЕВИЧ С. Ю.

Житнікова Вікторія Валеріївна
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, слідчо-криміналістичний інститут, 2 курс, 2 група

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ НЕОБЕРЕЖНОСТІ ЯК ФОРМИ ВИНИ У ЗАКОНОДАВСТВІ ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

У статті 23 Кримінального Кодексу (далі – КК України) надано визначення вини – це психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої цим Кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності.

Стаття 25 КК України визначає, що необережність поділяється на злочинну самовпевненість та злочинну недбалість. Необережність є злочинною самовпевненістю, якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення; і необережність є злочинною недбалістю, якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити.

Багатьом країнам також притаманна така форма вини як необережність, яка знайшла своє закріплення у КК.

Наприклад, ст. 24 КК Російської Федерації, ст. 21 КК Республіки Білорусь, ст. 28 КК Республіки Вірменії, ст. 18 КК Республіки Молдови, ст. 19 КК Республіки Казахстан та ст. 14 КК Республіки Литви. Слід зазначити, що

визначення поняття необережності є подібним з національним кримінальним законодавством.

До того ж, на відміну від КК України та КК Литви, у КК РФ (ст.27), КК Білорусі (ст.25), КК Вірменії (ст.32), КК Казахстану (ст.22) та в КК Молдови (ст.19) законодавчо вказується на такі поняття як "поєднання умислу та необережності при вчиненні злочину", "вчинення злочину з двома формами вини".

З огляду на проведений аналіз варто зауважити, що КК Вірменії (ст.30), Казахстану (ст.21) та Молдови (ст.18), як і КК України, закріплюють поділ необережності на "злочинну самовпевненість" і "злочинну недбалість", а КК Росії (ст.26), Білорусі (ст.23) та Литви (ст.16) на "злочинну легковажність" та "злочинну недбалість". "Легковажність" і "самовпевненість" є близькими за розумінням поняттям, обидва означають, що особа, яка вчинила протиправне діяння, передбачала настання шкідливих наслідків, проте розраховувала на те, що вони не настануть.

У проаналізованих кримінальних кодексах у окремій нормі закріплено необережну форму вини. До того ж, злочини з необережною формою вини знаходять свій конкретний прояв також у нормах Особливої частини відповідних кримінальних Кодексів.

Наприклад, вбивство через необережність. За КК України "вбивство вчинене через необережність" (ст.119 КК), в Росії (ст.109 КК), Білорусі (ст.144 КК), Литві (ст.132 КК), Вірменії (ст.109 КК) та Казахстані (ст.104 КК) "спричинення смерті через необережність", а в Молдові (ст.149 КК) "позбавлення життя через необережність".

Ще одним прикладом є необережне тілесне ушкодження. За КК України (ст.128 КК), Білорусі (ст.155 КК) і Молдови (ст.157 КК) "необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження", а за КК Росії (ст.118 КК), Литви (ст.137 КК), Вірменії (ст.120 КК) та Казахстану (ст.114 КК) "заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю з необережності".

Слід також зазначити у якості прикладу необережне знищення або пошкодження майна. Дана норма закріплена у КК України (ст.196 КК), Росії (ст.168 КК), Білорусі (ст.219 КК), Литви (ст.188 КК), Вірменії (ст.186 КК) та Казахстану (ст.204 КК), а в КК Молдови такий склад злочину відсутній, має місце лише умисне знищення або пошкодження майна (ст.197 КК).

Отже, у зазначених країнах, за злочини вчинені з необережною формою вини законодавець встановлює більш м'яке покарання порівняно зі злочинами вчиненими умисно.

Як висновок, слід зазначити, що необережність, поряд з умислом, є основною формою вини у кримінальному праві. Злочини, учинені з необережності, є складовою частиною загальної злочинності і включають у себе сукупність передбачених кримінальним законодавством злочинів.

Значення необережності полягає у тому, що вона є формою вини, яка у свою чергу є обов’язковою ознакою суб’єктивної сторони будь-якого злочину, впливає на кваліфікацію злочинів, має значення для індивідуалізації відповідальності та впливає на можливість зменшення розміру відповідальності за вчинене діяння.

За загальним правилом, злочини з необережною формою вини менш небезпечні, ніж умисні злочини, бо особа взагалі не має наміру вчиняти злочин, таким чином у кримінальному законодавстві пострадянських країн встановлено більш м'яке покарання за злочини вчинені з необережності.

Зайва Юлія Русланівна
2 курс,4 група ІПКЮ,
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННА ОРГАНІЗАЦІЯ ЯК ФОРМА СПІВУЧАСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Діяльність злочинних організацій має негативний вплив як на національні інтереси держави в цілому, так і на права та свободи кожного окремого громадянина. На жаль, за роки незалежності України ми можемо спостерігати тенденції до збільшення кількості злочинів, вчинюваних саме в такій формі співучасті, що може свідчити про недостатні заходи з боку держави щодо боротьби зі злочинними організаціями.

Окрім того, з кожним роком кримінальні структури обростають міцними корупційними зв’язками,а також розгалужуються аж до транснаціонального рівня. Необхідно зазначити й те, що досить часто такі організації контролюють діяльність в сфері законного бізнесу, а також можуть брати активну участь в розвитку нелегального. Тобто, своїм функціонуванням вони посягають на широке коло суспільних відносин та завдають шкоди як життю та здоров’ю, так і власності.

Законодавче визначення «злочинної організації» є достатньо вичерпним, а от в Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об’єднаннями» деталізують окремі положення. В статті 28 ККУ зазначається, що злочин визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп. [1]

В контексті цього необхідно зазначити, що на законодавчому рівні не існує визначення таких важливих понять «організована злочинна діяльність», та «злочинна діяльність», хоча в цілому питанню протидії організованій злочинності в Україні приділено немало уваги. [2] Очевидно, що наявність такої прогалини може спричинити складнощі в правозастосовній практиці, та вимагає виправлення на законодавчому рівні.

Під час ознайомлення зі змістом статей Особливої частини Кримінального Кодексу України, можна помітити відсутність такої кваліфікуючої ознаки як «вчинення злочинною організацією». Видається можливим введення такої конструкції до кримінального законодавства. За цих умов, необхідно ввести для діянь, вчинених в такій формі співучасті більш жорсткі санкції, що можливо, допоможе в запобіганні таким злочинам. Так буде підкреслюватись особлива небезпечність такої співучасті та негативне ставлення держави до неї.

Що стосується Особливої частини також, то необхідно звернути увагу на статтю 225, в якій передбачається відповідальність за «Створення злочинної організації». Законодавець очевидно, визначив таке діяння кримінально караним саме як один із заходів щодо боротьби з організованою злочинністю. Дійсно, створення такої організації, тобто вчення всіх необхідних дій для подальшого успішного функціонування, не відповідає інтересам суспільства й ставить його під серйозну загрозу.

Але на жаль, практика найчастіше йде таким шляхом:ст.255 КК України, яка передбачає відповідальність тільки за саме створення злочинної організації, застосовується в одиничних випадках і лише в сукупності з іншими статтями Особливої частини, що передбачають відповідальність за конкретні види тяжких або особливо тяжких злочинів, вчинених в цій формі співучасті. [3] Таке практичне застосування не відповідає задачі ефективної боротьби з організованою злочинною діяльністю у формі злочинної організації і не сприяє індивідуалізації покарання відповідно до суспільної небезпеки злочину і злочинця.

В контексті цього питання, слід зазначити, що суди мають ретельно з'ясовувати характер дій тих осіб, котрих органи досудового слідства визнали організаторами злочинної діяльності стійких об'єднань, оскільки, як правило, такі особи є найбільш небезпечними суб'єктами організованої злочинної діяльності. [4]

Законодавство України, яке стосується боротьби з організованою злочинністю, хоч наразі і є досить повним, та все ж потребує деяких змін та доповнень. Але головним чином в даному разі необхідно привести до ладу правозастосовну практику, адже низка норм та заходів просто не реалізовують, незважаючи на їхню важливість та перспективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИ Х ДЖЕРЕЛ

1.Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III, редакція від 05.01.2017. – [Електронний ресурс]: http:// http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

2.Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями" від 23.12.2005 р. № 13.

3.Єфремов С. Організована злочинна діяльність як кримінально-правова проблема // Прокуратура. Людина. Держава. –2005. -№ 12. –С.76-77.

4.Новицький Г.В. Окремі аспекти застосування інституту співучасті у боротьбі з організованими злочинними угрупуваннями // Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою. –1999. – Т.18. –С.159-161.

Зінченко Карина Андріївна
студентка 2 курсу 3 групи
Слідчо-криміналістичного інституту
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЕВТАНАЗІЯ: ДОПУСТИМА ЧИ НА?

Евтаназія – це діяння, яке свідомо і умисно вчиняється медичним працівником за неодноразовим і категоричним проханням невиліковно хворого з метою припинення фізичних страждань, що має результатом смерть пацієнта.

Варто зазначити, що хворий має бути проінформованим про всі його наслідки, здатним усвідомлювати свої дії та керувати ними і приймати таке рішення добровільно, за власною волею.

Медицина виділяє активну та пасивну евтаназії. Пасивна евтаназія передбачає припинення надання лікування (допомоги), що прискорює смерть пацієнта. Активна евтаназія передбачає введення пацієнту певних лікарських препаратів, які визивають швидку і безболісну смерть, така евтаназія реалізується через різні форми, серед яких виділяють: евтаназію без згоди пацієнта, коли через страждання він не може погодитись на це, але родичі чи лікар дають на це самостійну згоду; евтаназія за допомогою лікаря; без кінцевої допомоги лікаря, коли сам пацієнт включає певний пристрій, запускає механізм, який ніби допомагає скоїти самогубство.

Національним законодавством не визнається будь-яка форма евтаназії в Україні, зокрема, про це йдеться у ч. 4 ст. 281 Цивільного кодексу України та в п. 2 ст. 52 Основ законодавства про охорону здоров'я України, який забороняє пасивну евтаназію, а також в п. 3 ст. 52 цього нормативного акту, де забороняється й активна евтаназія. У теорії кримінального права і в правозастосовній практиці визнається, що добровільна згода людини на позбавлення її життя не виключає протиправності й караності діяння і зазвичай кваліфікується за ст.115 Кримінального кодексу України (далі - КК).

У даний час підхід до проблеми евтаназії характеризується полярністю думок. Якщо прихильники ототожнюють її з полегшенням хворого його страждань, то опоненти прямо пов'язують це з убивством.

В Україні заговорили про гуманну смерть років 8 тому. Почала діяти громадська організація "Регіональна організація в підтримку права людини на гідну смерть", яка виступає за легалізацію евтаназії, щоб люди мали право на так звану естетичну та достойну смерть. Її голова – адвокат Яна Триньова – 15 років життя присвятила вивченню евтаназії. Вона пояснює свою позицію тим, що ніхто не вічний, і питання лише в тому, якою буде смерть.

Але законопроекти про легалізацію не розглядаються, хоча багато юристів впевнені, що це питання часу. Вони вважають, що Україна зробить крок вперед до розбудови демократичної та правової держави, узаконивши евтаназію. Проте слід звернути увагу й на те, що цей процес повинен бути поступовим і багатовекторним. Необхідно не лише створити правову норму, а і забезпечити чіткий механізм реалізації евтаназії в Україні. Саме законом мають бути встановлені складна процедура та конкретні випадки, в яких реалізація цього права була б необхідною і доречною. Необхідно чітко окреслити коло суб'єктів такого діяння (лише лікар або медичний працівник). У випадку, коли таке діяння вчиняють інші не уповноважені особи, варто передбачити спеціальні привілейовані норми у ст. 115 ККУ, які б закріплювали такі діяння. Обов'язковою кваліфікуючою ознакою таких складів злочинів має бути мотив, який полягає у добровільному, неодноразовому і категоричному проханні хворого про заподіяння йому смерті.

Існує багато аргументів проти узаконення евтаназії. Легалізація евтаназії може призвести до тиску на фізично обмежених осіб, також може бути застосована як засіб вчинення злочинів, умертвіння старих осіб, інвалідів, невиліковних хворих, на лікування яких не вистачає грошей, підкупу медперсоналу, зловживання посадовими повноваженнями, шахрайства тощо. Буде важко встановити добровільність згоди пацієнта.

Варто зазначити також точку зору і Європейського суду з прав людини, який у цьому питанні зберігає нейтральну позицію, визнаючи за державами-учасницями право на самостійність врегулювання евтаназії.

Можна зробити висновок, що питання евтаназії залишається двозначним. В Україні легалізувати евтаназію було б невірним кроком. На сьогоднішній день надання їй правомірного характеру тягне за собою ряд негативних наслідків. З огляду на світовий і вітчизняний досвід, законодавчо врегулювати в Україні процес евтаназії, яка не суперечила б чинному та перспективному законодавству, а також не зачіпала професійного гуманізму та етики медичних працівників, неможливо.

Капітан Анна
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
3 факультет, 2 курс, 2 група

ПОРІВНЯЛЬНО–ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ОБМЕЖЕНОЇ ОСУДНОСТІ ЗГІДНО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Інститут обмеженої осудності знайшов своє закріплення як у кримінальному законодавстві зарубіжних країн, так і у чинному Кримінальному кодексі України.

Стосовно обмеженої осудності існують наукові дискусії учених. Одні – вважають обмежену осудність необхідною та пропонують вдосконалити дане поняття (Орловська Н.А., Приходько Т.М., Назаренко Г.В., Зайцев О.В.), інші – вказують, що необхідно виключити із Кримінального кодексу України статтю про обмежену осудність (Васильєв А.А., Міхєєв Р.І., Ситковська О.Д.) . Точаться дискусії і стосовно застосування до осіб, які визнані судом обмежено осудними, заходів медичного характеру.

На мою думку, допоможе вирішити це питання порівняльно-правовий аналіз КК України та зарубіжних країн.

Згідно ст. 20 КК України: «підлягає кримінальній відповідальності особа, визнана судом обмежено осудною, тобто така, яка під час вчинення злочину, через наявний у неї психічний розлад, не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними» і пункту 2 ст. 20 КК України: «визнання особи обмежено осудною враховується судом при призначенні покарання і може бути підставою для застосування примусових заходів медичного характеру». Проаналізувавши дану статтю, можемо зробити висновок, що саме наявність здатності хоч і не повною мірою, але усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними свідчить про те, що в даному випадку перед нами особливий вид осудності, що не виключає кримінальну відповідальність за вчинений злочин. З пункту 2 ст. 20 КК випливає, що до осіб, які були визнанні судом обмежено осудними, разом із призначенням їм покарання можуть застосовуватись примусові заходи медичного характеру. Відповідно до ст. 94 КК до примусових заходів медичного характеру належать: 1) надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку; 2) госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом; 3) госпіталізація до психіатричного закладу з посиленим наглядом; 4) госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом.

Поняття обмежена осудність також закріплена у кримінальному законодавстві таких країн: Латвійська Республіка (ст. 14), Литовська Республіка (ст. 18), Україна (ст. 20), тощо. У таких країнах, як: Німеччина (§ 20), Білорусь

(ст. 29), Швейцарія (ст. 11) вона має назву «зменшена осудність». В деяких країнах поняття обмеженої осудності взагалі не закріплено (Японія, Індія).

Переважна більшість вчених вважає, що найбільш досконалим у цьому плані є закріплення даного терміну у Кримінальному кодексі Швейцарії. Відповідно до ст. 11 «зменшена осудність»: «якщо під час вчинення злочинного діяння особа внаслідок розладу душевної діяльності, або розладу свідомості, або внаслідок недостатнього психічного розвитку, не повною мірою володіла здатністю усвідомлювати протиправність свого злочинного діяння або свідомо діяти з осмисленням цієї протиправності, суддя може на свій розсуд пом’якшити покарання». Разом з тим, у ст. 12 КК Швейцарії йдеться про те, що норми ст. 11 не застосовуються до осіб, які самі приводять себе в стан тяжкого розладу з наміром вчинити у такому стані злочинне діяння. Згідно ст. 13 «органи попереднього розслідування або судові органи призначають обстеження обвинуваченого, якщо у них є сумніви щодо його осудності. Експерти висловлюють свою думку про осудність особи , а також про те, в якій формі обвинуваченому необхідно призначити покарання, передбачене ст. 43 КК Швейцарії». Заходи, що застосовуються до обмежено осудних осіб: суддя може застосувати норму про госпіталізацію особи до лікувального закладу або притулку, якщо хворий не становить загрозу для третіх осіб, то можливе амбулаторне лікування. Якщо суддя, застосовує норму про госпіталізацію особи до лікувального закладу або притулку, то в разі призначення покарання у вигляді позбавлення волі його виконання відстрочується. Якщо особі було надано амбулаторну допомогу, то суддя може відстрочити виконання покарання, щоб врахувати вид лікування. У цьому випадку він може призначити охоронний нагляд за винним.

Обмежена осудність також знайшла своє юридичне закріплення і у Кримінальному кодексі Федеративної республіки Німеччини і має назву «зменшена осудність». Відповідно до § 21 «якщо здатність особи усвідомлювати неправомірність свого діяння або діяти відповідно до цього усвідомлення значно зменшена в одній з причин, вказаних в §20, то покарання може бути пом'якшене відповідно до абзацу 1 § 49». Наприклад, довічне позбавлення волі заміняється позбавленням волі на строк не менше трьох років, при тимчасовому позбавленні волі покарання може бути призначено максимум до 3/4 передбаченого максимального терміну, тощо.

Отже, обмежена осудність є досить важливим інститутом, який враховується судом при призначенні покарання. Обмежена осудність не скасовує кримінальної відповідальності, її правова природа полягає у тому, що вона є пом’якшуючою покарання обставиною, вона характеризує знижену хворобливим психічним розладом здатність винного суб’єкта діяти усвідомлено та керувати своїми діями під час вчинення злочину.

Науковий керівник: *доцент кафедри кримінального права №2* ***Гальцова В.В.***

Кірик Андрій,
студент 5 курсу 22 групи
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОТИПРАВНИЙ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ ЯК КОРУПЦІЙНИЙ ЗЛОЧИН

Стаття 369^3 була закріплена в Кримінальному кодексі Україна (далі – КК України) шляхом прийняття Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» в 2015 році, у свою чергу, даний акт був прийнятий на виконання Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями. Вказаною статтею зазначено, що вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи – караються штрафом від двохсот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від одного до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

Розглядаючи кримінальну природу даного злочину слід зазначити, що законодавець не визначає дане діяння як корупційний злочин та, власне, не зазначив його у відповідному переліку примітки до статті 45 КК України, навіть не дивлячись на змістовний дисонанс, оскільки в назві закону яким вона було внесена до КК України міститься пряме на те посилання.

Поряд з тим якщо проводити аналіз даного кримінального правопорушення з точки зору визначення корупції наведеному в статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) можна зробити наступні висновки.

По-перше, у дефініції ЗУ «Про запобігання корупції» йде мова, що суб’єктами корупції є особи, зазначені у частині першій статті 3 цього Закону. В зазначеній частині виокремлюється 3 категорії: 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов’язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно

до договору з підприємством, установою, організацією, - у випадках, передбачених цим Законом.

У свою чергу, суб'єктів у розумінні статті 369^3 КК України зазначено примітка, де вказується, що це особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України "Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань". Виходячи із змісту статті 17 зазначеного Закону можна виокремити 3 види осіб відповідальних за корупційний вплив на результати офіційних спортивних змагань і порушення вимог законодавства про запобігання цьому впливу, а саме: 1) особи, зазначені в ч. 3 ст. 6 цього Закону, які вчинили корупційне правопорушення; 2) особи, які порушили заборону, встановлену в ч. 4 ст. 8 цього Закону; 3) особи, які примушували чи підбурювали цих суб'єктів до правопорушень або вступили з ними у змову. Цими статтями зазначений Закон виокремлює спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні та посадових осіб у сфері спорту (включаючи посадових і службових осіб спортивних організацій та органів). Додаткового з'ясування потребує саме статус спортсменів, оскільки решта осіб безпосередньо мають необхідний правовий зв'язок. Спортсменами з якими укладається трудовий договір (контракт), відповідно до ЗУ «Про фізичну культуру і спорт» є лише учасники національних збірних команд та професійні спортсмени. Виходячи з вище наведеного, можна вести мову про те, що стаття 369^3 КК України містить ширший суб'єктивний склад, аніж це закріплює Закон.

По-друге, і в законі «Про запобігання корупції» і в статті 369^3 КК України предметом правопорушення є неправомірна вигода. У Кримінальному кодексі лише два склади злочину містять в якості предмету неправомірну вигоду та не згадуються у примітці до статті 45 КК України – підкуп виборця та протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Слід зазначити, що обидва цих злочини у деяких законодавствах світу вважаються саме корупційними.

По-третє, основним способом вчинення корупції в розумінні ЗУ «Про запобігання корупції» є використання зазначеною особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб.

У свою чергу ст. 369^3 веде мову про вплив шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи. Поряд з тим такі способи впливу на результати офіційних спортивних змагань, як підкуп та примушування, є окремими способами підбурювання до злочину. Тому бажано було не вживати в описі злочину слова "підкуп" та "примушування" поряд з таким широким терміном, як "підбурювання".

Зважаючи на все вище зазначити, можна зробити невтішний висновок, що не віднесення даного виду кримінального правопорушення до корупційних є

вкрай необґрунтованим та може бути пов’язане з хронічною несистемністю законодавчих змін, оскільки остання редакція статті 45 КК України, відбувалася в лютому 2015 року, а сама стаття 369^3 була закріплена в Кодексі лише в листопаді.

Клименко К.В.
студентка 2 курсу ІПКОЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Кінець XX – початок XXI століття ознаменувався феноменально швидким і стрімким розвитком комп’ютерних інформаційних технологій. Безумовно, існує безліч позитивних наслідків, що виникли завдяки такому прогресу, як-наприклад, можливість комунікації через мережу Інтернет, електронне урядування, автоматизація великої кількості різноманітних процесів. Проте існує й інша сторона медалі: проникнення інформаційних технологій у всі сфери життя не оминуло й злочинний світ.

Широкий інструментарій злочинного світу виявився надзвичайно актуальним та затребуваним у сучасному кіберпросторі. Останнім часом стрімко зростає кількість таких злочинів як нелегальне перехоплення, втручання у дані та систему, зловживання пристроями, незаконне копіювання, незаконна комерція, шахрайство, крадіжки, здирництво, шантаж, зламування, психологічне насильство[1], що успішно перемістилися у «комп’ютерний» світ, вчинюються «дистанційно», не виходячи за межі віртуального світу, що значно ускладнює діяльність спецслужб усіх цивілізованих країн світу.

Кіберзлочини є досить новим і специфічним видом злочинної діяльності, що зумовлює високий рівень їх нерозкриваності. Таким злочинам притаманна низка ознак. По-перше, вони вчинюються у надзвичайно короткі проміжки часу, при цьому мають високий рівень латентності, що в свою чергу значно ускладнює пошук доказів, адже інформація, яка може бути доказом, не має матеріального вияву, недовго зберігається в реєстраційних системах. Інформаційні технології надають користувачам нечувані масштаби свободи і високий ступінь анонімності, що дає можливість злочинцям залишатися непоміченими і, як наслідок, безкарними. Просунутий характер таких злочинів залишає обмаль «слідів», що часто просто унеможливлює їх розкриття.

Щодо кримінальної відповідальності за вчинення інформаційних злочинів, то, перш за все, вона передбачена Кримінальним Кодексом України. До кіберзлочинів слід віднести злочини, що входять до Розділу 16 «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку», що регулюються статтями 361 –

363-1 Кодексу [2]. Значну роль у питанні кримінальної відповідальності відіграють і міжнародні договори. Так, у 2001 році Україна приєдналася до Конвенції про кіберзлочинність, ратифіковану 07.09.2005, яка містить низку положень щодо цілей Конвенції, перелік матеріальних і процесуальних норм, а також основні види правопорушень у даній сфері [1].

Загальновідомо, що наша країна є одним з лідерів кібератак у всьому світі [6]. Це в свою чергу свідчить про низку проблем щодо стану правового регулювання з питань організації захисту інформації. Перш за все, такі проблеми зумовлюються тим, що українські закони, які регулюють питання кіберпростору і злочинних посягань у ньому, недостатньо розроблені та реалізовані. В силу динамічного розвитку даного виду злочинів, кримінальне законодавство України практично не адаптоване до нових видів злочинів у сфері інформаційних технологій і потребує удосконалення та модифікації.

Проте, слід зазначити, що тенденція зростання рівня злочинності в галузі інформаційних технологій не залишається цілком непоміченою та ігнорованою з боку держави. Так наприклад, Законом України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015 № 580-VIII і, як наслідок, прийнятою Постановою КМУ Про утворення територіального органу Національної поліції від 13 жовтня 2015 р. № 831 утворено Департамент кіберполіції як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції [3]. На сьогодні, як зазначає МВС, має місце перевтілення підрозділів боротьби з кіберзлочинністю до оновленого органу правозахисного призначення, який завдяки своїм технічним та професійним можливостям буде в змозі миттєво реагувати на кіберзагрози, а також, у відповідності до міжнародних стандартів провадитиме співпрацю по нейтралізації злочинів у даній сфері [4].

Звичайно ж, для того, щоб забезпечити викриття злочинів кіберпростору ті запобігти їх подальшому вчиненню, мало одного лише прийняття закону чи іншого нормативно-правового акту. Специфічність кіберзлочинів обумовлює і необхідність неординарного підходу до їх розкриття, наполегливій та всебічній діяльності для їх запобігання з боку держави, а тому діяльність спецслужб в даній сфері має і надалі мати тенденцію розвитку та вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність: Закон України від 07.09.2005 р. № 2824-IV // ВВР України. – 2006. – № 5-6. – Ст. 71.
2. Верховна Рада України; Кодекс України/ Кодекс/ Закон від 05.04.2001 № 2341-III / Кримінальний кодекс України
3. Кабінет Міністрів України/ Постанова від 13.10.2015 № 831/ Про утворення територіального органу Національної поліції
4. Історія створення Департаменту кіберполіції/ Департамент кіберполіції Національної поліції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1816252

5. Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2013. – Вип. 3 (42). – 412 с.
6. Украина – один из лидеров по количеству кибератак в мире [Електронни йресурс]. – Режим доступа: http://www.pravda.com.ua/rus/news/2013/03/8/6985180.

Науковий керівник: В'юник М.В

Клімньова Таїсія Олександрівна
студентка ІІ курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЮРИДИЧНА ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ: ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми полягає у тому, що в останні роки відбуваються загальносвітові тенденції, які пов'язані з активізацією діяльності держав у сфері визнання юридичних осіб суб'єктами злочинів. Слід звернути увагу на те, що Україна в останні роки прагне зорієнтуватися у навколишньому оточенні, намагається вирішити, якими будуть її міждержавні стосунки, а також досить серйозно приділяє увагу своєму стратегічному спрямуванню, що стосується входження до світового співтовариства. Як одна з найбільших держав Європи, наша країна не може залишатися осторонь із динамічними перетвореннями та інтеграційними процесами, які відбуваються в Європейському Союзі. І оскільки прагнення України до євроінтеграції виходить на перший план, необхідно забезпечити належне наукове дослідження потенційної проблематики майбутнього та виконати ряд вимог, що прискорить утвердження у світовому просторі.

Проблематика дослідження полягає у тому, що існує суперечливе висвітлення у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі даного питання, а також різних підходів законодавців країн світового співтовариства до регламентації кримінальної відповідальності юридичних осіб. До того ж, цей процес ускладнюється досвідом прийняття законів України, які прямим або опосередкованим чином стосувалися притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності, що залишає дане питання законодавчо неврегульованим. Слід зазначити, що визнання юридичних осіб суб'єктами кримінальних правопорушень виникло в теорії кримінального права у зв'язку з їх необґрунтованою безкарністю за скоєння злочинів з високим ступенем суспільної небезпеки. Адже законодавець, сформувавши достатньо стрункy систему юридичної відповідальності таких суб'єктів, відмовився від застосування найсуворішого і найбільш ефективного її виду – кримінальної відповідальності.

Звертаючись до історії, пам'ятки права та історична наукова література свідчать про появу елементів кримінальної відповідальності юридичних осіб у

XV-XVI ст., практично одночасно в більшості європейських країн, що викликано швидким розвитком суспільних відносин і права. Необхідно відмітити, що у вітчизняному стародавньому законодавстві перші ідеї щодо можливості визнання певного колективу людей єдиним суб'єктом злочину з'являються ще в «Руській правді» XI-XII ст. Вже з того часу неможливість застосування кримінального законодавства до юридичних осіб пояснювалась різноманітними теоретичними ускладненнями. Із середини XIX ст. ідея визнання юридичної особи суб'єктом злочину набуває найбільшого розвитку та поширення в межах англо-американської правової системи, що пов'язано з особливостями правового регулювання в таких державах. При цьому необхідно зауважити фактичну відсутність теоретичних розробок з даної проблематики.

Аналізуючи світовий досвід, можна побачити три основних підходи щодо розуміння кримінальної відповідальності юридичних осіб: 1) повне визнання інституту кримінальної відповідальності юридичної особи (Франція, КНР, Литва, Естонія). У той же час, принцип кримінальної відповідальності юридичної особи не усуває кримінальної відповідальності фізичної особи; 2) повне заперечення інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб (Болгарія, Угорщина, Білорусія); 3) «Квазікримінальна» (адміністративно-кримінальна) відповідальність юридичних осіб (ФРН, Швеція, Італія, Іспанія). Основною ознакою такого підходу є те, що законодавство не визнає юридичних осіб суб'єктами злочину, але у низці випадків, зокрема, передбачених окремими нормативними актами, до них можуть застосовуватися різноманітні кримінальні санкції.

Згідно попередньо зазначених підходів, Україна прагне до останнього. Обраний шлях підтверджується не застосуванням терміну «кримінальна відповідальність» щодо юридичних осіб. Натомість, використовується термін «заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб», що дозволяє уникнути змін у частині суб'єкта кримінальної відповідальності до Загальної частини Кримінального кодексу України. Декількома нововведеннями є передбачені нормами права заходи кримінально-правового характеру у випадку вчинення злочинів таких як: легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом; використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів; підкуп службової особи юридичної особи приватного права, незалежно від організаційно-правової форми та особи, яка надає публічні послуги, пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі. Крім зазначених злочинів, юридичні особи є «суб'єктами» у злочинах проти громадської безпеки, зокрема, пов'язаних із терористичною діяльністю.

Отже, вирішуючи дане питання слід додержуватися гармонійного розвитку економічної, політичної та правової систем у нашої країни, а також враховувати певні соціальні умови, правосвідомість та менталітет усього населення. Не варто

забувати один із базових принципів законодавства України про кримінальну відповідальність щодо індивідуалізації відповідальності особи за наявність її вини. Зазначене питання потребує внесення значних змін та доопрацювання, зокрема, з урахуванням досвіду іноземних держав, а саме посилаючись на певні нормативні акти ,яки ратифікувала Україна: Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ратифікована Україною 18.10.2006р.), Конвенції ООН «Проти транснаціональної організованої злочинності» (ратифікована Україною 04.02.2004 р), Конвенції ООН проти корупції від (ратифікована 18.10.2006 р.). Хоча зазначені нормативні акти не зобов'язують Україну встановити кримінальну відповідальність щодо юридичних осіб, вони рекомендують запровадити найбільш ефективну юридичну відповідальність за злочин.

Козій Олег Ігорович
Студент 3-го курсу
слідчо-криміналістичного факультету
НЮУ ім. Я Мудрого

ПОРІВНЯННЯ СТАТТІ 121 КК УКРАЇНИ «УМИСНЕ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ» З ЗАКОНОДАВСТВОМ ІНШИХ КРАЇН ЗА ЦЕЙ ЗЛОЧИН

У статті 121 Кримінального кодексу України (далі – КК України) встановлено кримінальну відповідальність за умисне тяжке тілесне ушкодження: *небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя (ч.1); вчинене способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також з метою залякування потерпілого або інших осіб, чи з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості, або вчинене на замовлення, або таке, що спричинило смерть потерпілого (ч.2)*.

В цілому дана норма фактично відтворює КК України 1960 року, відмінність полягає лише у тому, що перелік кваліфікуючих ознак у КК України 2001 року дещо розширений.

У кримінальному законодавстві таких країн як Білорусь, Молдова та Грузія також встановлено відповідальність за даний злочин, дослідимо у чому полягає їх схожість та відмінність.

Відповідно до ч. 1 ст. 147 КК Республіки Білорусь ознаки тяжкого тілесного ушкодження в цілому співпадають з вітчизняним кримінальним законодавством. Відмінність полягає у тому, що однією з ознак цього тілесного ушкодження є *розлад здоров'я, пов'язаний із травмою кісток скелету на строк більше чотирьох місяців*, а також *непоправне знівечення шиї*.

Щодо кваліфікуючих ознак даного злочину, їх перелік істотно різниться. Ч. 2 ст. 147 КК Республіки Білорусь передбачає, якщо воно вчинене*: щодо особи, яка завідомо малолітня, похилого віку або перебуває в безпорадному стані; по відношенню до викраденої людини або до заручника; з метою отримання трансплантату; щодо особи або його близьких у зв'язку із здійсненням ним службової діяльності або виконанням громадського обов'язку; з корисливою метою або за наймом; з хуліганських мотивів; групою осіб та загальнонебезпечним способом.* Також у ч. 3 цієї статті визначаються особливо кваліфікуючі ознаки, *як вчинене повторно або особою, яка раніше вчинила інший злочин, поєднаний із умисним нанесенням тяжкого тілесного ушкодження, або яка раніше вчинила вбивство, а також щодо двох або більше осіб, або таке, що спричинило смерть потерпілого через необережність.*

Згідно ст. 117 КК Грузії, умисне тяжке тілесне ушкодження також має ознаки схожості з національним кримінальним законодавством, однак конкретизується, що тяжким тілесним ушкодженням визнається таке, що потягло *завідомо повну втрату професійної працездатності*. Кваліфікуючі ознаки даного злочину також мають відмінності. Зокрема, якщо воно вчинене *щодо двох або більше осіб; щодо жінки, яка завідомо для винного перебуває у стані вагітності; у зв'язку виконанням потерпілим або його близькими родичами службової діяльності або громадського обов'язку; щодо завідомо неповнолітньої особи або особи, яка знаходиться в безпорадному стані або в матеріальній або іншій залежності від винної особи; у зв'язку з захопленням в якості заручника; способом, який умисно створює небезпеку для життя або здоров'я інших людей; групою осіб; з корисливих мотивів або за наймом; з хуліганських мотивів; з метою приховати вчинення іншого злочину або полегшити його виконання; з метою пересадки або використання іншим чином органів, частин органів або тканин тіла потерпілого; неодноразово; особами, які раніше вчинили вбивство.*

Ознаки тяжкого тілесного ушкодження за кримінальним законодавством Молдови також спільні з українським кримінальним законодавством, відмінність полягає у кваліфікуючих ознаках: *якщо вчинене щодо завідомо неповнолітнього або вагітної жінки або з використанням завідомо безпорадного стану потерпілого, обумовленого похилим віком, обмеженими можливостями або іншими факторами; щодо особи у зв'язку з виконанням ним службового або громадського обов'язку; двома або більше особами; способами, небезпечними для здоров'я багатьох осіб; з корисливою метою; щодо двох або більше осіб; організованою групою або злочинною організацією; з метою вилучення та/або використання, продажу органів або тканин потерпілого; на замовлення; що спричинило смерть потерпілого (ст..151 КК Молдови).*

Щодо ознак тяжкого тілесного ушкодження за КК Польщі, *тяжка шкода здоров'ю у вигляді позбавлення людини слуху, мови, зору, здатності до*

народження дітей, іншого тяжкого ушкодження, тяжкої невиліковної або тривалої хвороби, що реально загрожує життю, хронічного психічного захворювання, постійної повної або значної втрати працездатності або постійного суттєвого знівечення або деформації тіла (ст. 156 КК Польщі). Кваліфікуючими ознаками є *необережне спричинення тяжкого тілесного ушкодження, а також такого ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.*

Отже основний склад тяжкого тілесного ушкодження в цілому співпадає, згідно КК України та інших зарубіжних країн. На нашу думку, доцільним є удосконалення даної норми в частині кваліфікуючих ознак. Вважаємо, що необхідно доповнити ч. 2 ст. 121 КК України такими кваліфікуючими ознаками як: „стосовно неповнолітнього“ або „стосовно особи похилого віку; з обмеженими можливостями“. При цьому необхідно враховувати, що вік настання відповідальності за вчинення даного злочину за наявності кваліфікуючої ознаки „стосовно неповнолітнього“, яка досягла 18-ти річного віку.

Науковий керівник: доц. кафедри кримінального права № 2 НЮУ ім. Ярослава Мудрого Гальцова В.В.

Корнієнко Анна Миколаївна
Слідчо-криміналістичний інститут, 2 курс, 1 група НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ДІЙОВЕ КАЯТТЯ ТА ДОБРОВІЛЬНА ВІДМОВА. СПІВВІДНОШЕННЯ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ.

Держава, маючи величезний арсенал прийомів і засобів для розв’язання кримінальних конфліктів, частіше обмежується лише притягненням до кримінальної відповідальності, не використовуючи інші шляхи щодо їх врегулювання. Мова йде передусім про інститут дійового каяття, а також про необхідність стимулювання у особи бажання добровільно відмовитися від доведення злочину до кінця. Причиною цього насамперед є недостатня правова визначеність даних засобів та прийомів, яка, з одного боку, виражається у «побоюванні» правоохоронних органів щодо його застосування, а з іншого «побоюванні» осіб, які хоч і визнають свою провину або відмовляються від доведення своїх злочинних намірів до кінця і виконали б всі умови, передбачені законом, але за відсутності правових гарантій з боку держави щодо їх звільнення, не наважуються на їх виконання, з недовірою ставляться до запровадженої норми у Кримінальному кодексі, яка передбачає звільнення від кримінальної відповідальності у даних випадках.

В науці кримінального права питання, пов’язані з визначенням ознак дійового каяття, носять проблемний характер і тому вимагають свого повного і послідовного дослідження. Незважаючи на те, що чинний Кримінальний кодекс

України вже з 2001 р. містить ст. 45, яка передбачає можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з її дійовим каяттям, на практиці постає багато питань, які потребують з'ясування.

Існування в КК України зазначеної статті свідчить про те, що держава готова за певних умов застосовувати заохочення до осіб. Незважаючи на це, опублікована практика правозастосування свідчить, що дане положення не використовується належним чином. Науковці вважають, що причинами цього є, зокрема, певне нерозуміння органами кримінальної юстиції України сучасної кримінально-правової політики держави, нестабільність судової практики, а також певна недосконалість законодавства.

Характеристика дійового каяття як позитивної післязлочинної поведінки відповідно до ст. 45 КК включає три елементи (щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину, повне відшкодування завданих збитків або усунення заподіяної шкоди), що визначають дві істотні ознаки дійового каяття: засудження особою злочинної поведінки і загладжування заподіяної в результаті злочину шкоди. У свою чергу, засудження особою своєї злочинної поведінки, як ознака дійового каяття, складається з двох елементів – щирого каяття і активного сприяння розкриттю злочину, а загладжування заподіяної в результаті злочину шкоди – в повному відшкодуванні завданих збитків або усуненні заподіяної шкоди.

Різний підхід до визначення ознак дійового каяття не сприяє правильному застосуванню його на практиці, більш того щире (дійове) каяття необхідно відмежовувати від добровільної відмови, яку слід розуміти як остаточне припинення особою за своєю волею готування до злочину або замаху на злочин, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця.

Згідно зі ст. 17 КК добровільна відмова від злочину є самостійною підставою для скасування кримінальної відповідальності за незакінчений злочин, адже особа припиняє створену нею небезпеку, не дає їй реалізуватися, перетворитися на фактичне спричинення шкоди об'єктові, запобігає закінченню злочину. А при дійовому каятті склад злочину має місце, і воно, за загальним правилом не виключає, а лише пом'якшує кримінальну відповідальність. Тому закон надає даному кримінально-правовому явищу значення обставини, що звільняє від кримінальної відповідальності тільки при наявності певних умов: особа вчиняє злочин вперше; вчиняє злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості.

Добровільна відмова здійснивши яку, особа не піддягає відповідальності за вчинені нею готування або замах, можлива тільки за незакінченого злочину та щодо злочинів з прямим умислом і характеризується : 1) добровільністю; 2) остаточністю; 3) своєчасністю. Добровільність означає, що особа, яка почала вчинювати злочин і усвідомлює можливість (хоча б і з подоланням певних перешкод) доведення його до кінця, відмовляється від цього за власною

ініціативою. Остаточність відмови означає, що особа припиняє розпочатий злочин повністю і безповоротно. Тобто у неї відсутній намір продовжити злочин у майбутньому. А ознака своєчасності говорить нам, що добровільна відмова, як вже зазначалося, можлива лише у незакінченому злочині, тобто на стадіях готування і замаху, на відміну від дійового каяття, яке має місце і при закінченому злочині, пом'якшуючи кримінальну відповідальність за злочини, вчинені з непрямим умислом і за необережністю. Варто зазначити, що каяття, як пом'якшуюча відповідальність обставина, завжди має бути дійовим, тобто активним, а добровільна відмова може виражатись і у бездіяльності. Якщо при добровільній відмові від доведення злочину до кінця мотивація може бути різною, то сам термін дійове каяття передбачає, що мотивом цієї посткримінальної поведінки є саме моральні спонукання особи.

Тож, зазначені випадки, коли за певних умов держава в особі суду відмовляється від реалізації свого виключного права кримінального переслідування осіб, що вчинили відповідні злочини, і звільняє їх від кримінальної відповідальності, а тому закономірно – і від покарання, застосовує індивідуальний підхід до застосування відповідних норм про звільнення від кримінальної відповідальності, чим не лише не перешкоджає охороні правопорядку від злочинних посягань, а й, навпаки, сприяє успішній протидії злочинності і, як багато хто вважає, може досягти цілей покарання без його реального застосування.

Науковий керівник: к.ю.н, асистент кафедри кримінального права №2,
Осадча Анна Сергіївна

Крістенкова Юлія Сергіївна
Студентка 2 курсу, 2 групи
Слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного
університету ім. Ярослава Мудрого

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ ЗА КК УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН

Відповідно до ст. 46 КК України «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим»: особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, крім корупційних злочинів, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

Більшість кримінальних кодексів зарубіжних країн також містять норми про примирення винного з потерпілим. Наприклад,"Умовне припинення" (ст.66

КК Польщі); “Звільнення від кримінальної відповідальності в зв’язку з примиренням винного з потерпілим” (ст.38 КК Литви); “Звільнення від кримінальної відповідальності в зв’язку з примиренням з потерпілим” (ст.76 КК Росії); “Звільнення від кримінальної відповідальності в зв’язку з примиренням з потерпілим” (ст.89 КК Білорусі) та ін.

Розглянемо в чому саме полягає схожість та їх відмінність.В законодавстві даних країн вони різняться ступенем тяжкості вчиненого злочину. Зокрема, згідно КК України, звільненню від кримінальної відповідальності підлягає особа, яка вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин,крім корупційних; за КК Росії “Особа, яка вперше вчинила злочин невеликої чи середньої тяжкості”; КК Білоруської Республіки за вчинення злочинів невеликої суспільної-небезпечності і за вчинення діяння вперше; КК Литви виділяє крім дефініції “злочин”, таке поняття як “кримінальний проступок”, який є менш суспільно-небезпечним ніж злочин.

Але є і певні уточнення, які стосуються умов звільнення. У Литві, наприклад, підставою звільнення може бути, впевненість і тому, що дана особа не буде вчиняти нові злочинні діяння, але ч.3 ст.38 КК зазначає відповідальність за всі скоєні злочинні діяння, якщо особа не виправдала довіри; в Україні це вчинення корупційних злочинів.

В Кримінальному кодексі Польщі немає окремої статті в якій закріплено звільнення від кримінальної у зв’язку відповідальності примирення сторін, а вказується тільки у ч.3 ст.66 КК Польщі: “У випадку, коли потерпілий примирився з винним, відшкодував збитки або сторони домовились про спосіб їх усунення, умовний термін може бути застосований до особи, яка вчинила злочин за який передбачено позбавлення волі на строк не більше 5 років”. Тобто в даному випадку, кримінальне законодавство Польщі суттєво відрізняється від національного.

З огляду на проведений аналіз КК даних країн, можна знайти схожість тільки в тому що, у всіх нормах щодо звільнення від кримінальної відповідальності у зв’язку з примиренням винного з потерпілим має місце відшкодування збитків і шкоди, завдало злочинне діяння, яке є одним з основних умов примирення. Найбільш простий і надійний спосіб відшкодування майнової шкоди - виплата грошей. Крім грошових виплат майнова шкода може бути усунена іншими способами: надання рівноцінного майна замість знищеного чи пошкодженого, відновлення майна власними силами або за свій рахунок, надання послуги чи виконання роботи для потерпілого на суму заподіяної шкоди та ін.

Науковий керівник:доцент кафедри кримінального права №2 Гальцова В.В.

Липська Діана Володимирівна
НЮУ ім. Ярослава Мудрого
Студентка, інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України
2 курс,15 група

ОРГАНІЗОВАНІ ЗЛОЧИННІ ГРУПИ В УКРАЇНІ

Поняття організована злочинна група не є правовим поняттям, а є кримінологічним, що в свою чергу поділяється на два види: організована група та злочинна організація. У чинному кримінальному законодавстві України закріплене поняття злочинної організації . Так, згідно з ч.4 ст.28 КК України, «Злочин визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп.».

Злочинні організації – являють собою вагому проблему, що стоїть перед українським суспільством і державою, яка вимагає найшвидшого вирішення. Актуальність даного соціально-кримінологічного явища зумовлена насамперед тим, що організована злочинна група являє собою виключно небезпечне явище, яке на жаль до не давнього часу не зустрічало в нашій країні гідної протидії.

Ще На початку 90-х років в Україні, як і в інших колишніх союзних республіках, в результаті складних соціально-економічних процесів злочинні організації стали проникати в усі сфери суспільного життя країни, перетворилася в один з ключових інструментів боротьби за владу, створили загрозу національної безпеки молодої держави.

Злочинні організації мають найпростішу ієрархію. Як правило, вона включає в себе ватажка або групу ватажків, активних учасників і співучасників-виконавців, а також посібників, що сприяють здійсненню злочинних задумів. В окремих випадках в неї можуть входити корумповані посадові особи, які, як правило, забезпечують безпеку ватажкам і членам формувань. Разом з тим не виключається участь корупціонерів в консультаціях і інших подібних діях, що сприяють вчиненню конкретних злочинів.

Організованість і згуртованість членів злочинної організації надають стійкість кримінальному формування, а озброєність холодною або вогнепальною зброєю призводить, як правило, до перетворення його в банду. Суспільна небезпека банди в сучасних умовах полягає насамперед у постійній її готовності до здійснення тяжких злочинів із застосуванням зброї. У наявності заздалегідь обдуманий прямий умисел.

Крім традиційних крадіжок, розбоїв, викрадень, автоугонів і кришування бізнесу, під контролем криміналу також знаходиться наркотрафік, нелегальна торгівля бурштином, нелегальні кар'єри з піском, угоди з металобрухтом, нелегальні газові автозаправки, виробництво підробленого алкоголю, контрабанда і нелегальні казино.

Боротьба зі злочинними організаціями передбачає розробку і реалізацію комплексу спеціальних загальноорганізаційних і правоохоронних заходів. Серед них важливе місце покликані займати кримінально-правові, кримінально-процесуальні, кримінально-виконавчі, фіскально-фінансові, оперативно-розшукові та деякі інші заходи, які повинні бути засновані на загальному аналізі кримінальної ситуації, її прогнозі. Мова йде про спеціальні заходи, бо тут основний об'єкт боротьби - це самі організовані злочинні формування і вже не окремі злочини, а їх складна і розгалужена злочинна діяльність. При цьому вирішується завдання припинення руху і легалізації злочинних капіталів.

На мою думку, для боротьби зі злочинними організаціями повернення смертної кари було би дуже доречним. Адже час минає і діяльність злочинних організацій тільки зростає, як і жорстокість їх злочинів. Є ряд переконливих аргументів на користь смертної кари. По-перше, така міра покарання надійніше довічного ув'язнення. Злочинець точно не зможе втекти або отримати помилування. По-друге, за утримання ув'язненого платить суспільство - зазвичай вони не працюють у поті чола в трудових таборах, а сидять в «одиночках». Це економічно недоцільно і несправедливо. Чому платники податків повинні годувати такого злочинця? По-третє, смертна кара повністю виключає небезпеку рецидиву. Вбивця, який відбув термін покарання, може і далі скоювати злочини. Та й у засудженого на довічне залишається шанс на вбивство в тюрмі. Але з іншого боку, завжди існує ризик судової помилки, яку після виконання смертного вироку вже неможливо виправити.

Макаренко Валерія Ігорівна
Студентка 2 курсу 1 групи
Слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ПОТЕРПІЛИЙ ВІД ЗЛОЧИНУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Проблема потерпілого від злочину в кримінальному праві є ще недостатньо розробленою. Вона має комплексний і міжгалузевий характер. За загальним правилом, потерпілий від злочину - це особа, яка наділена ознаками, що прямо названі у кримінальному законі чи які випливають з інших ознак складу злочину, і стосовно якої здійснюється злочинне посягання.

Конкретизувати це визначення можна, виділивши і охарактеризувавши ознаки, які утворюють поняття потерпілого від злочину. До них відносяться такі: 1) **потерпілим є фізична особа - людина**. Ця людина є іншою щодо особи, яка здійснює посягання. Відповідно, при заподіянні шкоди самому собі, своїм власним правам та інтересам потерпілий від злочину як ознака складу злочину відсутній; 2**) ознаки потерпілого від злочину прямо зазначені у диспозиції статті Особливої частини, яка передбачає відповідальність за відповідний злочин, або випливають з інших ознак складу злочину**; 3) **у статті Особливої частини КК передбачені діяння, за вчинення яких щодо такого потерпілого настає кримінальна відповідальність**. Злочин, ознакою складу якого є потерпілий, полягає у впливі на потерпілого - його вбивстві, заподіянні тілесних ушкоджень, незаконному поміщенню до психіатричної лікарні тощо.

Структура особи потерпілого включає три основних компоненти:1) соціально-демографічні якості (стать, вік, освіта, сімейний стан тощо); 2) соціальні ролі особи, включаючи сукупність видів її діяльності в системі суспільних відносин як громадянина чи члена трудового колективу, сім'янина; 3) морально-психологічна характеристика, що відображає ставлення особи до соціальних цінностей і соціальних функцій, які вона виконує. У своїй сукупності потерпілий від злочину та його поведінка мають важливе кримінально-правове значення, оскільки враховуються при кваліфікації злочинів і призначенні покарання.

Потерпілий — фізична особа — присутній далеко не у всіх злочинах, але там, де він є, можна вести мову про злочини з потерпілим. Потерпілий є факультативною ознакою складу злочину, яка має безпосереднє відношення до об'єкта злочину. Коли ж, згідно із законом, потерпіла особа характеризується певними ознаками, можна вести мову про "спеціального" потерпілого, наявність якого впливає на кваліфікацію діяння і, отже, має кримінально-правове значення.

Серед особливостей характеристики потерпілого, що впливають на кваліфікацію діяння й покарання за його вчинення, вкажемо на врахування кримінально-правовими нормами його службового статусу, родинного статусу стосовно певних категорій осіб, а також його суспільно-корисної поведінки. Так, кримінальна відповідальність за умисне вбивство передбачена ч. 1 ст. 115 КК. Посягання на життя державного чи громадського діяча, вчинене у зв'язку з їх державною чи громадською діяльністю, кваліфікується за ст. 112 КК. Вбивство або замах на вбивство захисника чи представника особи або їх близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, кваліфікується за ст. 400 КК.

У цих і подібних випадках законодавець зазначає — з одного боку, що посяганням на вказаних осіб завдається шкода об'єктам, які пов'язані з їх діяльністю: основам національної безпеки України, авторитету органів

державної влади, правосуддю, а з другого — особливу підвищену здатність потерпілих понести шкоду від таких злочинів. Вони можуть стати жертвами даних злочинних посягань не тому, що є просто індивідами, а в силу свого службового або громадського становища і суспільно корисної поведінки.

Норми КК передбачають ряд випадків, пов'язаних з особливістю кваліфікації і покарання винних залежно від соціально-демографічних показників потерпілих або їх стану. Так, у ч. 2 ст. 120 КК передбачається відповідальність за кваліфікований склад злочину: доведення до самогубства, вчинене щодо особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винуватого. Пункт 2 ч. 2 ст. 115 КК передбачає відповідальність за кваліфіковане умисне вбивство: малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності.

Особливо враховується законодавством протиправна (в тому числі й злочинна) поведінка потерпілого. Пункт 7 ч. 1 ст. 66 КК передбачає як обставину, що пом'якшує покарання, вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого. Більше того, кримінальний закон передбачає норми, які за певних обставин взагалі звільняють від відповідальності особу, яка заподіяла шкоду тому, хто посягає, або злочинцеві, який ухиляється від затримання (ст. 36,38 КК).

Отже, потерпілим у кримінальному праві визнається фізична особа, яка як об’єкт загальнопревентивної дії кримінального закону відчуває захищеність останнім, яку втрачає внаслідок спричинення злочином безпосередньо їй шкоди (або у випадку загрози її заподіяння).Також можна зазначити, що кримінальне законодавство приділяє необхідну увагу потерпілому від злочину, його соціальній ролі, поведінці та взаємовідносинам із заподіювачем шкоди, що у відповідних випадках, як ми бачили, безпосередньо впливає на кваліфікацію злочину і обрання міри покарання винному.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент кафедри кримінального права №2 Осадча Анна Сергіївна

Мараквелідзе Тамара Гагівна
студентка 3 курсу
Слідчо – криміналістичного інституту НЮУ ім. Ярослава Мудрого

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ`ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ) (СТ. 212 КК УКРАЇНИ): ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Відповідно до ст. 65 Конституції України кожен зобов’язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Розбудова національної економіки України неможлива без ефективного функціонування

податкової системи. Ухилення від сплати податків перешкоджає мобілізації коштів до відповідних бюджетів та державних цільових фондів, підриває економічну основу існування та розвитку держави, унеможливлює ефективну реалізацію її завдань і функцій у всіх сферах; справедливо вважається як одна із головних загроз національній безпеці України.

Тому охорона законом про кримінальну відповідальність суспільних відносин, що забезпечують нормальний розвиток і функціонування фінансово – бюджетної системи України, шляхом кримінально – правової заборони діянь, що полягають в ухиленні від сплати податків, зборів є ефективним засобом своєчасної сплати та превентивним заходом щодо не вчинення таких діянь у майбутньому.

У статті 212 КК України встановлено кримінальну відповідальність за «умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах». Згідно примітки, під значним розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Кримінальну відповідальність за вчинення тотожного злочину встановлено й у кримінальному законодавстві таких країн, як: ст. 198 КК Російської Федерації «Ухилення від сплати податків та (або) зборів з фізичної особи»; ст.218 КК Республіки Грузії «Ухилення від сплати податків»; ст.243 КК Республіки Білорусь «Ухилення від сплати сум податків, зборів»; ст.205 КК Республіки Вірменії «Ухилення від сплати податків, зборів чи інших обов'язкових платежів» та інші.

Розглянемо в чому полягають їх схожі та відмінні риси.

Згідно КК України родовим об'єктом цього злочину є суспільні відносини у сфері господарської діяльності. Родовими об'єктами даного злочину згідно з КК вказаних країн є: суспільні відносини в сфері фінансової діяльності (КК Республіки Грузії); суспільні відносини в сфері економічної діяльності (КК Російської Федерації); суспільні відносини в сфері порядку здійснення економічної діяльності (КК Республіки Білорусь); суспільні відносини в сфері економічної діяльності (КК Республіки Вірменії).

Об`єктивна сторона злочину за ухилення від сплати податків закріплена також у зарубіжних країнах, яка полягає у таких діях: «Умисне ухилення від сплати податків у великому розмірі, коли сума,що підлягає сплаті податку, перевищує п'ятдесят тисяч ларі» (ст. 218 КК Республіки Грузії); «ухилення від

сплати податків і (або) зборів з фізичної особи шляхом неподання податкової декларації чи інших документів, подання яких відповідно до законодавства Російської Федерації про податки і збори є обов'язковим, або шляхом включення в податкову декларацію або такі документи завідомо неправдивих відомостей, вчинене у великих розмірах». Великим розміром у цій статті визнається сума податків і (або) зборів, складова за період у межах трьох фінансових років поспіль більше дев'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, за умови, що частка несплачених податків і (або) зборів перевищує 10 відсотків належних до сплати сум податків і (або) зборів, або перевищує два мільйони сімсот тисяч рублів (ст. 198 КК Російської Федерації); «ухилення від сплати сум податків, зборів шляхом приховування, умисного заниження податкової бази або шляхом ухилення від подання податкової декларації (розрахунку) або внесення до неї завідомо неправдивих відомостей, що призвело до заподіяння шкоди у великому розмірі». Великим розміром шкоди визнається ухилення від сплати сум податків, зборів на суму, в тисячу і більше разів перевищує розмір базової величини, встановлений на день скоєння злочину, особливо великим розміром - в дві тисячі п'ятсот і більше разів перевищує розмір такої базової величини (ст. 243 КК Республіки Білорусь); «ухилення від сплати податків, зборів чи інших обов'язкових платежів шляхом включення в бухгалтерські книги або інші документи, що вважаються підставою для оподаткування, свідомо перекручених даних, вчинене у великих розмірах». Великим розміром вважається сума (вартість), що перевищує тисячократним розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на момент скоєння злочину (ст. 205 КК Республіки Вірменії).

Отже, в цілому їх родовий об’єкт співпадає. Щодо об’єктивної сторони злочину, то у проаналізованих нами кримінальних кодексах, обов’язковою ознакою об’єктивної сторони є настання суспільно – небезпечного наслідку у вигляді ненадходження до бюджетів коштів розмір, якого обчислюється відповідно до примітки стосовно кожної із норм. Щодо способів вчинення злочину у таких країнах, як Російська Федерація, Республіка Білорусь, Республіка Вірменія, визначено перелік дій, що утворюють об’єктивну сторону даного злочину. До того схожими рисами норм, що встановлюють кримінальну відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів та інших обов’язкових платежів, є те, що деякі з них містять заохочувальні норми, які звільняють від кримінальної відповідальності, крім КК Республіки Білорусії та Республіки Вірменії.

Отже, на нашу думку, наявність кримінально – правової заборони за ухилення від сплати податків, зборів (обов`язкових платежів) є необхідною умовою нормального функціонування суспільних відносин, що забезпечують наповнення грошових коштів до державного бюджету країни. Проте було доцільно зменшити неоподаткований мінімум доходів громадян (1000 н.м.д.г.), що є наслідком даного злочину, оскільки він є занадто завищеним.

Марокко Дарія Федорівна
НЮУ імені Ярослава Мудрого
Студентка, Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України,
2 курс, 15 група

ПРИНЦИП ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

В часи Радянського Союзу термін «презумпція невинуватості» не було зафіксовано в законодавстві, оскільки вважалось, що засада презумпції невинуватості не властива радянській правовій системі. Але вже через деякий час постало питання додержання прав і законних інтересів учасників судового процесу. Ця презумпція в теперішній час вже не є новою для України і кримінального права в цілому. Зміст цього принципу закріплено в Конституції України, а саме в статті 62. а також в Європейській конвенції з прав людини в статті 6, а також визначено в статті 17 за Кримінальним процесуальним кодексом України. Зміст презумпції полягає в тому, що будь-яка особо вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Тобто ця презумпція визначає, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення й звільняється від обов'язку доказувати свою невинуватість. Принцип розповсюджується й на процесуальні дії під час досудового розслідування і судового провадження. Презумпція невинуватості розповсюджується на всіх без винятку.

Також принцип презумпції невинуватості включає право самої особи на справедливий судовий розгляд її справи. Поширення інформації у засобах масової інформації суттєво підриває право особи на справедливий судовий розгляд, оскільки недостовірна інформація, яку поширює преса, може певним чином підштовхнути присяжних або, навіть, суддів, до неправильного, скорегованого суспільством, рішення.

Європейський суд з прав людини щорічно розглядає багато справ, що стосуються принципу презумпції невинуватості, свободи слова та функціонування судової системі в цілому. Наприклад, посилаючись на рішення суду у справі «Барбера, Мессегуе і Джабардо проти Іспанії», в розумінні Суду принцип презумпції невинуватості полягає в наступному, що тягар доведення вини обвинуваченого покладається на обвинувачення, а всі сумніви повинні тлумачитися на його користь. Обвинувач повинен повідомити обвинуваченому про докази, що маються проти нього, для того, щоб він міг підготувати та надати доводи в свій захист, і, врешті-решт, обвинувачення повинно надати докази, достатні для визнання його винуватим.

Якщо досліджувати рішення суду, яке стосується саме України то потрібно розглянути справу «Грабчук проти України». За матеріалами справи, кримінальне провадження щодо заявниці було закрите слідчим «частково через недоведеність її участі у вчиненні злочину та частково – у зв'язку із закінченням строків давності». Оскаржуючи постанову слідчого у національних судах, заявниця посилалася на те, що закриття провадження за нереабілітуючих підстав без згоди підозрюваного порушує презумпцію невинуватості. Проте ефективного захисту прав заявниці не відбулося; крім того, суд зазначив, що вона винна у вчиненні злочину, проте провадження слід закрити через закінчення строків давності. По цій справі Суд зазначає, що «презумпція невинуватості порушена, якщо посадова особа висловлює думку про винність особи, обвинуваченої у вчиненні злочину, коли цього не було доведено відповідно до закону. Чи порушує твердження посадової особи про винність обвинуваченого принцип презумпції невинуватості, має бути з'ясовано в контексті тих фактичних обставин, у яких цей висновок було зроблено».

Таким чином, в Україні принцип презумпції невинуватості дуже часто порушується. Вимоги закону не виходять на рівень імперативного і є констатацією того, що презумпція невинуватості – це можливо тільки декларація, яка не має ефективних механізмів реалізації та гарантування. Тобто права, інтереси, у тому числі особиста недоторканність осіб, у значній мірі будуть забезпечуватись тільки при тій умові, якщо вони будуть визнаватись невинуватими до тих пір, доки їх винуватість не буде доказано і визнано в установленому законом порядку. Без такого правила дія всіх інших гарантій, у тому числі спеціальних гарантій недоторканності особи, буде зводитись нанівець.

Науковий керівник: Байда А.О., доцент кафедри кримінального права №1 НЮУ імені Ярослава Мудрого

Микитишина Катерина Олександрівна
студентка 2 курсу, 4 групи
Слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ТЕРИТОРІАЛЬНУ ЦІЛІСНІСТЬ ТА НЕДОТОРКАНІСТЬ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ ПРОТИДІЇЇ СЕПАРАТИЗМУ

Територіальна цілісність, недоторканість кордонів, державний суверенітет мають важливе значення для існування та стабільного розвитку будь-якої держави, оскільки становлять основу, без якої вона не може існувати. Тому їх

гарантії та забезпечення є одним з основних завдань у галузі забезпечення національної безпеки, виступають її фундаментальними характеристиками і потребують особливого правового захисту.

У ст. 110 КК України передбачено кримінальну відповідальність за посягання на територіальну цілісність та недоторканість України. В міжнародному праві традиційно вважають, що «територіальна цілісність» та «територіальна недоторканість», хоч і не є тотожними поняттями, але вони настільки взаємопов'язані, що практично завжди супроводжують один одного, поєднуються в єдиний «принцип цілісності і недоторканості території».

Принцип територіальної цілісності та недоторканості держави виступає загальновизнаним принципом міжнародного права, а тому його зміст трактується через категорію міжнародно – правових обов'язків, визначених міжнародними договорами. Узагальнюючи ці обов'язки, вчені-міжнародники виділяють такі обов'язки держав, як складових змісту цього принципу : 1. не набувати чужої території шляхом погрози силою або її застосування; 2. поважати недоторканість державних кордонів; 3. не використовувати іноземної території без згоди суверена; 4. не використовувати своєї території таким чином, щоб цим заподіювалася шкода територіям інших держав; 5. не здійснювати насильницького розчленування якої-небудь держави; 6. не визнавати територіальних змін, що стали наслідком застосування сили; 7. не інспірувати та не заохочувати сепаратистських рухів з метою штучного поділу території.

Зважаючи на нинішню ситуацію, численні прояви сепаратизму, окупацію окремих частин України, питання про недоторканість та цілісність України, про осіб, причетних до цих злочинів постало дуже гостро.

Слід визнати, що согодні, законодавством України не визначено чіткого поняття «сепаратизм», що певною мірою ускладнює формування і реалізацію державної політики у цій сфері.

Проте, чинним Кримінальним кодексом України встановлено кримінальну відповідальність за суспільно небезпечні діяння, які містять у собі прояви сепаратизму.

Зокрема, йдеться про ст. 110 « Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України». Питома вага злочинів, передбачених цією статтею, серед усіх злочинів проти основ національної безпеки України за період 1 вересня 2001 року до 14 жовтня 2014 року складає 53,8%. За період з 27 лютого по 14 жовтня 2014 року розпочато 190 кримінальних проваджень за ст. 110. Проте слідча і судова практика свідчать про труднощі застосування статті 110 КК України.

На даний момент, на певних територіях, які вже тривалий час підконтрольні Україні, тільки починаються провадження пов'язані з посяганням на недоторканість кордонів. У деяких випадках як підозрювані залучаються

особи, що брали безпосередню участь у цих злочинах, так і особи, що бажали висловити свою думку, не вчинивши конкретних суспільно небезпечних дій.

Однією з причин труднощів у застосуванні цієї норми на нашу думку, є проблема тлумачення деяких об’єктивних ознак при визначенні змісту суспільно небезпечного діяння.

Так, з огляду на незаконний референдум, проведений у травні 2014 року на території Донецької області, до відповідальності мала б бути притягнута значна кількість населення, яке брало участь у призначенні референдуму, фінансуванні, розповсюдженні матеріалів із певними закликами. Але, очевидно, є неможливим застосувати цю норму до значної частини мешканців зазначеного регіону.

Непроста ситуація, в якій опинилась Україна, вимагає пошуку нових рішень та розробки більш дієвих заходів протидії сепаратизму. Цей процес є досить складним, пов'язаний з формуванням нових підходів до оцінки суспільної небезпеки цього явища.

За сучасних умов організація ефективної протидії сепаратизму, посягання на недоторканість, цілісність України, на збереження її конституційного ладу є одним з пріоритетних напрямків державної діяльності.

Процес реформування державної кримінально-правової політики у сфері протидії посяганням на територіальну цілісність протягом останніх декількох років носить переважно репресивний характер. До кримінального кодексу було внесено низку змін, які посилюють відповідальність за подібні злочини.

Однак, на нашу думку, необхідною передумовою підвищення ефективності відповідної кримінально-правової норми є не лише приведення санкції у відповідність до ступеня суспільної небезпечності діяння, а і уточнення законодавчого формування диспозиції, та вдосконалення інших юридичних заходів протидії різним проявам сепаратизму.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Оробець К. М.

Мінасян Крістіна Артурівна
Студентка 2 курсу 3 групи
Слідчо-криміналістичного інституту
Нюу ім. Ярослава Мудорого

ПОВТОРНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ

Одним із різновидів множинності злочинів є їх повторність . Ст. 32 КК України, яка має саме таку назву, встановлює, що повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу;

Відповідно КК України ознаки повторності злочинів є:

1. Повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу. 2. Повторність, передбачена частиною першою цієї статті, відсутня при вчиненні продовжуваного злочину, який складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним злочинним наміром. 3. Вчинення двох або більше злочинів, передбачених різними статтями цього Кодексу, визнається повторним лише у випадках, передбачених в Особливій частині цього Кодексу. 4. Повторність відсутня, якщо за раніше вчинений злочин особу було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом, або якщо судимість за цей злочин було погашено або знято.

В спеціальній юридичній літературі пропонують класифікувати повторність злочинів за такими критеріями:

1) за характером вчинених діянь: – повторність тотожних злочинів; – повторність однорідних злочинів; – повторність різнорідних злочинів;

2) за наявністю судимості: – повторність, яка пов’язана із засудженням; – повторність, яка не пов’язана із засудженням;

3) за кримінально-правовим значенням: – повторність як кваліфікуюча ознака; – повторність як обставина, що обтяжує покарання.

Проблемним в теорії кримінального права є питання щодо співвідношення повторністю злочинів та такої ознаки як систематичність. Доктрина кримінального права традиційно розглядала систематичність як різновид повторності злочинів. М. І. Бажанов вважав, що систематичність - це вчинення діяння більше двох разів, якщо при цьому протиправні дії є вираженням певної тенденції у поведінці винного.

На перший погляд вказані поняття мають низку спільних ознак, а саме: і повторність, і систематичність передбачають вчинення особою кількох тотожних діянь. При цьому в теорії визнають, що повторність може вважатися системою, якщо щонайменше тричі має місце повторення однакових дій, які свідчать про певну тенденцію у поведінці винного. З точки зору формальної логіки система є сукупністю кількох взаємопов'язаних елементів певного цілого, розташованих у певному порядку. Утім, для кримінально-правового розуміння систематичності кількісна ознака (вчинення трьох та більше тотожних дій) не може бути визначальною, хоча саме її переважна більшість науковців вважають сутнісною рисою систематичності, яка наближує її до повторності.

Однак, згідно із приписами ч. 1 ст. 32 КК, повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу. Отже, кількісною ознакою повторності є вчинення не будь-яких дій, хоча б і тотожних, а виключно злочинів. Повторність не можуть утворювати правопорушення, а також суспільно небезпечні діяння, які не мають ознак злочину, що визначені в ч. 1 ст. 11 КК. Якщо звернутися до ознаки систематичності, то стає очевидним, що

кожен окремий акт вчинення особою навіть тотожної дії сам по собі злочином не є. Адже головною матеріальною ознакою злочину є суспільна небезпечність вчиненого діяння, а у випадку із систематичністю кожне окреме вчинене особою діяння не має необхідного ступеня суспільної небезпечності, не спричиняє істотної шкоди правоохоронюваним суспільним відносинам і у кращому випадку може розглядатися лише як правопорушення (адміністративне, дисциплінарне). Суспільна небезпечність систематично вчинених дій зростає поступово, після вчинення особою правопорушення вдруге, втретє тощо, лише з часом досягаючи рівня, що є необхідним для визнання діяння злочином.

Слід погодитися з думкою вчених, що систематичність аж ніяк не може розглядатися як різновид повторності злочинів, тому що має зовсім іншу юридичну природу, не передбачає вчинення самостійних одиничних злочинів, кожен з яких має самостійну підставу кримінальної відповідальності - власний склад злочину.

Список використиної літератури:

1 Устрицька Н. І. Кваліфікація повторності злочинів: монографія / Н. І. Устрицька. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013.- С. 59-60. 2 Див.:

2 Малков В. П. Повторность преступлений: понятие и уголовно- правовое значение / В. П. Малков. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1970. – С. 17.,

3 Кривоченко Л. Н. Классификация преступлений / Л. Н. Кривоченко. – Харьков, 1983. – С. 11.,

4 Навроцький В.О. Основи кримінально правової кваліфікації / В.О. Наввроцький. - К. : Юрінком Інтер , 2006. - С.355 .

5 Зінченко І. О. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання: монографія / за заг. ред. проф. В. І. Тютюгіна. – Харків : Фінн, 2012.

Некрасова Анастасія Олегівна
студентка 3 групи, 3 курсу
Інституту підготовки слідчих кадрів для МВС України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ

У статті 118 КК України встановлено кримінальну відповідальність за перевищення меж необхідної оборони, Н. М. Плисюк досліджуючи питання перевищення меж необхідної оборони висловив думку, що в нормах Особливої частини КК України більше десятка статей, які з моменту набрання ним чинності не застосовувались. Стосовно кримінальної відповідальності за перевищення меж необхідної оборони, приблизно до ста – півтораста осіб вчиняють цей злочин. Безумовно це свідчить про відносну поширеність таких діянь, а відтак про доцільність існування кримінально-правової заборони за дане діяння.

Умисне вбивство, вчинене з перевищенням меж необхідної оборони, належить до привілейованих, тобто за пом’якшуючих обставин.

При цьому законодавцем враховано такі обставини: провокуюча поведінка потерпілої особи, яка сама вчинила суспільно небезпечне посягання; спрямованість діяння особи, яка обороняється, на відвернення посягання та захист правоохоронюванного інтересу; психічний стан особи в момент відвернення посягання, коли для неї є ускладненими зовнішня оцінка ситуації та контроль за своїми діями.

У Кримінальному Кодексі Франції також визначені спеціальні випадки правомірного захисту: «тим, хто діяв у стані правомірного захисту визнається той, хто вчинив дії з метою: а) відбити проникнення вночі у житло, вчинене шляхом злому, насильства чи обману; б) захистити себе від насильницьких крадіжки чи грабежу» (ст. 122-6). Дана норма фактично співпадає зі спеціальним видом необхідної оборони, яка закріплена в ч. 5 ст. 36 КК України.

На думку, В. Д. Пакутіна, правомірність захисту згідно КК Франції: можливий тільки від «необґрунтованого» посягання (ч. 1. ст. 122-5); захист допустимий тільки від наявного посягання.

(Слід вказати, що у законі не закріплено так званого "несвоєчасного" захисту, а також уявна оборона);

Захист повинен здійснюватися такими засобами, які відповідають тяжкості злочинного посягання. Явна невідповідність засобів захисту тяжкості злочину утворює перевищення меж захисту.

Також, автор звертає увагу, що французьке кримінальне законодавство робить акцент на два моменти перевищення захисту: з суб'єктивної сторони передбачає лише наявність умисної вини; захист не є правомірним, якщо засоби захисту не відповідають тяжкості злочину. Вдавшись до буквального тлумачення закону, ми повинні зробити висновок, що озброєна особа не має права ніколи захищатися від неозброєного посягання, наприклад, за допомогою наявного ножа відбити напад злочинця з "великими" кулаками і т.д. Напевно, такий висновок був би неправильним з точки зору ефективного захисту важливих благ особистості від небезпечних злочинів.

Важливим для аналізу є наступне: ст. 122-5 КК Франції не містить кримінально-правові норми, як кваліфікувати випадки перевищення меж захисту. На відміну від КК України, у КК Франції в Особливої частини не знає таких складів злочинів як позбавлення життя внаслідок перевищення меж необхідної оборони. Не вказаний цей вид перевищення і в числі обставин, що впливають на індивідуалізацію покарання (кодекс взагалі не містить спеціальних норм з переліком пом'якшуючих чи обтяжуючих обставин. У цьому сенсі КК України є більш досконалим.

Разом з тим заслуговує увагу ст. 122-6 КК Франції, яка регулює захист від злочинних посягань власності та житла. Хоча умови захисту там не вказані, але

зіставляючи положення ч. 2 ст. 122-5 КК Франції до названої статті можна зробити висновок, що захист може бути пов'язаний і з заподіянням серйозної шкоди тому, хто посягає, крім позбавлення його життя.

У Кримінальному Кодексі Франції інституту необхідної оборони присвячені статті 122-5 і 122-6, розташовані в розділі 2, що має назву "Підстави ненастання кримінальної відповідальності або її пом'якшення».

Досліджуючи дане питання Б. Орловський робить висновок, що необхідна оборона, відповідно до ст. 122-5 КК Франції має назву «правомірний захист», котрий визначається як «вчинення дій особою, яка зазнала необґрунтованого посягання щодо неї самої чи інших осіб, якщо ці дії були викликані необхідністю правомірного захисту себе чи інших осіб». Окремо зазначається про правомірний захист такого об’єкту, як власність, котра можлива при співвідношенні засобів захисту тяжкості злочинного діяння та за виключенням вчинення умисного вбивства особи, що посягає. Причому, під поняттям «власність» розуміють житло або інше приміщення особи, що захищається.

Ст. 36 КК України надає таке визначення поняттю «необхідна оборона». Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Тому відповідно до цього об’єктами можна виділити: життя та здоров’я, права та свободи особи, що захищається; життя та здоров’я, права та свободи інших осіб; власність.

Тому можна зазначити, що об’єкти необхідної оборони за ст. 36 КК України та «правомірного захисту» за ст. 122-5 КК України є аналогічними та мають однозначний, вичерпний характер.

За КК Франції, до «підстав ненастання кримінальної відповідальності чи її пом’якшення» відноситься і обставина, відповідно до якої за наявності необгрунтованого посягання стосовно неї самої або іншої особи вчинили у той самий час будь-яку дію, викликану необхідністю правомірного захисту себе чи іншої особи за винятком випадків явної невідповідності між використаними засобами захисту і тяжкістю посягання (ч. 1 ст. 122-5).

Отже, КК Франції не містить термін «необхідна оборона», а вживається "правомірний захист" та "перевищення захисту", хоча таке перевищення мається на увазі в ст. 122-5 КК. До того ж у ньому не визначається і юридичні наслідки перевищення захисту, як це закріплено в КК України .

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Гальцова В.В.

Ніколаєва Катерина Вікторівна
Студентка 2 курсу, 2 групи
Слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ ВАГІТНИХ ЖІНОК І ЖІНОК, ЯКІ МАЮТЬ ДІТЕЙ ВІКОМ ДО СЕМИ РОКІВ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Інститут кримінального покарання має важливе значення для правозастосовної діяльності та науки кримінального права. Найбільш складним є вирішення питання про звільнення від кримінального покарання та його відбування.

Одним із його видів є звільнення від покарання вагітних жінок та жінок, котрі як й інші суб'єкти вчинення злочину мають свої особливості. Підставами такого виду звільнення є особливості психофізичного стану вагітної жінки, в якому вона перебувала під час вчинення злочину та здатність вільного материнського піклування жінок за малою дитиною.

Кожна країна по-різному визначає звільнення від покарання вагітних жінок та жінок з малими дітьми. Це пов'язано, насамперед, з урахуванням особливостей тієї чи іншої правової системи. Але це, безумовно, на думку міжнародних інстанцій є проявом гуманізму та людських чеснот.

У національному кримінальному законодавстві закріплено, що у разі призначення покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі вагітним жінкам або жінкам, які мають дітей віком до семи років, суд може звільнити таких засуджених від відбування як основного, так і додаткового покарання з встановленням іспитового строку (ч.1 ст. 79 КК України). Ця кримінальна норма не поширюється на вагітних жінок, строк позбавлення волі яких становить більше п'яти років за тяжкі та особливо тяжкі злочини, а також корупційні злочини.

Згідно КК Російської Федерації норма аналогічного змісту також закріплена, але дещо різниться. Відповідно до ч.1 ст.82 КК Російської Федерації суд може звільнити вагітних жінок від відбування покарання, які вчинили злочини, крім злочинів проти статевої недоторканності неповнолітніх, які не досягли чотирнадцятирічного віку, строк позбавлення волі яких сягає понад п'ять років за тяжкі і особливо тяжкі злочини проти особистості, злочини пов'язані із здійсненням терористичної діяльності.

Дещо цікавим є те, що в КК Російської Федерації в зазначену категорію підпадають: вагітні жінки, жінки, які мають дитину віком до чотирнадцяти років, та навіть чоловіки, що мають дитину віком до чотирнадцяти років і який є єдиним батьком дитини.

В українському законодавстві під цю категорію підпадають вагітні жінки та жінки, які мають дітей віком до семи років.

За КК Республіки Білорусії (у ч.1 ст.93 КК) міститься вичерпний перелік винятків, за яких вагітну жінку може бути звільнено від відбування покарання з випробуванням: позбавлення волі на строк понад п'ять років за тяжкий або особливо тяжкий злочин.

Згідно КК Республіки Білорусії, який вказує, що до такої категорії можуть бути віднесені, крім вагітної жінки або жінки, яка має дітей у віці до трьох років, також жінка, яка завагітніла або народила дитину під час відбування покарання.

Отже, звільнення від кримінального покарання вагітних жінок та жінок з дітьми є актуальним видом звільнення від відбування покарання. Наявність даної норми дає шанс жінці стати на шлях виправлення, а дитина має можливість виховуватися рідною матір'ю та не потрапити до дитячого будинку. Тому наявність даної норми є доцільною та необхідною у кримінальному законодавстві України.

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права №2 Гальцова В.В.

Носач Єлизавета Олександрівна
22 группа, 5 курс Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НЕПРАВОМІРНА ВИГОДА ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 369 КК УКРАЇНИ (ПРОПОЗИЦІЯ, ОБІЦЯНКА АБО НАДАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВІЙ ОСОБІ)

Належна боротьба з корупцією є однією з найактуальніших проблем сьогодення. Дискусійним залишається питання про предмет злочину статті 369 КК України та обґрунтованості визнання таким неправомірну вигоду.

Так, В. Я. Тацій доходить до висновку про те, що предмет злочину – це будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність в діях особи ознак конкретного складу злочину; [1]

М.Л. Демидова вказує на те, що предмет злочину «відіграє» самостійну роль у кримінальному праві і його не слід ототожнювати із суспільними відносинами (об'єктом), але їх не можна й протиставляти. До категорії «предмет злочину» слід включати не тільки фізичні предмети (речі, майно), а й інші реально існуючі явища об'єктивного світу, з приводу яких існують суспільні відносини як об'єкт кримінально-правової охорони, і саме у зв'язку із цими явищами вчинюється той чи інший злочин.[2]

Тому, варто зазначити, що на сьогодні видається більш обґрунтованою позиція вчених, які предметом злочину визнають не лише речі матеріального

світу (матеріалізовані об'єкти), а й інші явища об'єктивного світу (нематеріалізовані об'єкти – інформацію, енергію), які мають зовнішнє представлення чи можуть набути його і можуть сприйматись органами чуття людини. Головне при цьому – такі об'єкти повинні являти собою певну цінність, яка може бути виражена у грошовій оцінці їх вартості, а їх призначенням має бути задоволення певних потреб людей. [3; 75с.]

З метою аналізу статті 369 КК України необхідно вказати також на загальне поняття неправомірної вигоди. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» та примітки статті 364-1 КК України неправомірна вигода - це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи не грошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав. [4; 5]

Виходячи з вище наведеного визначення, варто зауважити, що існує не однозначність думок з приводу тлумачення неправомірної вигоди. Так одна група вчених вважають, що неправомірну вигоду можливо ідентифікувати як предмет злочину, інші ж вчені стоять на позиції характеристики неправомірної вигоди як знаряддя злочину.

Найбільш доцільною видається позиція вчених, які стверджують, що неправомірна вигода (хабар) може розглядатись у двох значеннях – і як предмет, і як знаряддя (засіб) вчинення злочину: при наданні неправомірної вигоди вона є засобом вчинення злочину, а при її одержанні - предметом злочину. [3; 80 с]

Далі, можна зауважити, що ознаки неправомірної вигоди, передбачені законодавцем дають можливість стверджувати, що вона за своїм характером є змішаною (включає матеріальну та не матеріальну складову). З приводу цих питань виникає неоднозначність думок щодо віднесення неправомірної вигоди до предмету злочину,передбаченого статтею 369 КК України.

Якщо в контексті статті 369 КК України розглядати неправомірну вигоду з позиції поділу її на матеріальну та не матеріальну і намагатися частково віднести її (в частині матеріальності) до предмету, то можна констатувати, що така дефініція не є коректною так, як «предмет» є цілісним поняттям. В рамках однієї диспозиції здійснювати диференціацію неправомірної вигоди «в залежності від ситуації» не можливо.

Аналіз дефініції «неправомірна вигода» та загальної характеристики поняття «предмет» і їх співвідношення дає підстави говорити про неможливість віднесення неправомірної вигоди до предмету злочину передбаченого статтею 369 КК України тому, що предмет злочину (виходячи з визначення, наведеного вище) повинен являти собою певну цінність (вона може бути виражена у грошовій оцінці їх вартості, а їх призначенням має бути задоволення певних потреб людей), а неправомірна вигода не завжди виступає такою цінністю (може мати не матеріальний характер).

Отже, погоджуючись з позицією другої групи вчених, можливо констатувати, що неправомірна вигода повинна розглядатися не як предмет злочину, а як одна із характеристик змісту самих діянь (при наданні – складовою частиною об'єктивної сторони злочину, передбаченого статтею 369 КК України). Водночас під самою неправомірною вигодою слід розуміти вигоди не лише матеріального (гроші, майно, нематеріальні активи), а й нематеріального характеру (переваги, пільги, послуги).

Список використаних джерел:

1. Поняття предмета складу злочину як елемента складу злочину [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RG4Rt-F3XgYJ:irbis

2. Л.М. Демидова / Майно як предмет злочину [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6167/1/Demidova_267.pdf

3. О. Д. Ярошенко / Кримінальна відповідальність за пропозицію та надання неправосмірної вигои службовій особі (ст. 369 КК України)// десерт. на здоб. наук. ступ. О.Д. Ярошенко – Київ 2013. - 267 с

4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18

5. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page12

Науковий керівник: професор кафедри кримінального права Демидова Людмила Миколаївна

Олійник Аліна Романівна
студентка 2 курсу, 1 групи,
військово-юридичного факультету
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНУ І ПРАВОПОРУШЕННЯ

Проблема відмежування злочинів від інших видів правопорушень існує ще з часів прийняття Кримінального Кодексу Франції у 1791 році. У цьому законодавчому акті вперше був визначений чіткий критерій відмежування злочину від адміністративного правопорушення – за тяжкістю покарання, встановленого за певний вид правопорушення.

На сучасному етапі розвитку кримінально-правової теорії і практики вже визначають більш широке коло критеріїв, за якими можна відмежовувати вищезазначені діяння – це характер і ступінь суспільної небезпечності; суб'єкт, який вчиняє правопорушення; тяжкість і вид стягнень та суб'єкт юрисдикції. Проте, за загальним правилом, злочин виокремлюється серед інших правопорушень перед усім, матеріальною ознакою – характером і ступенем суспільної небезпечності.

Питання щодо того, чи притаманна суспільна небезпечність лише злочинам, чи всім правопорушенням, є дискусійним в теорії Кримінального права. На думку одних вчених суспільна небезпечність є ознакою лише кримінальних правопорушень; на думку інших відмінність полягає лише у

ступені суспільної небезпеки, але вона притаманна деяким іншим видам вчинюваних неправомірних діянь.

Ступінь суспільної небезпечності, як ознака розмежування злочинів та інших правопорушень, визначається багатьма ознаками: формою та видом вини, мотивом, метою, обстановкою і способом вчинення відповідного діяння тощо. В законодавстві ж, насамперед, розмежування здійснюється за наслідками скоєного правопорушення та розміром заподіяної шкоди.

Від цивільних правопорушень злочин відрізняється переважно за ступенем суспільної небезпечності, який визначається через розмір заподіяної шкоди. Наприклад, умисне знищення чи пошкодження чужого майна є цивільним правопорушенням, визначеним ст. 296 ЦК України, а злочином це правопорушення стає лише у тому випадку, коли завдало шкоди у великому розмірі, як визначено у ч. 1 ст. 194 КК України.

Також існує проблема відмежування злочинів від фінансових правопорушень, адже за деякі фінансові правопорушення може наставати кримінальна відповідальність. Вони є подібними за об'єктами, суб'єктивною та об'єктивною сторонами. Наприклад, такими правопорушеннями є ухилення від сплати податків, або порушення порядку фінансової звітності. Тут основна відмінність полягає у відповідальності суб'єктів, що вчинили відповідне правопорушення. Кримінальна відповідальність реалізується лише за рішенням суду, на відміну від фінансової, яку можуть накладати спеціально уповноважені органи: фіскальна служба, НБУ тощо.

Проте найбільше проблем виникає при відмежуванні злочинів від адміністративних правопорушень. Тут також у якості критерію розмежування найчастіше виступає розмір заподіяної шкоди. Проте при відмежуванні саме адміністративних правопорушень від злочинів у деяких випадках береться до уваги і повторність вчинених дій, наслідки правопорушення, розмір заподіяної шкоди та інше.

Спільними ознаками злочинів і адміністративних правопорушень можна назвати такі, зокрема: однакові об'єкти охорони (наприклад, власність чи громадський порядок) та завдана шкода (реальна або потенційна). Серед відмінних ознак вирізняють різний ступінь суворості заходів впливу, важливість охоронюваних суспільних відносин і тяжкість заподіяної шкоди.

Таким чином, можна зробити висновок, що розмежування злочинів та інших правопорушень є дійсно актуальним питанням в сучасній кримінально-правовій науці.

На мою думку, потрібно розробити чіткі критерії для такого розмежування, адже від правильної кваліфікації діянь залежить справедливість призначеного покарання, що гарантує ефективну і правильну роботу правоохоронної системи країни.

Науковий керівник : ***к.ю.н., доцент кафедри кримінального права НЮУ імені Ярослава Мудрого Зінченко Ірина Олександрівна***

Онищенко Катерина Олександрівна
НЮУ ім. Ярослава Мудрого
Підготовка кадрів для органів юстиції України 2 курс, 15 група

ДОТРИМАННЯ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ У ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ

Наразі питання про кримінальну відповідальність за незаконне збагачення є актуальним і дискусійним. Але стаття 368-2 Кримінального кодексу, яка встановлює відповідальність за цей злочин, потребує всебічного, неупередженого аналізу на предмет відповідності основоположним принципам кримінального права та, зокрема, презумпції невинуватості.

Поряд з Аргентиною, Сальвадором, Ефіопією і Китаєм Україна утворює нечисленну групу країн, які, сприйнявши рекомендацію ООН, запровадили кримінальну відповідальність за незаконне збагачення. Таку відповідальність закріплено у Кримінальному Кодексі України(далі – ККУ) – стаття 368-2, де зазначено, що набуття посадовою особою у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі - караються позбавленням волі на строк до двох років. Ті ж самі діяння, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне становище - караються позбавленням волі на строк від двох до п’яти років. Такі ж діяння, що вчинені службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище - караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років. Предметом злочину, передбаченого ст. 368-2 КК, є неправомірна вигода майнового характеру (гроші, майно, документи, дії та послуги майнового характеру тощо) у значному, великому чи в особливо великому розмірі. Згідно з приміткою до ст. 368-2 КК неправомірна вигода в значному розмірі становить суму, що перевищує неоподаткований мінімумів доходів громадян у сто, у великому розмірі - у двісті, а в особливо великому - у п’ятсот разів.

Обов’язковою умовою відповідальності за статею 368-3 КК є незаконний характер збагачення службової особи, а саме пов’язано з порушенням своїх службових обов’язків, його предметом є неправомірна вигода, матеріальні блага(які є предметом цього злочину) одержуються суб’єктом безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову. Все начебто зрозуміло, але є пару нюансів.

Хотілося б почати з найбільш суттєвого із них. Як відомо, Україна є правовою державою та один із принципів, що характеризує державу як правову

є презумпція невинуватості. Він закріплений в Основному Законі – стаття 62, із його суті випливає наступне: обов'язок доведення вини особи у вчиненні злочину лежить на стороні обвинувачення. При цьому зазначений обов'язок передбачає не лише наведення доказів вини особи, а й спростування доводів її невинуватості. По-друге, у жодному разі такий обов'язок не може покладатися на звинувачену особу — "ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину". По-третє, особа вважається невинуватою у вчиненні злочину, "доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду". Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (ст. 6) презумпція невинуватості розглядається як елемент права на справедливий суд.

На перший погляд здається, що ця норма більш схожа на ту, що діє за принципом презумпції винуватості. Юридичний обов'язок підтвердити доказами законність підстав набуття у власність активів, при цьому, надавати (віднаходити) докази законності підстав набуття активів має орган обвинувачення, але чому слідчому, детективу чи прокурору треба доводити законність чиїхось активів, якщо суть злочину, передбаченого ст. 368-2 КК, полягає у незаконному збагаченні? Адже, щоб притягти особу до відповідальності, стороні обвинувачення треба довести незаконність, а не законність її діяння. Зрештою, і кримінальний закон встановлює відповідальність саме за незаконне збагачення, а не за законне набуття активів. На практиці все відбуватиметься інакше, а для недоведення законності набуття активів слідчому органу буде достатньо просто нічого не робити. У результаті такого виконання своїх обов'язків орган досудового розслідування "блискуче" задокументує незаконне збагачення і "безсумнівно" доведе вину правопорушника.

Хотілося б зазначити ще один нюанс щодо цієї статті. Річ у тому, що незаконне збагачення не з'являється нізвідки — воно є лише результатом конкретного способу неправомірного отримання активів. Типовими такими способами є одержання хабарів, незаконне заволодіння чужим майном, ухилення від сплати податків, незаконна підприємницька діяльність, контрабанда тощо. По суті, відповідальність за незаконне збагачення є додатковою (фактично — повторною) відповідальністю за діяння, яке стало джерелом такого збагачення. Відповідно ж до статті 61 Конституції, ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Тому особа, образно кажучи, не може отримати по 10 років з конфіскацією і за незаконне збагачення, і за одержання хабара, в результаті якого відбулося таке збагачення.

Очевидним є те, що положення чинної редакції ст. 368-2 КК сформульовані, так би мовити, протилежно відносно статей 61, 62 та 63 Конституції України. Найкращим варіантом виправлення таких нюансів буде

корегування положень статті 368-2 ККУ та підведення їх відповідно Основного Закону України. І це потрібно не для того, щоб задовільнити наших скоробогатьків, а щоб наша держава ще швидше наблизилась до демократичної та правової.

Науковий керівник - доц. Байда А.О.

Ординат Марина Василівна
Студентка 2 курсу,1 групи,військово-юридичного факультету
Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ СУБ'ЄКТОМ ЗЛОЧИНУ

Однією з найбільш актуальних та найбільш дискусійних проблем теорії кримінального права є проблема кримінальної відповідальності юридичних осіб. Слід зазначити, що думки науковців з цього питання різняться між собою, адже одні пропонують створити в Україні інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб, а інші вважають це таким, що суперечить підставам кримінальної відповідальності.

Вивчення кримінального законодавства інших країн дозволяє стверджувати, що з цього питання країни ЄС умовно можна поділити на три групи:

- Країни, що повністю визнають інститут кримінальної відповідальності юридичної особи (Франція, КНР,Литва, Естонія);
- Країни, що повністю унеможливлюють існування даного інституту (Болгарія, Угорщина, Білорусія);
- Країни, що визнають так звану «квазікримінальну» (адміністративно-кримінальну) відповідальність юридичних осіб (ФРН, Швеція, Італія, Іспанія). Основною ознакою такого підходу є те, що законодавство не визнає юридичних осіб суб'єктами злочину, але у низці випадків, зокрема, передбачених окремими нормативними актами, до них можуть застосовуватися різноманітні кримінальні санкції.

Стаття 18 КК України дає чітке визначення суб'єкту злочину як фізичної осудної особи, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до ККУ може наставати кримінальна відповідальність . Суб'єкт злочину є одним з чотирьох обов'язкових елементів складу злочину. Отже, законодавець чітко визначає, що злочин може здійснити і понести за нього покарання лише фізична особа.

Проте слід звернути увагу на те, що з 1 вересня 2014 р. набрав чинності Закон України від 23 березня 2013 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України по виконанню Плану дій щодо лібералізації

Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб», згідно з яким Загальну частину КК України було доповнено розділом XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб».

На перший погляд здається, що законодавець створив жахливу колізію в кримінальному законодавстві. Адже спочатку в кодексі прописують чітке визначення поняття суб'єкта злочину, а згодом вводять кримінальну відповідальність для юридичних осіб, цим самим роблячи їх повноцінними суб'єктами злочину.

Але аналіз змісту законодавчих новел свідчить, що це не зовсім так. Юридична особа як і раніше не є суб'єктом злочину. На відміну від фізичних осіб, до яких застосовують кримінальні покарання, до юридичних осіб застосовують «заходи кримінально-правового характеру» за діяння, вчинені іншою особою (фізичною). При цьому доводити вину юридичної особи не треба, та й саме поняття «вина» не стосується юридичної особи. Виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності. Психічним ставленням до певних фактів може володіти лише фізична особа, юридична особа не має фізичних здібностей щодо цього.

Заходи кримінально-правового характеру суд може застосовувати до всіх підприємств, установ або організацій (тобто юридичних осіб), крім державних та муніципальних. Серед таких заходів законодавець виділяє: штраф, конфіскацію майна, ліквідацію.

Підсумовуючи, варто зазначити, що доповнивши Загальну частину КК України розділом XIV-1 законодавець вирішив низку питань, пов'язаних з проблемою підвищеної (кримінальної) відповідальності юридичної особи. Але одночасно з вирішенням однієї проблеми постала низка нових. На мою думку, кримінальне законодавство України потребує негайного перегляду і реформування, адже подібні колізії в кримінальному праві ускладнюють його вивчення і тим більше застосування до винних осіб покарання чи заходів кримінально-правового характеру.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Зінченко І. О.

Павлуцька Владлена Ігорівна
студентка 5 курсу, 3 групи,
Слідчо-криміналістичного інституту
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

РОЗМЕЖУВАННЯ ПРОЯВІВ КРИМІНАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ В КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

В теорії, а як наслідок і на практиці досить розмите розуміння розмежувань понять: «агресивність», «насильство», «жорстокість», а для ефективного запобігання злочинності потрібно всебічно і детально дослідити об'єкт запобігання. Характеристика злочинності завжди пов'язується з насиллям, агресивною поведінкою, жорстокістю. Тому ці поняття заслуговують на особливу увагу.

Метою дослідження є з'ясування сутності жорстокості та насильства з точки зору кримінології і кримінального права.

У тій чи іншій мірі проблемі кримінальної агресії приділяли увагу: Ю.М. Антонян, А. Бандура, О.М. Бандурка, Л.М. Балабанова, Х. Дельгадо, А.П. Закалюк, А.Ф. Зелінський, Й.А. Кудрявцев, К. Лоренц, З. Фрейд, К. Юнг, Т. Румянцева, Р. Берон, Д. Річардсон, А.П. Закалюк, О. Григор'єва, Ю.М. Антонян, В.І. Тимошенко, М.Р.Табанов. та інші вчені.

Біологічна теорія виникнення людської агресії розглядає агресію, як природну модель поведінки, що забезпечує адаптацію та задоволення потреб. В залежності від способів задоволення агресію поділяють на конструктивну та деструктивну. Конструктивна здійснюється в рамках соціальної прийнятності, а деструктивна діє поза межами соціального схвалення.

Найбільш часто виділяють такі види агресії, як фізичну, яка проявляється в конкретних фізичних діях, спрямованих проти якої-небудь особи, або таких що завдають шкоди предметам, вербальну, котра виражається в словесній формі та непряму, або опосередковану агресію, завдяки якій розпускаються плітки, провокуються однолітки тощо. Виокремлюють ще ауто агресію, тобто агресія, спрямована на самого себе. Вона виражається в нанесенні собі шкоди [1].

Зазначені класифікації охоплюють поняття агресії в широкому розумінні, як схвальну і несхвальну соціумом, правомірну та протиправну поведінку. Задля виокремлення кримінальної агресивної поведінки скористаємось критеріями які запропонував Тимошенко В.І.: 1) безсумнівний руйнівний характер діяння; 2) заборона зазначеного діяння кримінальним законодавством [3].

Згідно з критеріями ауто агресія не є проявом кримінальної агресії. Поведінка особистості має руйнівний характер, але таке діяння не захищається кримінальним законодавством, адже спрямоване на себе. Винятком може бути ст.409 КК України, що передбачає відповідальність за ухилення від військової

служби шляхом самокалічення. Така поведінка є наглядним прикладом інструментальної агресії (самокалічення не мета, а спосіб досягнення мети).

Детермінанта ступеня прояву агресії – агресивність. Зазначені поняття не можна ототожнювати, адже агресія – це поведінка, яка проявляється підчас взаємодії суб'єктів, а агресивність – властивість, яка притаманна особистості.

О.Григор'єва, проаналізувавши в своїй статті низку визначень відомих науковців таких як: А.П. Закалюк, Ю.М. Антонян, О.Р. Ратінов стосовно понять «агресія» та «агресивність» підсумувала, що в науці поняття «агресія» і «агресивність» не тотожні. Агресивність розглядається дослідниками в якості:

1) природної властивості, яка генетично притаманна людині; 2) індивідуально-особистісної риси. Агресія, на думку вчених, є проявом агресивності [6].

Жорстокість також визнається властивістю особистості. Але на відміну від агресивності, яка може мати позитивні прояви, наприклад як сила, що допомагає досягнути успіху, жорстокість ніколи не отримує схвальної оцінки.

В «Психологічному словнику» поняття «жорстокість» - це морально-психологічна риса, що є протилежною душевності, доброті, людяності. Така людина не тільки не співчуває іншим, а й свідомо принижує їхню гідність, завдає болю [2].

У кримінально-правовій літературі жорстоке поводження тлумачиться надзвичайно широко і різноманітно. У найзагальнішому вигляді його характеризують як «безжалісну, грубу поведінку, яка завдає фізичних і психічних страждань» [7].

На думку Керімова А.З. жорстокість – це схильність до особливо брутальних форм агресивної поведінки. Жорстокість передбачає насильство над потребами, намірами, почуттями, установками особистості, приниження і примус до дій, що суперечать її устремлінням [8].

Жорстока агресивна поведінка розглядається в площині кримінального права за наявності таких ознак: 1) дія спрямована проти іншої особи або тварини; 2) полягає в примусовому впливі, який здійснюється всупереч волі потерпілого; 3) посягання, спрямоване на заподіяння шкоди життю, здоров'ю (людини чи тварини), честі та гідності особі [7]. Варто додати, що заподіяти шкоду життю та здоров'ю можна шляхом як дії так і бездіяльності (наприклад, умисно не давати їжу паралізованій людині). 4) суб'єкт злочину характеризується безжалісністю до потерпілого; 5) тільки прямий умисел [7], тобто особа усвідомлює що своїми діями завдає фізичних або психічних страждань.

Кримінальна агресія може здійснюватись в насильницьких і ненасильницьких формах. Агресивна поведінка, насилля є крайньою формою прояву агресії [3] і на відміну від агресії трапляється тільки в людському суспільстві.

В кримінальному праві насильство – об’єктивна сторона злочину, визначається як умисний фізичний чи психічний вплив однієї особи на іншу, проти її волі, що спричиняє цій особі фізичну, моральну, майнову шкоду, або містить у собі загрозу заподіяння зазначеної шкоди зі злочинною метою.

Насильницькі форми кримінальної агресії допускають реалізацію деструктивного наміру, що має за мету посягання на життя і (або) здоров’я людини, майно, честь, гідність, професійні якості всупереч її власної волі, або незалежно від останньої. Такі дії можуть здійснюватися у формі відкритого фізичного або психічного насильствам [3].

Для виокремлення насильницьких форм кримінальної агресії потрібно в першу чергу звертати увагу не на об’єкт посягання, а на мотиваційну складову.

С. М. Іншаков відзначає, що “…в кримінології виділяються два типи насильницьких злочинів: насильницько-егоїстичні та корисливо-насильницькі. У першій групі насильство виступає елементом мотивації, а в другій – способом досягнення певного результату” [5].

Кримінально каране насилля, кримінальна агресія – це тип умисної поведінки, що є гіпертрофованою активністю, стрімким наступом на певний об’єкт, у т. ч. в процесі досягнення конкретної мети, що містить у собі ознаки складу злочину [3].

Підводячи певний підсумок, можна стверджувати, що поняття «насильство», «агресія», «жорстокість» та «агресивність» взаємопов’язані.

Жорстокість та агресивність є морально-психологічною рисою особистості, але різної якості. Жорстокість на відміну від агресивності завжди отримує несхвальну оцінку суспільства. Жорстока агресивна поведінка – це схильність до особливо брутальних форм поведінки, яка вчиняється свідомо, безжально по відношенні до суб’єкта та є кримінально-караним діянням.

В кримінології жорстокість є властивістю особи, а в кримінальному праві це діяння - жорстоке поводження. Адже кримінальне право, як галузь вивчає злочин, а кримінологія - особу злочинця.

Так як в кримінології одним із об’єктів дослідження виступає особа злочинця, то в насильницькій злочинності нас цікавить мотиваційна складова таких злочинів. Отже, насильство виступає як елемент мотивації в насильницько-егоїстичних злочинах, та як інструмент в корисливо-насильницьких.

Для розмежування насильства загалом і як кримінально-правової категорії, доцільною є позиція Глухмана: «Насильство в кримінально-правовому сенсі має обов’язково характеризуватися суспільною небезпекою» [9]. З точки зору кримінального права насильство розглядається в об’єктивній стороні, наприклад як насильницьке діяння. А мотиваційна складова є другорядним елементом складу злочину.

Варто додати, що розмежування понять «насильство», «агресія», «жорстокість» та «агресивність» має не тільки теоретичне, а й практичне значення для запобігання злочинності та кваліфікації злочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Шаблінський, І., "Агресія" і "насильство"- поняття не тотожні / І. Шаблінський // Політичний менеджмент : Український науковий журнал . – 09/2004 . – N5 . – С.82-91 .
2. Психологічний словник / [за ред. В.І. Войтка]. – К.: Вища школа, 1982. – 245 с.
3. Тимошенко В. І. Агресивна поведінка: її сутність та причини / В. І.Тимошенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2015. - № 6. - С. 55-63.
4. Гаухман Л. Д. Борьба с насильственными посягательствами / Гаухман Л. Д. – М., 1969.
5. Гумін О. М. Поняття кримінальної насильницької поведінки та її види / О. М. Гумін // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - 2014. - № 807. - С. 141-147.
6. Григор'єва О. Кримінальна агресія: агресія та агресивність Юридична наука. – 2014.- №8. – С. 123-130
7. Тіцька Л. І. Зміст поняття жорстокості / Л. І. Тіцька. – Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична, 2012. – Вип. 2. – С. 253-262.
8. Керімов А.З. Особлива жорстокість як кваліфікуюча ознака умисного вбивства за чинними кримінальним законодавством України та за законодавством минулих років / А. З. Керімов // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 270–275.

Пістра Ярослава Валентинівна
Студентка 3 курсу, 2 групи,
Слідчо-криміналістичного інституту
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

УМИСНЕ ЛЕГКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Згідно ст. 3 Конституції України, життя, здоров'я людини є найвищою цінністю держави. Обов'язком держави є всебічний захист життя та здоров'я особи, саме тому у статті 125 Кримінального Кодексу України (далі – КК України) встановлено кримінальну відповідальність за умисне легке тілесне ушкодження: *«умисне легке тілесне ушкодження» (ч. 1);«умисне легке тілесне ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності» (ч. 2).* Слід зазначити, що кримінальну відповідальність за даний злочин було також закріплено й у КК України 1960 року: *«умисне легке тілесне ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я або короткочасну втрату працездатності (ч. 1); «умисне легке тілесне ушкодження без наслідків передбачений у частині 1 цієї статті» (ч. 2 ст. 106 КК).*

Відповідно до Правил встановлення тяжкості тілесних ушкоджень, які були затверджені Міністерством охорони здоров'я УРСР від 10.06.1961 р., за ч. 1 ст. 106 КК 1960 р., умисне легке тілесне ушкодження, яке полягає в порушенні анатомічної цілісності тканин або в порушенні нормального функціонування тканин чи органів тіла, що потягло короткочасний розлад здоров'я або короткочасну втрату працездатності (коли вони не перевищують 12-ти днів). За ч. 2 ст. 106 КК 1960 р. встановлена відповідальність за легке тілесне ушкодження, що не потягло навіть короткочасного розладу здоров'я або короткочасної втрати працездатності (невелике садно, крововилив і т.п.)».

Згідно чинного КК України та відповідно до «Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. п. 2.3.: «легке тілесне ушкодження може бути таким, що спричинило короткочасний розлад здоров'я чи незначну стійку втрату працездатності. Короткочасним належить вважати розлад здоров'я тривалістю понад шести днів, але не більше як три тижні, під незначною стійкою втратою працездатності належить розуміти втрату загальної працездатності до 10%», а відповідно до п. 2.3.5. легке тілесне ушкодження, що не спричинило короткочасного розладу здоров'я чи незначної стійкої втрати працездатності, - це ушкодження, що має незначні скороминущі наслідки, тривалістю не більш як шість днів.

Отже, ознаки легких тілесних ушкоджень у чинному кримінальному законодавстві зазнали змін стосовно їх критеріїв, зокрема медичного та економічного.

Дослідимо чи встановлена кримінальна відповідальність за умисне легке тілесне ушкодження у кримінальному законодавстві інших зарубіжних країн. У таких країнах, як Республіка Молдова, Республіка Казахстан, Естонська Республіка кримінальна відповідальність за даний вид тілесних ушкоджень законодавцем не закріплено. Проте визнається кримінально караним лише *умисне легке тілесне ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності* у таких країнах як: «Умисне нанесення легкого тілесного ушкодження, тобто пошкодження, яке потягло за собою короткочасний розлад здоров'я або незначну стійку втрату працездатності» ст. 153 КК Республіки Білорусь; «Умисне нанесення легкої шкоди здоров'ю, яке потягло короткочасний розлад або незначну або нестійку втрату загальної» ст. 120 КК Республіки Грузія; «Умисне нанесення легкої шкоди здоров'ю, яке потягло короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату загальної» ст. 128 Республіки Азербайджан; «Умисне нанесення легкої шкоди здоров'ю, яке потягло розлад здоров'я на короткий строк або незначну стійку втрату працездатності» ст. 112 Туркменістан; «Умисне нанесення легкої шкоди здоров'ю, яке потягло розлад здоров'я на короткий строк або незначну стійку втрату працездатності» ст.112 Киргизії; «Умисне нанесення тілесного

пошкодження або іншої шкоди здоров'ю, яке потягло за собою короткочасний розлад здоров'я або незначну стійку втрату» ст.111 Таджикистан; «Умисне нанесення іншій особі тілесного ушкодження або іншої шкоди здоров'ю, яке потягло короткочасний розлад здоров'я або незначну стійку втрату працездатності» ст. 117 Республіки Вірменія.

Отже виникає питання чи необхідне подальше збереження у чинному КК України кримінальної відповідальності за умисне легке тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 125), оскільки у кримінальному законодавстві багатьох зарубіжних країн умисне легке тілесне ушкодження не визнається злочинним, а кримінальна відповідальність настає лише за таке, якщо спричинило короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності.

Оскільки відповідно до санкції ст. 125 КК України, умисне легке тілесне ушкодження є злочином невеликої тяжкості, у Комітеті з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності рекомендовано Верховній Раді прийняти за основу проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження кримінальних проступків» № 2897 від 19.05.2015 р. Метою даного законопроекту є реалізація державної політики із гуманізації кримінальної відповідальності та суттєве зменшення кількості судимих осіб і осіб, які позбавлятимуться волі за вчинення даного злочину. Зокрема, у вказаному проекті закону пропонується виключити кримінальну відповідальність за умисне легке тілесне ушкодження.

Слід зазначити, що у національному кримінальному законодавстві у низці норм Особливої частини КК вказується на такий спосіб учинення злочинів, як «застосування насильства, яке є небезпечним для життя або здоров'я людини», або «застосування насильства, яке не є небезпечним для життя або здоров'я людини». У правозастосовній діяльності під насильством яке є небезпечним для життя або здоров'я людини розуміють умисне заподіяння легкого тілесного ушкодження, що не спричинило короткочасного розладу здоров'я або незначної втрати працездатності, а також вчинення інших насильницьких дій (завдання удару, побоїв, незаконне позбавлення волі) за умови, що вони не були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння. Під поняттям насильства, яке є небезпечним для життя або здоров'я людини – це умисне заподіяння потерпілому легкого тілесного ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжке тілесне ушкодження, а також інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечними для життя чи здоров'я в момент їх вчинення. Саме дана норма Особливої частини КК України й дозволяє провести відмінність між цими поняттями та провести відмежування від суміжних злочинів, зокрема, насильницького грабежу (ч. 2 ст. 186 КК України) від розбою, або ж може виступати як кваліфікуюча ознака (ч. 2 або ч. 3 ст. 289 КК України) та ін.

Тому вважаємо, що на даному етапі необхідна подальше збереження кримінальної відповідальності за умисне легке тілесне ушкодження, що міститься у ч. 1 та ч. 2 ст. 125 КК України.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри кримінального права №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Гальцова В. В.

Погорелова Ольга Володимирівна
студентка 3к.,2гр. факультету
Публічного права та адміністрування
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОБОВ'ЯЗКОВІ ОЗНАКИ БАНДИ ЯК УМОВА ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СТ.257 КК

Актуальність даної теми полягає у тому, що бандитизм належить до злочинів з підвищеною небезпекою та проявляється в агресивних діях, що впливає на правову свідомість суспільства.

Відповідно до ст.257 Кримінального Кодексу України, бандитизмом є організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі.

Тобто, з аналізу зазначеної статті випливає, що обов'язковими ознаками банди, без яких неможливо притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 257 КК є:

1) кількісна ознака, яка передбачає необхідність наявності у банді трьох і більше суб'єктів злочину. Тому не вважається учасником банди неосудна особа та особа, яка не досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність, що виключає наявність кількісної ознаки;

2) стійкість як ознака банди має місце лише у разі, якщо вона створена для зайняття злочинною діяльністю, вчинення, як правило, не одного, а кількох нападів. В окремих випадках банда може бути створена для одного, але особливо небезпечного нападу, що вимагає особливої підготовки. Наприклад, для нападу на банк, поштовий поїзд тощо. Найважливіший елемент стійкості - попередня змова. Попередня змова повинна мати місце до здійснення злочину, у противному разі співучасники не складають злочинної організації. Угода повинна бути саме про спільні дії. Про стійкість банди можуть свідчити стабільність її складу та організаційних структур, згуртованість її членів, постійність форм і методів злочинної діяльності тощо;

3) озброєність, на яку вказано у п.19 Постанови Пленуму Верховного Суду України Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями, що організацією озброєної банди

належить визнавати створення як організованої групи чи злочинної організації, що вже озброєні, але ще не вчинили нападів, так і таких стійких об'єднань, які, щоб дістати зброю, вчиняють напади на військовослужбовців, працівників правоохоронних органів тощо. Уже в момент нападу з метою заволодіння зброєю ці об'єднання стають бандою, оскільки в такий спосіб її члени озброюються. Під зброєю слід розуміти предмети, винятково призначені для враження живої цілі, які не мають іншого господарського призначення. Тобто зброя повинна бути хоча б в одного учасника банди, а інші повинні усвідомлювати цей факт. Дії ж учасників банди, пов'язані з незаконним носінням, зберіганням, ремонтом та передачею (один одному) предметів, якими вона озброєна, є складовими елементами бандитизму і додаткової кваліфікації за ст. 263 КК не потребують;

4) загальна мета — вчинення нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб. Це свідчить про те, що учасники банди повинні мати високий ступінь домовленості між собою щодо характеру їх подальших дій, що нерозривно пов’язано зі стійкістю банди;

5) спосіб вчинення злочину — напад на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб. У вказаній вище Постанові зазначено, що нападом озброєної банди є дії, спрямовані на досягнення злочинного результату шляхом застосування насильства до потерпілого чи створення загрози його застосування. Такий напад вважається здійсненим і в тих випадках, коли члени банди не застосовували зброї, яка перебувала в їх розпорядженні. Насильство може бути як фізичним (вбивство, заподіяння тілесних ушкоджень, нанесення ударів, побоїв, зв'язування, позбавлення волі, інші насильницькі дії), так і психічним — реальна погроза негайного застосування фізичного насильства. Аналізуючи дане положення, слід зазначити, що воно свідчить про значну суспільну небезпеку бандитизму, оскільки наявна можливість застосування насильства при вчинюваному нападі.

Отже, зі змісту ознак бандитизму випливає те, що законодавець досить конкретизував положення щодо кримінальної відповідальності за бандитизм. Ця позиція є виправданою, враховуючи характер такого злочину та його наслідки. Лише за наявності всіх обов’язкових ознак банди можливе притягнення до відповідальності за ст. 257 КК, оскільки законодавцем чітко відмежовано склад бандитизму від суміжних складів злочинів.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Володіна О.О.

Рищиковець Віра Миколаївна
студентка 2 курсу групи ПК-24
Полтавського юридичного коледжу
Національно юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИНОСТІ

Така форма транснаціональної злочинності як торгівля людьми в XXI столітті набула нових рис. Даний злочин є не просто однією з форм експлуатації людини, а новою формою рабства.

Щорічно у всьому світі від 700 тис. до 4 млн. людей купуються, продаються, перевозяться й утримуються проти їх волі в умовах подібних до рабства. Згідно з оцінками експертів торгівля людьми вважається третьою за прибутковістю сферою діяльності організованої злочинності поряд із торгівлею зброєю та наркотиками і оцінюється в 12-19 млрд. доларів на рік [5, с. 373].

Торгівля «живим товаром» є актуальною проблемою і для України. Причому Україна стає не лише джерелом експлуатованих, а й місцем експлуатації (трудова експлуатація в сільському господарстві та на будівництві тощо).

Згідно із Конвенцією ООН проти транснаціональної організованої злочинності, торгівля людьми являє собою дії, вчинені з метою експлуатації, вербування, перевезення, передавання, приховування або одержання людей шляхом загрози силою чи її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливістю стану або шляхом підкупу у вигляді платежів чи вигод для отримання згоди особи, що контролює іншу особу. Експлуатація може включати в себе експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів тощо [1].

Відповідно до національного кримінального законодавства торгівля людьми являє собою вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи вразливого стану особи (ч. 1 ст. 149 КК України). Під експлуатацією людини слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо [2]. Як бачимо визначення експлуатації дане в Кримінальному кодексі України дещо схоже із визначенням наданим в Конвенції ООН.

Виходячи з вище зазначеного, можна визначити, що основними ознаками даного злочину є: активне вербування особи, її переміщення, що найчастіше виступає як основна ознака, подальша експлуатація особи, отримання прибутку усіма особами, що виступають співучасниками, наявність різних засобів впливу тощо. З цього можна зробити висновок, що торгівля людьми є чітко впорядкованим, організованим і структурованим злочином. Причини даного злочинного явища можуть бути різними: складна соціально-економічна ситуація в країні, політична нестабільність, безробіття, низький рівень соціального захисту, низький рівень доходів населення, соціальна дезорганізація тощо.

Торгівля людьми може пристосовуватися до відповідних умов життя і змінювати свої форми, методи і підходи. Зокрема зміни мають такий вияв: потерпілими від торгівлі людьми стають і чоловіки; усе менше жінок у віці за 35 років, а більш молодих дівчат вивозять для роботи у секс-індустрії, що свідчить про тенденцію «омолодження» бізнесу і дитячого рабства; торговці висувають більше вимог до «якості товару»; нові місця пошуку «товару»; більш завуальованим та законспірованим стало вербування [4, с. 111].

В процесі торгівлі людьми бере участь особа, або найчастіше це група осіб, починаючи від вербувальника і закінчуючи тими, хто купує чи одержує особу. Посередником в цій справі може бути особа, що прикриває злочинців чи переховує особу до передачі тощо. Найбільше роботи виконує вербувальник, адже саме на ньому лежить пошук осіб, оформлення їх документів і передача людини у руки покупцю.

Дана проблема охопила практично всі регіони та країни світу, незалежно від того, чи це економічно розвинений регіон, чи країни, що розвиваються. Одні країни виступають в ролі місця призначення, інші – в ролі країни походження та транзиту. Тому судження, що торгівля людьми є проблемою бідних країн є помилковим. Адже країнами призначення, найчастіше, виступають розвинені держави. Так би мовити, «злочинний попит» породжує «злочинну пропозицію» [6, с. 114].

На протидію торгівлі людьми направлене кримінальне законодавство, адже даний злочин є безпосереднім посяганням на людину. Наразі близько більше 180 країн володіють таким законодавством. Ефективним методом боротьби є донесення до суспільства інформації про проблему через ЗМІ на міжнародному рівні.

Найпрогресивнішим законодавством у світі, яке криміналізує торгівлю людьми та пов’язані з цим діяння є американське. Воно найбільш відповідає міжнародному праву. Цікавим є досвід Нідерландів, де секс-індустрію було декриміналізовано з жовтня 2000 року, як один із засобів боротьби з торгівлею жінками [7, с. 188].

Національне кримінальне законодавство визнає торгівлю людьми злочином проти волі, честі та гідності особи. Чинним Кримінальним кодексом

України передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до восьми років (ч. 1 ст. 149) [2]. Окрім цього існують конкретні заходи протидії такої діяльності. Так, відповідно до Закону України «Про протидію людьми» основними заходами держави є:

1). Попередження торгівлі людьми шляхом підвищення рівня обізнаності населення, превентивної роботи, зниження рівня вразливості населення, подолання попиту.

2). Боротьба із злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми, шляхом виявлення злочинів торгівлі людьми, осіб, причетних до скоєння злочину, притягнення їх до відповідальності.

3). Надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми, шляхом удосконалення системи відновлення їхніх прав, надання комплексу послуг, впровадження механізму взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми [3].

На нашу думку цей перелік не є вичерпним і не може в повному обсязі виразити можливості захисту осіб від даного злочину.

Торгівля людьми є асоціальним кримінальним явищем, яке немає ні державних кордонів, ні раси, ні віку, ні національності. Незважаючи на те, що XXI століття називають цивілізованим суспільством, в ньому досі існують вчинки, які лежать поза законами права і моралі. І залишається лише сподіватися на можливість людини бути незалежним від інших та можливість постояти за себе.

Науковий керівник *к.ю.н Полтава К.О.*

Руденко Альона Михайлівна
студентка 5 курсу 2 групи
слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ЗАПОБІГАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕСТРУКТИВНИХ ВІРТУАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

В контексті сьогодення, дедалі більшу роль в нашому житті стало відігравати спілкування в соціальних мережах. Можливість відійти від реального світу з його проблемами та необмежене спілкування є запорукою успіху соціальних мереж не тільки серед дітей та молоді, а й дорослого населення. Нажаль, з часом, в деяких осіб виникає залежність від віртуального світу, яка інколи переходить навіть до поступового нехтування реальним життям. Відтак, якщо психіка дорослої людини є більш сформованою і може протидіяти всім

пасткам віртуального життя, то дитина часто стає заручником згубного впливу деяких соціальних мереж на її психоемоційний стан, що у певних випадках може призвести навіть до смерті.

Необхідно зазначити, що на сьогодні набули поширення, зорієнтовані перш за все на дітей та підлітків певні групи в мережі Інтернет. Головною особливістю, яка їх об'єднує є те, що вони містять суїцидальні завдання, підібрані під вік та вподобання дитини та надіслані через соціальну мережу, внаслідок чого, отримали назву «групи смерті». Дані групи стали популярними відносно нещодавно. Одним з перших випадків стало підбурювання до самогубства через мережу Інтернет, за що в 2014 році був засуджений американець Вільям Мелкерт-Дінкель. Особливо поширеними «групи смерті» стали в таких країнах як Польща, Російська Федерація, Білорусь, Казахстан та Україна. Лідируючі позиції серед дитячої смертності займає Російська Федерація. За різними даними, в період з 2014 по 2017 роки жертвами «груп смерті» стали близько 200 дітей, 130 з яких покінчили життя самогубством. До прикладу, за період 2015-2017 років у Волгограді, 21 неповнолітній покінчив життя самогубством. Правоохоронні органи Російської Федерації порушують кримінальні справи за ознаками злочину, передбаченого ч.4 ст. 33, ст. 110 УК РФ (підбурювання до доведення до самогубства).

На щастя, в Україні не зареєстровані випадки самогубства неповнолітніх, пов'язаних з діяльністю «груп смерті», але це не означає, що ми далекі від цієї проблеми. Так, у лютому 2017 року в департаменті кіберполіції Національної поліції України попередили, що в ряді спільнот в соціальних мережах, дітей схиляють до самогубств і фіксування моменту смерті на камеру в режимі online. Зазначалося, що фанати таких спільнот називають себе китами, тому що ці тварини асоціюються у них зі свободою. 19 лютого стало відомо, що поліцейські Києва врятували двох неповнолітніх, які збиралися вчинити самогубство через квест в "групі смерті". Слід вказати і на різноплановість «груп смерті». Наприклад, відомою є гра «Біжи або помри», сенс якої полягає у тому, аби пробігти перед автомобілем максимально близько, не потрапивши при цьому під колеса. Цікавим фактом є також виявлення кіберполіцією України в мережі великої кількості шахрайських груп. Дані групи пропонують дітям вчинити суїцидальні дії або примушують надати конфіденційну інформацію про матеріальний стан батьків для подальшого вимагання грошей.

Найбільшого поширення, безумовно, набула «група смерті», яка має низку назв, але одну мету. «Синій кит», «Тихий дім», «Розбуди мене в 4.20», такими є назви, що спричинили багато смертей в Росії та призвели до наявності великої кількості психічно неврівноважених дітей на теренах України. Полягає діяльність таких груп у наступному. Адміністратор групи схиляє дитину до виконання завдань (квестів), причому практично всі завдання передбачають

нанесення дитині каліцтв або заподіяння болю. Як відомо, щоб вступити в такі групи, дитині необхідно пройти "відбір" зі схильності до самогубства в особистому листуванні з адміністратором, після чого злочинці надішлють "завдання", виконання яких потрібно фіксувати на фото або відео. "Фінальне завдання - покінчити життя самогубством і зафіксувати момент смерті на камеру в режимі online". Якщо особа відмовляється вчинити самогубство, то відразу зіштовхується з погрозами, на кшталт вбивства рідних, а оскільки, при вступі до зазначених груп неповнолітній надає всі відомості про себе, то даний факт стає вдалим інструментом для здійснення шантажу. Необхідно також зазначити, що відеозаписи, з прикладами завдання каліцтва та вчинення суїцидальних дій, в подальшому продаються в мережі Інтернет, або в Darknet.

Наявність високого рівня поширеності зазначених спільнот вимагає визначення видів криміналістичної профілактики в цій сфері. До профілактичних заходів попередження необхідно віднести соціально-економічні, організаційно-управлінські, ідеологічні, соціально-психологічні, медичні, психолого-педагогічні, технічні, правові, культурно-виховні та інш**і.** Ми вважаємо, найбільше значення, в даному випадку, мають організаційно-управлінські, психолого-педагогічні та технічні заходи. Так, перші передбачають залучення до профілактики органів державної влади, другі на розробку заходів, що стосуються дослідження особистості тих, які входять до групи ризику стати жертвами злочину, а треті передбачають безпосередню роботу, з урахуванням деяких особливостей, притаманних мережі Інтернет.

Оскільки носієм предметно-практичної діяльності і пізнання, джерелом активності, спрямованої на об’єкт виступає суб’єкт, то вбачаємо за доцільне класифікувати заходи впливу на даний вид злочину саме за суб’єктами. Першочерговим елементом в профілактиці необхідно виділити сім’ю. Саме сім’я є основою становлення майбутнього будь-якої особистості, тому батькам потрібно менше зациклюватися на буденних проблемах, а берегти власних дітей, цікавитися їхніми досягненнями та проблемами, більше спілкуватися з ними, даруючи кожну вільну хвилину, для того, щоб дитина отримувала радість від життя не у віртуальному, а реальному світі. Не менш важливе місце в житті неповнолітніх посідає школа. В школі особа проводить більшу частину свого часу, саме навчальний заклад розвиває закладений в кожній дитині інтелектуальний потенціал. Тож в школах потрібно передбачити організацію класних годин, на яких повинна приділятися увага даному питанню та робота шкільного психолога. Стосовно громадських та релігійних організацій, то їхню роль в профілактиці цього виду злочинів, не можна недооцінювати, адже подолати проблему набагато легше, коли більше осіб залучені до її вирішення. Відтак, на сьогодні вже існують певні організації зусиллями, яких відвернута низка самогубств, однією з таких є «Ліга безпечного Інтернету». Не можна

оминути увагою і повну протилежність «Синім китам» - групу «Білий ведмідь», яка в режимі гри не тільки відволікає дітей від поганих думок, але й привчає до добрих та корисних справ, як-то прибрати в будинку чи почитати книгу та зроблені справи зафіксувати на відео, з подальшим викладенням до мережі. Дієвим засобом також є представники, так званої «четвертої влади», а саме ЗМІ. Слід відмітити, що з моменту того як ЗМІ почали, акцентувати увагу на дану проблему з газет, радіо, телебачення, інтернет-блогів, спілкуючись з фахівцями та проводячи журналістські розслідування громадськість стала більше нею занепокоєна. Надзвичайно важливу роль відіграють також органи державної влади та місцевого самоврядування. В Україні першість потрібно віддати правоохоронним органам, оскільки саме їх діяльність полягає в контролі, забезпеченні правопорядку та протидії діяльності таких спільнот. Наприклад, з позитивних кроків, які зроблені на сьогодні, слід виділити діяльність кіберполіції, яка опікується цим питанням та створення спеціальної «гарячої лінії».

Як висновок, можна зазначити, що оскільки, дедалі гостро постає питання протидії злочинам, вчиненим внаслідок діяльності «груп смерті», то на наш погляд, першочерговим повинен стати контроль за такою діяльністю. Робота громадських організацій, ЗМІ, навчальних закладів є позитивною, але вона не може повністю охопити увесь спектр проблем, тому необхідно наголосити на зацікавленості правоохоронних органів даним питанням. Для більш конструктивної роботи, вважаємо за доцільне, створити спеціальний департамент в структурі кіберполіції, компетенцією якого стала б протидія вищезазначеним спільнотам, з обов'язковим залученням фахових психологів. На наш погляд, саме ґрунтовне дослідження зазначеної проблеми сприятиме зменшенню негативного впливу зазначених спільнот. Потрібно також наголошувати на їх протизаконності, адже те, що може стати причиною втрати хоча б одного життя, повинно бути ліквідованим з суспільства кожної держави.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НЮУ імені Ярослава Мудрого Лукашевич С.Ю.

Савчук Надія Олександрівна
студентка 2 курсу, 2 групи,
Слідчо-криміналістичного інституту
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ: ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Згідно ст. 26 Кримінального кодексу України (далі - КК України) співучастю визнається умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Питання щодо видів співучасників злочину закріпленні у ст. 27 КК України [1].

Розглянемо як закріплено поняття співучасті та види співучасті у зарубіжних країнах. У англійській доктрині під співучастю розуміють дії двох і більше осіб з реалізації злочинного наміру. Поняття «співучасник» також використовується, але одні автори відносять до нього будь-яких учасників злочину, а інші — тільки другорядних учасників (principal in the second degree), тобто тільки пособників і підбурювачів. Причому в літературі підкреслюється, що особа, яка надає підтримку правопорушнику після вчинення ним злочину, не може бути визнана співучасником, оскільки вона не брала участі у злочинному посяганні.

Співучасть за англійським правом може виражатися не тільки в активних діях, а й у злочинній бездіяльності, наприклад, вона матиме місце тоді, якщо на особу було покладено статутний обов'язок здійснювати будь-які дії [2, с. 207-208].

Згідно КК Японії співучасті присвячена окрема глава (глава 11), хоча її загальне визначення відсутнє. Згідно кримінально-правовій доктрині Японії існує акцесорна теорія співучасті та передбачено два види співучасті: обов'язкова й добровільна. До добровільної співучасті відноситься співвиконавство, підбурювання та пособництво (ст. 60, 61, 62). Обов'язкова співучасть передбачає два варіанти: об'єднання, що являє собою дії двох і більше осіб з однією метою (внутрішнє повстання – ст. 77, заворушення – ст. 106), та навпаки – дії двох і більше осіб, які вступили в зустрічні зв'язки (хабарництво – ст. 197) [4, с. 481].

КК Туреччини закріплює питання співучасті в розділі 6 книги першої (ст.64), що має назву «Співучасть у злочині та проступку». Виділивши випадки наявності співучасті в діях осіб, КК Туреччини не надає визначення видів співучасників та не містить згадування про них у нормах розділу [6, с. 102]. Хоча в главі 4 книги 2 міститься вказівка на озброєне об'єднання та банду, однак без пояснення змісту й ознак останніх.

Щодо КК Китайської Народної Республіки [5], співучасть закріплено в п'яти нормах закону, зокрема, визначення співучасті міститься в (ст. 25) КК. Незважаючи на відсутність у КК Китайської Народної Республіки видів співучасників, багато уваги з боку законодавця приділяється відповідальності організатора й керівника злочинних груп, а також організацій мафіозного характеру. Так, злочинною групою визнається відносно стабільна група, яка складається з трьох і більше осіб та створена для спільного вчинення злочину (ст. 26) [3, с. 215].

Поруч з тим, є досить цікавим поняття ексцесу виконавця яке хоча існує в науці кримінального права але в Кримінальному кодексі України ніяк не закріплено. Досить вдалим нормативним закріпленням такого явища як ексцес виконавця є (ст. 36) КК Російської Федерації, в якій зазначено саме його поняття, і те що інші співучасники кримінальної відповідальність за нього не несуть.

Таким чином, у законодавстві проаналізованих зарубіжних країн, з урахуванням відповідних відмінностей, питання видів співучасті у злочині є досить розробленими і відомими кримінальному законодавству. Значення інституту співучасті відіграє важливу роль для визначення ступеня, підстав та меж кримінальної відповідальності, щодо осіб які беруть участь у вчиненні злочину, в залежності від характеру ролей які вони виконують. Саме завдяки нормам інституту співучасті вирішуються питання стосовно кримінальної відповідальності всіх співучасників злочину.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Зінченко І. О. Співучасть у злочині за кримінальним правом України та Англії: порівняльно-правовий аспект / І. О. Зінченко // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Економічна теорія та право. – Харків, 2013. – № 3. – С. 205–216.
3. Орловський Р. С. Форми співучасті в кримінальному законодавстві зарубіжних країн / Р. С. Орловський // Право і суспільство. – 2014. – № 6-1. – С. 210–217.
4. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: [учеб, пособие] / под ред. и с предисл. И.Д. Козочкина. – М.: Омега-Л; Ин-т междунар. права и экономики им. А.С. Грибоедова, 2003. – 576 с.
5. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / науч. ред. и предисл. А.И. Коробеева; пер. с китайск. Д.В. Вичикова. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. – 303 с
6. Уголовный кодекс Турции / предисл. канд. юрид. наук, доц. Н. Сафарова и Х. Бабаева. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. – 374 с.

Силенок Катерина Петрівна
Студентка 3 групи, 3 курсу
Слідчо-криміналістичного факультету
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ДО ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ОТРИМАННЯ ОСВІТИ (ст.183 КК України)

Порушення права на отримання освіти є однією з актуальних соціальних проблем громадян України, а також іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на її території на законних підставах. Ті зміни, що відбулися у суспільно-економічні сфері вплинули на те, що наша країна зіткнулася із суттєвим скороченням кількості навчальних закладів та бюджетних місць у них, що супроводжувалося суттєвими порушеннями та зловживаннями з боку уповноважених осіб навчальних закладів під час проведення набору осіб на навчання.

Тому важливим кроком з боку держави є кримінально-правова охорона суспільних відносин, які гарантують право особи на освіту шляхом встановлення кримінальної відповідальності за вчинення суспільно-небезпечних діянь у чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК України). Так, кримінальна

відповідальність, відповідно до ст. 183 КК України, настає за незаконну відмову в прийнятті до навчального закладу будь-якої форми власності та незаконна вимога оплати за навчання в державних чи комунальних навчальних закладах.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 КК України, "Кримінальний кодекс має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина…". Право на освіту є одним з найважливіших конституційних соціальних прав людини і громадянина, регламентованим ст. 53 Конституції України. Однак, як вбачається з положень ст. 183 КК України, як єдиної спеціальної норми, яка стосується порушення права на освіту, очевидно, всіх можливих порушень права на освіту, що утворюють об'єктивну сторону злочину на думку багатьох фахівців кримінального права, вона не охоплює. Право на отримання освіти порушується досить часто (на це вказують результати громадського моніторингу «Право на освіту та права освітян: теорія і практика в Україні»), однак на сьогодні дана норма не отримала належного практичного застосування.

Проблеми кримінально-правової охорони права на отримання освіти досліджували такі науковці, як А. Залеська, С. Я. Лихова, В. В. Назаров, Р.О.Стефанчук, С. В. Хилюк та інших. Однак дотепер існує низка невирішених проблем які мають важливе значення як для науки кримінального права, так і у правозастосовній діяльності.

Особливої уваги серед учених кримінального права набуло дослідження суб'єкта порушення права на отримання освіти. Ним можуть бути тільки спеціальні суб'єкти. На жаль, законодавець при розробленні диспозиції ст. 183 КК України не зазначив у ній та у її примітці конкретних додаткових ознак, якими повинна бути наділена особа, яку б можна визнати суб'єктом злочину за порушення права на отримання освіти. В Україні протягом 2008 – 2012 рр. за ст. 183 КК України було винесено лише 4 обвинувальні вироки. Тому на думку багатьох учених кримінального права саме це обставина, яка й є однією із причин «мертвого» характеру вказаної норми.

З урахуванням особливостей злочину «порушення права на отримання освіти», можна дійти висновку, що крім загальнообов'язкових для всіх службових осіб ознак, службові особи, які можуть вчинити вказаний злочин, повинні мати ще деякі додаткові ознаки.

Таким чином, у даному злочину має місце, як вказують фахівці, «склад із конкретним колом суб'єктів». Але в цьому злочині із кола службових осіб можуть бути виділені окремі особи з додатковими ознаками, що ще більше звужує коло тих суб'єктів, які можуть вчинити це конкретне суспільно небезпечне посягання. І саме у зв'язку із з'ясуванням цих додаткових ознак спеціального суб'єкта порушення права на отримання освіти і виникають деякі складнощі при кваліфікації даного злочину.

Таким чином, можна сказати, що саме через недостатність правового регулювання питання суб'єкта злочину порушення права на отримання освіти та відсутності роз'яснень вищих судів й існує проблема із застосуванням відповідної норми Особливої частини КК України. Тому законодавцю необхідно звернути увагу на таку прогалину в чинному кримінальному законодавстві та вирішити дану проблему шляхом закріплення чіткого переліку ознак, яким повинен відповідати суб'єкт цього злочинну.

Науковий керівник: к.ю.н. доцент кафедри кримінального права №2 Гальцова Вікторія Володимирівна.

Смичкова Ніна Ігорівна
Студентка 2 курсу 3 групи
Слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного
Університету імені Ярослава Мудрого

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВПЛИВУ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ: СПРОБА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОЦІНКИ

Психологія є однією з наймолодших наук, оскільки в окрему самостійну галузь вона відокремилась всього два з лишком століття назад. Так, у останні роки у нейролабораторіях відбувся справжній прорив в вивченні та розумінні механізмів роботи мозку. Багато досягнень у цій сфері стали можливими завдяки розробці новітніх потужних діагностичних технологій. Подібні техніки у найближчому майбутньому зможуть використовуватись для вирішення низки практичних правових питань.

Увагу привертає можливість застосування подібних технологій не лише в клінічній практиці, але й для впливу на протиправну поведінку. В останні десятиліття ми можемо спостерігати розвиток нової сфери суспільних відносин, особливостями якої є специфічний за своєю природою предмет – психіка людини, та конкретна ціль: за допомогою ряду новітніх засобів та інструментів впливу схилити людину до вчинення тих чи інших дій, у яких зацікавлена сторона, що проводить маніпуляції. Подібного роду маніпуляції здійснюються із застосуванням різного роду технологій. За допомогою сублімінальної реклами (у тому числі флеш-анімацій на веб-сайтах у мережі Інтернет) можна проінструктувати споживача підсвідомо надати перевагу певному товару, а використання таких технологій у перед- виборчій кампанії дозволить вплинути на ступінь привабливості конкретних кандидатів. Окрім новітніх діагностичних, існують методи прямого втручання в роботу мозку.

Кримінальні структури проявляють неабиякий інтерес до технологій гіпнозу і методам довгострокового програмування людської психіки.

В даний час діють досить велика кількість центрів і шкіл, що спеціалізуються на навчанні гіпнозу і, зокрема, технікам нейролінгвістичного програмування.

Використовуючи гіпноз, можна здійснити злочин не тільки відносно загіпнотизованого особи, але і змусити останню вчинити те чи інше злочинне діяння, не побоюючись при цьому викриття.

За аналогією з комп'ютерними технологіями, подібні досягнення у сфері маніпуляцій свідомістю створюють нові загрози, що привертають увагу спеціалістів з кримінального права. Перш за все, це нові способи вчинення «класичних» злочинів, таких як крадіжка, шахрайство та зловживання довірою.

Використання спеціальних речовин, що корегують здатність жертви оцінювати обстановку, дозволяє проводити надзвичайно тонкі маніпуляції та значно ускладнює притягнення шахрая до кримінальної відповідальності.

Описані прийоми мають таку особливість: «мішень» не усвідомлює і в переважній більшості випадків не може усвідомити факту несанкціонованого впливу; маніпуляція відбувається для неї повністю непомітно.

Суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що у мішені немає можливості усвідомити факт подібного впливу, а значить, протистояти йому.

Умисне втручання в природній перебіг психічних процесів людини з використанням прийомів, що дозволяють обійти свідомий контроль результату такого впливу, слід кваліфікувати з моменту втручання в природній психічний перебіг процесів людини в цілях реалізації злочинного наміру, як закінчений склад злочину не зважаючи на настання наслідків суспільно небезпечного діяння.

Боротьба зі злочинними посяганнями на психіку людини набуває все більшої актуальності й не останню роль у цьому відіграють технічні досягнення останніх десятиліть, які дозволили значно модернізувати «традиційні» способи кримінального психічного впливу, створивши загрозу серйозного посилення їхнього шкідливого ефекту. Негативний вплив на психіку людини не тільки спричиняє шкоду її нормальному психічному стану, створює загрозу настання різноманітних психічних розладів і захворювань, а й здатний штовхнути людину на шлях порушення закону.

Психічне насильство можна визначити як вплив на психіку людини з метою завдання шкоди її життю чи здоров'ю, приниження честі та гідності або примусу до бажаної для винного поведінки.

З огляду на вище викладене вважаю за доцільне запропонувати доповнення ст.ст. 185 «Крадіжка», 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»,192 «Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою», 199 «Виготовлення,зберігання,придбання,перевезення,пересилання,ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів», 205 «Фіктивне підприємство», 222 «Шахрайство з фінансовими ресурсами», 358 «Підроблення документів,

печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів», 368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» Кримінального кодексу України в рамках розширення додатковою частиною, яка буде охоплювати собою втручання в природній психічний перебіг процесів людини в цілях реалізації злочинного наміру, як спосіб вчинення злочину. При цьому зміни не торкнуться суб'єктивної сторони, суб'єкту та об'єкту, що дозволить відносно легко імплементувати зазначені зміни у окресленні статті та створить можливість криміналізувати діяння з моменту реалізації злочинного наміру, як способу вчинення злочину не зважаючи на настання наслідків суспільно небезпечного діяння.

Соломаха Дар'я Вікторівна
6 факультет, 2 курс, 1 група
Національний юридичний університет
Імені Ярослава Мудрого

ІНСТИТУТ МЕДІАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

У чинному кримінальному законодавстві передбачена можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з її примиренням з потерпілим. Так, згідно ст.46 КК України, особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим і відшкодувала заподіяні нею збитки або усунула заподіяну шкоду. Звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК України є обов'язковим для суду і безумовним для особи, що вчинила злочин. Дану норму можна вважати початком закріплення інституту медіації у Кримінальному Кодексі України.

У світовій практиці широко застосовується процедура медіації під час вирішення спорів різних категорій. Зза допомогою медіації можна розглядати кримінальні справи щодо злочинів невеликої тяжкості, розвантажити суди, зосередити їх діяльність на більш серйозних справах, а отже, підвищити ефективність системи правосуддя в цілому.

Рекомендацією Комітету Міністрів Ради Європи № R(86)12 державам-членам запропоновано передбачати процедури примирення до судового провадження або інші способи врегулювання спорів поза рамками судового провадження; покласти на суддів як одне з основних завдань обов'язок сприяти дружньому врегулюванню спорів усіма можливими методами і з всіх дотичних питань до початку судового провадження у справі чи на будь-якому етапі такого провадження; вважати етичним обов'язком адвокатів або запропонувати компетентним органам визнати в якості такого обов'язку сприяння примиренню

з іншою стороною до початку судового провадження у справі чи на будь-якому етапі такого провадження.

У багатьох країнах з'явилось законодавство, що регулює процедуру медіації. Закони про медіацію прийняті в таких країнах як США, Австрія, Велика Британія, Німеччина, Франція, Росія, Болгарія тощо. У загальному галузевому законодавстві медіація врегульована у Польщі, Італії та Словенії.

На даний час у кримінальному та кримінально-процесуальному законодавстві України не застосовуються норми, які б регулювали процес вирішення конфлікту шляхом використання медіації. Застосуванню медіації в кримінальних справах перешкоджає відсутність детальної регламентації процедури примирення в законодавчих актах, а також обмежене коло справ, у яких можна застосовувати дану процедуру.

Тому актуальним питанням для України залишається нормативне врегулювання інституту медіації. На сьогоднішній день здійснено певні кроки – прийнято проект Закону України про медіацію, де чітко визначено поняття медіації, сторін медіаційної процедури, принципи медіації, порядок проведення процедури медіації, статус медіатора. Прийняття даного законопроекту є важливим фундаментом для успішного розвитку медіації як правового і соціального інституту.

Прийняття закону про медіацію сприятиме підвищенню довіри громадян до інституту медіації. Нормативне закріплення сфери застосування процедури медіації в Україні, статусу медіатора, засад проведення процедури медіації дасть можливість становлення та розвитку національної практики застосування інституту медіації. Впровадження медіації сприятиме не тільки ефективному вирішенню спорів учасників процедури медіації, а й зменшенню завантаженості судової системи в цілому, що є надзвичайно актуальним у сучасних умовах розвитку держави. Не менш важливим наслідком практичного застосування процесу медіації буде збільшення кола учасників кримінального процесу, зростання кількості категорій злочинів, на які поширюватиметься дана інституція, що, у свою чергу, потребуватиме контролю з боку держави.

Отже, можна прогнозувати, що вже найближчим часом в українському законодавстві буде запроваджено цей дійсно прогресивний інститут, який позитивно впливатиме на учасників кримінального процесу, стане конкретним механізмом забезпечення права сторін на примирення, визначеного чинним законодавством, та сприятиме формуванню позитивного іміджу країни серед світової спільноти.

***Науковий керівник** : доцент кафедри кримінального права Зінченко Ірина Олександрівна*

Сухопар Анна Анатоліївна
студентка 2 курсу ІПКОЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

МЕТА ПОКАРАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Держава для захисту суспільства від злочинних посягань запровадила комплекс заходів політичного, культурно, економічно, правового та організаційного характеру. Конституція України, кримінальне законодавство та практика його застосування свідчать про те, що держава відводить покаранню значну роль у виконанні свого обов'язку забезпечувати охорону прав і свобод людини, всіх форм власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного ладу України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства. Вже багато років між науковцями ведуться спори щодо того яку ж мету має покарання і не зважаючи на велику кількість наукових праць, до єдиної думки так ніхто і не дійшов.

Звертаючись до Кримінального Кодексу України треба звернути увагу на ст.50 ч.2, в ній законодавець визначає дкілька цілей кримінального покарання а саме:

1) Кара як відплата засудженому за вчинення злочинного діяння ;
2) Виправлення засуджених;
3) Запобігання вчиненню нових злочинів самими засудженими;
4) Запобігання вчиненню злочинів іншими особами.

Далеко не всі науковці згодні з таким визначенням, особливо гострі спори виникають, коли йдеться про виправну мету покарання і можливості виховання та перевиховання злочинця. Цій темі приділили чимало уваги М.Беляєв, С. Полубінська, Ю. Пономаренко, М. Титов, О. Наташев та ін.

Таким чином С. Полубінська, наприклад, у своїх працях говорить про те, що виправлення особи це більше засіб запобігання новим злочинам, аніж складова мети покарання. Щодо перевиховання вона наголошувала, що у цьому аспекті покарання є дуже обмеженим і навряд чи ефективним, бо для того щоб у людини сформувати певні переконання, погляди і звички треба тривалий час цілеспрямовано здійснювати виховний вплив, тим паче дуже складно перевиховати вже сформовану дорослу людину. Так дійсно дивлячись на практику можна сказати, що людина, котра відбуває покарання довгий термі, частіше всього починає поводити себе ще гірше, адже вона втрачає зв’язки з суспільством, скоріш за всього такі люди вийшовши з в’язниці не знають як далі жити і вчиняють нові злочини.

Натомість М.Беляєв притримується зовсім іншої точки зору, він пише, що незважаючи на те, що у деяких випадках мету виправлення і перевиховання не завжди вдається досягнути, але виправлення є однією із самостійних цілей покарання. Науковець вважає, що такі цілі є більш гуманними і високими, адже

тоді покарання ставить перед собою мету не лише зробити злочинця безпечним для суспільства, а й навчити їх жити по новому. Це відбувається через вплив на психіку злочинця, через зміну світогляду і характеру, звісно Беляєв зазначає, що це складний процес, бо людина вже сформована і не завжди він завершується успіхом, але все ж можливий і ми повинні ставити саме перевиховання за мету, коли має справу зі злочинцем.

І таких прикладів з різними позиціями можна приводити безліч. У нашому законодавстві, як вже зазначалося в ст. 50 ч. 2 законодавець не зазначає перевиховання особи, а лише її виправлення.

Також слід зазначити ч.3 тієї ж статті , в якій наводиться антитеза, що покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність, думаю дане положення відповідає нормам міжнародного законодавства про права людини і поводження із засудженими.

На мою думку, метою покарання повинне бути кара, як негативні наслідки за скоєне особою, але також і перевиховання особи та її виправлення, нажаль зараз я не бачу реального механізму в нашій державі для реалізації цієї мети, але його потрібно створити, тому що якщо де юре виходить, що людина засуджена до 5-7 років ув'язнення, то де факто такі люди ув'язнені на все життя, бо вони випадають з нього, бо вони не знають як жити інакше, бо втрачають своє місце в соціумі та вийшовши на свободу їм нічого не залишається окрім як повернутись назад, а це є негативним і для цієї людини, і для соціуму, тому що за таких умов дуже часто мають місце рецидиви.

Терлецька Аліна Іванівна
3 курс, 3 група, Слідчо-криміналістичний інститут НЮУ ім. Ярослава Мудрого

УМИСНЕ ВБИВСТВО, ВЧИНЕНЕ В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті 116 КК України встановлено кримінальну відповідальність за умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання, яке відноситься до такого, що вчинене за пом'якшуючих обставин.

Кримінальна відповідальність за умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання передбачена також й у кримінальному законодавстві багатьох зарубіжних країн.

Наприклад: §4 артикул 148 КК Республіки Польща; «Вбивство, вчинене в стані афекту» ст. 141 КК Республіки Білорусь; «Вбивство, вчинене в стані афекту» ст. 146 Республіки Молдова; «Вбивство, вчинене в стані афекту» ст. 107 КК Російської Федерації.

Слід вказати, що у кримінальному законодавстві Франції у Розділі II «Про посягання на людську особистість», Главі I «Про посягання на життя людини», Відділу I «Про умисні посягання на життя» Ст. 221-1- Ст. 221-5 та Відділу II «Про неумисні посягання на життя» Ст. 221-6 - Ст. 221-7 не закріплена відповідальність у самостійній нормі за вчинення умисного вбивства в стані сильного душевного хвилювання.

Дослідимо у чому полягають риси схожості або відмінності, з метою можливого подальшого удосконалення національного кримінального законодавства.

Відповідно до ст. 116 КК України об'єктивна сторона: «умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання полягає у протизаконному насильстві, систематичному знущанні або тяжкої образи з боку потерпілого».

Об'єктивна сторона умисного вбивства, вчиненого в стані афекта згідно із КК Республіки Білорусь полягає внаслідок : «насильства, знущання, тяжкої образи або іншими протизаконними або грубими аморальними діями потерпілого або тривалою психотравмуючою ситуацією, що виникла у зв'язку з систематичною протиправною чи аморальною поведінкою потерпілого» (ст. 141 КК);

Відповідно до ст. 146 КК Республіки Молдови об'єктивною стороною цього злочину є: «насильницькі дії або тяжка образа, або інші протизаконні, або аморальні дії потерпілого, якщо такі дії спричинили або могли спричинити тяжкі наслідки для винного або його родичів». Порівнюючи дану норму зі ст. 116 КК України, у національному кримінальному законодавстві про можливость спричинення тяжких наслідків родичам винного не закріплено. Проте у п. 23 ППВСУ «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» №2 від 07.02.2003, де вказується, що тяжка образа може бути спричинена потерпілим не лише до винного, а й до близьких йому осіб.

У польському кримінальному законодавстві у диспозиції зазначено: «вбивство людини під впливом сильного збудження, викликаного «извинительными» обставинами». А. Цоль зазначає, що виправдане обставинами є таке сильне душевне хвилювання, що в громадській оцінці може заслуговувати на зрозуміння з позиції моральних норм, такий стан має бути співрозмірним до причин, що його викликали.

При вчиненні цього вбивства за КК Республіки Польща є можливим застосування насильства в стані сильного душевного хвилювання до третьої особи, хоча такі випадки визнаються винятком, а не правилом, за КК України дане положення не знайшло свого втілення.

У ст. 107 КК РФ об'єктивною стороною цього злочину є: «насильство, знущання або тяжка образа з боку потерпілого або інші протиправні або аморальні дії (бездіяльність) потерпілого, а так само тривала

психотравмуюча ситуація, що виникла у зв'язку з систематичною протиправною чи аморальною поведінкою потерпілого».

Отже, у назві ст. 107 КК РФ вказується на стан афекту, проте у самому тексті статті йдеться про стан сильного душевного хвилювання, але у дужках зазначається «аффект». Це свідчить про те, що Російське кримінальне законодавство поняття «афект» і «сильне душевне хвилювання» розглядає як тотожні. Проте, більшість вчених вважають, що названі поняття не є тотожними, і надають критерії розмежування цих понять.

Об'єктивна сторона вбивства, скоєного в стані афекту, містить вказівку на два види віктимної поведінки (дії або бездіяльності) потерпілого як джерела виникнення афекту у винного - протиправне і аморальне. Перший з них розкривається безпосередньо в законі шляхом дачі примірного переліку: йдеться про насильство, знущання, тяжку образу або інших протиправних дій (бездіяльності) потерпілого.

До того ж КК РФ у ч. 2 ст. 107 передбачає кваліфікуючі ознаки цього злочину - вбивство в стані афекту двох або більше осіб. Однак необхідно, щоб афект у винного виник у зв'язку з діями всіх потерпілих. У ст. 116 КК України кваліфікуючі ознаки відсутні.

Отже, доходимо висновку, спільними ознаками об’єктивної сторони цього злочину є застосування назви «тяжкої образи». Національному кримінальному законодавству не притаманні такі дії, що утворюють об’єктивну сторону даного злочину: «грубі аморальні дії» чи «аморальна поведінка потерпілого». До того ж не є зрозумілим формулювання тексту диспозиції: «вбивство в стані афекту, якщо такі дії спричинили або могли спричинити тяжкі наслідки для винного або його родичів».

Усі ці поняття є оціночними і при їх встановленні викликають неабияку складність. Тому, на мою думку, національне кримінальне законодавство є більш досконалим.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Гальцова В.В.

Хавер Катерина Сергіївна
студентка 3к.,2гр. факультету
Публічного права та адміністрування
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ВІДМІННІСТЬ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ ВІД ДИВЕРСІЇ

Чинне кримінальне законодавство України визначає терористичний акт як один із злочинів проти громадської безпеки, який передбачає застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, що створюють небезпеку для життя чи здоров’я людини, або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших

тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою. У свою чергу, диверсія як злочин, що передбачений статтею 113 КК України це вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій.

З усіх численних ознак, що характеризують терористичний акт, у спеціальній літературі останнім часом виділяють такі: 1) вчинення загальнонебезпечних діянь або погроза такими діяннями, що породжує загальну небезпеку; 2) публічний характер виконання з розрахунком на широкий резонанс; 3) навмисне створення стану страху, напруженості, спрямованого на залякування населення; 4)застосування насильства відносно одних осіб (невинних жертв) або майна з метою спонукання до певної поведінки інших осіб (суб'єктів впливу), від яких залежить прийняття вигідних для терористів рішень (органи державної влади, місцевого самоврядування, міжнародні організації, певні фізичні та юридичні особи).

Саме сукупність указаних ознак у їх взаємозв'язку та взаємообумовленості характеризує терористичний акт як злочин, що вчиняється у реальній дійсності. Відсутність у діянні будь-якої з указаних ознак свідчить про відсутність самого терористичного акту. Саме цими характерними рисами терористичний акт відрізняється від суміжних злочинів.

Найбільш схожим із терористичним актом злочином за об'єктивними обставинами є диверсія. Отже, виникає необхідність в їх детальному відмежуванні.

По-перше, якщо при диверсії дії злочинців спрямовані на заподіяння суттєвої шкоди економічної системі держави, то при тероризмі – на залякування населення, дестабілізацію обстановки. Головна мета диверсії складається головним чином в послабленні держави, а тероризму – в залякуванні населення, примушуванні до прийняття рішень або утримання від цього прийняття. Таким чином, при диверсії дії спрямовані на знищення осіб, нанесення тілесних ушкоджень або заподіяння іншої шкоди, при тероризмі дії спрямовані на залякування населення або його частини, дестабілізацію, пригнічення. Мета

диверсійних актів полягає у послабленні держави, метою же тероризму є примушування до прийняття якогось рішення чи утримання від його прийняття. У даному випадку ціль є основною ознакою за якою можливо провести розмежування між зазначеними злочинами.

По-друге, якщо диверсія об'єктивно виражається лише в учиненні вибухів, підпалів та інших загальнонебезпечних дій, то терористичний акт подібними діями не вичерпується й може виражатися також у погрозі такими.

Крім зазначених ознак між диверсією і тероризмом можна виділити і цілий ряд інших, умовно кажучи, додаткових ознак. Диверсант зазвичай діє таємно, а терорист – демонстративно, привертаючи до себе увагу засобів масової інформації та населення, тобто терористи нерідко афішують свою злочинну діяльність.

Таким чином, диверсія і терористичний акт, що за своєю правовою природою є суміжними злочинними діяннями, мають ряд подібних та відмежувальних ознак. Зокрема, схожість цих злочинів полягає у тому, що вони характеризуються спрямованістю на завдання фізичної шкоди необмежено широкому колу осіб, а з іншого боку – на пошкодження або знищення матеріальних об'єктів. Конструктивні розходження між диверсією і терористичним актом проявляються у меті даних діянь: метою диверсійних актів є ослаблення держави, підрив її економічної безпеки й обороноздатності, тоді як терористичних актів у впливі на прийняття якихось рішень або відмову від них. Окрім того диверсія зазвичай вчиняється таємно, а терористичний акт демонстративно, привертаючи увагу засобів масової інформації та населення.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Володіна О.О.

Хохлова Людмила Анатоліївна
студент 2 курсу 1 групи Слідчо-криміналістичного інституту НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПОМИЛКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У Кримінальному кодексі України 2001 року відсутні норми ,що прямо присвячені питанню кримінально-правових помилок, однак джерела історії кримінального права містять у собі положення в яких окреслюється це поняття. Як суто юридичне явище помилка була започаткована у Давньому Римі. Існувало розуміння відмінності злочину, вчиненого через помилку, від свідомого та вольового акту. В роботі римського юриста Брута "Дігаскаліке" трапляються терміни "омана" і "помилка" під час опису укладення і виконання угод. Римське

приватне право під помилкою розуміло неправильне уявлення про юридично істотну обставину, суперечності між уявленням та дійсністю, розбіжність між волею та її вираженням ,яке викликане непоінформованістю суб’єкта про обставини справи”.

Помилка людини по своїй природі - складний феномен, обумовлений як соціальними, так і психобіологічними чинниками. Встановлено, що помилку можна розглядати в двох аспектах: як процес і як його результат. Як процес, помилка можлива і на чуттєвому (неправильне уявлення) і на раціональному (неправильна оцінка обставин об’єктивної дійсності) рівнях пізнання. Як результат, помилка полягає у невідповідності знання його предмету, тому одні вчені розуміють під помилкою неправильне уявлення особи про фактичні та юридичні ознаки та властивості вчиненого діяння та його наслідків, а інші трактують її як хибне уявлення особи стосовно фактичних та юридичних ознак вчиненого.

Так наприклад вчений Ю.А. Вапсва зазначає, що під юридичною помилкою потрібно розуміти неправильне уявлення особи щодо юридичного характеру діяння та його наслідків. А.А. Музика в коментарі до ст. 25 КК України засвідчує, що це хибне уявлення особи про правову сутність чи правові наслідки вчиненого нею діяння. У кримінально-правовій літературі під помилкою в кримінальному праві розуміється неправильне уявлення особи про юридичні властивості або фактичні об’єктивні ознаки вчинюваного нею діяння.

Поділ помилок на фактичні (error facti) та юридичні (error juris) вперше знайшов своє відображення у римському праві та залишається базовим і сьогодні. Фактична помилка - це неправильне уявлення особи про фактичні об’єктивні ознаки вчинюваного нею діяння. При фактичній помилці особа правильно оцінює юридичну, правову характеристику певного діяння як конкретного злочину, однак помиляється у його фактичних ознаках.

Виключно залежно від того, у змісті яких саме об'єктивних ознаках помиляється особа, розрізняють такі види фактичної помилки: а) в об'єкті злочинного посягання - полягає в неправильному уявленні про фактичні характеристики об'єкта злочинного посягання ; б) в предметі посягання - це хибне уявлення щодо об'єктів матеріального світу в межах тих суспільних відносин благ та інтересів, які утворюють об'єкт злочину; в) в особі потерпілого - коли шкода заподіюється не тій особі, якій мав на меті заподіяти винний; г) в причинному зв'язку - полягає в неправильному уявленні щодо причинного зв'язку між діянням та наслідком.

Юридична помилка в кримінальному праві - це неправильне уявлення особи про правову сутність або правові наслідки вчиненого діяння. В науковій літературі здебільшого прийнятий поділ юридичних помилок залежно від неправильного сприйняття особою тієї чи іншої сторони вчинюваного нею діяння на такі види: а) помилка щодо злочинності - тобто особа вважає, що її

діяння є злочином, хоч фактично це не так (так званий уявний злочин); б) помилка щодо не злочинності діяння - це коли особа вважає, що її діяння не є злочином, а фактично це злочин; в) помилка щодо кваліфікації вчиненого - особа може помилятися щодо кримінально-правової оцінки вчиненого нею злочинного діяння, або можливого покарання за нього.

Варто розглянути як впливає помилка на кваліфікацію злочину та на кримінальну відповідальність за вчинюване. У разі фактичної помилки : 1)при помилці в родовому об'єктові - скоєне кваліфікується як замах на заподіяння шкоди об'єктові стосовно якого був спрямований умисел; 2)помилка в особі потерпілого - дії в такому разі кваліфікуються як закінчений злочин; 3) помилка в предметі в межах різнорідного посягання - дії особи слід кваліфікувати як замах на злочин, який прагнула вчинити особа; 4) помилка у загальних рисах причинного зв'язку - дії винної особи слід кваліфікувати як замах на злочин. Якщо у діях особи наявна юридична помилка: 1) помилка особи в злочинності власного діяння - особа не може бути притягнута до кримінальної відповідальності при такій помилці; 2) помилка особи в не злочинності власного діяння та його можливих наслідків - кримінальна відповідальність настає ; 3) помилка винної особи в кваліфікації вчиненого злочину - не впливає на кваліфікацію, а тому в одних випадках тягне кримінальну відповідальність особи , а в інших не тягне взагалі; 4) помилка у виді чи розмірі покарання - не впливає на відповідальність, тому що вид і розмір покарання перебувають за межами суб’єктивної сторони .

Отже, найвагомішою підставою кримінальної відповідальності є чітке відтворення у свідомості винного юридичних і фактичних характеристик вчинюваного діяння та його наслідків, тобто осудна особа повинна в повному обсязі реально відтворювати ці характеристики. Водночас правозастосовна практика знає випадки, коли особа хибно уявляє як юридичні, так і фактичні характеристики власної поведінки та її наслідки, що може суттєво впливати на кримінальну відповідальність. Підстави таких хибних уявлень можуть бути різноманітними і перебувати як в об'єктивній, так і в суб'єктивній сферах. Помилка в кримінальному праві має важливе значення для практики правозастосування кримінального закону, оскільки вона має значний вплив на кваліфікацію злочинів. Варто закріпити інститут помилки в кримінальному законодавстві та розташувати його серед обставин, що виключають злочинність діяння і обставин котрі пом’якшують покарання за вчинюване.

Науковий керівник : кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального права № 2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Осадча А.С

Чередниченко К. Ю.
студентка 2 курсу ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ГІПНОЗ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРКТЕРИСТИКА

Гіпноз – специфічний стан людини, при якому вона майже не здатна керувати власними діями. Свідомість звужується, а воля обмежується, що призводить до того, що особа чує тільки голос гіпнотизера. Деякі науковці наголошують на позитивних аспектах такої процедури, зазначаючи, що вона допомагає впоратися зі стресом, подолати фобії та навіть позбавитися від психічних чи психосоматичних захворювань. Інші, впевнені в негативності цього сеансу, аргументуючи позицію тим, що людина знаходиться в безпорадному стані та повністю підпорядковується волі гіпнотизера.

Ж. Льежуа – науковець та дослідник – наголошує на тому, що людина, яка знаходиться в глибокому гіпнотичному стані стає «справжнім автоматом, як в моральному, так і у фізичному плані» [1]. З цією думкою важко не погодитися, адже за недоброчесності гіпнотизера особа, що перебуває у відповідному стані стає лялькою в його руках. Зважаючи на це, ми вважаємо великою помилкою те, що в диспозиції статей Кримінального кодексу України не передбачено можливості дії особи у стані гіпнотичного трансу, який має виключати будь-яку відповідальність.

До речі, перед початком розгляду сфери застосування гіпнозу для вчинення злочинів, хотілося б зазначити й один позитивний аспект. Іноді цей стан допомагає отримати корисну інформацію від осіб, що стали свідками або жертвами злочинних дій. Гіпнотизер, отримуючи доступ до свідомості людини, може допомогти їй згадати необхідні дані, наприклад, номер машини злочинця, або ж його зовнішність чи особливі прикмети. Єдиною проблемою при роботі з жертвою можуть стати так звані «хибні спогади», які викликані бажанням допомогти слідству. Мабуть тому, інформація, отримана таким чином, офіційно не використовується слідчими органами та не враховується судом, але вона хоча б допомагає знайти злочинця.

Що ж стосується практики застосування гіпнозу злочинцями, то він може бути використаний і як спосіб вчинення різних правопорушень, так і як вид психічного примусу. Введення у такий стан допомагає впливати на думки, формувати певне ставлення до інших людей чи подій, а також схиляти до певних дій. Зазвичай, цей метод використовується організатором, який власними діями або через інших осіб, схиляє людину до вчинення протиправного діяння. На нашу думку, гіпноз має місце в терористичних та деяких релігійних організаціях, в яких змушують вдаватися до вбивства багатьох людей, переконуючи жертв у тому, що вони все роблять належним чином.

Крім цього, часто вчиняються і майнові злочини під впливом гіпнозу, але вони майже ніколи не розкриваються. Чому? Люди, що стали жертвами такого гіпнотизера та самостійно дали злочинцю всю необхідну інформацію, просто бояться зізнатися, думаючи, що так зіпсують власну репутацію. Це призводить до того, що гіпнотизер уникає кримінальної відповідальності, а злочини вчиняються до того часу, поки не знайдеться сміливець, який звернеться до правоохоронних органів з важливою інформацією.

Як вид психічного примусу, гіпноз використовується не так часто, але це не виключає можливості його застосування. У таких випадках, злочинець змушує особу вчинити певні дії, які зазвичай призводять до злочину майнового характеру. Виходить така ситуація, що людина у стані гіпнозу здійснює крадіжку, одночасно не бажаючи цього та не маючи ніякого умислу.

Що ж робити, коли справа доходить до кваліфікації вчиненого? Як визначити ступінь відповідальності особи, яка фактично заподіяла шкоду майнового чи особистого характеру, але не могла керувати власними діями? Очевидним є те, що така людина не повинна підлягати кримінальній відповідальності, на відміну від гіпнотизера, який насильницьким шляхом змусив вчинити протиправні дії. Тому, пропонуємо, особу, яка була піддана гіпнозу, вважати лише знаряддям вчиненого гіпнотизером злочину [2].

При виникненні подібної ситуації, необхідно мати законодавчу базу, яка передбачала б можливість такого розвитку подій. Одним із варіантів вирішення такої проблеми могло б стати порівняння гіпнозу до безпорадного стану в тих випадках, коли він застосовується задля отримання неправомірної вигоди чи реалізації злочинних намірів гіпнотизера.

Спеціалісти розробили декілька порад, які можуть допомогти будь-якій людині уникнути небажаного впливу та й самої зустрічі з таким гіпнотизером. По-перше, якщо ви бажаєте використати гіпноз у лікувальних цілях, то ніколи не звертайтеся до неперевірених лікарів, а також до тих, що не можуть підтвердити свою кваліфікацію. По-друге, завжди будьте обережні у власних висловлюваннях та припущеннях, адже іноді особа сама може спровокувати злочинця, який просто скористається ситуацією [1].

Якщо ж, вже сталася така ситуація, то необхідно негайно повідомити органи Національної поліції про те, що ви стали жертвою гіпнозу. До речі, не варто в такому випадку перейматися через зіпсовану репутацію, адже ви зможете допомогти іншим людям, які також могли б потрапити у пастку.

Підводячи підсумки, хотілося б зазначити, що відсутність належної регламентації просто «розв’язує руки» злочинцям, які мають на меті заподіяння шкоди. Тому, для виправлення цього недоліку пропонуємо прирівняти гіпноз до непереберного психічного примусу на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Поліді А.А. «Гіпноз як засіб вчинення злочинів». Режим доступу: https://nauchforum.ru/studconf/gum/xvi/4395

2. Чечель Г., Сєдих Л. «Особливості кваліфікації злочину, вчиненого загіпнотизованою особою» // Кримінальне право. 2009. №3. 150с.

Науковий керівник:
В'юник М.В.

Яцен Назар Геннадійович
студент 6 факультету, 2 курсу, 1 групи
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ ЗА КК УКРАЇНИ

Сьогодні на фоні загальної державної кризи на території нашої держави відбуваються бойові дії. Окрім загальних невідкладних змін та реформ, перед державною владою нині постає важливе питання щодо врегулювання внутрішнього збройного конфлікту.

Через це розділ XIX Особливої частини КК "Військові злочини" наразі є одним з пріоритетних для вітчизняного законодавця, адже ефективне правове регулювання та дієвий механізм притягнення до кримінальної відповідальності за данний вид злочинів є основним методом держави у запобіганні наслідків бойових дій та особливо небезпечною злочинністю, яку вони породжують.

Варто зауважити, що процес щодо удосконалення кримінальної відповідальності за військові злочини вже відбувається. Так, Ст.402-413 КК були змінені у ЗУ № 194-VIII від 12.02.2015, який передбачає значне підвищення максимальної межі санкцій у певних нормах (наприклад, невиконання наказу в умовах воєнного стану чи бойовій обстановці карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років), внесенням змін у склади злочинів, які надають можливість військовим правоохоронним органам ефективно та дієво притягувати до відповідальності правопорушників.

Утім, посилення відповідальності за військові злочини полягає не лише у підвищенні максимальної межі санкцій окремих статтей Особливої частини КК, але й у криміналізації (декриміналізації) низки діянь, які на думку законадавця є суспільно-небезпечними в умовах військового конфлікту чи навпаки. Наприклад, законопроектом №4712 пропонувалось виключити такі склади злочинів, які відрізняються від загальнокримінальних діянь тільки ознаками суб'єкта. Так, пропонувалось декриміналізувати склад злочину, передбачений ч.4 ст.404 (опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків, вчинені при кваліфікуючих чи особливо кваліфікуючих обставинах, якщо вони були пов'язані з умисним вбивством

начальника або іншої особи, яка виконує обов'язки з військової служби) , оскільки на думку законодавця, виходячи з принципу рівності перед законом, вбивство людини, незалежно від посади, яку вона займає, не може каратися різною мірою покарання. Правоохоронним органам пропонувалось притягати до відповідальності у такому випадку за п.8.ч.2 ст.115 КК за умисне вбивство «особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку».

Пропозиції щодо посилення відповідальності за військові злочини стосувались не лише змін до КК України, а й навіть у створенні щодо злочинів данного виду окремого законодавчого акту, як і це наразі має місце у Споучених Штатах Америки та деяких країнах Західної Європи. Наприклад, у США склади військових злочинів та відповідальність за них міститься у Єдиному кодексі військової юстиції, де крім загальних матеріальних норм встановлені і окремі процесуальні положення щодо діяльності спеціальних та уповноважених на розгляд цих питань органів військової юстиції. У нашому випадку цей досвід був би корисним для уникнення зайвих нормативно-правових актів, які б окремо регулювали діяльність відповідних органів та унеможливлювали б колізії у праві.

Таким чином, широка проблематика цього питання, ставить державні органи перед необхідністю розпочати масштабну діяльність щодо вдосконалення як законодавчих засад, так і реформування відповідних органів задля забезпечення ефективного правового регулювання кримінально-правових відносин, пов'язаних з вчиненням військових злочинів.

Наук.керівник: доцент кафедри Зінченко І.О

Секція Кримінального процесу та криміналістики; судової експертизи; оперативно-розшукової діяльності;

Адріанов Олександр Васильович
студент 4 курсу 5 групи Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Інформаційні правовідносини отримали в чинному ККУ широкий кримінально-правовий захист. Інформація та інформаційні відносини стали новим предметом злочинного посягання. Злочини у сфері комп'ютерної інформації, маючи родовим об'єктом суспільні відносини, пов'язанні з інформаційними процесами з використанням ЕОМ, їх систем та мереж, є частиною інформаційних злочинів. При цьому даний різновид злочинної діяльності, в свою чергу, може бути складовою частиною інших інформаційних злочинів (незаконного прослуховування телефонних переговорів та інших повідомлень; неправомірного контролю поштових повідомлень і відправлень; збуту або придбання з метою збуту спеціальних технічних засобів, спрямований для негласного отримання інформації та ін.).

Відповідно методика розслідування злочинів у сфері комп'ютерної інформації дозволяє використовувати розроблені в ній рекомендації у всіх тих випадках, коли протиправні дії пов'язані із застосуванням інформаційних (в тому числі комп'ютерних) і телекомунікаційних технологій.

Специфікою справ даної категорії є те, що з самого початку розслідування слідчому доводиться взаємодіяти з фахівцями в області комп'ютерної техніки. Зрозуміло, що при сучасному і інтенсивному розвитку комп'ютерних та інформаційних технологій слідчий не в змозі відслідковувати всі технологічні зміни в даній області. Крім того,у зв'язку з тим що при огляді ЕОМ і носіїв інформації проводиться вилучення різних документів, в ході розслідування може виникнути необхідність в призначенні криміналістичної експертизи для дослідження документів. Дактилоскопічна експертиза дозволить виявити на документах, частинах ЕОМ і машиних носіях сліди пальців рук. **[1].С.520**

Огляд і тимчасовий доступ до речей особливо на початку розслідування є найважливішими інструментами встановлення обставин розслідуваної події. В ході цих дій слід детально фіксувати не тільки факт вилучення того чи іншого об'єкта, а й фіксувати процес обшуку і результати огляду місця події для точного відображення місцезнаходження цього об'єкта у взаємозв'язку з іншими знайденими на місці обшуку об'єктами.

Для оглядів, обшуків пов'язаних з вилученням ЕОМ, машинних носіїв і інформації, характерний ряд загальних проблем, пов'язаних зі специфікою вилучених засобів. Так, необхідно передбачити заходи нейтралізації засобів і прийомів, що вживаються злочинцями з метою знищення речових доказів. Ними може, наприклад, використовуватися спеціальне обладнання, яке в критичних випадках створює сильне магнітне поле, що стирає магнітні записи. Злочинець може включити до складу програмного забезпечення своєї машини програму, яка змусить комп'ютер вимагати пароль періодично і, якщо протягом декількох секунд правильний пароль не буде введений, дані в комп'ютері автоматично будуть знищенні. Винахідливі власники встановлюють іноді скриті команди, що видаляють або архівують з паролями важливі дані, якщо деякі процедури запуску машини не супроводжуються спеціальними діями, відомими тільки ім. Слід враховувати й можливість зростання в ході обшуку напруги статичної електрики, яке може пошкодити дані та магнітні носії. Бажано мати й використовувати пристрій для визначення та вимірювання магнітних полів (наприклад, компас). речові докази у вигляді ЕОМ, машинних носіїв вимагають особливої обережності при транспортуванні і зберіганні. Їм протипоказані різкі кидки, удари, підвищені температури (вище кімнатної), вологість, задимленість (в тому числі тютюновий дим) і запиленість.

Огляду підлягають всі пристрої конкретної ЕОМ. Цей огляд при аналізі його результатів за участю фахівців допоможе відтворити картину дій зловмисників і отримати важливі докази. Фактично оптимальним варіантом вилучення ЕОМ і машинних носіїв інформації є належна фіксація їх і їх конфігурації на місці виявлення і упаковка таким чином, щоб їх можна було відразу правильно і точно так, як на місці виявлення, з'єднати в лабораторних умовах або в місці провадження слідства за участю фахівців.

Ознаками працюючої ЕОМ можуть бути підключення її проводами до мережі, шум працюючих всередині ЕОМ вентиляторів, миготіння або горіння індикаторів на передніх панелях системного блоку, наявність на екрані зображення. Якщо ЕОМ працює, ситуація для слідчого, який проводить слідчі дії й без допомоги спеціаліста, істотно ускладнюється, однак і в цьому випадку не можна відмовлятися від оперативного вилучення необхідних даних. В цьому випадку є необхідним: визначення програми, яка виконується. Для цього необхідно вивчити зображення на екрані дисплея й по можливості детально описати його; здійснення фотографування або відеозапису зображення на екрані дисплея; зупинення виконання програми; зафіксування (відобразити в протоколі) результатів своїх дій і реакцій на них ЕОМ; визначення наявність у ЕОМ зовнішніх пристроїв – накопичувачів інформації на жорстких магнітних дисках (вінчестерах),зовнішніх пристроїв віддаленого доступу (наприклад, модемів) до системі і їх стану (відобразити в протоколі), після чого роз’єднати

мережеві кабелі так, щоб ніхто не міг модифікувати або знищити інформацію в ході обшуку (наприклад, відімкнути телефонний шнур).

Упаковувати все вилучене слід окремо (із зазначенням в протоколі та на конверті місця виявлення) і поміщати їх в оболонки, що не несуть заряду статичної електрики.

Особливої обережності вимагає транспортування вінчестера (жорсткого диска). Деякі системи безпечної зупинки(«Парковки») вінчестера автоматично спрацьовують кожен раз, коли машина вимикається користувачем, але в деяких системах може вимагатися спеціальна команда ЕОМ.

Складнішою частиною огляду ЕОМ є пошуки в ній інформації і слідів впливу на неї, оскільки вимагають спеціальних знань. Існує фактично два види пошуку - пошук, де саме шукана інформація знаходиться в комп'ютері, і пошук, де ще розшукувана ін-формація могла бути збережена.

Як відомо, в ЕОМ інформація може знаходитися безпосередньо в оперативному запам'ятовуючому пристрої (ОЗП) при виконанні програми, в ОЗП периферійних пристроях і на зовнішньому пристрої. Найбільш ефективним і простим способом фіксації даних з ОЗП є роздрукування на папір інформації, що з'являється на екрані дисплея.Якщо ЕОМ не працює, інформація може знаходитися на електронних носіях, інших ЕОМ інформаційної системи, в «Поштових скриньках» електронної пошти мережі ЕОМ. Переважно вивчати не оригінали вилучених електронних носіїв, а їх копії. Детальний перегляд файлів записів і їх розташування (яка сама по собі може мати суттєве доказове значення, відображаючи угруповання інформації) доцільно здійснювати за участю фахівців в лабораторних умовах або на робочому місці слідчого.

В ході оглядів у справах даної категорії можуть бути виявлені і вилучені наступні види важливих документів, які можуть стати речовими доказами у справі:носять сліди скоєного злочину (телефонні рахунки,телефонні книги, які доводять факти контакту злочинців між собою, в тому числі і по мережах ЕОМ, паролі і коди доступу в мережі, щоденники зв'язку та ін.); мають сліди дії апаратури (паперові носії інформації, які могли залишитися, наприклад, всередині принтерів в результаті збою в роботі пристрою); описують апаратуру і програмне забезпечення (пояснення до апаратних засобів і програмного забезпечення) або доводять нелегальність їх придбання (наприклад, ксерокопії опису програмного забезпечення у випадках, коли вони надаються виробником); нормативні акти, що встановлюють правила роботи з ЕОМ, які регламентують правила роботи з даною ЕОМ, системою, мережею; особисті документи підозрюваного або обвинуваченого та ін. **[3]. С.150**

Допити свідків, підозрюваних і обвинувачених виконуються з використанням тактичних рекомендацій, стосовно типових ситуацій. У цих справах особливе значення має обізнаність щодо особи допитуваного.

Проблемою фіксації показань у справах про злочини в області комп'ютерної інформації є їх «перевантаження» спеціальною термінологією і жаргонної лексикою. Доцільно в протоколах більш детально акцентувати увагу й фіксувати значення термінів, які використовуються допитуваним при описі відомих йому фактів.

Використана література:

1) Криминалистика: Учебник / Отв. ред. Н.П. Яблоков. — 3-е изд., перераб. и доп.— М.: Юристъ, 2005. — 781 с. ISBN 5-7975-0728-5 (в пер.) Учебник отражает современное состоя
2) Криміналістика: підруч. для студ. вищ. навч. закл./В.Ю.Шепітько.-К.: Ін Юре, 2010.-496 с.
3) Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): піруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / М.В. Салтевський. – К.: Кондор, 2005. – 588 с.

Науковий керівник: доц., к.ю.н, Костенко М.В.

Андрійцьо Анатолій Михайлович,
студент 4 курсу 5 групи Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО СВІДКА

Така слідча дія, як допит, майже завжди практикується у процесі розслідування більшості кримінальних проваджень і є найбільш поширеним способом одержання доказів. З поміж усіх видів допитів особливе місце належить допиту неповнолітніх.

У допиті неповнолітнього свідка виділяють наступні аспекти:

1. процесуальний – суворе дотримання вимог закону щодо підготовки, проведення та фіксації допиту;
2. психологічний – урахування психо-вікових, гендерних особливостей, соціально-психологічної характеристики, темпераменту допитуваного;
3. тактичний – використання тактичних прийомів допиту залежно від ситуації, що складається [2.ст. 389].

Процесуальний аспект закріплено в ст. 226 та ст. 354 КПК України, де йдеться про те, що допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності - лікаря. Цими положеннями законодавець захищає дані категорії осіб, адже через свої вікові та психологічні особливості вони потребують додаткових гарантій.

Психологічний аспект. Вимагає підготовку у проведенні допиту неповнолітніх, що зумовлені віковими особливостями допитуваної особи. Знання цих особливостей має велике значення для обрання прийомів встановлення психологічного контакту, вибору режиму проведення допиту,

здійснення впливу на неповнолітнього, оцінки його показань. індивідуально-типологічні якості. Для дітей дошкільної вікової групи характерна кмітливість, їх сприйняттю притаманна деталізація. При відтворенні події, що спостерігалася, діти можуть свідчити про факти, яких не помітили дорослі. У цьому віці діти не мають достатньої здатності до послідовного логічного мислення і можуть давати лише нескладні відповіді на зрозумілі їм запитання. Для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку характерною є схильність до фантазування, видумування, перекручування фактів та обставин. Підлітковий вік – це перехідний етап від дитинства до дорослості. Підліткам притаманні емоційність, імпульсивність, швидка зміна настрою, негативізм та депресивність. Ці якості можуть бути причиною відмови від спілкування зі слідчим і повідомлення необхідної інформації. Старший шкільний вік – завершальний етап переходу до дорослості. У цей період визначаються життєві ідеали та остаточно формуються риси характеру.

При розгляді психологічних особливостей неповнолітніх окремих вікових груп необхідно враховувати не тільки хронологічний вік, а й загальні якості культури і товариства, до якого вони належать, соціально-економічний стан, стать, індивідуально- типологічні якості [3, ст. 280].

Тактичний аспект. На практиці залежно від ситуації повинні застосовуватись такі тактичні прийоми:

1) тактичні прийоми, що використовуються при відмові неповнолітнього свідка від давання показань. У цьому випадку перш за все слід вияснити та усунути мотиви, що закладені в основу даної поведінки. Для цього потрібно встановити психологічний контакт з неповнолітнім свідком, при якому слідчий опитує близьких родичів, друзів, цікавиться його життям, аналізує характер, темперамент та поведінку особи. З'ясувавши дані обставини, слідчий повинен створити обстановку довіри та відвертості на допиті;

2) тактичні прийоми, які застосовуються за умови давання неправдивих показань. Маючи підозри щодо правдивості інформації отриманої під час допиту слідчий використовує такий прийом як «виклик». Сутність полягає в тому, що слідчий навмисно акцентує увагу на деяких мало доведених фактах або ж на фактах які допитуваний може спростувати. Коли останній таким чином втягується у міркування, то слідчий повідомляє йому вже суттєві, підкріплені доказами, факти Допитуваний вважає, що може спростувати ці факти так само, як і попередні, намагається справитись з ним, але це для нього видається неможливим і у допитаного виникає стан фрустрації.

3) тактичний прийом, котрий використовується при замовчування свідком окремих, вже відомих для слідства, що мають значення для кримінального провадження. Найефективнішим прийомом в даній ситуації пред'явлення допитуваному певних доказів. Існують різні способи пред'явлення доказів, серед яких: почергове пред'явлення від непрямих до прямих доказів, поступове

пред'явлення один за одним усіх наявних доказів, пред'явлення всіх доказів одразу. Неповнолітньому докази повинні пред'являтись в наростаючому порядку.

Отже, можна зробити висновок, що для досягнення законного та ефективного результату при проведенні допиту неповнолітніх, можливо тільки у разі врахування усіх істотних особливостей та належної підготовки до відповідної процесуальної дії.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Костенко Марина Володимирівна.

Список літератури

1. Шмиголь Т. Особливості тактики проведення допиту при розслідуванні злочинів, учинених неповнолітніми / Т. Шмиголь // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 8. – С. 134-137
2. Кунтій А.І. Тактика допиту неповнолітнього свідка під час розслідування умисного/ Кунтій А.І. // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.- №3.- ст. 386-393.
3. Шепітько В. Ю. Криміналістика. – 2-ге вид. переробл. і допов. / В. Ю. Шепітько. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 728 с.

Атаманюк Б.Р.,
студент 27-ї групи, 4-го курсу, ІПКЮ
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ ДОПИТУ В РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ

Сьогодні в юридичній науці широко обговорюють особливості проведення допиту в режимі відеоконференції. Актуальність цього питання зумовлена тим, що застосування відеоконференції під час проведення допиту учасників кримінального провадження потребує неухильного дотримання їх прав та законних інтересів. Проте часто при здійсненні цієї слідчої дії в режимі відеоконференції відбувається порушення вимог законодавства, а це призводить до неможливості використання результатів даних дій як доказів у кримінальному провадженні.

У вітчизняному кримінально процесуальному законодавстві можливість проведення допиту у зазначений спосіб з'явилася у зв'язку з ратифікацією Україною Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу в кримінальних справах 1959 р. Це питання стало особливо актуальним з прийняттям 13 квітня 2012 р. Кримінального процесуального кодексу України, стаття 232 якого закріпила проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування.

Поняття «відеоконференція» закріплено в Наказі Державної судової адміністрації України від 15.11.2012 р. №155 "Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового

засідання (кримінального провадження)". Відеоконференція – це телекомунікаційна технологія інтерактивної взаємодії двох або більше віддалених учасників судового провадження з можливістю обміну аудіо- та відеоінформацією у реальному масштабі часу з урахуванням керуючих даних.[1]

Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування, в якому дистанційно перебуватиме підозрюваний, не може бути прийняте, якщо останній проти цього заперечує.[2] Проте виникає питання – яким чином слідчий, який здійснює досудове розслідування, може отримати відмову давати показання від підозрюваного, який перебуває дистанційно від нього? Шингарьов Д. О. переконаний, що реалізація права підозрюваного на відмову від давання показань повинна бути забезпечена таким чином, щоб прокурор або слідчий, який здійснює досудове розслідування, саме під час проведення допиту, побачивши на екрані комп'ютера підозрюваного, особисто ставив йому необхідні питання і переконався, що підозрюваний дійсно не бажає давати показання під час проведення допиту.[3]

КПК України не містить норми, яка закріплює місцезнаходження осіб, які залучаються для проведення допиту або здійснюють захист підозрюваного. Проте, функціональне призначення законних представників, педагога, психолога, а тим більше лікаря, однозначно вказує на те, що ці особи обов'язково мають перебувати безпосередньо з допитуваним. Аналогічно слід вирішувати і питання про місцезнаходження законного представника особи, яка бере участь у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

У юридичній літературі обговорюється і питання про можливе місцезнаходження адвоката при застосуванні відеоконференції. Так, М.І. Смирнов вважає за потрібне забезпечити адвокату можливість перебувати поряд з особою, якій надається правова допомога, для їх безпосереднього спілкування. До аналогічного висновку приходять й А.В. Ісаков, А.С Герман, М.О. Сильнов, В.І. Решетняк. Проте Шингарьов Д. О., Черниченко І. В. слушно зазначають, що місцезнаходження захисника має визначатися підозрюваним, обвинуваченим, засудженим самостійно з урахуванням можливості надання необхідного обсягу правової допомоги. За таких обставин застосування відеоконференції не призведе до порушення права на захист.[4]

У рішенні ради суддів загальних судів від 21.11.2013 р. № 99 зазначено, що основними проблемними питаннями використання системи зв'язку є низька швидкість каналу інтернет, що зумовлює незадовільну якість відтворення звуку та зображення. Опитані в межах дослідження судді відзначили, що ефективному застосуванню відеоконференції перешкоджають недосконаліть процесуальної регламентації, технічні та психологічні труднощі спілкування у режимі відеоконференції, недостатнє організаційно-технічне забезпечення та недостатня підготовка осіб, що здійснюють її технічне забезпечення . З

урахуванням наведених відомостей, для ефективного застосування відеоконференції у кримінальному провадженні необхідно на законодавчому рівні детальніше регламентувати процедуру проведення дистанційного досудового розслідування та судового провадження.

Література:

1. Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження). Затверджена наказом Державної судової адміністрації України від 15 листопада 2012 р. № 155 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/sud1401/legislation/ on_the_order_ of_the_technical_means_of_ recording_progress/.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 .

3. Шингарьов Д. О. Окремі питання забезпечення прав та законних інтересів осіб при проведенні допиту у режимі відеоконференції під час досудового розслідування / Д. О. Шингарьов // Кримінальний процес та криміналістика. – 2016. – № 8. – С. 212-224.

4. Черниченко І. В. Перспективи вдосконалення відеоконференції у кримінальному провадженні України / І. В. Черниченко // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». – 2014. – № 1. – С. 196-205.

Науковий керівник: к.ю.н., Костенко М.В.

Бєлянська С.М.
НЮУ імені Ярослава Мудрого
студентка 1 ф., 4 к., 5 гр.
Науковий керівник: к.ю.н, доцент кафедри криміналістики ***Костенко М.В.***

ЩОДО МОЖЛИВОСТЕЙ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ ЗА СІТКІВКОЮ Й РАЙДУЖНОЮ ОБОЛОНКОЮ ОКА

В процесі ідентифікації людини за окремими ознаками зовнішності значну роль відіграє саме точність та ефективність ідентифікації. Зокрема, необхідно встановити певні особливості у зовнішності людини, включаючи фізіологічні характеристики, за якими у подальшому можна зменшити коло осіб з цими спільними ознаками до мінімальної кількості.

На даний час попит на системи, які використовують біометричні технології, значно зріс, розширилася сфера їх використання, вдосконалилися технології, відбулося зниження вартості елементів таких систем, що позитивно впливає на подальший розвиток [1].

На сьогодні можливе розпізнавання осіб за геометрією руки і пальців, райдужною оболонкою, венозною структурою, внутрішньою структурою дна ока, відбитками пальців, рисами обличчя. Відомі спроби використання для цих цілей зовнішньої форми вуха, структури долоней і навіть запаху людського тіла, хоча результати практичного застосування останнього невідомі [2]. На даному етапі розвитку науки, у людей є доступ до технологій, здатних для ідентифікації

особи за сітківкою і райдужною оболонкою ока. Багато країн виділяють кошти на розробку та впровадження в обіг певних портативних гаджетів, програм, окремих пристроїв із системою сканування. Все це використовується у різних сферах діяльності людини, від засобів захисту приватної інформації окремих громадян до пошуків злочинців та потерпілих від окремих злочинів.

Ідея розпізнавання на основі параметрів райдужної оболонки ока з'явилася ще в 1950-х роках. Джон Даугман, професор Кембриджського університету, винайшов технологію, до складу якої входила система розпізнавання за райдужною оболонкою, що використовується зараз в Nationwide ATM. У 1991 році Даугман почав роботу над алгоритмом розпізнавання параметрів райдужної оболонки ока і в 1994 році отримав патент на цю технологію. З цього моменту її ліцензували вже 22 компанії, в тому числі Sensar, British Telecom і OKI [3].

Біометричні системи ідентифікації на основі аналізу і зіставлення райдужної оболонки ока на сучасному етапі забезпечують найбільшу точність і надійність, тому що навіть у повністю ідентичних близнюків не буває очей з однаковою райдужною оболонкою. Формуючись в перший рік життя, цей параметр залишається для людини унікальним протягом усього часу його існування. Однак, в 2012 році вчені з Університету Нотр-Дам у США виявили похибки у визначенні особистостей людей, чиї дані були внесені в базу раніше 2008 року, і довели, що, на відміну від малюнка на райдужній оболонці, малюнок сітківки схильний ряду вікових змін. Ряд компаній (наприклад, китайська ZTE CORPORATION) працює на створенням комбінованих технологій ідентифікації по сітківці та рогівці ока [4]. Даний метод ідентифікації є достатньо складним у використанні, характеризується високою вартістю апаратури та жорсткими умовами реєстрації, проте залишається одним з найбільш ефективних.

Методи ідентифікації за сітківкою і райдужною оболонкою ока ґрунтуються на унікальності кровоносних судин очного дна (для сітківки ока) і унікальності малюнка райдужної оболонки ока (для райдужної оболонки). Описані методи є найбільш надійними на даний момент, але це залежить від якості різних пристроїв та їх спроможності до зчитування інформації з об’єкта.

Біометричні системи ідентифікації на основі сканування сітківки очей в основному використовуються в державних установах з високим ступенем захисту, таких як ФБР, ЦРУ і NASA. Одна з причин, чому біометричні рішення ідентифікації на основі зчитування сітківки ока не були широко поширені - це їх висока вартість. На сьогоднішній день в системах захисту інформації правоохоронних органів України не використовуються методи ідентифікації за райдужною оболонкою та за сітківкою очей.

Малюнок райдужної оболонки ока є унікальною харатеристикою людини. Для її сканування досить портативної камери із спеціалізованим програмним забезпеченням, що дозволяє захоплювати зображення частини лиця, з якого виділяється зображення ока, з якого, у свою чергу, виділяється малюнок

райдужної оболонки, за яким і будується цифровий код для ідентифікації людини. При ідентифікації особи за зображенням обличчя і райдужної оболонки ока необхідно враховувати також і зовнішні умови. Залежно від фону і рівня освітленості вірогідність розпізнавання змінюється. Структура райдужної оболонки є більш стабільною, а точність сканування сітківки може залежати від певного захворювання. Розпізнавання райдужної оболонки може бути зроблено з відстані, так як воно схоже на фотозйомку, в той же час сканування сітківки вимагає дуже близького наближення ока до окуляра.

Основним розробником програмного забезпечення в галузі ідентифікації за райдужною оболонкою є компанія Iridian Technologies. Більшість фірм, які розробляють обладнання для такого виду ідентифікації, закупляють програмне забезпечення саме у цієї компанії.

Так як методи ідентифікації за сітківкою і райдужною оболонкою ока забезпечують найбільшу точність та надійність, їх розвиток та впровадження у різноманітні сфери діяльності людини, в тому числі при розслідуванні злочинів, є необхідними для забезпечення захисту прав і свобод людей.

Перевірила: к.ю.н, доцент кафедри криміналістики
Костенко М.В.

Список використаної літератури:

1. Барсуков, В. С. Біоключ – шлях до безпеки / В. С. Барсуков // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kvartirremont.com.ua/biokljuch-shljah-do-bezpeki.
2. Біометрія як універсальний спосіб ідентифікації людини // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bablyukh.clan.su/publ/1-1-0-4.
3. Валеріян Швець, Андрій Фесенко / Основні біометричні характеристики, сучасні системи та технології біометричної аутентифікації // Наукова стаття. – 2013.
4. Сучасні методи ідентифікації за біометричними показниками / Наукова стаття. – 2016 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://it-ua.info/news/2016/10/06/ya-milogo-dznayusya-po-stkvc-suchasn-metodi-dentifkac-za-bometrichnimi-pokaznikami.html.

Білоус Іван Володимирович,
студент 4 курсу 5 групи Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЧЕРКУ ЛІВШІ У ПОЧЕРКОЗНАВЧІЙ ЕКСПЕРТИЗІ

Дослідження почерку активно застосовується у кримінальних провадженнях та цивільних справах. Головними завданнями, які виконує почеркознавча експертиза є встановлення конкретної особи виконавця тексту, або у разі відсутності особи підозрюваного звузити коло можливих виконавців, за допомогою встановлення певних ознак автора (стать, вік, рівень освіти, тощо).

На сьогодні, за різними оцінками від 8 до 15% населення світу послуговується лівою рукою для письма, отримати точніші дані не видається за можливе, у зв'язку з необхідними для цього обсягами дослідження. Масштабне дослідження за допомогою інтернет-опитування було проведено науковцем ВВС І. МакМанусом. Було з'ясовано, що кількість лівшів варіюється у різних країнах. У першу чергу, на це впливають культурні фактори та складність стилю письма. Найбільше за результатами лівшів у країнах Західної Європи та Північної Америки 11-13%, щодо країн СНД, то тут частка становить 6,1% [3].

Якщо встановлено, що автором тексту є лівша чи правша, то це може істотно звузити рамки пошуків чи виключити окремих осіб з переліку ймовірних авторів. На території пострадянського простору до кінця 80-х років існувала практика примусового перевчання дітей у школі, кількість осіб, що користувались для письма лівою рукою була дуже незначною. Це є основною причиною маловивченості особливостей ліворукого та праворукого письма, оскільки це питання тривалий час не мало прикладного значення. У 50-х роках XX ст. письмо лівою рукою досліджувалось М.С. Єліановою, у 1986 році вийшла експериментальна робота А.Р. Расулова зі встановлення факту виконання рукопису незвичною до письма лівою рукою, дані роботи вивчали проблему зміни почерку, коли праворукі особи намагались використовувати для письма незвичну ліву руку, безпосередньо почерк осіб, для яких ліва рука у письмі була звичною не досліджувалось [1]. У зв'язку з цим важливе значення мають напрацювання зарубіжних фахівців. Відомими є праці американських науковців А. Клецка та В. Стівенса, у яких вони досліджували ліворучне письмо.

Індійські науковці Ваібхав Саран та Сунет Кумар у своїй роботі «Differentiation of Handedness of Writer Based on their Strokes and

Characteristic Features», провели дослідження зразків письма 50 лівшів та 50 правшів, досліджувалось переважно письмо студентів та випускників університетів у віці 18-30 років. Нахил вивчався за написанням окремих літер англійського алфавіту: «i», «t», «d», «f», «g», «y»). У результаті, для письма праворуких був притаманний переважно нахил вперед (вправо), від 83% у випадку літери «i», до 96% у випадку літери «f». У той ж час, у письма ліворуких був переважно нахил назад (вліво), мінімально 85% при написанні літери «f», та максимально 98% при написанні літери «i». Також у рамках дослідження з'ясовувся напрям горизонтальних штрихів у літерах. Розглядалось написання великих та малих літер англійського алфавіту: «t», «f», «A», «I», «E», «F». Написання цих літер у письмі лівшів та правшів мають свої відмінності. У лівшів горизонтальні штрихи літер мали у 99,5-100% випадків напрямок з права на ліво, або інакше кажучи проти годинникової стрілки. У правшів напрямок написання вище зазначених літер дещо варіювався, проте пережало написання з ліва на право, або інакше кажучи за годинниковою стрілкою. Мінімальний показник був при написанні літери «I» - 69%, максимальний при написанні літери «f» - 85%

[2]. Використання горизонтальних штрихів при написанні літер є характерним не тільки для англійської мови, такі літери можна знайти і в українській мові.

Інше дослідження особливостей письма проводилось у 2013 році в університеті Мохідолу у Таїланді. Спеціально були взяті зразки письма 50 лівшів, для максимальної об'єктивності та повноти дослідження рівномірно були представлені обидві статі, особи, як з вищою освітою так і з середньою, різних професій та роду занять (військові, вчителі, державні службовці, наймані працівники, студенти), різних вікових категорій. Згідно з результатами дослідження у 94% зразків літери мали нахил назад (вліво), у 86% горизонтальні штрихи букв мали напрямок з права на ліво, та з низу до верху. Окремі досліджувалось, чи має вплив на ці показники стать особи, її вік, рівень освіти, рід занять. Жодних істотних змін не було виявлено, для прикладу рівень освіти лише впливав на ступінь виробленості почерку, не торкаючись самого написання літер [4].

Отже, проаналізувавши вище вказані дослідження, можна зробити висновок, що у переважній більшості випадків, саме написання лівою рукою зумовлює нахил літер назад, написання горизонтальних штрихів у літерах з права на ліво. При досліджені письма це має прикладне значення, оскільки дозволяє з великою ймовірністю підтвердити чи спростувати можливість написання тексту конкретним виконавцем, а у разі відсутності ймовірного підозрюваного звузити коло пошуків.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. М. В. Костенко

Список використаної літератури:

1. Кириленко С. Історія розвитку діагностичних досліджень в судовому почеркознавстві / С. С. Кириленко // Криминалистика и судебная экспертиза. - 2013. - Вып. 58(2)
2. Електронний ресурс – Режим доступу: http://forensic.sc.mahidol.ac.th/proceeding/50_Kanokkarn.pdf
3. Електронний ресурс – Режим доступу: https://www.ucl.ac.uk/medical-education/publications/reprints2009/2009History_GeographyOfHumanHandedness.pdf
4. Електронний ресурс – Режим доступу: http://www.musanim.com/mam/lefthand.htm
5.

Бондаренко Анастасія Олександрівна
студентка 4 курсу 5 групи Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВИСУНЕННЯ ВЕРСІЙ ПРИ ІНСЦЕНУВАННІ

Як показує практика на сьогодні розслідування злочинів вимагає високої організації слідчої роботи. А саме велике значення у здійсненні такої організації має планування розслідування. Наразі, планування потребує організованості та швидкості,які є невід'ємними складовими сутності діяльності слідчого при розслідуванні злочинів. Основним завданням кожного слідчого - є вивчення наукових основ планування та впровадження їх у слідчу практику.

Як зазначається, у криміналістичній літературі , а саме те , що планування розслідування являється основним методом організаційно-управлінської діяльності в кримінальних справах. Головним і початковим етапом, де слідчий має комплекс даних, які в свою чергу характеризують результати злочинної дії. Вони є наслідком певних причин, встановити які і входить до завдання слідчого. Встановлення істини - певна з особливостей пізнавального процесу при розслідуванні злочинів,з'ясування всіх обставин події, у тому числі вбивств, прихованих інсценуванням, відбувається шляхом побудови слідчих версій.[1]

Основним фундаментом висунення слідчих версій - є планування й організація розслідування певного виду вбивств, як і розслідування інших злочинів. Висунута слідча версія містить ретельну, якісну і повноцінну перевірку. За весь процес розслідування злочинів слідчий володіє лише частиною необхідної інформації, а іншу частину вчиненого злочину, йому слід відновити в повному обсязі.

Слідча версія має відповідати вимогам,які не суперечать достовірним науковим знанням; з'ясовувати факти, для пояснення яких її застосовують; бути достатньою для того, щоб за її допомогою можна було пояснити усі факти. Також існує певний ряд вимог, який слід дотримуватися ,це перш за все обґрунтованість, визначеність версії, залежність її побудови від конкретних фактів. [2]

Саме поняття «слідча версія» визначають по-різному. Але більш вдале формулювання поняття «слідчої версії » визначила В. О. Коновалова, яка тлумачить версію як обґрунтоване припущення про подію злочину й особу злочинця, де категорія «подія злочину» охоплює всі пов'язані з ним можливі обставини, у тому числі їхнє походження, причинні залежності, механізм та інші дані, припущення про наявність яких і дає змогу встановити об'єктивну істину – розкрити злочин. Будь-яка версія призводить до позитивних результатів лише в тому разі, якщо вона є обґрунтованою, тобто спирається на вірогідні факти. Як зазначалось раніше , побудова версій припускає логічне оброблення вихідних даних, що складається, перш за все з аналізу фактів та їхнього узагальнення. [3]

У зв'язку з пізнанням процесу розслідування виникають дві проблеми, розв'язання яких потребує швидкого досягнення об'єктивної істини. Перша проблема – пізнавальна роль версії, її функція як методу пізнання в конкретній галузі, якою є судочинство. Друга проблема – методи побудови версій у різних ситуаціях розслідування: а) при обмеженні доказової інформації; б) при її відсутності; в) при її значному обсязі. Більш питань у висуненні версій про інсценування злочину приділяють негативним обставинам, до яких відносять сліди, речові докази, «докази поведінки», які заважають слідчому і найчастіше порушують уяву, суперечать їй, природному механізму вчинення злочину .

Як правило , негативні обставини слугують підставами для побудови версії, якщо така ще не сформувалася, або ж навпаки підставами для спростування попередньої та висунення нової версії. До негативних обставин також можуть належати й такі, як невиправдано ускладнена картина події, а саме: безліч розкиданих речей, що не

зумовлено метою події; надмірне пошкодження тих чи інших предметів обстановки. Це пояснюється тим, що в процесі розслідування суперечностей, котрі не вписуються в логічну схему дій злочинця, тим самим викликаючи підозри про інсценування події, що орієнтує слідчого на інше сприйняття доказової інформації і на пошук інших підстав для висунення

Постає реальна картина подій , яка виникає при виявленні інсценування. При цьому слід звернути особливе значення для висунення версії про наявність інсценування мають висновки фахівців, зокрема при огляді місця події і трупа. Шляхом проведення різних експертиз може підтвердити точку зору слідчого про невідповідність тих чи інших обставин події. Якщо результати експертизи суперечать то, це також дає підставу для висунення версії про інсценування. Наявність перевірок відповідних версій дає можливість звузити коло підозрюваних осіб, причетних до вбивства та його інсценування.

В практиці відомі випадки, коли розслідування розпочиналося із висунення загальної версії з наступним висуненням і перевіркою окремих версій. Але , доведеність однієї окремої версії , ще не є підтвердженням чи спростуванням загальної. Усі висунуті версії мають спиратися на такі обставини: характер насильницької смерті; положення трупа; характер ушкоджень на трупі; місце злочину; шлях проникнення підозрюваного; особисті зв'язки потерпілого.

Отже , важливу роль для побудови версій відіграє рефлексивне мислення, Нерідко трапляються помилки при побудові версій, але хибну версію можна перевірити та спростувати . Вірогідно , що логічних помилок можна припуститися як в процесі формування версії так і в ході її перевірки , так що це може призвести до втрати істинних доказів і призвести до тяжких наслідків , і спрямувати розслідування хибним шляхом.

Науковий керівник: к.ю.н.,доц. М. В. Костенко

Список використаної літератури:

1. Криминалистика : учеб.для вузов / Н. П. Яблоков. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. :Юрайт, 2014. – 303 с.

2. Саінчин О.С. Розслідування умисних вбивств: теорія та практика: монографія / О.С. Саінчин О.С. – Одеса: СПД Бровкін О.В., 2012. – 408 с.

3.Коновалова В. Е. Убийство: искусство расследования :моногр. / В. Е. Коновалова. – Изд. 2-е доп. и перераб. – Х. :Юрайт, 2013. – 320 с.

Борецька Наталія Сергіївна
Студентка 4 к.,11 гр., ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ТАКТИКА ВИКРИТТЯ НЕПРАВДИ ПРИ ДОПИТІ

Важливим завданням слідчого при допиті свідків, потерпілих, підозрюваних та обвинувачених є встановлення об'єктивної істини, тобто можливість отримання правдивої інформації про подію чи обставини вчинення злочину без їх свідомого перекручування.

Безперечно, не варто виключати й те, що неправдиві покази є одним із способів ухилення від кримінальної відповідальності підозрюваним, але випадки перекручування правди є й частим явищем у допиті свідків та потерпілих. Під час допиту свідків, потерпілих або підозрюваних, обвинувачених в їхніх показаннях можливе виникнення перекручень, які є наслідком свідомої неправди. Попередження, виявлення та усунення таких перекручень є важливим завданням слідчого при допиті.

Допомогою у вирішенні даної проблеми можуть слугувати запропоновані у криміналістичній літературі критерії відповідності показань особи, що допитується, дійсним обставинам, які покликані зорієнтувати особу, яка допитує при проведенні слідчої дії. Такими критеріями є:

1) компетентність допитуваного (це означає, що особа не може вигадати,перекрутити свідчення,виходячи з сукупності повідомлених нею даних);

2) його непоінформованість (незнання допитуваним тих обставин, які мали бути відомі та не могли бути забутими, якщо його показання є вірними);

3) рівень мовлення допитуваного (відповідність мовних особливостей показань його культурному рівню, професійній приналежності, лексичному запасу);

4) унікальність показань (якщо повідомлення має свою індивідуальність, то більш обґрунтовано вважати його правдивим);

5) емоційна насиченість показань (це означає,що покази матимуть емоційне забарвлення та посилання на якісь свої особисті переживання);

6) критерій невідповідностей (сумлінний допитуваний описує фрагменти і деталі події, не завжди і не в усьому узгоджує їх між собою; допитуваний, який повідомляє неправду, робить спроби усунути невідповідності) [1].

Виявити неправду у показах, слідчому також може допомогти спостереження за поведінкою допитуваної особи при допиті, оскільки в процесі слідчої дії така особа мимоволі демонструє психофізіологічні реакції, які можуть вказувати на його відношення, а в деякій мірі і причетність до злочину. Хоча зовнішні прояви поведінки допитуваного не є доказом, проте слугують орієнтиром у справі для слідчого та мають тактичне значення.

Попередня оцінка показань має не менш важливу роль у розслідуванні злочину,тому слідчому необхідно виявити негативні обставини,які при допиті можуть проявлятися у двох формах:

а) відсутності у показаннях допитуваного даних, які повинні мати місце;

б) наявності у показаннях даних, яких не повинно бути.

Тому при наявності даних, яких не повинно бути, негативні обставини при допиті можуть проявлятися у вигляді обмовок та винної поінформованості допитуваного. Значення негативних обставин у допиті полягає в тому, що вони

виступають специфічними сигналами неправди у показаннях і потребують використання відповідних тактичних прийомів для їх викриття.

Виявлення неправди у показаннях обвинувачених або свідків передбачає їх попереднє дослідження шляхом зіставлення таких показань з різними даними, які є у розпорядженні слідчого (зіставлення окремих елементів у показаннях допитуваних, зіставлення з показаннями інших осіб тощо) [2].

Також в процесі розслідування можливе застосування й інших тактичних прийомів,таких наприклад як постановка: уточнюючих, деталізуючих, контрольних та нагадуючи запитань, а також встановлення психологічного контакту з допитуваним, спонукання до давання показань, уточнення свідчень і усунення в них суперечностей, актуалізацію забутого в пам'яті допитуваного,викриття неправди, усунення перекручень при добросовісній помилці допитуваного.

Уточнення полягає у тому, що особа, яка допитує ставить питання, які стосуються окремих моментів справи.

Під деталізацією розуміють відокремлення запитаннями конкретних свідчень на частини, що дозволяє їх детальніше вивчити та систематизувати.

Контроль - постановка запитань, які прямо можуть і не стосуватися предмету допиту, проте слугують механізмом перевірки окремих фактів чи подій.

Суть нагадування полягає у тому, що це процес відтворення в пам`яті раніше спостерігаючих, але з часом забутих допитуваною особою дій, подій чи фактів [3].

Отримання позитивного результату допиту задля розслідування та розкриття злочинів, багато у чому залежить від правильності вибору та використання тактичних прийомів допитуючою особою, адже результат цієї слідчої дії залежить не лише від юридичної обізнаності слідчого, прокурора у її проведенні, а найбільше у точності та вмінні застосування запропонованих криміналістикою тактичних прийомів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Криміналістика:Підручник / Кол. авт. : В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. – Х. : Право, 2008. – 464 с.

2. Бахін В. П. Тактика допиту: навч. посіб. / В. П. Бахін, В. К. Весельський. – К.: НВТ "Правник", 1997.

3. Гутнік К. В. Подолання протидії, яка чиниться під час розслідування злочинів при проведенні допиту / К. В. Гутнік // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 217–223.

Бусигіна Анастасія Сергіївна
студентка 11 гр., 4 к., 1 ф.
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ТАКТИКА ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ

У ході досудового розслідування допит є однією із найбільш вагомих слідчих дій, що допомагає отримати повну і достовірну інформацію по справі. Для того, щоб з`ясувати обставини, які мають значення для встановлення істини, слідчий ретельно готується до проведення допиту, зокрема здійснює вибір тактичних прийомів з урахуванням різних факторів, зокрема віку. Особи всіх вікових категорій потребують специфічного підходу у зв'язку з їхніми психічними, фізичними та розумовими особливостями, зокрема діти.

Допит неповнолітнього обумовлений віковими особливостями, властивими дитячій та юнацькій психології. Розрізняють шість груп неповнолітніх: а) дитячий вік - до одного року; б) раннє дитинство - від року до трьох років; в) дошкільний вік - від трьох до семи років; г) молодший шкільний - від семи до одинадцяти років; д) підлітковий вік - від одинадцяти до п'ятнадцяти років; е) старший шкільний вік - до вісімнадцяти років[1].

Інтерес викликає розгляд психологічних особливостей неповнолітніх, починаючи з дошкільного віку, тобто від трьох до семи років. Діти від трьох до семи років не зовсім правильно розуміють сенс події, сприйняттю притаманна деталізація і схильність до фантазування. При допитах осіб названої вікової групи важливо знати про їх схильності до навіювання, тому питання слід ставити таким чином, щоб вони не містили підказки або прихованої відповіді, як це має місце в навідних питаннях, бо це може спричинити неправильні свідчення[1]. Запитання повинні ставитися слідчим у зрозумілій дитині формі.

У неповнолітніх дошкільного віку, як і молодшого шкільного віку, нерідко має місце схильність до фантазування. Це пояснюється прагненням дитини заповнити прогалини сприйняття неіснуючими образами, сформувати у своїх уявленнях закінчену картину уявними подіями і обставинами. Це може бути результатом впливу переглянутих фільмів; спілкування з дорослими або своїми однолітками. Фантастичні моменти в показаннях неповнолітніх, як правило, з'ясовуються після вислуховування показань шляхом їх аналізу і постановки питань, які можуть сприяти встановленню абсурдності або неправдивості отриманої інформації.

До вікової групи від одинадцяти до п'ятнадцяти років насамперед належить прагнення до самостійності в прийнятті рішень і в оцінках дій і подій, для них характерно впертість, небажання підкорятися вольовим рішенням інших осіб, особливо батьків або близьких, які в цей період нерідко втрачають для них роль лідера або людини, наслідування якому є обов'язковим і безумовним.

При допитах неповнолітніх названих категорій важливо враховувати такі рекомендації: а) необхідно створювати обстановку допиту, найбільш яке сприяє психологічному контакту - допит наодинці, а також за участю педагога на розсуд слідчого, а у випадках, зазначених у законі, - з обов'язковою участю педагога, який виступає в як фахівець; 6) необхідно бути ввічливим і уважним, маючи на увазі підвищену самооцінку неповнолітнього, почуття гідності.

Допит неповнолітніх як підозрюваних найбільш часто буває при розслідуванні крадіжок зі взломом, грабежів, розбійних нападів, рідше - при розслідуванні вбивств, зґвалтувань. Допит підозрюваного рекомендується проводити одразу після затримання, так як після закінчення деякого часу він може істотно змінити свідчення, обдумавши свою позицію під впливом страху і прагнення уникнути відповідальності.

Тому головним у допиті підозрюваного є встановлення психологічного контакту і вислуховування показань, які дають у вільній розповіді. Чим повніше будуть свідчення, тим більше даних для перевірки їх правильності і правдивості. Одним з важливих тактичних прийомів допиту неповнолітнього підозрюваного є постановка уточнюючих і деталізуючих питань, що дозволяють не тільки отримати досить повну картину події, а й виявити суперечності в показаннях, а також неправду.

У допиті підозрюваного важливе значення має оперування тактичними прийомами, що сприяють отриманню найповніших показань. До них можна віднести наступні: прийоми актуалізації в пам'яті забутого, сутністю яких є постановка нагадуючих питань; прийоми усунення протиріч у показаннях, основою яких є постановка уточнюючих і деталізують питань; прийоми викриття неправди в свідченнях, сутністю яких є постановка деталізуючих і контрольних питань[2].

Отже, в допиті неповнолітніх досить помітно виражена специфіка тактичних прийомів, які використовуються до них. Особи, які не досягли 18 років мають дуже різні психологічні особливості, що зумовлює обрання прийомів, що є доцільними та ефективними для їх віку. Найбільш оптимальним тактичним прийомом є постановка уточнюючих, нагадуючих і контрольних питань для досягнення мети цієї слідчої дії - отримання повної і достовірної інформації під час допиту такої вікової категорії осіб.

Список використаної літератури

1. Криміналістика : підручник / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого ; за ред. В. Ю. Шепітько. - 4-тє вид., переробл. і допов. - Х. : Право, 2008. - с. 206
2. Коновалова В.Е. Допрос: тактика и психология: [учеб. пособие] / В. Е. Коновалова. – Х.: Изд-во СПД ФЛ Вапнярчук Н.Н., 2006. – с.107

Науковий керівник: доцент кафедри криміналітики, к.ю.н. Костенко М.В.

Гайдук Анна Сергіївна,
студентка групи ПІ-41
ПЮІ НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВІ АСПЕКТИ ТАКТИКИ ДОПИТУ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Однією із слідчих дій, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, є допит малолітньої або неповнолітньої особи, проведення якої зумовлюється особливостями суб'єкта.

Даному питанню приділяли увагу такі вчені як В.Є. Богинський, В.К. Весельський, В.А. Журавель, О.О. Закатов, В.С. Комарков, В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько та ін.

Правовий статус неповнолітніх включає правові положення стосовно прав людини, закріплених в основних міжнародних та національних нормативно-правових актах (Конвенція ООН «Про права дитини, ЗУ «Про охорону дитинства»).

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України малолітньою особою є особа, яка не досягла 14 років, а неповнолітньою – від 14 до 18 років. Проте, як зазначає О. Галімов, можливість участі малолітніх та неповнолітніх осіб у судочинстві в якості якого-небудь суб'єкта визначається відповідно до психологічного, а не вікового критерію, а також у тому, що власні права вони реалізують за допомогою представників.

В.Ю. Шепітько наголошує на тому, що складність проведення допиту неповнолітніх обумовлена специфікою психології формування показань, віковими та індивідуальними особливостями.

Н. Сафін вважає, що тактика допиту неповнолітніх значною мірою зумовлена особливостями їх психіки, незначним життєвим досвідом, що нерідко приводить до неправильної оцінки ними розслідуваної події в цілому або окремих її елементів. Тому КПК України і передбачає більш лояльне відношення до малолітньої або неповнолітньої особи під час допиту.

У допиті малолітньої чи неповнолітньої особи вчені виділяють такі моменти: процесуальний – суворе дотримання норм КПК України щодо процедури проведення допиту; психологічний – урахування особливостей психіки, розвитку, віку та інших соціальних чинників малолітньої чи неповнолітньої особи; етичний – високоморальна поведінка слідчого чи прокурора; виховний – допит проводиться на основі індивідуального підходу; тактичний – допит будується залежно від обставин його проведення.

Особливу увагу, слідчий повинен приділити тактиці допиту, психологічним особливостям допитуваного, його характеру, темпераменту, навикам, звичкам, мисленню, колу знайомств, способу життя, вихованню в сім'ї. Дані, що характеризують особу неповнолітнього дозволяють прогнозувати його

поведінку під час допиту, вибирати тактично правильний його напрямок, оцінювати достовірність показань допитуваного.

Н. Павлюк пише, що до неповнолітніх допитуваних пропонується застосовувати такі тактичні прийоми допиту: використання різних видів запитань; зіставлення показань із точно встановленими фактами під час кримінального провадження; з'ясування інформації про проведення часу неповнолітнім у період між подіями, що ним сприймалися і допитом; з'ясування емоційного стану неповнолітнього під час сприйняття події; встановлення інформації про те, чим був зайнятий неповнолітній у момент злочину, чи брав у ньому участь або тільки спостерігав його, чи була ця подія в центрі його уваги; з'ясування умов сприйняття події неповнолітнім та доступність для його розуміння сприйнятого; з'ясування змісту фантазій неповнолітнього, виявлення характеру мрій та ін.

Слідчий не може уникнути певного психологічного впливу на неповнолітнього з метою отримання правдивих показань, як вважає Н.Л. Борисов. У цьому немає нічого протизаконного та аморального (якщо тільки вплив не містить елементів обману чи насильства). Щодо методів правомірного психологічного впливу, то це наступні: метод переконання (повідомлення допитуваному відомостей з метою впливу на його емоції, інтелект, волю), метод викриття (передача допитуваному інформації з метою отримання більш повних відомостей), метод правомірного навіювання (шляхом вимоги, пропозиції, поради, прохання, застереження, попередження), метод емоційного експерименту (використання психологічного стану допитуваного), метод прикладу (особистий приклад або повідомлення про позитивні якості інших осіб). Як вбчається, задля цього на допиті малолітньої чи неповнолітньої особи повинен бути присутній психолог чи педагог (ст. 226 КПК України).

Ще однією важливою особливістю допиту неповнолітнього є його тривалість. У ч. 2 ст. 226 КПК України чітко визначено, що допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день. Тобто час повинен бути розумним для отримання відомостей, що мають значення для кримінального провадження, оскільки проведення допиту пов'язано із важким психологічним напруженням, діти швидко втомлюються, вони стають неуважними. Недоліком є те, що закон чітко не вказує тривалості перерви та місця самого допиту, слідчий повинен визначати її сам за своїм внутрішнім переконанням.

Таким чином, підсумовуючи усе вищевикладене, можна зробити висновок, що першим особливим аспектом допиту неповнолітніх осіб є їх вік та соціально-психологічна характеристика. Тому *знання психології формування показань, вікових та індивідуальних особливостей неповнолітнього допитуваного має вагоме значення для правильного обрання прийомів встановлення психологічного контакту, тактики допиту, режиму проведення допиту, здійснення впливу на*

неповнолітнього, оцінки його показань і, як результат, з'ясування необхідних обставин, отримання правдивої доказової інформації для встановлення істини у кримінальному провадженні.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінального та адміністративного права і процесу Гринько Л.П.

Гридасов Б.В.,
Студент 27 групи, 4 курсу, ІПКЮ
НЮУ ім..Ярослава Мудрого

СУДОВО-БАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ

В сучасних умовах боротьби із злочинами, учиненими із застосуванням вогнепальної зброї, все більшого значення набуває складний процес досліджень пов`язаних з ототожненням зброї і набоїв до неї.

Судово-балістичної експертизи – дієвий засіб полегшити даний процес.

Балістичній експертизі надається важливе значення органами, які здійснюють досудове розслідування при розкритті та розслідуванні ними злочинів, що вчиняють- ся із застосуванням вогнепальної зброї.

Речовими доказами при використанні вогнепальної зброї можуть бути зброя та її частини, патрони, гільзи, кулі, дріб, картеч, пробоїни, пижі, незгорілі порошинки, пристрої, прилади і матеріали, що застосовувалися при кустарному виготовленні зброї та боєприпасів.

Судово-балістична експертиза визначає їх властивості, визначає групову належність, ідентифікує зброю та боєприпаси , встановлює окремі обставини застосування вогнепальної зброї

Під час дослідження зброї та боєприпасів судово-балістична експертиза вирішує завдання:

- класифікаційні;
- діагностичні;
- ідентифікаційні.

Класифікаційні дослідження сприяють установленню виду зброї, її системи або моделі за стріляними гільзами та кулями, що виявлені на місці події.

Діагностичні дослідження сприяють з'ясуванню: чи належить на даний експертові предмет до вогнепальної зброї; його технічний стан; спосіб виготовлення, зміст знищених маркувальних позначень, які були на ній.

Ідентифікаційні дослідження мають завдання: визначення конкретного екземпляра зброї, з якої були вистріляні снаряди (кулі, шроти, картеч) і гільзи; встановлення наявності або відсутності зв'язку між боєприпасами і матеріалами, виявленими на місці події, та боєприпасами й матеріалами, виявленими у конкретної особи.

Під час вирішення завдань, пов'язаних із дослідженням слідів на перепонах, установлюють кількість пострілів, черговість їх виконання, дистанцію пострілів, розташування вхідного та вихідного отворів, можливість пострілу самим потерпілим тощо.

Основними завданнями балістичної експертизи є:

Установлення конкретного екземпляра вогнепальної зброї за слідами на стріляних кулях, шроті, картечі, гільзах; визначення виду, системи (моделі) та калібру вогнепальної зброї і боєприпасів; визначення технічного стану зброї, боєприпасів і придатності їх до стрільби; установлення можливості пострілів без натискання на спусковий гачок; установлення належності саморобних стріляючих пристроїв і патронів до них до вогнепальної зброї і боєприпасів; установлення способу виготовлення саморобних вогнепальних пристроїв; установлення обставин, пов'язаних з використанням вогнепальної зброї (факту стрільби після останнього чищення і змащування зброї, кількості пострілів, відстані, з якої стріляли, напрямку пострілу, взаємного положення зброї та перешкоди тощо). [4]

Таким чином слід зазначити, що:

Під час розкриття й розслідування злочинів, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї, у багатьох випадках, коли всі інші оперативні заходи та слідчі дії не дали належного результату, саме завдяки ідентифікаційній судово-балістичній експертизі вдається викрити винних у вчиненні злочинів, а тому значення такої експертизи, без сумніву, величезне, оскільки саме в результаті її проведення можна одержати й перевірити докази у справі, а також відтворити картину події, яка має бути обов’язково встановлена.

На сучасному рівні розвитку криміналістичної техніки й судової балістики з наявними в її «арсеналі» методами, засобами та методиками існує досить широке коло можливостей, які можна використовувати за допомогою експертного дослідження. Порівняно з минулими десятиліттями потрібних результатів в ході проведення судово-балістичної експертизи можна досягти з більшою достовірністю, ефективністю та швидкістю.

Безперечно, майбутнє ідентифікаційної судово-балістичної експертизи полягає в її подальшій автоматизації, однак, зважаючи на ситуацію, що склалася на сьогодні, найбільш ефективні автоматизовані інформаційно- пошукові системи потрібно дедалі вдосконалювати через усунення їх недоліків і впроваджувати в роботу експертних підрозділів та навчальний процес для підготовки майбутніх фахівців експертної спеціалізації.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: за станом на 1 вересня 2016 р./Верховна Рада України Офіційне вид.-Х.: Право, 2016.

2.Біленчук П. Д., Кофанов А. В., Сулява О. Ф. Балістика: криміналістичне вогнестрільне зброєзнавство: Підручник / За ред. П. Д. Білснчука.- К., 2003.

3.Маркусь В. О. М Криміналістика. Навчальний посібник – К.: Кондор, 2007. – 558 с.
4.Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2015 № 1350/5

Науковий керівний: к.ю.н., Костенко М.В.

Дейкун Денис Віталійович
Студент 4 курсу 5 групи
Інституту прокуратури та кримінальної
юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ТАКТИКИ ДОПИТУ

Допит – одна з найпоширеніших слідчих дій, за допомогою якої отримується і перевіряється значна частина інформації, необхідної для встановлення істини та правильного вирішення кримінальної справи. Тому цілком закономірним є інтерес науковців до проблеми допиту в кримінальному судочинстві. Його теоретичним і практичним питанням присвячена значна кількість наукових праць (О.М.Василєва, В.Ю. Шепітько, Л.М.Карнеєва, В.О.Коновалової та інші.) [2] С. 187-211

На практиці - це одна з найбільш складних слідчих дій. Складність допиту визначається не тільки тим, що слідчому нерідко протистоїть особа, яка не бажає давати показання, але і тим, що у показаннях добросовісної особи, яка допитується, можуть міститися помилки, перекручування і вигадки. [3] С. 187-190

Метою висвітлення даної теми є саме проблемні питання допиту з урахуванням сучасних потреб слідчої практики. Дана слідча дія є доволі складної якщо порівняти її з іншими слідчими розшуковими діями, тому що в ній грає велику роль людський фактор, який відображається у творчому відношенні до проведення цієї процесуальної дії, майстерність і знання тактичних прийомів , логічне мислення.

Дослідивши тактику допиту, можна зробити наступні висновки щодо прийомів, які можуть бути застосовані, а саме:- прийоми емоційного впливу (виявлення мотивів і причин давання неправдивих показань та їх усунення; переконання в неправильності позиції допитуваного; роз’яснення значення правдивих показань, їх наслідків; використання позитивних рис,якостей особи; використання фактора раптовості поставлення несподіваних запитань)- прийоми логічного впливу (пред’явлення доказів, які спростовують показання,потребують додаткових пояснень; використання суперечностей у показаннях однієї й ті ї ж особи між показаннями та іншими доказами)

Також можуть використовуватись тактичні комбінації, що полягають у поєднанні прийомів різних видів. Практично під час кожного допиту відбувається комбінування прийомів, В.Ю. Шепітько пропонує системи тактичних прийомів залежно від ситуацій допиту. [2] С. 187-211

Тактика допиту повинна бути різноманітною і гнучкою, що базується на використанні всього арсеналу тактичних прийомів допиту. Ефективність допиту суттєво підвищується, якщо слідчий під час пред'явлення доказів, викритті допитуваного у брехні не забуває і про звернення до його позитивних якостей,а також у повній мірі використовує прийоми, що дозволяють активізувати переживання допитуваного, обумовлені вчиненим правопорушенням. Необхідно також враховувати що кожна людина індивідуальна, у кожного може бути своя реакція і слідчий повинен розуміти, що саме відчуває учасник допиту,та як у співпраці з ним отримати необхідний результат. Тому до кожної людини, слідчий має зрозуміти що одна й та ж схема чи сукупність дій не підійде, а лише індивідуальний підхід буде добрим помічником. [1] С. 427-430

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павлюк Н.В. Використання тактичних прийомів допиту неповнолітніх, спрямованих на нейтралізацію фантазування / Криміналістика XXI століття: матер. міжн. наук.-практ. конф. 26.11.2010 р. – «Х.: Право», 2010. – С. 427-430

2. Криміналістика: Підручник/ Кол.авт: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін./ За ред. проф. В.Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. – «Х.: Право», 2008. С. 187-211

3. Матюшкова Т.П. Бар'єри спілкування в тактиці допиту: деякі особливості виникнення та прийоми подолання / «Право і безпека» Науковий журнал. - 2010. - N 4. - С. 187-190

Завальний О.О.
студент 27 групи 4 курсу ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

МОЖЛИВОСТІ СУДОВО-БАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Для криміналістичного дослідження завжди мали велике значення деталі, котрі б могли вказати на особу, котра вчинила злочин або обставини його вчинення загалом. Однією з таких варто вважати сліди вогнепальної зброї та боєприпасів, котрі знаходять на місцях скоєння злочину, відстріляні гільзи та залишки пороху. Саме вони вказують на зброю, з якої було здійснено постріл, її можливості, а також деякі обставини, пов'язані з використанням таких речей.

Слід зазначити, що за допомогою ідентифікаційної судово-балістичної експертизи, у процесі якої встановлюється тотожність конкретного екземпляра зброї, боєприпасів або ж їх частин, можливо встановити факти, які стосуються об'єктивної та суб'єктивної сторін складу низки злочинів. До таких варто віднести:

- бандитизм (ст. 257 КК) [1; 118];
- умисне вбивство (ст. 115 КК) [1; 54];

- нанесення умисних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК) [1; 55];
- та інші.

Судово-балістична експертиза надає слідчому цілий спектр можливостей, потрібних для розслідування злочину.

Для сучасного етапу розвитку українського суспільства характерне зростання кількості та підвищення професіональних навичок озброєного злочинного середовища. Упродовж останнього десятиліття Україна пережила в буквальному розумінні «бум озброєння» злочинності, значну частину якої становила саме вогнепальна зброя. Проаналізувавши стан кримінальних проваджень, можна зробити висновок, що на даний час, в якості тривожної тенденції залишається постійне зростання крадіжок вогнепальної зброї та бойових припасів. За оцінками фахівців вогнепальної зброї, в незаконному обігу знаходиться близько 2,5–3 млн. одиниць. Тому упродовж багатьох років не знижується актуальність боротьби з незаконним обігом зброї (ст. 262–264 КК України). [4; 298]

Судово-балістичну експертизу може бути призначено для дослідження боєприпасів до вогнепальної зброї і спрямовано на встановлення чи відсутність певного зв'язку між виявленими на місці події та вилученими в підозрюваного боєприпасами. Наприклад, шляхом дослідження самих набоїв або їх частин (куль, гільз, шроту, картечі, клейтухів-концентраторів та ін.) можна встановити, що їх виготовлено чи споряджено на одному заводі, в одному році, за допомогою одного й того самого приладу або матеріалу. Доказове значення такого встановлення групової належності значно менше, ніж при конкретному ототожненні, однак з метою одержання інформації оперативного характеру або ж як опосередкованого підтвердження певних фактів вона може відігравати значну роль у розкритті та розслідуванні злочинів. [3; 307]

У більшості випадків криміналістичне значення стріляних куль і гільз як речових доказів є рівноцінним – саме за ними можна встановити конкретний екземпляр вогнепальної зброї. Однак, якщо на місці події стріляли декілька осіб, то доказове значення виявлених на місці події куль і гільз може не збігатися. Так, іноді при встановленні за слідами на гільзі, що на місці події постріл здійснювався із зброї підозрюваного, ще не доводить те, що саме його дії призвели до злочинного результату, оскільки дана гільза могла залишитись там з причин, які не стосуються події злочину. У цьому разі куля (шріт, картеч) часто виявляється більш вагомим речовим доказом, наприклад, якщо її вилучено з тіла потерпілого або ж на ній залишилися сліди його крові. У разі, коли на місці події вогнепальну зброю застосовували декілька злочинців, розв'язання питання, хто ж саме є безпосереднім виконавцем умисного вбивства або ж тяжких тілесних ушкоджень, вирішується саме ідентифікаційною судово-балістичною експертизою за стріляним зі зброї снарядом. [3; 308]

Таким чином, варто відмітити власне і саме значення судово-балістичної експертизи для розслідування злочину. Дані, що встановлюються при проведенні судово-балістичної експертизи, в одних випадках можуть стосуватися предмета доказування, в інших – мати лише орієнтуючий характер, сприяючи встановленню обставин, що входять в кінцеву мету доказування. Наприклад, висновок експерта про те, що представлений на дослідження пістолет є нарізною вогнепальною зброєю у провадженні про незаконне поводження із вогнепальною зброєю, чи незаконне виготовлення вогнепальної зброї, належить до однієї з обставин, що входить до предмета доказування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний кодекс України (від 05.01.2017): Офіційний текст. -К., 2017 [Електронний ресурс. Режим доступу - http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14].
2. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» (від 08.10.1998): Офіційний текст. – К., 1998 [Електронний ресурс. Режим доступу - http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98].
3. Влад С. Ф. Судово-балістична експертиза та її доказове значення для слідчого та прокурора в умовах нової редакції Кримінального процесуального кодексу України / С. Ф. Влад // Часопис Київського університету права. - 2014. - № 2. - С. 307-310. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_2_72
4. Арешонков В. В. Сучасний стан, можливості та тенденції вдосконалення ідентифікаційної судово-балістичної експертизи / В. В. Арешонков // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. - № 9. - С. 296-302.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Костенко М.В.

Загоровська Вікторія Сергіївна,
студентка 4 курсу 5 групи Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ТАКТИКА ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОГО У КОНФЛІКТНІЙ СИТУАЦІЇ

Допит — це процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, котрі беруть у ньому участь, спрямований на одержання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі [1, с. 252].

Допит є найбільш поширеним способом одержання доказів. Він часто проходить у конфліктній формі. Тому застосування тактичних прийомів допиту є неминучим, але при цьому повинна бути неухильно забезпечена законність, дотримання прав і інтересів допитуваного [2, с. 238].

Слід зазначити, що допит – це слідча та судова дія, яка проводиться органами досудового слідства та в суді. Зазвичай, підозрюваний не знає, які докази має слідчий і безперечно спочатку буде заперечувати свою вину. Тому, доцільно буде провести перший допит саме відразу після затримання підозрюваного, щоб у підозрюваного не було часу продумати свою лінію поведінки. У конфліктній слідчій ситуації тактика допиту підозрюваних, має свої особливості, тобто ті процесуально-криміналістичні способи проведення відповідної слідчої дії засновані на психолого-криміналістичному механізмі їх реалізації, що мають своїм завданням доказування чи спростування обставин [3, с. 192]. У цьому випадку психологічний аспект допиту виходить на перше місце. Допит є найбільш поширеною та найефективнішою вербальною слідчою дією. Тому, встановлення контакту з допитуваним – є одним з найважливіших положень тактики допиту.

Стосовно конфліктної ситуації, варто відмітити, що важливе місце має визнання вини підозрюваного. Зазвичай, якщо підозрюваний визнає свою вину у вчиненні злочину, то допит носить безконфліктний характер, за винятком випадків самообмови або спроб сховати від слідства або применшити провину кого-небудь зі співучасників. При запереченні або неповному визнанні обвинуваченим своєї провини допит може набути конфліктного характеру. А якщо буде між слідчим та обвинуваченим конфлікт, то досягти поставленої мети перед слідчим буде набагато складніше.

Завдання допиту підозрюваного полягає в отриманні правдивих, вичерпних, достовірних показань. Підготовка до допиту мусить бути особливо ретельною. Слідчий повинен досконало вивчити особу підозрюваного, його звички, зв’язки з іншими особами, які проходять по справі. Слідчому не варто забувати, що підозрюваний, обвинувачений, особливо в конфліктних ситуаціях, буде надавати неправдиві показання, заплутувати слідчого. Варто звернути увагу слідчому на те, що й сам підозрюваний може дуже ретельно готуватися до кожного допиту. Необхідно враховувати й ті обставини, що підозрюваний, знає такі фактичні дані, одержати які з джерел неможливо (наприклад, про злочинну діяльність підозрюваного раніше). З іншого боку, підозрюваний, зазвичай, має легенди, відповідно до яких він надає свої показання. Слід пам'ятати, що кримінальні угруповання розробляють різноманітні «пам'ятки», «інструкції», «настанови» з тією метою, щоб підозрюваний, зміг заплутати слідство і не викрити своїх співучасників [4, с. 64].

Після з’ясування особи підозрюваного йде наступна стадія допиту –вільна розповідь. Проте дуже часто коли слідчий перебуває у конфліктній ситуації з підозрюваним досить складно не тільки одержати правдиві показання від підозрюваного, а й навіть взагалі отримати показання від підозрюваного. Тому особливо важливого значення набуває перша стадія допиту – з’ясування особи підозрюваного. Слідчий повинен досить ретельно вивчити особу підозрюваного,

а не обмежуватися примітивними фактичними даними. Найбільшу увагу слідчому необхідно звернути на взаємовідносини підозрюваного з іншими фігурантами справи.

В конфліктній ситуації, якщо підозрюваний навмисно перекручує відомі йому обставини або відмовляється давати показання важливе місце мають тактичні прийоми, пов'язані з пред'явленням доказів. Це можуть бути речові докази, документи (матеріали фотозйомки, відеозапису, звукозапису, висновки ревізій, перевірок та інші), які підтверджують причетність підозрюваного до вчинення злочину. Після пред'явлення таких доказів у слідчого збільшуються шанси одержати правдиві показання від підозрюваного. Зокрема, слідчий може поступово пред'являти докази вини підозрюваного від менш переконливого до більш вагомого. Важливе місце в конфліктних ситуаціях відіграє раптовість, тобто слідчий на допиті може пред'явити найбільш вагомий доказ раптово, чим зможе дезорієнтувати підозрюваного.

Також у конфліктних ситуаціях слідчий може використовувати ряд інших тактичних прийомів: тримання в постійній напрузі особу, натякаючи на те, що слідству відомо факти його причетності до злочину або затримано співучасників; замовчування до певного часу відомих фактів; застосування прийомів, основаних на певній послідовності питань, пред'явлення доказів, показань інших осіб; використання прийомів, що активізують емоційні переживання особи. [5, с. 48]

Тактика допиту складається з найбільш ефективних прийомів, що сприяють одержанню повних і об'єктивних показань. Під час допиту використовуються різноманітні тактичні прийоми: постановка тих чи інших запитань, пред'явлення речових і письмових доказів, оголошення показань інших осіб, допит на місці події, роз'яснення суті наслідків вчиненого злочину, переконання у необхідності надання допомоги органам розслідування тощо.

Таким чином, розглянувши тактику допиту підозрюваного у конфліктній ситуації, можна зробити висновок, що роль і значення слідчого під час допиту підозрюваного відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки саме на слідчого на початковому етапі досудового розслідування покладається обов'язок допиту підозрюваного.

Науковий керівник:к.ю.н., доцент кафедри криміналістики Костенко М. В.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шепітько В. Ю. Криміналістика: Підручник. – Київ. - 2001. – 252 с.
2. Лавренюк В. В. Тактичні прийоми допиту обвинувачених у конфліктній ситуації при розслідуванні крадіжок, вчинених організованою злочинною групою / В. В. Лавренюк // Актуальні проблеми держави і права, 2009. т. Вип. 47. - с. 238-244.
3. Скригонюк М. І. Криміналістика: Підручник,- К.: Атіка, 2005.- 496 с.
4. Образцов В.А. Виявлення й викриття злочинця. – М.: Юридична література, 1997. – 280 с.
5. Коновалов В.В. Криміналістична тактика та методика розслідування окремих видів злочинів: Конспект лекцій та практичні завдання до семінарських занять. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – Вип. 3. – 144 с.

Кицинюк С.В
Студент 4 курсу 5 групи
Інституту прокуратури та кримінальної
юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого
Перевірила: Костенко М.В, Доц.,к.ю.н.

СЛІДЧІ ВЕРСІЇ

Поняття «слідча версія» визначають по-різному. Так, О. М. Васильєв охарактеризував її як індуктивний умовивід слідчого у формі припущення, заснований на фактичних даних про подію злочину і його окремі обставини, що підлягають перевірці за логічними правилами дедукції [1, с. 55]. При цьому увага акцентувалася на індуктивному процесі міркувань, що обмежує висунення версій, тим самим залишаючи невикористаними інші методи побудови останніх.

Більш широке тлумачення версії запропонував О.М. Ларін, який визначив слідчу версію як «...споруджувану з метою встановлення об'єктивної істини у справі інтегральну ідею, образ, який несе функції моделі досліджуваних обставин, створений уявою (фантазією), містить можливу оцінку наявних даних, слугує поясненням цих даних і виразів у формі гіпотези» [2, с. 13].Таке визначення видається занадто громіздким, воно містить неточності (зокрема, версія не може ґрунтуватися на фантазії та уяві слідчого).

Формулювання поняття «слідча версія» знаходимо у працях багатьох учених, зокрема І.Ф. Герасимова, Л.Я. Драпкіна, Р.С. Бєлкіна [4] та ін. Найбільш лаконічним видається визначення, запропоноване В. О. Коноваловою, яка тлумачить версію як обґрунтоване припущення про подію злочину й особу злочинця, де категорія «подія злочину» охоплює всі пов'язані з ним можливі обставини, в тому числі їх походження, причинні залежності, механізм та інші дані, припущення про наявність яких і дає змогу встановити об'єктивну істину – розкрити злочин [3, с. 13].

Будь-яка версія може привести до позитивних результатів лише в тому разі, якщо вона є обґрунтованою, тобто спирається на вірогідно встановлені й перевірені факти. Побудова версій обов'язково припускає логічне оброблення вихідних даних, що складається, по-перше, з аналізу фактів та їх індуктивного узагальнення; по-друге – з аналізу взаємозв'язків і взаємовідносин фактів з їх наступним синтезуванням в єдину систему взаємопов'язаних обставин. Аналітико-синтетичний підхід до вихідного емпіричного матеріалу дозволяє виявити специфічні залежності між фактами і побудувати припущення, що пояснює їх походження. Недостатність вихідного первинного матеріалу при побудові версії зумовлює необхідність одночасного висунення декількох реально можливих за даних умов версій з їх наступною перевіркою і з'ясуванням справжнього значення кожної з них.

Роль версій у процесі розслідування надзвичайно велика. У зв'язку з цим існують дві проблеми, розв'язання яких визначає ефективність розслідування, досягнення об'єктивної істини.

Перша проблема – пізнавальна роль версії, її функція як методу пізнання у конкретній галузі, якою є судочинство. Друга проблема – методи побудови версій у різних ситуаціях розслідування: а) при обмеженні доказової інформації; б) при її відсутності; в) при її значному обсязі. Побудова слідчих версій визначається видом вчиненого злочину, способом його вчинення і приховування, тобто спирається на початкову слідчу ситуацію.

Головним у логічному дослідженні змісту версії є уявлення в думках про те, які факти, явища чи обставини повинні існувати в реальній дійсності, якщо висунена версія відбиває об'єктивну істину. Ці наслідки, будучи також можливими судженнями, виражаються у сформульованих слідчим запитаннях, що підлягають з'ясуванню. Вони дають змогу, значно розширити знання слідчого про обставини злочину, прогнозувати існування окремих фактів, тобто систематизувати приховані сторони злочину. У цьому плані версія виступає логічною передумовою або умовою планування розслідування.

Так, наприклад, висунення версій при розслідуванні вбивств є досить складним. Разом з отриманням різноманітної інформації, яка є завданням при розслідуванні кожного виду вбивств, найбільш специфічним є побудова версій при розслідуванні вбивств, прихованих інсценуванням. Це пояснюється виявленням у перебігу розслідування суперечностей, котрі не вписуються в логічну схему дій злочинця, тим самим викликаючи підозри про інсценування події, що орієнтує слідчого на інше сприйняття доказової інформації, а отже, і на пошук інших підстав для висунення версій.

Підстави для побудови версій дає будь-яка інформація, що надійшла до слідчого з будь-якого джерела, включаючи анонімне . Поряд із цим версія може бути продуктом аналітичної думки слідчого, що будує припущення на базі результатів виявлення, порівняння різних даних, включаючи ті, що отримані емпіричним шляхом.

Джерела висунення версій різноманітні. Серед них можна виділити процесуальні та не процесуальні. До перших можуть бути віднесені дані отримані в ході проведення огляду місця події, допитів, обшуків, слідчих експериментів та інших процесуальних дій. До не процесуальних – дані оперативно - розшукових заходів, результати завдань, виконаних оперативними працівниками (інформація отримана при по квартирному обході, дані опитування очевидців і свідків, результати попереднього дослідження документів, відомості, які могли були бути передані оперативним працівникам як зацікавленими так і не зацікавленими особами, а також за даними отриманими при знятті інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Поряд з названими, має значення таке джерело висунення слідчих версій, як інтуїтивне

уявлення слідчого, як результат досвіду слідчої роботи (професійна інтуїція) і загальне уявлення про закономірності розвитку подій. Використання інтуїції для формування версій завжди було дискусійним. Багато вчених зводили до мінімуму, а деякі й зовсім заперечували значення інтуїції, посилаючись на відсутність у її змісту моментів обґрунтованості версій, вважаючи, що їх характер не має достатніх підстав. Разом з тим, сучасні уявлення про інтуїтивне пізнання свідчать про те, що як загальна інтуїція, так і професійна, маючи сторонній досвід, або як результат знань, що визначаються власним досвідом розслідування, може розглядатися як джерело формування слідчих версій. Лише домисли і необґрунтоване фантазування, що виходить за рамки сприйняття не можуть бути розглянуті як джерела версій. Слід зазначити, що джерелом формування слідчих версій, поряд із наведеними раніше, може бути уявлення слідчого за аналогією, маючи на увазі як власний досвід, так і досвід інших осіб (наприклад, при розслідуванні серійних убивств).

Усі джерела версій при їх використанні повинні бути піддані ретельному аналізу з точки зору їх змісту, можливого відношення до конкретного злочину, допущення помилок в процесі їх формування, співвіднесення з окремими обставинами конкретного злочину і з їх можливою доказової цінністю. Слід зауважити, що перевірка висунутих версій повинна проводитися паралельно. Не можна зосереджуватися на одній версії, як би вона не була правдоподібна, інакше це може загрожувати помилковим умовиводом і як наслідок, втратою дорогоцінного часу і сил при розслідуванні злочину, а іноді й залишенням злочину не розкритим.

Перелік джерел

1. Васильев А. Н. Следственная тактика / А. Н. Васильев. – М. : Юрид. лит., 1976. – 200 с.
2. Ларин А. М. От следственной версии к истине / А. М. Ларин. – М. : Юрид. лит., 1976. – 198 с.
3. Коновалова В. Е. Убийство: искусство расследования: моногр. / В. Е. Коновалова. – Изд. 2-е доп. и перераб. – Х. : Юрайт, 2013. – 320 с.
4. Криминалистика : учеб. / под ред. И. Ф. Герасимова, Л. Я. Драпкина. – М.: Высшая шк., 2009. – 528 с.
5. Криминалистика: учеб. для вузов / Н. П. Яблоков. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Юрайт, 2014. – 303 с.

Колінько Ірина Олександрівна
НЮУ ім. Ярослава Мудрого,
студентка Полтавського юридичного інституту, групи ПІ-41

ПИТАННЯ ЩОДО ПРЕДМЕТУ ВИВЧЕННЯ СУДОВОЇ БАЛІСТИКИ

В сучасному світі серед досліджень, що здійснюються у сфері кримінального судочинства, особливе місце належить судовій балістиці. У злочинному середовищі велика кількість злочинів вчиняються саме із

застосуванням вогнепальної зброї. Це пов’язано, перш за все, з тим, що ринок вогнепальної зброї став ліберальнішим, зростають можливості для здобуття зброї незаконним шляхом, тому в криміналістичній науці дедалі частіше виникає питання про те, що вивчає судова балістика.

Як зазначає Я. Новак, виникнення у криміналістичній літературі поняття «балістика» переплітається з роботою видатного криміналіста і судового медика В. Червакова, який видав у 1937 році монографічну роботу з цього питання [1].

Беручи до уваги позицію А. Лазарі можна стверджувати, що криміналістична балістика є підсистемою наукового розуміння, яка утворена з двох складових аспектів. До складу першої ввійшли вчення про вогнепальну зброю, яка відноситься до кримінальної діяльності, про боєприпаси до неї, про сліди її виготовлення, зберігання, транспортування, переробки, використання в злочинних цілях. До складу другої ввійшли: система технічних засобів, методів та способів виявлення, фіксації, вилучення, зберігання та дослідження балістичних об’єктів, отримання та застосування розташованої у них інформації з метою розв’язання ідентифікаційних та інших завдань в криміна- льному судочинстві.

Окремі українські науковці, даючи визначення «криміналістичного вогнестрільного зброєзнавства», підкреслюють, що це розділ науки криміналістики, який вивчає ручну вогнестрільну зброю і сліди її дії, для отримання доказів. На відміну від військової балістики та механізму пострілу він встановлює методи та технічні засоби для виявлення, фіксації та дослідження матеріальних слідів, які виникають в результаті застосування вогнепальної зброї при вчиненні злочинів.

Зробивши порівняльне дослідження «військово-технічної балістики» та «судової (криміналістичної) балістики», маємо можливість сформулювати висновки, що предметом аналізу військово-технічної балістики є особливості, які мають істотні відмінності порівняно з криміналістичною балістикою. Якщо військова балістика опановує рух снаряду під впливом дії енергії порохових газів, які виникли внаслідок згорання порохового заряду, та інші явища, пов’язані зі згорянням пороху та збільшенням порохових газів (піростатика та піродинаміка), а також рух артилерійського снаряду з моменту зупинення дії на нього порохових газів до досягнення цілі (а судова балістика після досягнення цілі), то предметом аналізу судової балістики є особливості виявлення та дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів та слідів їх застосування при вчиненні злочинів, а тому об’єктами її аналізу є вогнепальна зброя, боєприпаси та їх елементи, інструменти та матеріали, за допомогою яких виготовлялась зброя та боєприпаси, об’єкти зі слідами пострілу і т.д.

При визначенні наукових понять, слід також приділити увагу вживанню українських термінологічних сполучень. Як показує практика, паралельно з «вогнепальним» у криміналістиці вживається прикметник «вогнестрільний»,

який вживається з іменником «зброя». Зокрема, влучно зазначає Н. Ковальчук про те, що до російського «огнестрельный» подають два українських аналоги, як такі, що розрізняються за сполучуваністю з іменниками. Вогнепальний застосовується при вживанні з іменником зброя, а вогнестрільний − з іменником рана .

Суттєвим для визначення предмету вивчення судової балістики є виокремлення необхідних критеріїв вогнепальної зброї. Для того, щоб вважати предмет вогнепальною зброєю, Б. Комаринець зауважує, що опрацьований об'єкт має відповідати ознакам збройності, вогнепальності та надійності. При цьому під ознакою збройності розуміється призначення предмету для спричинення ушкоджень та існування певної вбивчої сили .

Отже, при віднесенні об'єктів до різновиду вогнепальної зброї потрібно виокремлювати два аспекти. Якщо аналізується об'єкт заводського виробництва, то для того, щоб визнати його вогнепальною зброєю належним буде тільки факт існування в будові основних частин зброї, які встановлюють її функціональне призначення, тобто ствола, ударно-спускового, замикаючого пристрою та інших механізмів, якщо вони в наборі дають змогу вистрілити. Потрібно у свою чергу зважати на те, що оригінальність будови певних моделей встановлює присутність у окремих її вузлів всіх необхідних елементів для прирівнювання їх до вогнепальної зброї. Якщо ж це зроблені власноруч пристрої, адаптовані із інших стріляючих механізмів, то для того, щоб вважати їх вогнепальною зброєю обов'язковими мають бути такі умови: наявність ствола; здатність конструкції здійснювати постріли із використанням енергії, що утворюється при згоранні вибухової речовини; присутність при цьому відповідної вражаючої дії снаряду.

Таким чином, підсумовуючи викладене, маємо можливість формулювати висновок: назва підрозділу криміналістичного зброєзнавства, який іменують «судовою (кримі- налістичною) балістикою», не відповідає предмету балістики як військо-технічної науки. Предметом вивчення балістики у криміналістичному аспекті є ручна стрілецька вогнепальна зброя, її частини і приналежності; предмети, що за будовою наділені ознаками вогнепальної зброї і виробляються заінтересованими в цьому особами, як зброя; боєприпаси, сліди пострілу на перепонах, відбитки на гільзах, кулях та інші об'єкти, дослідження яких проводитися у зв'язку з необхідністю встановлення обставин злочину і виключно у рамках кримінального провадження.

Науковий керівник : к.ю.н., доцент кафедри кримінального та адміністративного процесу Гринько Л.П

МАКАРЕНКО А.С.
студентка 4-го курсу , 41 групи
Полтавського юридичного інституту
НЮУ ім. Ярослава

ДО ПРОБЛЕМИ ПІДРОБКИ ПАСПОРТІВ

В наш час все більше з`являються різноманітні способи підроблення офіційних документів. З тим самим збільшується рівень злочинності в даній сфері, а з приводу цього всім відомо, що підроблення є класичним злочином, якому присвячена не одна стаття Кримінального кодексу України. Як і будь-який злочин, підроблення має також негативний вплив на певні суспільні відносини, перш за все становить небезпеку для громадського порядку і, можливо, для державного ладу взагалі. Тому даному питанню присвячували увагу багато науковців.

Паспорт громадянина України є документом, що посвідчує особу власника та підтверджує громадянство України. Як відомо, наявність документа, що посвідчує особу (зокрема паспорт) завжди є обов'язковою умовою укладання різних офіційних юридичних угод, здійснення банківських операцій, оформлення доручень іншим особам для представництва перед третьою особою, оформлення необхідного пакету документів для виїзду за кордон тощо. Напевно тому, даний вид документа є найбільш розповсюдженим засобом вчинення злочину.

На зростання вчинення даного злочину неабияк впливає сучасна соціально-політична ситуація в країні, адже збройні конфлікти та вся ситуація сприяє здійсненню цьому. Підроблені паспорти також можуть використовуватися для незаконного усиновлення дітей, у сфері туризму, модельного бізнесу, освітніх програм для дітей та молоді ,при посередницькій діяльності з працевлаштування за кордоном, для нелегальної міграції тощо.

Поняття слідчого огляду документів, правила його проведення, правила огляду паспортів, способи підробки документів, у тому числі паспортів, та їх ознаки були предметом уваги таких вчених як, Т.А. Бєєвої, І.Б. Біб, О.Г. Волошина, В.Я. Колдіна, В.П. Колмакова , М. Мельникова, Л.Л. Патик, Д.П. Поташник, Н.П. Яблокова та інших авторів.

Перевірка справжності паспортів здійснюється перш за все працівниками поліції у зв'язку із забезпеченням паспортної системи, під час охорони громадського порядку, під час проведення окремих слідчих і оперативних дій. Окрім того, перевірка часто проводиться й співробітниками органів соціального забезпечення, нотаріусами, співробітниками кадрів підприємств, установ, організацій, відділень банків та іншими особами, до обов'язків яких входить прийняття документів, перевірка та посвідчення їх справжності. Така перевірка здійснюється шляхом проведення огляду паспортів вказаними суб'єктами.

Необхідно звертати увагу на текстову частину щодо відповідності стилю викладу такого документа, наявності граматичних помилок, помарок, відповідності змісту печаток і штампів тощо. Також підлягає обов'язковій перевірці матеріал, з якого виготовлений паспорт, його зовнішнє покриття, нумерація сторінок, відповідність перфорування на всіх сторінках паспорта, однаковість розмірів та конфігурації отворів перфорування, ділянки біля зшиття аркушів паспорта нитками на наявність пошкоджень тощо. Необхідно перевірити, чи відповідає зміст печатки органу, що видав паспорт, зміст штампу записам, що в ньому виконані, а також відповідність змісту печатки органу, що видав паспорт, змісту рельєфної печатки на фотокартці, відповідність дати народження віку особи, яка зображена на фотокартці та даті видачі паспорта тощо.

Самі аркуші паспорта також підлягають детальному огляду, в ході якого можуть бути ви-явлені такі ознаки як порушення послідовності нумерації сторінок, розбіжність серії та номера аркушів паспорта, невідповідність розмірів і конфігурації країв аркушів, розходження у відтінку та якості паперу різних аркушів одного паспорта, розходження в друкованому тексті заміненого аркуша з іншими. Наявність указаних ознак свідчитиме про такий спосіб підробки паспорта як заміна частин (аркушів) документа.

Значну увагу слід приділяти дослідженню відбитків печаток та штампів, адже під час їх огляду можна виявити порівняно слабку зафарбованість (блідість) усього відбитка; нечіткі межі штрихів (розтікання барвника, здвоєність); ознаки малювання; нестандартність шрифтів; спрощену будову букв і знаків (відсутність дрібних деталей); переривчатість штрихів і обідка; нерівність букв (відсутність радіальності, непаралельність елементів букв і їх викривлення); неоднакові розміри букв та інтервалів між ними; наявність дзеркального відображення букв і знаків; нерівномірний розподіл барвника у відбитку; ламані лінії рядків; рельєфність відбитка; наявність букв і символів різних гарнітур.

Отже, на мою думку, для усунення причин і умов вчинення злочинів, пов'язаних з використанням підроблених паспортів слід: здійснювати суворий контроль і обмежений доступ до зберігання та використання сировини, з якого виготовляються бланки, поліграфічного обладнання, друкарських шрифтів тощо, встановити більш суворе покарання за незаконне придбання бланків паспортів, їх збут, підробку паспортів та їх використання, про що оголосити в засобах масової інформації, надати достатню і необхідну інформацію щодо виявлення ознак підробки в паспортах працівникам поліції, які здійснюють їх перевірку і забезпечити їх відповідним науково-технічним обладнанням, здійснювати суворий контроль за внесенням даних в паспорт після оформлення та видачі (мається на увазі прописка, виписка, сімейний стан, наявність земельної ділянки тощо).

Марюхник Валерій Валерійович
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 27 група

СУЧАСНА ЗЛОЧИННІСТЬ, ЯК ОДНА З ПРОБЛЕМ ВІТЧИЗНЯНОЇ КРИМІНАЛІСТИКИ

Глобальні зміни, які активізувалися на початку XX століття та були присутні у всіх сферах суспільного життя в багатьох країнах світу, зокрема і в Україні, пов'язані багато в чому з науково-технічним прогресом та входження нашого суспільства в інформаційну епоху, тією чи іншою мірою відобразилось у наших сферах життя. Позначились ці зміни й на розвитку криміналістики, й на підготовці кадрів криміналістичного профілю, й на характері сучасної злочинності.

Все це перед криміналістикою поставило нові завдання, вирішення яких є новим етапом її розвитку, в тому числі й у боротьбі зі злочинністю [1].

Одним із сучасних завдань криміналістики є розробка та вдосконалення засобів боротьби зі злочинністю тому необхідно розкрити особливості сучасної вітчизняної злочинності. Під впливом зазначених змін сучасна злочинність набула нових більш небезпечних рис, а саме :

- Злочинці отримали можливість в умовах сучасного інформаційного суспільства у своїх кримінальних цілях використовувати різні сучасні технічні засоби, комп'ютерні інформаційні новинки для вчинення не тільки злочинних фінансових шахрайств та злочинів у сфері комп'ютерної інформації, а й для здійснення інших небезпечних злочинів і для їх витонченого приховування.

- Організована злочинність набула нових більш небезпечних рис, зокрема, властивості самоорганізації і трансформації, консолідації в структурно більш складні злочинні організації та групи. І це особливо небезпечно, вона перетворюється в організаційну злочинну діяльність юридичних осіб разом з ростом її корупційної складової. Такі злочинні організації створюють мережу фірм одноденок для прокручування кримінальних грошей та їх переказ за кордон. Все це вкрай негативно позначається на економіці країни і вітчизняному бізнесу. Підвищує інвестиційні ризики, не стимулює вкладання інвесторами коштів у нашу країну[2].

Спостерігається зміцнення фінансової та матеріальної бази зазначених організованих злочинних груп, розширення арсеналу їх криміналістичних методів та засобів вчинення злочинів. Особливо діяльності, спрямованої на надання протидії розкриттю і розслідування вчинених ними злочинів.

Удосконалюються способи і механізми здійснення ними шахрайських розкрадань бюджетних коштів, виділених на вирішення важливих державних задач, а також шахрайських дій в кредитно-фінансовій сфері.

Активізується злочинна діяльність організованих груп кіберзлочинців, що викрадають гроші у банків та приватних осіб, які вчиняють злочини в сфері інформаційної безпеки. Значна частина викрадених ними коштів йде на підживлення злочинів терористичної спрямованості. Більш того така злочинність починає все частіше носити транснаціональний характер[3].

Отже, еволюція сучасної злочинності вимагає при розробці методів розкриття та розслідування окремих її видів і нових сучасних підходів до організації зазначеної наукової діяльності. По-перше, кожна така методика стане по-справжньому ефективною та робочою, якщо вона буде розроблятися колективом вчених відповідної наукової спрямованості та професійних практиків розслідування. По-друге, зазначена розробка повинна здійснюватися на такій організаційній базі, яка може об'єднати вчених криміналістів з різних криміналістичних підрозділів і практиків та забезпечити їх необхідним масивом кримінальних справ відповідного виду, що підлягає вивченню. Така організаційна база може бути, наприклад, кафедра криміналістики НЮУ ім. Ярослава Мудрого, криміналістичка лабораторія і т.д. Також дуже важливо, щоб методики розслідування окремих видів злочинів ґрунтувалися не тільки на належному науковому аналізі відповідних кримінальних справ передовому власному досвіді, а й на практиці вмілого використання при їх розслідуванні різного роду розумових прийомів і методів при пошуку, виявленні, пізнанні і оцінці з'ясованою доказової та іншої криміналістично – значущою інформації у справі.

Список використаної літератури

1. Бєлкін Р.С. Криминалистика: проблеми сьогодні. М., 2007.

2. Куртка В.Е. ,Малевски Р., Матулене З. Про понятті криміналістичної характеристики злочинів і його рівнях // Вісник криміналістики. 2005. Вип.2 (14).

3. Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю: Матер. міжвуз. Науково-практ. конф. студентів, курсантів і слухачів (12.04.02) / Донецьк. ін-т. внутр. справ МВС України. - Донецьк, 2002.

Науковий керівник: к.ю.н., Костенко М.В.

Осадча Дарина Володимирівна,
студентка 2 факультету, 4 кусу, 7 групи
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА НА СУДОВОМУ СЛІДСТВІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ

Формування та належне функціонування правової держави передбачає існування цілісної системи ефективного законодавства – реальної основи життя громадянського суспільства.

Для поліпшення якості правосуддя недостатньо лише кримінально-правових та процесуальних засобів, адже дослідження доказів в умовах змагальності передбачає використання учасниками процесу певних технічних та тактичних засобів.

У зв'язку з невпинним розвитком наково-технічних засобів, в тому числі у криміналістиці, зросла потреба подальшого вивчення та розвитку питань використання криміналістичної техніки на судовому слідстві.[2]

Спочатку сферою використання криміналістичних рекомендацій була виключно галузь досудового розслідування. Проте подальший розвиток науки та судової практики призвели до використання криміналістичних досягнень в процесі судового слідства.

Основною особливістю використання криміналістичної техніки на судовому слідстві є специфічний суб'єкт – суд. Саме він здійснює дослідження доказів, які можуть бути вивчені за допомогою різних технічних засобів. Таке дослідження позитивно впливає на ступінь повноти вивчення судом матеріалів справи, допомагає наочно сприйняти мало видимі ознаки та деталі. [1]

У процесі детермінації судового слідства з'явилася тенденція, обумовлена створенням максимально сприятливих для здійснення судочинства засобів та методів фіксації, а саме відеозапису. Це закономірний процес, тому що відеозапис включає кінозйомку, звукозапис та фотографування. Нині з появою цифрових відеокамер, даний процес став ще простішим та більш ефективним. Але потребує внесення змін в наукові рекомендації щодо їх застосування.

Виготовлення відеофільму доцільно у тих випадках, коли у кримінальній справі необхідно відобразити повну картину проведення слідчої дії або її окремих фрагментів.[3] Зображення та звук значно розширюють та доповнюють текст протоколу, але в жодному разі не замінюють його. Застосування відео апаратури буде виправдане тоді, коли при провадженні судової дії необхідна безперервна фіксація тактичних особливостей, умов та порядку її проведення, коли показанням відповідних осіб надається особливе значення. Однак не слід викреслювати попередні, випробувані засоби та методи криміналістичної техніки.

Таким чином використання судом демонстраційних матеріалів є важливим фактором його діяльності при здійсненні судочинства. Використання науково-технічних засобів сприяє активності суду, поширенню його можливостей щодо дослідження криміналістичної інформації, підвищує культуру судового розгляду, створює сприятливі організаційні умови для розгляду кримінальних справ. Використання суддями при дослідженні доказів криміналістичної техніки надає їх діяльності науково обґрунтований характер.

Саме тому для подальшого вдосконалення вітчизняного судочинства необхідно своєчасно оновлювати технічну базу судів відповідно до темпів розвитку криміналістичної техніки, залучати до роботи в судах спеціалістів для

роботи з такою технікою. Не менш важливим аспектом є правове регламентування застосування новітньої техніки на судовому слідстві, впровадження відповідних норм до кримінально-процесуального законодавства.

Список використаної літератури:

1. Сичова О. О. Тактика судебного следствия : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.09 "Уголовный процесс ; Криминалистика и судебная экспертиза ; Теория оперативно-розыскной деятельности" / Сичова Ольга Олександрівна – Саратов, 2009. – 219 с.
2. Чучукало О. Використання криміналістичної техніки на судовому слідстві / О. Чучукало // Право України : Респ.юрид. журнал . – 03/2006 . – N3 . – С.74-77
3. Ароцкер Л.Е. Использование данных криминалистики в судебном разбирательстве уголовных дел. - М.: Юрид. лит., 1964. - 223 с.

Науковий керівник: доц., к.ю.н., М. В. Костенко

Перепелиця Валерія Віталіївна
студентка IV курсу, 7 групи, II ф-ту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

АВТОМАТИЗАЦІЯ ЕКСПЕРТНИХ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

З розвитком науково – технічного прогресу вдосконалюється криміналістична техніка, в тому числі дактилоскопія. Такий метод реєстрації злочинців, як дактилоскопічний облік вже багато років успішно використовується значною кількістю країн.

Актуальність даної теми полягає у тому, що зі зростанням злочинності в нашій державі необхідно вдосконалювати методи її розкриття, а за час роботи автоматизованих дактилоскопічних інформаційних систем в зарубіжних країнах було розкрито чимало гучних і рядових кримінальних справ.

Покращенню оперативності розслідування та розкриттю злочинів сприятиме більш ефективне використання комп'ютерних технологій, що дає змогу фіксувати та обробляти інформацію в найкоротші терміни без проведення складних лабораторних досліджень. Практикою нагромаджено певний позитивний досвід застосування комп'ютерних технологій для фіксації й обробки криміналістично значущої інформації та використання отриманих результатів у процесі виконання завдань кримінального судочинства [1, с. 3 - 4].

Вивченням проблеми автоматизації експертних дактилоскопічних досліджень займалися такі вчені, зокрема, Б.М.Волгін, Л.Г. Еджубов, С.П.Кажанов, В.А.Луньов, А.П.Пивоваров, В.І.Титов, В.К.Федорович та інші.

Що стосується закордонного досвіду використання даних систем, то Федеральна дактилотека у м.Вашингтоні (США) вже у 1972 р. нараховувала 202 млн. документів. Щорічний приріст масиву документів складав понад мільйон.

На дактилоскопічному обліку ФБР, крім основних контингентів, що знаходяться на поліцейському обліку, перебувають службовці державних установ, особовий склад збройних сил США, особи, які працюють на військових підприємствах, емігранти і ряд інших категорій осіб. Кількість дактилокарт на осіб, що являють собою оперативний інтерес для поліції, становив біля 25 млн. [2, с.3].

Автоматизована система звірення відбитків пальців в управлінні поліції м. Майамі (штат Флоріда) функціонує з 1980 р. [3, с.20–21]. У середині 90-х років у МВС Франції була впроваджена автоматизована система «Morfo», розроблена фірмою «Морфо-Систем» спільно з фірмою «IBM» [3, с.53–54] і т.д. Цей перелік не є вичерпним, що свідчить про велику зацікавленість керівників правоохоронних органів багатьох країн у створенні ефективно функціонуючих автоматизованих дактилоскопічних інформаційних систем, про усвідомлення ними ролі дактилоскопічних обліків у боротьбі зі злочинністю.

Аналізуючи вищенаведене, я вважаю, що в нашій країні можливо використовувати певні можливості міжнародного досвіду в сфері дактилообліку, що дозволяє ефективніше систематизувати інформацію, необхідну для швидкого розкриття і розслідування злочинів.

Список використаної літератури:

1. Бирюков В.В. Научные и практические основы использования компьютерных технологий для фиксации криминалистически значимой информации: [монография] / В.В. Бирюков ; науч. ред. канд. юрид. наук, доц. И.В.Попов. – Луганск: РИО ЛАВД, 2002. – 264 с.
2. О некоторых проблемах автоматизации обработки дактилоскопической информации в США. – М. : ГНИЦ Управления и информа- ции МВД СССР, 1973. – 42 с.
3. Автоматизированные информационно- справочные системы полиции Франции // Опыт правоохранительной деятельности в зарубежных странах сб. материалов. – М. : ГИЦ МВД России, 1994. – С. 48–55.

Науковий керівник
доц., к.ю.н. Костенко М.В.

Сопіна Діана Аркадіївна
студентка IV курсу, 7 групи, II ф-ту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГІПНОЗУ У ПРОЦЕСІ РОЗСЛІДУВАННЯ

Завдяки стрімкому розвитку науки криміналістики змінюються вже існуючі та розробляються нові методи криміналістики. До нетрадиційних методів деякі вчені, зокрема, відносять поліграф, гіпноз, телепатію, яснобачення, психолінгвістику, інтуїцію тощо. Особливу проблему становить те, що ці методи

недостатньо досліджені, а отже й результати їх застосування є досить сумнівними. Отож питання стосовно можливості та допустимості застосування гіпнозу є актуальним на даний час. Гіпноз – це подібний до сну, штучно викликаний психічний стан, що спрямований на гальмування перебігу нервових процесів у головному мозку людини. [2]

Актуальність цієї теми полягає у тому, що часто потерпілі або свідки-очевидці, з причин, що від них не залежать, не здатні пригадати обставини чи певні деталі, які мають значення для слідства. Але чи можна застосовувати такі методи, як гіпноз, у процесі розслідування?

Основну проблему у застосуванні гіпнозу на практиці становить аспект дотримання прав людини, адже багато вчених сходяться на думці, що цей стан може супроводжуватися пригніченням волі людини та, як наслідок, можливістю заподіяння шкоди її психічному здоров`ю. До того ж до сих пір жодного нормативного закріплення подібних методів не існує, що також унеможливлює процедуру їх застосування.

Цьому питанню приділили увагу деякі вчені-криміналісти, зокрема, Шепітько В.Ю., Коновалова В.О., Тертишник В. М. та деякі інші.

У багатьох країнах Європи, в США, Канаді практика застосування гіпнозу є достатньо розповсюдженою. Криміналісти Сполучених Штатів розробили визначення, так званого, «слідчого гіпнозу» та рекомендації щодо його ефективного застосування. На практиці слідчих органів держав, які підтримують застосування гіпнозу, є багато випадків, коли розслідувати деякі складні злочини виявилося можливим тільки після застосування гіпнорепродукції. Особливою популярністю гіпноз користується при розслідуванні злочинів, пов’язаних з викраденням дітей, пограбуванням банків, насильницькими злочинами тощо.[1]

Хоча в деяких зарубіжних країнах гіпноз застосовується при розслідуванні й досить складних злочинів, то в нашій країні його застосування не є можливим. Таке становище насамперед обумовлюється тим, що це питання досі залишається недостатньо вивченим. Вчені-криміналісти нашої країни ставлять під сумнів нешкідливість впливу гіпнозу на психіку людини. Існують також вчені, які підтримують застосування гіпнозу, як орієнтуючої та допоміжної інформації в процесі розслідування злочинів, проте їх позиція з цього приводу навряд чи найближчим часом стане загальновизнаною.

Коновалова В.О. та Шепітько В.Ю. вважають, що слідчим слід заборонити використовувати прийоми, які мають вплив на психіку людини. Тож вони не підтримують використання гіпнозу у практичній діяльності слідчих та суддів. [3, с. 143]

Думку щодо недоцільності та недопустимості використання гіпнозу поділяє також Тертишник В.М. [4, с. 37]

Тобто однозначної думки серед вчених на цей рахунок не існує досі. На даному етапі розвитку українського законодавства закріплення такого методу

отримання інформації не відбулося, тому жодного доказового значення гіпноз мати не може. Допустимість застосування гіпнозу у процесі розслідування бентежить тим, що він базується на навіюванні та є своєрідним вторгненням гіпнотизера у свідомість людини, тобто чинить на неї безпосередній вплив, а отже порушує його права. Тому наразі я схиляюся до думки вчених, які вважають недопустимим застосування гіпнозу при розслідуванні злочинів, з огляду на його вплив на психічний стан людини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Богомолова С.А. Когда и как ФБР использует гипноз / Записки криминалистов / Электронный ресурс.
2. Качурін С.Г. Нетрадиційні криміналістичні засоби і методи в розслідуванні злочинів: можливості використання / Електронний ресурс.
3. Коновалова В.Е. Криминалистическая тактика: теории и тенденции : учебное пособие / Коновалова В.Е., Шепитько В.Ю. – Х.: Гриф, 1997 г. – 256 с.
4. Тертышник В.М. Теория доказательств: учеб. изд. / Тертышник В.М., Слинько С.В. – Харьков : Арсис, 1998 г. – 256 с.

Науковий керівник:

доц., к.ю.н. ***Костенко М.В.***

Торчинська Вікторія Русланівна
студентка IV курсу, 7 групи
господарсько-правового факультету
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ РУК ЛЮДИНИ

Сліди рук людини традиційно займають перше місце в групі слідів-відображення. Це пояснюється тим, що в процесі підготовки і скоєння злочину особа найчастіше торкається руками до різних об'єктів, внаслідок чого, на місці події залишаються різноманітні сліди. В слідах рук (пальців і долонь) міститься інформація, яка дозволяє встановити конкретну людину, а це має досить велике значення, адже спрощує з'ясування ряду обставин скоєного злочину.

Актуальність теми полягає в тому, що сліди рук людини - це найбільша група слідів, що вилучаються практично по всіх категоріях кримінальних справ. Використання цих слідів для вирішення діагностичних і ідентифікаційних завдань дозволяє отримати важливу доказову інформацію при розслідуванні злочинів.

На сьогодні є велика кількість засобів та методів виявлення слідів рук. Тільки дактилоскопічних порошків нараховується більше сотні.

Основними методами виявлення слідів рук, які використовуються на сьогоднішній день є: візуально-оптичні, фізичні, хімічні та фізико-хімічні[1;ст.85].

Візуально-оптичні передбачають огляд об'єкта неозброєним оком, із використанням оптичних приладів збільшення та застосуванням різних засобів і методів висвітлення. Зокрема для полегшення пошуку безколірних пальцевих слідів приміщення затемнюють, заслоняючи вікна підручними предметами, після чого вишукують сліди при світлі електричного ліхтаря або свічки, які тримають під гострим кутом до поверхні предмета, яку оглядають. Перевага візуальних способів полягає в тому, що вони не змінюють властивості і ознаки слідів і передують фізичним або хімічним методам.

Фізичні та хімічні методи виявлення слідів пальців рук застосовують у випадку, коли цього не вдалося зробити шляхом візуального огляду. Фізичні методи виявлення слідів пальців рук передбачають обробку поверхонь порошками або парами йоду, хімічні - обробку поверхонь хімічними сполуками та речовинами, які вступають в реакцію з потожировими виділеннями, що робить сліди пальців рук видимими.

Фізичний проявник - це водний розчин на основі срібла, який вступає в реакцію з жировими компонентами потовиділень прихованих слідів пальців і формує срібно-сірий наліт. Ефективно застосовується на пористих поверхнях, таких як різного типу папір, картон, сира деревина і деякі штучні волокнисті матеріали. Фізичний проявник рідко застосовується як первинний метод прояви невидимих слідів, частіше - як вторинна обробка після прояву нінгідрином. Оскільки він вступає в реакцію з жировими компонентами, то часто проявляє додаткові сліди або деталі слідів, які не проявилися при інших методах обробки, використовують реакцію з амінокислотами. Порошковий метод не перешкоджає подальшому застосуванню медико-біологічного дослідження речовини.

Основні недоліки методу: невелика давність виявлення, до 20 днів; забруднення слідоносія, що ускладнює його подальше вивчення; застосування цього методу на пористих предметах виключає подальше застосування йоду, нінгідрина, азотнокислого срібла і суміші його з йодом[2].

До хімічних способів виявлення слідів пальців рук належать: – реакції з речовинами, які наявні у складі крові; – реакції з речовинами поту (солями чи амінокислотами) при обробці нінгідрином, ортоллідином, аллоксаном, азотнокислим сріблом. Наприклад, одиним із кращих хімічних реагентів для виявлення слідів рук на пористих і шорсткуватих поверхнях, на папері і картоні, слідів на незабарвленому дереві, тканинах є білий кристалічний порошок – нінгідрин. Він взаємодіє з аміногрупами, амінокислотами, білками, фарбуючи їх у рожево-фіолетовий колір (пурпур Руеманна). Використання нінгідрина дозволяє виявляти сліди дуже великої давності (до 10-15 років).

Фізико-хімічні методи засновані на комплексній взаємодії реагентів з потожировою речовиною слідів на основі як фізичних властивостей, так і хімічних реакцій[3].

На сучасному етапі розвитку криміналістичної техніки зарубіжні криміналістичні фірми випускають різні набори, призначені для виявлення, і фіксації слідів рук на клейких поверхнях. Найяскравішим прикладом зарубіжних розробок є набір виробництва фірми Sirchie (США), призначений для відклеювання і роз'єднання шарів клейких стрічок типу «скотч». В даний набір входять: рідина для нейтралізації клейких властивостей липкою стрічокою типу «скотч», яка дозволяє відклеїти липку стрічку від будь-яких предметів чи розклеїти злиплі шари липкої стрічки, які не пошкоджуючи ні клейкого шару, ні слідів рук, які, можливо, на ній знаходяться; спеціальні порошки, призначені для обробки світлих і темних липких стрічок; спеціальний реактив, за допомогою якого порошки розбавляються до отримання пастоподібної суміші, якою за допомогою м'якої кисті обробляється клейка сторона липкої стрічки[4].

Способи обробки різних поверхонь з метою виявлення слідів рук постійно удосконалювалися як за рахунок удосконалення науково-технічних засобів, так і за рахунок застосування нових (у тому числі удосконалених) реагентів і дактилоскопічних порошків. Нині за допомогою сучасних криміналістичних засобів експерти мають змогу виявляти сліди рук на будь-яких поверхнях, застосовуючи широкий спектр фізичних і хімічних методів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Т.В.Авер'янова Криміналістика: Підручник /Т.В. Авер'янова, Р.С. Бєлкін, Ю.Г. Корухов, Є.Р. Россинская. - М.: Изд. група НОРМА - ИНФРА-М, 2002.
2. Електронний ресурс: О.В. Волохова, Н.Н. Єгоров, М.В. Жижина. Криміналістика - М.: "Проспект", 2011.
3. Криміналістика. За редакцією академіка П.Д. Біленчука. Київ, “Атіка”, 1998р.
4. Веб-сторінка: http://www.bnti.ru/showart.aspaid=325&lvl=01.02.07.

Науковий керівник: Костенко Марина Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Якименко Олександра Дмитрівна
студентка 4 курсу, 7 групи господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СЛІДОВА КАРТИНА ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТІВ, ВЧИНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ САМОРОБНОГО ВИБУХОВОГО ПРИСТРОЮ

На теперішній час ситуація в Україні характеризується значним зростанням числа проявів терористичної активності. Суспільна небезпечність даного виду злочину полягає у створенні небезпеки для життя чи здоров’я

широкого кола осіб. Особливо руйнівними наслідками відрізняються терористичні акти із застосуванням вибухових пристроїв. Ефективність розслідування даних злочинів без широкого застосування криміналістичних методик буде значно нижчою.

Одним з основоположних елементів криміналістичної характеристики терористичних актів, вчинених із використанням саморобного вибухового пристрою є сліди, які залишаються після його вчинення. Криміналістичне вчення про сліди належить до однієї з фундаментальних наукових теорій криміналістики, якій присвячено чимало робіт, що висвітлюють визначення поняття слідів, їх класифікацію та використання у практичній діяльності.

Підготовка до вчинення терористичних актів з використанням саморобного вибухового пристрою, безпосереднє вчинення та приховання злочину призводять до утворення різноманітних матеріальних змін, які в криміналістиці називаються слідами злочину, що разом з іншими джерелами інформації дозволяють не тільки правильно кваліфікувати вчинене, але й вибирати засоби та методи для розкриття й розслідування цього злочину. Відомості про сліди та пов’язана з ними інформація є необхідною умовою забезпечення всебічного, повного та об’єктивного дослідження обставин терористичних актів, вчинених із використанням саморобного вибухового пристрою.

Злочин завжди матеріальний і викликає сукупність пов’язаних з ним змін, що відбуваються в органічній та неорганічній природі. Такі відображення поділяються на матеріальні (що виникають як результат взаємодії різних об’єктів) та ідеальні (суб'єктивні образи об'єктивної дійсності, відображені в пам'яті людини) [1, с.81].

На сьогодні сліди розглядаються в широкому і вузькому розумінні. Даною проблематикою займались як вітчизняні так і зарубіжні науковці.

У широкому розумінні в криміналістиці слідами називають комплекси найрізноманітніших за природою ознак, властивих тому чи іншому явищу [2, с. 78].

При цьому слідами називаються будь-які зміни в оточуючій обстановці у зв'язку з вчиненням злочину. Ці зміни можуть виявлятися в переміщенні предметів, відсутності або наявності їх в певному місці, втраті або набутті ними тих чи інших властивостей тощо. Тому слідами є:

- Матеріальні предмети або їх частини
- Матеріальні копії (сліди пальців рук, взуття тощо)

Разом із тим, слідами в широкому розумінні є ідеальні відображення – сліди пам'яті (уявні образи). Останні в інформаційному плані більш об'ємні і відбивають як весь об'єкт в цілому, так і його частини і властивості.

Сліди у вузькому розумінні – це матеріальні утворення, що відбивають зовнішню будову взаємодіючих об'єктів, тобто сліди-копії [3, с. 144].

«Слідова картина» злочину є обов'язковим елементом криміналістичної характеристики злочину, оскільки його зміст виступає практичним інструментом та своєрідним орієнтиром у виборі напрямків розкриття та розслідування. На думку, Р.С. Бєлкіна, описання способів вчинення злочинів полягає не лише в описанні дій, за допомогою яких досягнуті цілі злочинного посягання, але й в описанні типових наслідків застосування того або іншого способу, тобто характерних слідів та місць їх локалізації. Лише описання способу злочину не досягає мети: опис треба здійснювати або від слідів застосування цього способу, або до слідів такого застосування. При розробці окремих криміналістичних методик йдуть саме цим шляхом: описують, наприклад, типові способи вчинення того чи іншого злочину та відразу ж вказують, які ознаки дозволяють судити про ці способи, тобто про характер і локалізацію залишених злочинцями матеріальних та ідеальних носіїв.

Необхідно зазначити, що згідно з даними судово-слідчої практики не існує однозначного розуміння поняття «слідова картина». На нашу думку, необхідно погодитись із М.В. Салтевським, який вважає, що слідова картина, як елемент криміналістичної характеристики, є поняття збірне, включає опис матеріальних й ідеальних слідів відображень.

З урахуванням наведеного вище, на нашу думку, слідова картина терористичних актів, вчинених із застосуванням саморобного вибухового пристрою є різноманітною, тут зустрічається вся сукупність можливих матеріальних та ідеальних слідів, оскільки в механізмі події беруть участь люди і речі, які взаємодіють і утворюють ідеальні сліди пам'яті та матеріальні сліди-предмети, сліди-відображення, сліди-речвини тощо.

Велика руйнівна сила вибухів ставить під сумнів можливість збереження життя та здоров’я очевидців їх вчинення. Разом з тим, залишені в живих очевидці терористичних актів володіють, як правило, значним обсягом інформації, оскільки подія злочину в цілому та окремі її елементи, безсумнівно, сприймаються ними та зберігаються у пам'яті [4].

Певною інформацією, яка має криміналістичне значення, можуть володіти особи, що стали очевидцями виконання підготовчих дій, дій по безпосередньому вчиненню та приховання злочину. Це насамперед особи, що випадково стали свідками підготовки терористичного акту або брали участь у ліквідації його наслідків.

Беручи до уваги велике значення, що має дослідження інформації, залишеної у пам'яті очевидців вчинення терористичних актів, слід зазначити, що до категорії свідків-очевидців слід відносити не тільки громадян, що стали очевидцями вчинення злочину, але й працівників організацій та служб, що здійснювали заходи з локалізації та припинення наслідків терористичних актів. Специфіка завдань, що виконувалися цими особами в розглянутій ситуації,

визначає зміст залишених цією подією ідеальних слідів, тобто характер інформації, яка зберігає їх в пам'яті.

Список використаної літератури:

1. Шепітько В.Ю. Криміналістика: підруч. для студ. вищ. навч. Закл – К.: Ін Юре, 2010.- 496 с.
2. Шепітько В.Ю. Довідник слідчого. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К.: Вид. дім «Ін Юре», 2008
3. Салтевский М.В. Следы – источники криминалистической информации / М.В. Салтевский // Криминалистика: В современном изложении юристов: учеб. и практич. пособие. – Х.: Рубикон, 1997. – с. 141-148
4. Волобуєв А.Ф. Слідова картина злочину / А.Ф, Волобуєв // Криміналістика – Електронний ресурс – [Джерело доступу] - http://westudents.com.ua/glavy/62349-sldova-kartina-zlochinu.html
5. П. Д. Біленчук, В. К. Лисиченко, Н. І. Клименко та ін.. Криміналістика: Підручник. / За ред. П. Д. Біленчука- 2-ге вид., випр. і доп.- К.: Атіка,2001.- 544 с.. 2001

Науковий керівник
Доц.,к.ю.н Костенко М.В.

Купрієнко Анна Ігорівна,
студентка 4 курсу 27 групи Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ТАКТИКА ОГЛЯДУ ТРУПА ПРИ ЕКСГУМАЦІЇ

Ексгумація (від лат. exhumatio: ex – з, gumus – земля) визначається як виймання трупа з місця поховання [1]. У практиці під ексгумацією розуміють вилучення трупа із землі, могили, усипальниць.

Наразі у чинному законодавстві України відсутнє конкретне юридичне визначення поняття «ексгумація трупа».

Огляд трупа, пов’язаний з ексгумацією, регламентується ст. 239 КПК України. Законодавець визначає, що ексгумація трупа здійснюється за обов’язкової наявності постанови прокурора. Виконання такої постанови покладається на службових осіб органів місцевого самоврядування. Труп виймається з місця поховання в присутності судово-медичного експерта, який має право вилучати зразки тканин і органів або частини трупа, необхідних для проведення експертних досліджень.

Спеціаліст (судовий медик) забезпечує кваліфіковане (фахове) вилучення трупа, а також його останків із землі та зовнішній огляд ексгумованого трупа, його експертизу. Будучи присутнім на упізнанні могили і ексгумації, спеціаліст спостерігає за розкопуванням могили, дає поради про обережне розкопування і вилучення труни з останками. Він є присутнім при складанні протоколу ексгумації, вказуючи, чи труна зруйнована та які ділянки тіла здавлені й чим

знищені (комахами, грибками, зокрема пліснявою чи гниттям). Об'єкти з трупа вилучаються для токсикологічного дослідження та спрямовуються в судово-токсикологічний відділ бюро судово-медичної експертизи. Після закінчення експертизи ексгумованого трупа його останки поміщаються в ту ж труну (якщо вона збереглася), чи у нову, транспортують під керівництвом слідчого і хоронять в ту ж могилу, якій при можливості надають такий самий вигляд. Проведена слідча дія оформлюється у вигляді протоколу, до якого додаються матеріали вимірювання, фотографування, звуко- і відеозапису, плани, схеми, відбитки та зліпки. У протоколі ексгумації вказується, куди скеровується труп для первинної або повторної експертизи, та кому вона доручається.

Місцями поховання можуть бути не тільки могили в землі, а й інші місця поховання (склепи, гробниці тощо). Відповідно до ЗУ «Про поховання та похоронну справу» місцем поховання є кладовище, крематорій, колумбарій або інша будівля чи споруда, призначена для організації поховання померлих [2].

Проте слід зазначити, що безпосередньо ексгумація трупа не є слідчою (розшуковою) дією. Вона проводиться у рамках: 1) огляду трупа; 2) пред'явлення трупа для впізнання; 3) проведення судово-медичної експертизи трупа у зв'язку з тим, що первинне судово-медичне дослідження трупа не проводилося (має місце у випадку, коли труп був похований без патологоанатомічного розтину, і в подальшому виникло припущення про можливу наявність насильницької смерті або неправильне надання лікувальної допомоги в разі смерті хворого в медичному закладі охорони здоров'я), а також за наявності потреби проведення додаткової або повторної експертизи за умови проведення первинної з метою уточнення певних питань у зв'язку з новими обставинами (наприклад, при підозрі на отруєння, при короткому й нечіткому описі тілесних ушкоджень, за наявності протиріччя результатів експертизи матеріалам справи, тощо) або появою відомостей, які ставлять під сумнів достовірність результатів первинної судово-медичної експертизи.

Необхідно наголосити, що в законі йдеться лише про ексгумацію трупа. Витяг із землі інших об'єктів проводиться в рамках інших слідчих процесуальних дій. Не відноситься до розглядуваної процесуальної дії витяг з землі виявленого похованого трупа при археологічних розкопках, будівельних роботах, проведенні пошуково-рятувальних операцій, ексгумація, що проводиться з ініціативи родичів чи покійного при перепохованні трупа або у зв'язку з ліквідацією чи перенесенням на інші місце кладовища.

Проведення огляду місця події та трупа на місці його виявлення регламентовано ст. 237 КПК України у випадках виявлення трупа людини з пошкодженнями або підозрою на насильницьку смерть. У такому випадку для з'ясування обставин події необхідний виклик слідчо-оперативної групи на місце події.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що ексгумація трупа провадиться для подальшого проведення огляду трупа, пред'явлення його для впізнання, експертного дослідження та/або інших процесуальних дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ексгумація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ексгумація
2. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10 липня 2003 р. у редакції від 09 грудня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1102-15

Науковий керівник:
к.ю.н., доц. М.В.Костенко

Мангасарова Стелла Геннадіївна
Студентка 27 група, 4 курс, 1 факультет НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЩОДО ПИТАННЯ СЛІДУ В КРИМІНАЛІСТИЦІ

Тема даної роботи є надзвичайно актуальною оскільки боротьба зі злочинністю є одним з пріоритетних напрямів діяльності нашої держави на шляху здійснення демократичних перетворень, забезпечення конституційних прав і свобод громадян. Ефективність дослідження слідів як раніше, так і в наш час безпосередньо залежить від професійної майстерності осіб, що здійснюють розкриття та розслідування злочинів. В удосконаленні цієї складної пізнавальної, дослідницької діяльності важливу роль відіграє цілеспрямована сумісна діяльність слідчих органів з експертними службами, які забезпечують комплексне та якісне застосування сучасних надбань різних галузей.

Криміналістика в сучасній період переживає етап бурхливого розвитку: з одного боку, це - екстенсивний розвиток - збільшення кількості практико-прикладних досліджень; з іншого - інтенсивне, пов'язане з теоретизуванням науки, зокрема, в рамках цього напрямку переосмислюються її методологічні основи.

Найважливішим завданням теорії і практики криміналістики є забезпечення ефективності та якості кримінально - процесуального дослідження злочинів в умовах неухильного дотримання законності, прав, свобод і законних інтересів осіб, в тому чи іншому статусі втягуються в орбіту кримінального судочинства.

З введенням в радянську криміналістику поняття трасології з кола розроблюваних проблем виявилася витісненою значна частина слідів, які не є відображенням зовнішньої будови предметів, але мають важливе значення для розкриття і розслідування злочинів. Згодом дефініція сліду доповнювалася, змінювалася. Не зупиняючись на аналізі різних точок зору в наступні періоди.

Дії злочинця з криміналістичної точки зору характеризуються змінами матеріальної обстановки, які мають місце в ході підготовки, вчинення та приховування злочину, тобто ведуть до утворення матеріальних і ідеальних слідів. На необхідність вивчення слідів злочину вказують багато вчених. Так І. Ф. Пантелеєв говорить про те, що сукупність даних про матеріальні сліди злочину, їхні особливості і локалізації є важливим елементом криміналістичної характеристики злочинів.

Кожен спосіб вчинення злочину викликає властиві тільки йому зміни в вигляді різних слідів, які є ознаками застосування того чи іншого способу. Спочатку вивчаються досліджувані сліди. Основним завданням роздільного дослідження сліду є визначення його придатності для ідентифікації (якщо це питання не вдалося вирішити при експертному огляді об'єктів) і виявлення комплексу, що відобразився в сліді, ідентифікаційних ознак. Оцінка ідентифікаційного значення ознак, що відобразилися, із урахуванням класифікаційної характеристики й механізму утворення сліду. Якщо перед експертизою не має значення завдання ідентифікації, то процес дослідження закінчується на цьому етапі висновком експерта про механізм утворення сліду й про групову приналежність предмета, що залишив слід. При ідентифікаційної трасологической експертизі подальшому дослідженню підлягає передбачуваний слідоутворюючий об'єкт. Досліджуючи його, експерт визначає ділянку контактної поверхні, що утворила слід, з'ясовує, наскільки вона змінилася з моменту слідоутворення і вирішує, які саме ознаки загального і приватного характеру повинні були відобразитися в сліді.

Порівняльне дослідження можливо лише за умови порівнянності порівнюваних об'єктів, тому для порівняння із представленим на дослідження слідом повинен бути взятий експериментальний слід, отриманий у тих же умовах, що й досліджувані. При експериментальному утворенні слідів у лабораторії експерт ураховує механізм слідоутворення, виявлений їм при роздільному дослідженні, характер слідосприймаючої поверхні, класифікаційну характеристику сліду, силу й напрямок впливу, положення предмета, що перевіряється, відносно слідосприймаючої поверхні. Для порівняння зі слідами, наданими у вигляді об'ємних зліпків, беруться об'єкти, що перевіряються безпосередньо. Порівняльне дослідження проводиться з використанням таких технічних засобів, як зіставлення, накладення й сполучення. Порівнюватися при цьому можуть безпосередньо досліджувані й експериментальні сліди, або їх оптичні або фотографічні зображення. Зіставлення полягає в тому, що два порівнюваних об'єкти містяться в одному полі зору й ідентифікаційні ознаки в них послідовно вивчаються, у тому числі шляхом порівняння. Накладення складається в одночасному вивченні зображень двох порівнюваних об'єктів, накладених одне на інше, шляхом їхнього аналізу напросвіт.

Недооцінка слідів злочину негативно позначається на всій якості розслідування. Правильна ж криміналістична оцінка слідів дозволяє створити реальну основу для найбільш швидкого розпізнавання в первинних слідчих даних по справі того чи іншого характерного способу вчинення злочину, що розслідується навіть по окремим його ознаками.

Метою цієї роботи є повне дослідження теоретичних положень, які розкривають сутність слідів з позицій предмета криміналістики і їх значення для практики розслідування злочинів.

Науковий керівник к.ю.н., доц. М.В. Костенко

Секція Міжнародного права; Філософії права;

Андрійчук Богдан Ігорович
студент 2-го курсу
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі українки

ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Збереження та актуалізація культурної спадщини, а ще її інтерпретація як елемента культурних цінностей є одним з головних пріоритетів цивілізованих країн – її носіїв, які вбачають у ній своє власне духовне спрямування, свої витоки та передтечі.

Аналіз сучасної науково-методичної літератури акцентує нашу увагу на теоретичних та практичних питаннях правового регулювання цивільного обігу культурних цінностей(кореляції цивільно-правових відносин щодо сфери обігу рухомих різновидів цінностей культури (Романюк А. О., 2015)) (Зверховська В.Ф. 2015), їхнього переміщення через митний кордон України (Тулянцева І. В. , 2010) та різних альтернативах збереження (Коваль Д. О., 2014, Мельник Д. В. 2015) [1;2;3].

Метою роботи є вивчення питання суспільних відносин до культурних цінностей: їх збереження, дослідження та тлумачення .

Цінності культури ілюструються у всіх проявах нашої діяльності. Кожен атрибут краси і глибини нашого внутрішнього змісту, як-от пам'ятки культури - запорука ще одного духовного збагачення цим галузистим виявом нашої ціннісної «лепти» у своєрідній культурній традиції. У законі України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», їх іменують культурними цінностями у такому чільному різновиді тлумачення як об'єктів матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні, відповідно до законодавства України. Друга первинно значеннєва інтерпретація криється у першій, взаємно складається та формується нею [4].

Так, величезні «простори» культурної спадщини України, що не поступаються у цьому відношенні найрозвиненішим країнам Європи (нині на державному обліку знаходяться понад 140 тис. пам'яток, і ще 70 тис. чекають дослідження і взяття на облік. Функціонують 63 заповідники, близько 5 тис. музеїв, у т.ч. 546 державних і комунальних, 1117 на правах філіалів та відділів, у яких зберігаються приблизно 12 млн експонатів [5]) досі розвиваються та створюються під впливом духовної культури особи. Це базується на ідеях гармонійності, цілісності сучасного світу, єдності природного, соціального і духовного середовища та культурно-історичних традицій суспільства [4].

Виходячи з лінгвокультурологічних досліджень, де здійснюється реконструкція мовної картини світу (за віднайденим ціннісним підходом, який звернув дослідників до вивчення концептів духовності – концептів, що відображають суперморальні цінності народу), як індивідуальної зарубіжної - творчість Олександра Блока – одного з найяскравіших представників Срібної доби (демонструє усе різноманіття релігійно-філософських пошуків свого часу) [6], так й української - головні принципи раціонального освоєння дійсності («мова є засобом пізнання (збагачення) людиною світу і самої себе») видатного педагога О.Потебні [7], а також з нинішніх новел: мети морального вектору освіти у духовному бутті особистості й культурному збагаченні [8], ми змогли пояснити зміст сукупності суспільних відносин (що, реалізуються суб'єктами для досягнення певного результату) та їхнє регулювання, тобто предмет цивільного права, у понятті культурних цінностей, де відбувається взаємодія індивідуального і суспільного, перехід соціального у власно людське [9;4].

Сучасний соціокультурний простір це мистецтво культури (як виконавство (музичне мистецтво), так і самі його результати) [1], яке своїми ціннісними витворами пов'язане із власним збереженням, а праці - підґрунтя соціологічного осмислення культури (біла та сіра археологія [3], міжкультурна комунікація, цінність розмаїтості культур народу і кожної людини загалом та абсолютизація відносності й умовності змісту пізнання [10;4]), прикладно це наголошують [8].

Отже, нами розширена, сфера дії поняття культурні цінності, що вміщає в собі і культурне середовище, і здатність сприймати цінності його виявлень, вбачатиметься не лише каталізатором національного гуманітарного розвитку, а й своєрідним медіатором міжкультурного діалогу, де цінність захисту обіймається поняттям самої цінності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зінська Т.В. Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця XX - початку XXI ст.: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 / Т. В. Зінська ; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. — К., 2011. — 16 с.

2. Коваль Д. О. Міжнародно-правовий захист культурних цінностей у зв'язку зізбройнимконфліктом : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Д. О. Коваль; Нац. ун-т "Одес.юрид. акад.". - Одеса, 2014. - 20 с.

3. Чорна, біла та сіра археологія.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mukachevo.net/ua/News/view/72886-

4. Дьоміна Оксана Сергіївна. Формування правової культури студентської молоді в умовах сучасного українського суспільства : дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2007. — 217 с.

5. Здіорук С. І. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті : аналіт. доп. / С. І. Здіорук, О. М. Литвиненко, О. П. Розумна; за ред. С. І. Здіорука. – К. : НІСД, 2012. – 64 с.

6. Єврєва С.В.Релігійні концепти як відображення російської наївної та індивідуальної картин світу (на матеріалі російських прислів'їв та поезії О. Блока): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / С.В. Єврєва ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О.Гончара. — Д., 2010. — 19 с.

7. Зайченко Н.І. Педагогічні ідеї та науково-просвітницька діяльність О.О.Потебні (1835 - 1891): Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Н.І. Зайченко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 2006. — 17 с.

8. Козленко П.Ю. Моральний вектор освіти як ціннісно-смисловий імператив духовного буття особистості: автореф. дис...канд. філос. наук : 09.00.10 / П.Ю. Козленко ; Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського. — О., 2009. — 18 с.

9. Романюк А. О. Історичні та культурні цінності як об'єкти цивільно-правових відносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / А. О. Романюк; Нац. акад. внутр. справ. - Київ, 2015. - 20 с.

10. Іванова К.А. Соціологічні аспекти міжкультурної комунікації в українському вузі: Автореф. дис... канд. соціол. наук: 22.00.06 / К.А. Іванова ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. — Х., 2002. — 22 с.

Бутенко Оксана Олександрівна
студентка 5 курсу 16 групи
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОНЯТТЯ «М'ЯКОГО ПРАВА», ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ТА СТАТУС В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

З року в рік відбувається видозміна форм і методів правового регулювання системи міжнародних відносин. Така видозміна відбувається в цілому за рахунок створення розгалуженої системи міжнародно-правових норм. В той же час, основними і ключовими в розвитку міжнародного права залишаються традиційні процеси створення норм міжнародного права шляхом міжнародних договорів і міжнародних звичаїв.

Із стрімким розвитком міжнародних організацій зростає значення нових «некласичних» правових інструментів регулювання відносин між державами. Проте, у доктрині міжнародного права так однозначно і не з'ясована сутність такого явища, як «м'яке право». У зв'язку з відсутністю єдності поглядів на це явище, існує досить багато його прихильників і критиків.

Умовно вчені виділяють три основні концепції визначення «м'якого права», а також окрему концепцію заперечення його існування.

Прихильником першої концепції був вчений І Лукашук, який зокрема вважав, що під «м'яким правом» розуміється певний нормативний масив або документи, що включають: а) норми договорів, які визначені неоднозначно за своїм змістом і не породжують для держав конкретних прав і обов'язків; б) норми, що містяться в резолюціях міжнародних організацій, які не мають юридично обов'язкової сили. В свою чергу, Х. Хільгенберг стверджує, що норми «м'якого права» мають власне юридичну природу, а не моральну чи політичну [1].

Прихильниками другого підходу є західна та американська доктрини міжнародного права. Такий підхід до «м'якого права» характеризує сукупність

норм, в яких відсутні ті чи інші ознаки норм «твердого права». Згідно такої концепції «тверде» і «м'яке» право визнається таким на основі поділу актів на обов'язкові та необов'язкові.

Третя концепція є більш узагальненою, оскільки під поняттям «м'якого права» розуміється сукупність всіх норм необов'язкового характеру. Так, А. Д'Амато вважає, що велика частина «м'якого права» вводиться за допомогою «м'яких» (необов'язкових) інструментів, таких як рекомендації, резолюції міжнародних організацій, декларації, «фінальні документи», які публікуються після завершення міжнародних конференцій, і т. д.

Варто також зауважити, що С. Бахин поняття «м'яке право» у своїх працях характеризує як так зване «субправо», тобто сукупність принципів і загальних правил поведінки, які не мають обов'язкової юридичної сили, але характеризуються юридичним значенням і спрямованих на досягнення певного практичного результату.

На нашу думку, поняття «м'якого права» та його статус є своєрідною точкою зіткнення різних ідей і поглядів, іноді навіть суперечливих, в той же час спільною рисою при характеристиці норм міжнародного «м'якого права» є їх рекомендаційний характер і відсутність юридичних наслідків їх невиконання.

Однак, часто в юридичній доктрині підкреслювалося, що серед актів, прийнятих міжнародною організацією, важливе значення мають саме рекомендаційні акти. При цьому відсутність у таких актів обов'язкової сили не означає, що вони позбавлені регулятивної сили.

З теорії міжнародного права концепція «м'якого права» поширюється і в право Європейського Союзу, оскільки таке розвивалось саме під впливом права міжнародного.

Норми права Європейського Союзу мають іншу міжнародно-правову природу, відмінну від міжнародного права і внутрішньодержавного права, оскільки у ньому відбуваються не властиві таким інтеграційні процеси.

Концепція «м'якого права» в Європейському Союзі почала активно розвиватися з середини 90-х років XX ст. Як зазначає у своїх працях Ф. Шнайдер, «м'яким правом» в Європейському Союзі є «правила поведінки, які, в принципі, не мають юридично обов'язкової сили, але, незважаючи на це, можуть мати практичні наслідки». Відтак, вчений вказав що такі правила поведінки хоча і не є загальнообов’язковими, однак призводять до певних наслідків, яких можуть дотримуватися на практиці. Практично ідентичне визначення «м'якого права» в Європейському Союзі дала в подальшому Л. Сенді в своїй науковій роботі, присвяченій цій тематиці [2].

Слід зауважити, що «м'яке право» в Європейському Союзі відіграє важливу роль, оскільки заповнює наявні прогалини у праві, а також служить інструментом перспективного розширення компетенції Євросоюзу.

Отже, норми «м'якого» права мають місце в системі правового

регулювання процесів інтеграції в Європейському союзі. Зокрема, до таких актів слід відносити акти, видані поза інституційного механізму Євросоюзу, наприклад, акти Європейського омбудсмана, акти Євроюсту або інших агентств Євросоюзу, які можуть приймати форму висновків, резолюцій чи декларацій.

Так, згідно однієї з Резолюцій Європейського Парламенту до категорії актів «м'якого» права слід віднести повідомлення, білі і зелені книги, кодекси поведінки, резолюції.

Відтак, можна стверджувати що незважаючи на те, що відносно поняття та ролі концепції «м'якого права» серед вчені досі точаться дискусії, таке право застосовується інституціями Європейського Союзу, як у зовнішній, так і у внутрішній політиці.

Список використаних джерел:

1. А.В. Демин «Мягкое право» в эпоху перемен: опыт компаративного исследования. Монография / А. В. Демин. – М. : «Проспект», 2015. – 233 с.

2. Кирилюк О.В. М'яке право як нормативна основа глобального інформаційного суспільства// Актуальні проблеми міжнародних відносин.- Випуск 125 (частина І). – 2015. – с. 106-117

Гайдамака Вікторія Олександрівна
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого студентка ІПКОЮ, 5 курс, 16 група

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ТА ВИРІШЕННЯ ТАКОЇ ПРОБЛЕМИ ЯК «ДЕФІЦИТ ДЕМОКРАТІЇ» В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Європейським Союзом (далі – ЄС) можна вважати сім'ю демократичних Європейських країн, які об'єдналися заради миру та процвітання. Історично ЄС спочатку функціонував лише як економічна організація, проте, вже на сьогодні, ЄС розглядається як міжнародна організація, яка не тільки закріплює, а також і забезпечує повагу до людської гідності, свободи, демократії, рівності, повагу до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів. Однак, незважаючи на це, на сьогодні продовжує існувати така проблема як «дефіцит демократії».

Концепція «дефіциту демократії» використовується при констатації положення про те, що Європейський Союз і його органи є недостатньо демократичними та в недостатній мірі враховують інтереси громадян. Зазначена проблема доволі дискусійна в європейській та американській науковій літературі, оскільки є однією з основних площин протистояння представників міжурядового та наднаціонального напрямів у теорії європейської інтеграції. Різне тлумачення проблеми пов'язане з відсутністю однозначного розуміння суті і природи ЄС, а також його головних завдань.

На сьогодні в ЄС відсутній документ, в якому були б закріплені єдині для всієї Європи принципи демократії. Проте, відносно розуміння самого дефіциту

демократії, то в науковій літературі існують два підходи, а саме інституціональний та соціокультурний.

Прихильники інституціонального підходу наголошують на тому, що нестача демократії на рівні ЄС виникає через слабкі повноваження Європейського Парламенту. З федералістської точки зору, дефіцит демократії є дефіцитом повноцінного парламенту, який проявляється в слабших повноваженнях Європарламенту порівняно з Радою та Єврокомісією і у відсутності його безпосереднього впливу на діяльність останньої. І хоча, згідно з Лісабонським договором, за процедурою спільного прийняття рішень приймають близько 95% рішень, залишаються сфери, в яких Парламент або позбавлений впливу взагалі, або його вплив фактично обмежується лише правом вето.

Прибічники соціокультурного підходу зазначають, що політична система, з інституційної точки зору, може відповідати всім формальним стандартам демократії, зберігаючи при цьому дефіцит демократичної легітимності. Відбувається це внаслідок того, що демократичне управління залежить від рівня інтегрованості суспільства та відчуття політичної спільності серед громадян. Демократія в Європейському Союзі не може нормально функціонувати за умови відсутності політичної нації на європейському рівні. Зрозуміло, що в Європейському Союзі не може утворитися єдиний народ, але можна сказати про перспективи формування «союзної нації», яка зможе забезпечити легітимне формування влади на загальноєвропейському рівні.

Тому, першим кроком до вирішення даної проблеми став прийнятий у 2007 році Лісабонський договір, який ввів певні новели щодо посилення та зміцнення демократії в ЄС. Основними з яких є: 1) посилення ролі Європарламенту, який прямо обирається громадянами та наділений більш широкими повноваженнями; 2) залучення національних парламентів до роботи ЄС, з метою реалізації принципу субсидіарності; 3) гарантування прав людини та громадянських свобод, в силу того, що Хартія фундаментальних прав стала юридично зобов'язуючим документом та набула однакового правового статусу з договорами ЄС; 4) запровадження права на громадянську ініціативу – щонайменше один мільйон громадян, які є громадянами значної кількості держав-членів, можуть запропонувати Єврокомісії в межах її повноважень висунути будь-яку належну пропозицію з питань, щодо яких, на їхню думку, слід ухвалити правовий акт Союзу на виконання Договорів; 5) чітка категоризація повноважень, внаслідок чого відносини між державами-членами стануть більш зрозумілими; 6) можливість виходу держав-членів зі складу Союзу.

Отже, підбиваючи підсумок, слід зазначити, що існує багато думок як с приводу існування такої проблеми, так і шляхів її подолання, проте однозначно можна говорити про те, що дефіцитом демократії є недостатня участь громадян у процесі здійснення політики Європейського Союзу, також у дане поняття

включають брак демократичної легітимності інститутів ЄС, посилення впливу та повноважень європейської бюрократії. Велике значення для даної проблематики мав Лісабонський договір. Хоча він посилив демократичність ЄС шляхом розширення повноважень Європарламенту, зміцнення принципу верховенства права, передбачення можливості виходу держав із членства в ЄС, проте сам дефіцит демократії у повній мірі він так і не вирішив, та вивчення проблематики даного питання існує і на сьогодні.

На даний момент існує багато концепцій та поглядів стосовно такої проблеми як «дефіцит демократії» і проблеми визначення демократії в Євросоюзі взагалі, тому для закріплення такого визначення та одноманітних шляхів її вирішення необхідним є прийняття офіційного обов'язкового акту. На мій погляд, вдалим рішенням для даної проблематики було б створення такого документу як, наприклад, директиви, так як саме така форма закріплення може забезпечити належне і беззаперечне виконання та прислухання країнами-членами до вимог ЄС, в якому були б закріплені єдині для всієї Європи принципи демократії, які б і працювали на благо країн Європи, маючи при цьому єдину систему понять та правил, і тим самим, зменшуючи протистояння країн у питаннях демократії кожної з них.

Holubnycha Vladyslava Mykolayivna
student of group # 8 3rd year
The Institute of Staff Training for Bodies of Justice of Ukraine Yaroslav Mudryi National Law University

THE PROBLEM OF THE FORMATION OF THE EUROPEAN WAY OF THINKING IN UKRAINIAN SOCIETY IN LEGAL CONTEXT

Today, Ukraine is in a difficult but very important process of social and cultural statement as a democratic, social state, ruled by law, which is worthy of membership in the European Union. The speed and efficiency of this process depends primarily on whether the Ukrainians position themselves as one of the nations of Europe. The decisive point here is the formation of a European mindset of an average Ukrainian, i.e. the transition of national consciousness of the people to a new level.

To encourage this transition leadership of the country takes many different regulations that are aiming at bringing Ukrainian living standards up to usual European standards. But many of these acts have not found adequate implementation in practice. Most people believe that the cause of this problem is the imperfection of laws in connection with insufficient skills of legislative institutions and inadequate understanding of the urgent needs of our society. However, this reason is not always paramount.

The process of establishment of Ukrainian nation on the international scene must be due primarily to the desire of the society to meet the standards of international community highly. However, there are certain factors that hinder goals. Among them there are two decisive. They are features Ukrainian mentality and historical factors.

Thus, the specific features of the mentality of our people is: reliance on horizontal thinking (figurative and sensual, contemplative outlook, susceptibility to passive contemplation rather than action); the importance of religious instructions (sincere adherence to the canons, which exist for self-preservation and self-recovering); introversion (focus on your own inner world, rather than on the expansive interaction with the environment); executive character (focus on playing their own traditions established norms and customs, distrust of innovations and changes); feeling of a small group (tendency to evaluate the world around is not an objective point of view, but from the position of the family); reflexivity (specific feature aimed at deeper self-consciousness, rather than on an analysis of the surrounding events); tolerance (appropriately-inert reaction to adverse events and various difficulties); individualism (unwillingness to interact with the outside world).

The historic factors include the experience, which Ukrainian society has. A particularly significant implication for the formation of national consciousness was the Soviet era, with its rigid ideological influence on the masses.

Coexistence and relationship of the mentioned and many other factors lead to the fact that Ukrainian society does not react to those changes and innovations that state leadership offers to it. A striking example is the following: in 2001 the Parliament adopted the Law of Ukraine “On Prevention of Domestic Violence”, in which Ukrainians were offered to solve problems related to their families through the legal level and not independently, in the family circle. Statistics of applications of Ukrainians to the appropriate agencies of influence, referred to in Article 3 of the normative legal act is not large. This indicates that Ukrainian society has not yet reached the level of development at which it would have realized the necessity of passing such problems to the competent authorities.

However, it is important to note that today statistical indicators began to change in a positive direction. Thus, according to the information portal of Kharkiv human rights group “Human Rights in Ukraine” There is a recent tendency to increase the number of calls to the Ukrainian national hotline with the purpose to prevent domestic violence.

Thus, the current Ukrainian society begins to position itself as a representative of the European Community. The process of perception of European mindset began in masses. Scholars suggest that it tells about consciousness of the Ukrainian nation as such, which deserves to be part of the European Union.

Дорощенко Катерина Валеріївна,
студентка 16 групи 5 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою для України. Більшість українців є прибічниками вступу до ЄС, оскільки вважають, що саме це «відкриє вікно у Європу». Доказом цього є Революції гідності, однією з ключових вимог якої стала євроінтеграція.

Зокрема, інтеграційна привабливість вступу до Євросоюзу зумовлена: можливістю досягнення високих соціальних стандартів європейських країн; залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій; створення нових робочих місць; вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС та ін.

Проте, як будь-яке явище, євроінтеграція має як плюси, так і мінуси, які пов'язані з особливістю політичної та правової природи ЄС. Тому, для того щоб краще зрозуміти всі переваги та недоліки вступу України до ЄС необхідно, дослідити можливі позитивні та негативні наслідки даної інтеграції.

Отож, до позитивних наслідків вступу України в ЄС можна віднести:

1) політичні вигоди:

- участь в Європейській колективній безпеці та гарантування, за її допомогою, територіальної недоторканості України;
- стабільність політичної системи та адаптація національного законодавства із законодавством ЄС;

2) *економічні вигоди:*

- Україна отримає доступ до європейського ринку, що призведе до збільшення обсягів торгівлі;
- можливість вільного руху товарів, послуг і капіталів між Україною та ЄС;
- вільний доступ до капіталу і новітніх технологій;
- запровадження європейських стандартів у економічній діяльності;
- вільне пересування робочої сили в межах ЄС;

3) *соціальні вигоди:*

- ефективний захист прав людини в інституціях ЄС;
- відкриття кордонів для вільного пересування населення та розширення можливостей для освіти, роботи й відпочинку, забезпечення високого рівня життя населення;
- співпраця з ЄС у сфері охорони навколишнього середовища [2, с. 192-193].

Однак, з рядом позитивних моментів, існують і негативні. Зокрема, до негативних наслідків вступу України в ЄС можна віднести:

1) *економічні загрози:*

- наслідком вступу до ЄС стане вільний доступ європейських товаровиробників на українські ринки. Це призведе до того, що українські товаровиробники можуть втратити частину національного ринку, натомість не отримавши змоги, через свою низьку конкурентноздатність, закріпитися на європейських ринках;

- прихід на український ринок товарів з нинішніх країн-членів ЄС може призвести до загального зростання внутрішніх цін в Україні. Населення України змушене буде купувати на українському ринку товари за цінами, які існують у країнах-членах ЄС, при тому, що рівень доходів більшості українських громадян є набагато нижчим від рівня доходів громадян нинішніх країн-членів ЄС [1, с. 29-66].

2) *соціальні загрози:*

- поглиблення демографічного спаду;

- незаконна міграція та відплив кадрів;

- ускладнення візового режиму зі східними сусідами [3].

Ще однією проблемою інтеграції України до ЄС є не гармонізоване до європейських стандартів українське законодавство. Для вирішення даної проблеми було прийнято Закон України « Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 року, який закріпив механізм досягнення відповідності правової системи України acquis communautaire.

Узагальнюючи результати щодо інтеграційних процесів України в контексті даного питання слід розуміти, що Україні під час вступу до ЄС, окрім позитивних моментів євроінтеграції, необхідно одночасно звертати і на негативні наслідки, з метою вироблення стратегії та поведінки по запобіганню зазначених вище загроз і небезпек, які можуть настати для України.

Список літератури :

1. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО Інтеграційні перспективи України // [Електронний ресурс] .- Режим доступу: http://www.kas.de/ wf/doc/kas

2. Березовська А. Р. Правові засади вступу до Євросоюзу // [Електронний ресурс] .- Режим доступу: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/ default/files/tez_nayk.pdf

3. Пранов В.В. Перспективи вступу України до Європейського союзу// Електронний ресурс] .- Режим доступу: http://www.rusnauka.com/ 11_NPE_2014/Pedagogica/2_165412.doc.htm

Заика А.А.
аспирантка кафедры конституционного права Украины,
Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

АНТИДИСКРИМИНАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Гендерное равенство является одной из ключевых проблем современного общества, которой в странах Европейского Союза уделяется огромное внимание.

Гендерное равноправие представляет собой принцип, согласно которому женщины и мужчины должны обладать равными правами, обязанностями, ответственностью и возможностями. Гендерная дискриминация является нарушением принципа равноправия [8].

Приоритетным направлением развития европейских правовых механизмов обеспечения равноправия по признаку пола является противодействие гендерной дискриминации.

Основой правовой защиты от дискриминации по признаку пола в Европейском Союзе являются провозглашение обязательности соблюдения принципа равноправия мужчин и женщин и законодательное закрепление этого принципа в европейском праве. Дискриминация в данном контексте рассматривается как несправедливое, ничем не обоснованное нарушение принципа равенства и ущемление достоинства личности.

Сегодня вполне справедливым и обоснованным считается утверждение, что Европейский Союз в лице его главных органов выработал основные стандарты защиты от дискриминации по признаку пола и разработал эффективные антидискриминационные инструменты.

Рассмотрим некоторые из них через призму правового поля.

Римский договор 1957 г. - содержит специальную статью (ст. 119), определяющую правовой статус работающей женщины [8]. Эта статья обязывает государства-члены Европейского Союза гарантировать и соблюдать принцип, согласно которому мужчины и женщины должны получать равную оплату за одинаковый труд.

Директива 75/117 о равной оплате - по существу первый нормативный акт, принятый в рамках ЕС, по вопросам ликвидации дискриминации по признаку пола и установления равноправия между мужчинами и женщинами в области трудовых отношений [8].

В 2004 году, с принятием *Директивы о гендерном равенстве в доступе к товарам и услугам*, запрет дискриминации по признаку пола распространился и на сферу товаров и услуг.

В 2000 году была провозглашена *Хартия основных прав Европейского Союза* (В 2009 году, после вступления в силу *Лиссабонского договора*, Хартия

основоположных прав ЕС получила статус юридически обязательного документа). Статьей 21 Хартии предусмотрен запрет дискриминации по целому ряду признаков [3, 9].

Следует также отметить, что все государства - члены Европейского Союза являются участниками *Европейской конвенции о защите прав человека* (далее – ЕКПЧ) [7]. Как право ЕС, так и право ЕКПЧ содержат положения о защите от дискриминации. Во многом эти системы дополняют друг друга, но в то же время имеют различия (так, например, гарантии ЕКПЧ распространяются на лиц, находящихся под юрисдикцией всех ее государств-сторон, тогда как антидискриминационные директивы ЕС предоставляют защиту исключительно гражданам государств-членов ЕС).

Европейские антидискриминационные директивы запрещают отличительное отношение, основанное на определенных «защищенных признаках» [1, с. 55]. Директивы содержат закрытый и ограниченный перечень таких признаков: пол (Директива о гендерном равенстве в доступе к товарам и услугам и новая редакция Директивы о гендерном равенстве), сексуальная ориентация, ограниченные возможности, возраст, религия или убеждения (Директива о равенстве в сфере занятости), расовое или этническое происхождение (Директива о расовом равенстве), в то время как, по ЕКПЧ перечень этих оснований является открытым, совпадает с перечнем, содержащимся в директивах, и выходит за его пределы.

Говоря о дискриминации по признаку пола, следует отметить, что понятие «дискриминация» составляет наиболее развитый аспект социальной политики ЕС. Защита от дискриминации по признаку пола была и остается одной из самых главных функций ЕС. Осознание важности социальных и экономических последствий равного обращения обеспечило этому стандарту центральное место в Хартии основных прав ЕС и в системе ЕКПЧ.

Обобщая анализ европейского законодательства в вопросах гендера и антидискриминационной политики можно прийти к заключению, что европейское антидискриминационное право – положения ЕКПЧ, антидискриминационные директивы ЕС, протоколы к Европейской конвенции по правам человека… [2, 3, 4, 5, 6, 7, 9] провозглашает и устанавливают запрет дискриминации по признаку пола в различных контекстах и на различных основаниях.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАНОЙ ЛИТЕРАТУРА:

1. Автономов А.С. Права человека, правоохранительная и правозащитная деятельность. – М.: Фонд «Либеральная миссия», Новое литературное обозрение, 2009.
2. Директива Ради 79/7/ЕЕС про прогресивну реалізацію принципу рівного ставлення до чоловіків та жінок у питаннях соціального захисту (19 грудня 1978 року) [Электронный ресурс] /— Режим доступа: http://eulaw.ru/treaties . — Загл. с экрана. – Дата обращения 08.01.2017

3. Директива Ради 2000/78/ЕС про створення загальних основ рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності (27 листопада 2000 року) Электронный ресурс] /— Режим доступа: http://eulaw.ru/treaties . — Загл. с экрана. – Дата обращения 08.01.2017
4. Директива 2006/54/ЕС Європейського парламенту і Ради про реалізацію принципу рівних можливостей і рівного ставлення до чоловіків та жінок у питаннях зайнятості та професійної діяльності (нова редакція) (5 липня 2006 року) Электронный ресурс] /— Режим доступа: http://eulaw.ru/treaties . — Загл. с экрана. – Дата обращения 06.01.2017
5. Директива Ради 76/207/ЕЕС про реалізацію принципу рівного ставлення до чоловіків та жінок у питаннях зайнятості, професійної підготовки і кар'єрного зростання, а також умов праці (9 лютого 1976 року) Электронный ресурс] /— Режим доступа: http://eulaw.ru/treaties . — Загл. с экрана. – Дата обращения 06.01.2017
6. Директива Ради 2004/113/ЕС про реалізацію принципу рівного ставлення до чоловіків та жінок у питаннях доступу до товарів і послуг (13 грудня 2004 року) Директива Ради 2000/43/ЕС про реалізацію принципу рівного ставлення до осіб незалежно від їхнього расового чи етнічного походження (29 червня 2000 року) Электронный ресурс] /— Режим доступа: http://eulaw.ru/treaties . — Загл. с экрана. – Дата обращения 06.01.2017
7. Европейская конвенция по правам человека [Электронный ресурс] /— Режим доступа: http://eur-lex.europa.eu/homepage.html — Загл. с экрана. – Дата обращения 06.01.2017
8. Посібник з європейського антидискримінаційного права [Электронный ресурс]/ — Режим доступа: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_case_law_handbook_uk.pdf . — Загл. с экрана. – Дата обращения 08.01.2017
9. Хартия Европейского Союза об основных правах [Электронный ресурс] /— Режим доступа: http://eulaw.ru/treaties . — Загл. с экрана. – Дата обращения 08.01.2017

Viktoriya Isakova
Senior Lecturer at the International Law Department
of the Yaroslav Mudryi National Law University

GOOD FAITH – A GAP FILLER OR STANDALONE PRINCIPLE?

The good faith principle has been the centre of controversy from the inception of the CISG in 1980, albeit the first legal case did not arise until 1993. The case of *Eximin v. Textile and Footwear* identified that the production and selling of counterfeit clothing is bad faith, in which both parties collaborated [5]. This meant there court inferred a shared loss. This bad faith application would easily be imputed into English law, because counterfeiting is against international legal principles. A similar approach is taken to linking good faith with defective goods and the rights of estoppel [3]. In the latter application, it was identified that there needs to be a substantive application of good faith that is intrinsically linked to the nature of the contract and misdeeds done [4]. The inference is that contractual standards at a domestic level will be indicative of what amounts to good (and bad) faith, which means that the principle can create a great deal of uncertainty [1].

On the other hand, the International Chamber of Commerce (ICC) *Cowhides Arbitration* identifies that good faith is a general principle of international sales law [9]. It was held that:

"[G]eneral principles of international commercial practice, including the principle of Good Faith, should govern the dispute. . . . [F]or the present dispute, such principles and accepted usages are most aptly contained in the [CISG]. . . . Applying the [CISG] to the present dispute is all the more appropriate since the [countries of the parties] are signatories to [this] convention. . . . [T]o the extent the [CISG] contains provisions relevant to the dispute; the tribunal shall consider [them]".

The *Cowhides Arbitration* highlights a number of factors that should be carefully considered in the development of a good faith principle, which are:

1) This principle is an international norm;

2) The usage and application of the good faith principle will be determined by the international development of this concept;

3) Good faith is legal and not merely a moral principle; and

4) There is a greater obligation to apply the good faith principle when both parties from contracting states, albeit there can be application to non- contracting states as part of the lex mercatoria.

The application of the ICC supports a framework of good faith, which is standalone and international in nature. The result of this is that the tightrope of the domestic/international interface is limited, albeit this application may be indicative of an arbitral tribunal that is separate from national law. The main benefit of this interface is that it provides an objective and legal model of good faith, which would be more apt in the formulaic model of common law contract.

The treatment of good faith seems to be developed on the realities and needs of the contract itself. In the case of *BRI Production "Bonaventure" v Pan African Export* it was recognised that good faith relates to acts prohibited in the contract and hurt the other parties business [6]. The result of this is additional harm and damages may be payable for these acts of bad faith, unless as in this case the terms harmed competition and the right of sale (i.e. the term prevented selling in Europe and was not a reputational factor). This application is an example of appropriate rights and terms that can be put into a contract, as such acts that may result in competition law will be bad faith. Once again, this application does not seem to be incompatible with English law, albeit the fining may be seen as a penalty as opposed to rightful damages.

The issue of the right to penalties and liquidated damages, however, have been avoided in applying the CISG [7]. Rather, the application of domestic law has applied. The rationale is penalties under contract significantly differ across states [3]. The use of exemplary/punitive damages is linked to moral attitudes towards punishment and the civil law, which have long been invalid in English law [2]. This means leaving the determination of appropriate application of a penalty/liquidated damage to domestic court is an important move to ensure compatibility with English law. This is furthered

by the ICC's *Crude Metal Case*, which identified that clear penalty clauses (and not contractual liquidated damages) will be identified as bad faith [8]. The inference of this application is that clear-cut penalties are against the good faith principle, whereas borderline cases will be applied within the context of the applicable law.

Another area of compatibility that will arise with the CISG application of good faith is that it has been used to uphold innominate terms (reliance terms) of the contract at the time of negotiation (i.e. fit for purpose requirements) [10]. This means that the good faith principle is importing the flexibility that the common law has in appropriate terms and conditions, as opposed to relying on the parole rule. A similar approach is applied when there is a fraudulent act and the other party has not kept to their terms. The fact that the fraudulent act means that the contract has been made in bad faith the seller cannot rely on the CISG to supports his/her claim. In other words, the fraudulent act makes the contract voidable, which is wholly consistent with the general principles of English contract law.

In fact, the role of commercial realities and context seem to be the basis of the good faith principle. This means that obviously non-conforming goods not reported in a reasonable time will mean the claim is invalid, because good faith requires appropriate notification to the seller [11]. In fact, the Netherlands Court identified in the *Cooperative Maritime Etaploise v. Bos Fishproducts Case* that:

"The CISG demanded a notion that went further than the French notion and has an objective standard. In applying the notion of Good Faith, the court did not find an additional duty or further right; rather it simply held that Good Faith in this instance supported the conclusion it had reached by other means" [3].

This application of good faith is important, because it falls in line with the general principles of English contract law (i.e. it is not at odds with the framework). In fact, there are numerous applications of this kind, which include the inference of obligations due to a long-standing relationship [12]. The failure to provide notice of delay in the case of a fundamental breach is not necessary [13]. In addition, bailment, on the premise of alteration requires an unconditional return of the goods, even if there is a dispute over payment [14]. The inference is that good faith is linked to party autonomy, in which the courts will balance the various obligations to ensure that the commercial reality, the contract and fairness to make an objective good faith interpretation. This framework highlights the potential consistency with English law; albeit the problem remains that there will be a moral and not objective application.

Bibliography

1. Lookofsky, J "Walking the Article 7(2) Tightrope Between CISG and Domestic Law" (2005- 2006) *Journal of Law and Commerce* 25(87), 88
2. *Rookes v Barnard* [1964] AC 1129; Cunnington, R "Should Punitive Damages be part of the Judicial Arsenal in Contract Cases" (2006) *Legal Studies* 26(3) , 369
3. Sheehy, B "Good Faith in the CISG: The Interpretation Problems of Article 7" (2004) BePress Publication available at: http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1815&context=expresso accessed 22 March 2017

4. Austria 15 June 1994 Vienna Arbitration proceeding SCH-4318
5. *Eximin v. Textile and Footwear* Israel 22 August 1993 Supreme Court
6. *BRI Production "Bonaventure" v Pan African Export,* Export France 22 February 1995 Appellate Court Grenoble
7. *Diepeveen-Dirkson v. Nieuwenhoven Veehandel* Netherlands 22 August 1995 Appellate Court
8. *Crude Metal Case* ICC Arbitration Case No. 7645 of March 1995
9. *Cowhides Arbitration* ICC Arbitration Case No. 7331 of 1994
10. Germany 31 March 1995 Appellate Court Frankfurt; Hungary 17 November 1995 Budapest Arbitration proceeding Vb 94124
11. *Cooperative Maritime Etaploise v. Bos Fishproducts* Netherlands 5 March 1997 District Court Zwolle
12. Germany 25 June 1997 Appellate Court Karlsruhe
13. Germany 28 February 1997 Appellate Court Hamburg
14. Germany 8 January 1997 Appellate Court Köln

Лапій Іванна Ігорівна

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДЕРЖАВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України. З самого початку становлення нашої молодої країни, бажання стати частиною європейського співтовариства, стало ключовою метою вітчизняної дипломатії. Проте непослідовні дії представників української влади, а також зовнішньополітичні помилки, стали великою перепоною на нашому шляху до Європи. Апогей цих негативних процесів досяг свого піку 21 листопада 2014 року, коли уряд прийняв рішення призупинити процес підготовки країни до підписання договору про асоціацію з ЄС. Такі дії влади викликали хвилю народного обурення, що в результаті призвело до «Революції Гідності» , усунення влади на чолі з президентом Януковичем, та дострокових парламентських і президентських виборів.

Ці події, найбільш красномовно підтвердили прагнення нашого народу, до європейського майбутнього. А тому, нова влада має зробити усі необхідні кроки за для того, щоб Україна як найшвидше стала частиною Європейського Союзу. Великою перемогою вітчизняної дипломатії можна вважати ратифікування Угоди про асоціацію між Україною та ЄС 16 вересня 2014 року. Ця угода фактично розпочала новий етап розвитку відносин між ЄС та Україною. Визначивши основні завдання нашої країни, на шляху до подальшого вступу до Європейської спільноти. Проте треба розуміти, що наближення до стандартів ЄС потребує комплексних інституційних, політичних, соціально-економічних і гуманітарних реформ. Що в нинішніх реаліях нашої країни є досить складним процесом. Адже окрім внутрішніх фінансових та соціальних проблем, які в свою чергу породжують недовіру до влади, особливої уваги з боку Європейського

Союзу потребує ситуація на сході нашої країни, де триває Антитерористична операція, а також повернення Криму.

За таких обставин, вітчизняні дипломати мають створити стратегію, основними векторами якої мають стати такі пункти:

- Перейняття досвіду країн Східної Європи, які є членами Євросоюзу
- Запуск механізму Євроінтеграційних реформ, виконання Угоди про Асоціацію з ЄС
- Залучення максимальної кількості європейських інвестицій, що в свою чергу покращить фінансове становище вітчизняної економіки.
- Всебічна модернізація законодавства, у відповідності до стандартів законодавства ЄС
- Отримання Україною безвізового режиму
- Створення та покращення міждержавного партнерства, між Україною та країнами членами ЄС на усіх рівнях.
- Створення реального всебічного тиску з боку ЄС на Росію, а також створення механізму повернення і поступового відновлення тимчасово окупованих територій.

На мою думку, саме відновлення територіальної цілісності нашої держави, поряд с економічними інвестиціями, та імплемантуванням актів європейського законодавства, створять умови, які максимально наблизять нашу країну до омріяного членства в Європейському Союзі.

Мельничук Сергій Васильович
студент 5 курсу, 2 факультету, 7 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ФОРМА ВИРАЖЕННЯ АВТОНОМІЇ ВОЛІ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Особливою умовою застосування принципу автономії волі в міжнародному приватному праві - є форма вираження. При формулюванні вибору застосовного права можливі чотири основних варіанти, кожен з яких зумовлює різні правові наслідки: 1) сторони чітко і ясно виявили свій вибір застосовного до договору права, закріпивши його як умову договору чи арбітражного застереження; 2) сторони прямо не виявили свій вибір, але він може бути з упевненістю виведений з умов договору чи дійсних обставин справи (мовчазний вибір); 3) сторони не виявили свого наміру обрати застосовне право, однак суддя приписує сторонам такий вибір, ґрунтуючись на суб'єктивних критеріях (гіпотетична воля); 4)сторони не виявили свій намір здійснити вибір

застосовного до договору права, і суд визначає застосовне право згідно з колізійною нормою.

Всі чотири варіанти тісно пов'язані між собою і є ланками одного ланцюга. Суд поступово реалізовує кожну наступну ланку, якщо не можливо виконати реалізацію першої. Тобто якщо вибір застосовного права чітко не виражений, суд буде намагатися вивести його з умов договору чи з обставин справи, якщо ж це неможливо, суд розглядає підстави для виявлення гіпотетичної волі. При неможливості реалізації перших трьох варіантів суд визначає застосовне право згідно колізійної норми, що підлягає застосуванню.

При реалізації першого варіанта, сторони визначають свій вибір у договорі, як правило, посилаючись на матеріальні норми обраної правової системи (наприклад: "Всі відносини, що випливають з укладеного договору, підлягають регулюванню матеріальними нормами права України"). Таке волевиявлення сторін є класичним способом реалізації принципу автономії волі сторін. Однак не завжди сторони в якості застосовного права обирають матеріальне право певної країни. Можливими варіантом є обрання колізійної норми певної правової системи. Наприклад: "Усі договірні відносини будуть регулюватися правом країни місця укладення договору". А.С. Комаров обґрунтовує цю можливість сторін так: "якщо сторони обумовлюють у договорі колізійну норму, що вказує на конкретну правову систему, ... така ситуація майже рівнозначна з узгодженням конкретного матеріального права". В даному випадку може виникнути проблема, коли колізійна норма не дозволяє визначити право конкретної країни. А.С. Комаров виділяє три таких проблеми: 1) не всі колізійні прив'язки містять чітку вказівку на право якої-небудь країни (наприклад, право, країни, що має найтісніший зв'язок з договором); 2) виникає проблема кваліфікації понять; 3) виникає проблема зворотного відсилання.

Другим варіантом є мовчазний вибір застосовного права. Таку можливість надає законодавство багатьох країн. Наприклад, ст. 27 Вступного закону до Цивільного Уложення Німеччини каже, що мовчазний вибір «повинен з достатньою визначеністю випливати із норм договору або обставин справи». Крім того, мовчазний вибір передбачений у міжнародних конвенціях (п.1 ст.3 Римської конвенції, п.1 ст.7 Гаазької конвенції, п.1 ст.7) Римська конвенція передбачає, що вибір права може з «розумною визначеністю випливати із умов договору або обставин справи». Гаазька конвенція закріплює, що "вибір права повинен прямо випливати з умов договору і поведінки сторін, що розглядаються в сукупності". Мовчазний вибір, як правило, визначають за юрисдикцією суду. Наприклад, "юрисдикція міста Гамбурга" означає мовчазний вибір німецького права, а вираз "будь-який спір підлягає розгляду арбітражем у Лондоні" означає мовчазний вибір англійського права. Даній формі вираження можна дати наступне обґрунтування – «воля, що безперечно випливає з дій сторін» Прикладом цього може бути формування в договорі положення, відповідно до

якого місцем укладання договору буде вважатися інше місце, відмінне від фактичного.

Цікавою думкою є твердження Б. Голдмана про те, що якщо арбітри будуть виступати в якості дружніх посередників, то такий стан є доказом мовчазного вибору lex mercatoria, а міжнародне арбітражне застереження – мовчазним вибором загальних принципів і звичаїв міжнародної торгівлі. Крім того, в якості доказу мовчазного вибору застосовного права може бути: місцезнаходження сторін та їхня національність, місцезнаходження предмета договору, відсилання до положень, термінології чи інститутів певної правової системи, невідомих іншим правовим системам, використання мови, документації, що прийнята в конкретній країні та інше.

Третій варіант – гіпотетична воля сторін передбачає ситуацію, коли сторони не обрали застосовного права, але суд приписує їм такий вибір, ґрунтуючись на суб'єктивних підставах. Невизначеність гіпотетичної волі пояснює дискусійність її допустимості. Один з прибічників теорії існування гіпотетичної волі - Л. Раапе вважає, що сутність гіпотетичної волі полягає в тому, щоб встановити "який правопорядок чесно і розумно обрали б сторони при укладенні договору". При цьому автор вважає, що встановлення гіпотетичної волі ґрунтується на "об'єктивному розгляді інтересів, а не на основі суб'єктивних уявлень сторін". Однак виявлення волі іншої особи, чи так, чи інакше, характеризується суб'єктивним критерієм. Так, Л.А.Лунц стверджував, що при визначенні гіпотетичної волі "воля сторін замінюється фікцією, що прикриває свободу суддівського розсуду при вирішенні колізії законів". І.О. Хлєстова вказувала, що визначення застосовного права за допомогою гіпотетичної волі "веде до ігнорування дійсної волі сторін". Міжнародне законодавство також негативно ставиться до даної проблеми, про що свідчить відсутність у міжнародних конвенціях норм, які б закріплювали можливість установлення гіпотетичної волі. В українському законодавстві також немає норм, які б дозволяли встановлення гіпотетичної волі.

При відсутності вибору сторін застосовного права діє прив'язка до права, з яким договір має найтісніший зв'язок. Таке правило закріплюють більшість конвенцій, що діють у даній сфері, наприклад п.1 ст.4 Регламенту (ЄС) № 593/2008 про право, що застосовується до договірних зобов'язань.

Полєхіна Валерія Сергіївна
студентка 16 групи, 5 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

З самого початку свого існування європейські співтовариства започаткували тісні стосунки з Радою Європи. У Договорі про заснування Європейського співтовариства була передбачена навіть окрема стаття, яка закріплювала необхідність встановлення відповідних форм співпраці з Радою Європи. Серед документів, ухвалених Радою Європи, найбільше значення має Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., яка встановлює стандарти поведінки держав-учасниць у сфері захисту прав і основних свобод людини. Їх забезпеченню сприяє Європейський суд з прав людини, чиї рішення є обов'язковими для виконання у державах-учасницях Європейської конвенції. [3, с. 6]

У справі National Panasonic (1980) Суд ЄС вирішив, що, хоча Європейська конвенція 1950 р. не є складовою права ЄС, її положення повинні виконуватися. Тому будь-які заходи, ухвалені в межах ЄС, не будуть дійсними, якщо вони суперечать Конвенції. Важливою подією стало ухвалення Єдиного європейського акту 1986 р. (набув чинності у 1987 р.) В його преамбулі було закріплено посилання на Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., як на основу для підтримки демократії.[3, с. 5]

Коли ж було засновано ЄС, то в Маастрихтському договорі було повністю перейнято обґрунтування необхідності дотримання прав людини, яке виробив Суд ЄС своєю практикою, зокрема ст. 6 говорила: «Союз поважає основні права, – як вони гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основопложних свобод, підписаною в Римі 4 листопада 1950 року, і як вони випливають з конституційних традицій, спільних для держав-членів, – як загальні принципи права Співтовариства». [1, с. 191]

Таким чином, Союз визнає Європейську конвенцію 1950 р., проте не є її учасником, і тому Конвенція не становить частину права Євросоюзу. Проти приєднання до Європейської конвенції виступив Суд ЄС. Одною з важливих причин такої позиції було те, що таке приєднання передбачало б запозичення норм без врахування специфіки ЄС і його права. Суд не бажав підпорядковувати свою юрисдикцію ЄСПЛ. [3, с. 6]

Суд зазначив, що в результаті приєднання, ЄКПЛ, як і будь-який інший міжнародний договір, укладений ЄС, буде обов'язковим для інститутів ЄС та

його держав-членів, і буде становити невід'ємну частину права ЄС. У цьому разі ЄС, так само як інші договірні сторони, підлягатиме зовнішньому контролю задля забезпечення дотримання прав і свобод, передбачених ЄКПЛ. Таким чином, ЄС та його інститути будуть підлягати зовнішнім механізмам контролю, передбачених Конвенцією, і, зокрема, з боку ЄСПЛ. Суд зазначив, що є неприпустимою ситуацію, коли інтерпретація ЄСПЛ буде обов'язковою для ЄС та всіх його інститутів, в той час, коли, інтерпретація прав, визначених в ЄКПЛ, Судом ЄС не буде обов'язковою для ЄСПЛ. [2, с. 138-139]

Оскільки громадяни ЄС за захистом своїх прав можуть звертатись до судових органів ЄС та Європейської конвенції 1950 р., то виникає проблема, визначення пріоритету рішення у випадку колізії. Європейський суд з прав людини у низці своїх рішень обґрунтував доктрину обмеженого втручання у сферу компетенції ЄС, якщо правопорядок Союзу забезпечує еквівалентний захист прав людини у об'єднанні. Суть її полягає у визнанні з боку Європейського суду з прав людини еквівалентного захисту, якщо особи, які знаходяться на території Союзу, мають можливість оскаржити в Суді акти інститутів ЄС, які порушують права люди, гарантовані Європейською конвенцією 1950 р. [3, с. 6]

В цьому аспекті слід розглянути рішення ЄСПЛ по справі Bosphorus. Справа полягала у тому, що турецькі авіалінії Bosphorus орендували літак, що належав Республіці Югославія, та доправив його на перебування до Ірландії. Влада Ірландії конфіскувала літак в якості санкції проти Югославії. Авіалінії оскаржили конфіскацію літака на підставі порушення права власності до Суду ЄС, який відмовив у задоволенні позову. Авіалінії звернулися зі скаргою до ЄСПЛ, який прийняв концепцію так званого «еквівалентного захисту», який полягає у презумпції того, що ЄС має високі стандарти прав людини. Не маючи компетенцію переглядати акти ЄС, ЄСПЛ припускає, що вони відповідають стандартам Конвенції про захист прав людини і основоположних прав. [2, с. 137]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування ; за ред. І. В. Яковюка. - К. : Ред. журн. "Право України", 2012. - 208 с. - (Академічні правові дослідження). - Дод. до юрид. журн. "Право України". [Електронний ресурс] – режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/1210.
2. Комарова Т. В. Практика Суду Європейського Союзу щодо приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод / Т. В. Комарова // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права : зб. наук. ст. за матеріалами І Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 27 листоп. 2015 р. : у 2 ч. – Харків, 2015. – Ч. 1. – С. 135–144.
3. Муравйов В. І., Святун О. В. Організаційно-правовий механізм захисту прав людини в Європейському Союзі / В. І. Муравйов, О. В. Святун // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Випуск 117 (частина І) – 2013 р. – с. 3-16.

Раулець Марина Олегівна
студентка 16 групи 5 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМАТИКА ВИХОДУ КРАЇН З ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На сьогодні проблема євроінтеграції є однією з найбільш дискусійних у сфері міжнародних відносин. Так, чимала кількість країн прагнуть стати частиною Європейського Союзу, що потребує виконання безлічі умов та критеріїв майбутній державі-члену. Однак, для теперішніх країн-учасниць ЄС виникають об'єктивні та суб'єктивні фактори, які зумовлюють обговорення питання щодо їх виходу зі складу Європейського Союзу.

Відповідно до ст. 50 Договору про ЄС, будь-яка держава-член відповідно до своїх конституційних правил може прийняти рішення про вихід зі складу Союзу. Держава-член, яка приймає рішення про вихід, повідомляє про свій намір Європейську раду. У світлі орієнтирів, встановлених Європейською радою, Союз проводить переговори і укладає з державою угоду, яка визначає порядок виходу останньої з урахуванням основ її майбутніх взаємин з Союзом. Переговори про укладення даної угоди проводяться відповідно до пункту 3 статті 218 Договору про функціонування Європейського Союзу. Угоду від імені Союзу укладає Рада, ухвалюючи кваліфікованою більшістю, після схвалення Європейського парламенту. Договори припиняють застосовуватися до зацікавленої держави з дня набрання чинності угоди про вихід або - за відсутності такої угоди - через два роки з моменту повідомлення, передбаченого в параграфі 2, якщо тільки Європейська рада за згодою зацікавленого держави-члена одноголосно не вирішить продовжити цей термін [1]. З огляду на вище зазначену норму, держава-член ЄС може вийти зі складу Союзу лише за власної ініціативи, натомість механізму виключення цієї держави із ЄС за ініціативи інституцій Союзу чи інших країн-членів не існує.

Питання виходу країн із ЄС є досить актуальним на сьогоднішній день, оскільки чіткий перелік критеріїв, встановлений для майбутніх учасниць ЄС не завжди виконується цими державами в процесі економічного, фінансового розвитку. Так, за час існування Європейського Союзу сформувався економічний поділ країн-членів ЄС на так званих «країн-донорів» і «країн-реципієнтів». «Країни-донори» фактично змушені підтримувати економіку «країн-реципієнтів». Яскравим прикладом правової невирішеності є ситуація у Грецькій Республіці, економіка якої вже давно не відповідає Маастрихтським критеріям і знаходиться в стані постійних фінансових впливів збоку розвинутих країн (передусім Німеччини та Франції). Економічні негаразди в Греції зумовили висування з боку ЄС до керівництва держави жорстких вимог щодо реформування фінансування соціальної сфери, що може розцінюватися як

втручання у суверенітет цієї крани. Аналогічна ситуація відбувається з Республікою Кіпр та деякими іншими членами ЄС [2]. «Країни-реципієнти» вимушені здійснювати фінансові дотації на користь інших держав-учасниць ЄС, які не в змозі самостійно провести реформи для покращення власного економічного становища.

Не менш важливим є питання виходу з ЄС Великої Британії. Міжнародні експерти стверджують, що вихід із Союзу Великої Британії може спричинити «ефект доміно» в інших країнах ЄС. Так, у Данії нещодавно було проведено опитування: кількість людей, які хочуть референдуму про членство у ЄС, виросла до 42%. Про підтримку подібного референдуму нещодавно говорив лідер правої Данської народної партії Крістіан Тулезен Даль. Схожа ситуація в Нідерландах**:** лідер нідерландської партії свободи Геерт Вілдерс уже закликав провести голландський референдум за вихід з ЄС [3].

Таким чином, вихід з ЄС однієї держави може потягнути «масовий сумнів» інших країн-членів, які проводять опитування серед населення щодо необхідності перебування у складі Союзу. На мою думку, одним з головних факторів, які на це можуть вплинути, є наявність «країн-донорів» та «країн-реципієнтів», адже не кожна держава готова на «пожертви» для інших країн задля підтримки слабкої економічної системи інших держав-членів Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Договір про Європейський Союз. - Електронний ресурс. Режим доступу –http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029.
2. Поляруш М.М. Правові аспекти виходу з Європейського Союзу. - Електронний ресурс. Режим доступу –http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=67519.
3. В. Єрмоленко. Британія виходить з ЄС: головні наслідки. - Електронний ресурс. Режим доступу – https://hromadske.ua/posts/brytaniia-vykhodyt-z-yes-holovni-naslidky.

Рудич Денис Євгенович
Студент 5 курсу,4 факультету, 16 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЗАОХОЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Одним із факторів, який набуває особливої уваги на сучасному етапі державотворення в Україні, є створення підвалин повноцінної системи місцевого самоврядування, що є ознако. Будь-якого демократичного ладу. Адже, як відомо, зміцнення державної влади в центрі не може бути ефективним і корисним для суспільства в цілому без її одночасної децентралізації на рівні територіальних громад та органів, які вони обирають на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Саме тому місцеве самоврядування як реальність, як атрибут демократії функціонує в переважній більшості розвинених країн. Що стосується України, то складність полягає в тому, як на практиці, у складних історичних умовах, спираючись на світовий

досвід і враховуючи вітчизняну практику функціонування органів місцевої влади, можна розв'язати досить важливе завдання: створити власну систему місцевого самоврядування, яка б діяла в інтересах і під контролем суспільства.

У більшості сучасних держав управління всіма справами на місцях здійснюють спеціальні органи місцевого самоврядування, що формуються на основі загального, рівного й прямого виборчого права при таємному голосуванні, а також спеціально призначеними з центру органами місцевого самоврядування.

Європейська Хартія про місцеве самоврядування, прийнята Радою Європи 15 жовтня 1985 р., дає загальне визначення місцевого самоврядування, що фактично стало універсальним і прийняте всіма демократичними державами. Під місцевим самоврядуванням Хартія розуміє " право й дійсну здатність місцевих співтовариств контролювати значну частину суспільних справ, управляти ними в рамках закону під свою відповідальність і на благо населення ".

Слід зазначити, що європейська система місцевого самоврядування вплинула й на загальні принципи формування та функціонування місцевого самоврядування в інших регіонах світу.

У Франції в рамках регіону органам управління є префект республіки, що призначається урядовим декретом і представляє уряд і його членів у відносинах із населенням. До його компетенції входять питання фінансів, безпеки, освіти тощо.

Європейський Союз все більше заохочує процес децентралізації управління. Досвід більшості Європейських країн, зокрема Польщі, говорить про те, що проблема організації ефективної місцевої публічної влади та становлення і розвитку місцевого самоврядування вирішувалася в різні часи в два етапи: перший етап - пошук оптимальної моделі забезпечення для всіх громадян рівня спроможності не нижче мінімального, визначеного на основі об'єктивного критерію, та становлення спроможних громад; другий етап – власне розвиток спроможних громад та територій.

Польський досвід свідчить про те, що саме технологія реформування системи державного управління, місцевого самоврядування та територіального устрою, тобто практичні кроки на всіх рівнях в процесі реформування, є найбільш важливим елементом на всіх його етапах. Теорія і практика проведення реформ в ряді Європейських країн свідчать також, що для успішного реформування зазначених сфер важливим є такі фактори: політична воля до дій в цьому напрямку; глибокі об'єктивні знання стану сфери, яка потребує реформування; існування ряду експертних висновків щодо стану сфери, яка потребує реформування; проведення належної (необхідної) підготовки до реформування та його адекватне ресурсне забезпечення.

Основоположним принципом організації сучасної системи держаного управління Польщі є засади субсидіарності. Принцип останньої передбачає децентралізацію і деконцентрацію повноважень від центрального рівня на місця.

Так, через процес децентралізації частину функцій держави було передано на виконання регіональним органам влади, що значно зменшило вплив центрального уряду Польщі на щоденну діяльність у всіх сферах регіонального управління.

Зарубіжний досвід місцевого самоврядування свідчить і про поширення останнім часом дії двох важливих тенденцій: якщо в більш централізованих, унітарних державах політико-адміністративний процес розвивається переважно в напрямку децентралізації і регіоналізації, то у федеральних країнах він тяжіє до більшої централізації з метою забезпечення кращого розподілу ресурсів між бідними і більш багатішими регіонами. У таких країнах, як Німеччина продовжують функціонувати федеральні системи, де місцеві органи влади володіють значною владою.

Особливості функціонування мають органи регіональної влади Франції. Для неї характерний високий ступінь централізації державної виконавчої влади, а тому поряд з органами місцевого самоврядування діють урядові і периферійні структури – префектури, що провадять адміністративний нагляд за діяльністю самоврядування, його органів і посадових осіб. Така децентралізація може бути обмеженою, як у Франції, або значно ширшою, як в Італії чи Швеції, але вона відбувається повсюди. Ступінь децентралізації можна виміряти, виявляючи нормативну і фінансову самостійність місцевих органів влади.

У цілому в Європі спостерігається загальна тенденція до посилення ролі автономії та надання більших повноважень регіональному самоврядуванню, оскільки зростає потреба у демократизації місцевої влади. Органи місцевого управління й самоврядування стали нині однією з найбільших ланок держаної організації розвинутих зарубіжних держав. Систематизація та узагальнення досвіду зарубіжних держав, сприятимуть знаходженню оптимальних шляхів децентралізації влади в Україні.

Степаненко Вікторія Олександрівна
Студентка 5 курсу, 17 групи ІПКОЮ
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРАВОСУБ`ЄКТНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Аналізуючи положення Договорів, на основі яких функціонує Європейський Союз, до недавнього часу можна було зробити висновок про існування правосуб`єктності ЄС de facto. Але Лісабонський договір закріпив таку властивість Європейського Союзу, наділив його спеціальною компетенцією, що характеризує його як міждержавне утворення «нового типу», що не вкладається в рамки розуміння правової природи різних міждержавних утворень.

Регламентація статусу ЄС з моменту його створення була не досконалою, адже в повоєнний період не існувало жодного подібного наддержавного утворення з таким набором відмінних ознак та повноважень. Тому виходячи з вказаного до нього було застосовано термін «sui generis» (*з лат.річ єдина у своєму роді*), яке характеризує ЄС як інноваційне об`єднання з унікальним набором ознак.

Перший крок, на мою думку, до визнання правосуб`єктності ЄС було зроблено Судом Європейського Співтовариства у справі 22/70 Commission v. Council. Але оскільки Союз став об`єднанням трьох співтовариств, то об`єктивним видається визнання такої його ознаки в цілому.

Більшість науковців у свої поглядах схиляються до того, що Євросоюз має основний перелік ознак міжнародної міждержавної організації. Так, як було зазначено раніше, правовою основою ЄС виступають 2 міжнародні публічні договори (ДЄС та ДФЄС), він має власну систему цінностей (ст.2 ДФЄС), відповідно до них цілі та завдання, що приводяться в життя спеціально створеними інститутами, органами та організаціями. Така послідовність є надзвичайно важливою і характеризує статус ЄС як наддержавне об`єднання з відповідною компетенцією, делегованою їй країнами-членами.

З точки зору думок щодо правової природи ЄС, то можна зауважити, що вона також відрізняється і від суміжних форм територіального устрою, таких як федерація, конфедерація та унітарна держава. Цими відмінними рисами перш за все є: право ЄС створювати норми, що мають вищу юридичну силу за акти національного законодавства, постійний характер об`єднання, наявність європейського громадянства, необмежений суверенітет держав, що входять до його складу. Та на думку Т. Хартлі, співставлення Союзу та інших політичних структур є досить відносним, адже перший має ряд рис, що притаманні класичному уявленню про міжнародну організацію і в меншій мірі – федерації. Виходячи з цієї позицій можна говорити про Союз як про організацію особливого роду, або як прийнято в доктрині sui generis.

Щодо права Європейського Союзу, то його не можна охарактеризувати з точки зору традиційних поглядів міжнародного та конституційного права. Тому, Європейським Судом (рішення у справі «ERTA», 1971 р.) зроблені щодо цього наступні висновки:

1) це є особлива система права, інтегрована у систему права держав-учасниць (і має обов’язковий характер для їх судових органів);

2) право Співтовариства – це такий масив норм, що застосовується як до громадян цих країн, так і до самих держав.

Погляди вчених сходяться на тому, що необхідною ознакою суб’єкта міжнародного права слугує не сам факт участі або можливість участі в стосунках, що регулюються міжнародним правом, а точно визначений статус такої участі.

Попри це, першим критерієм, який визначила Комісія з міжнародного права ООН для міжнародних організацій і дав змогу говорити про правосуб`єктність Союзу був та є насамперед можливість укладення міжнародних договорів. Вони підвищують значущість інтеграції у сфері зовнішньої політики Союзу. На практиці щодо даного об`єднання вони іменуються угодами, адже Договори в ЄС існують лише установчі (ДФЄС). Щодо можливості ЄС укладати міжнародні договори склалося декілька точок зору, що породили суперечності. Так, деякі держави-члени наполягали на вузькому тлумаченні статей, обумовлюючи це тим, що переговори щодо укладання угод можливі лише за наявності прямої вказівки в Договорі.

На противагу, органи Співтовариства, використовуючи доктрину «домислюваних повноважень», наголошують, що вони мають права, необхідні для реалізації цілей та завдань передбачених договірною основою об`єднання. Інституцією ЄС, що безпосередньо приймає кінцеве рішення щодо укладення угод виступає Рада Міністрів, хоча вона і має проводити попереднє погодження з Парламентом, що має здебільшого консультативний характер.

Правосуб`єктність ЄС також активно реалізовується в рамках його участі в діяльності міжнародних організацій на основі ст. 220 ДЄС. Об`єднання підтримує активну співпрацю з Організацією Об`єднаних Націй, її установами, Радою Європи, Організацією економічного співробітництва та розвитку, Світовою організацією торгівлі тощо. Досить дискусійним, на мою думку, є питання реалізації правосуб`єктності ЄС в рамках участі в Європейській Конвенції з прав людини та основоположних свобод. З одного боку, реалізуючи такі заходи, ЄС намагається підвищити гарантії захисту прав людини на своїй території, правова система якого перебуватиме під незалежним контролем Європейського Суду з прав людини і матиме власного представника в даній інституції. З іншого, навряд чи є виправданим приєднання самого Союзу, коли його держави-члени і так беруть участь у Конвенції.

На практиці, Рада Європи є інституцією, яка координує виконання Конвенції, а участь в першій є неформальною передумовою членства ЄС. Маємо деяку «двоякість», в результаті чого основною проблемою постає можливість зіткнення компетенцій Суду ЄС та ЄСПЛ.

До критеріїв, винесених Комісією ООН належить також право ЄС користуватися привілеями та імунітетами в рамках національних юрисдикцій. Згідно зі ст. 343 ДФЄС та його невід`ємною частиною у вигляді Протоколу про привілеї та імунітети ЄС 1965 року: «Союз на території держав-членів користується такими привілеями та імунітетами, що необхідні для виконання його завдань». Так ЄС в національних правопорядках бере участь як суб`єкт приватного права і його правовий статус не може слугувати підставою для застосування будь-яких обмежень або привілеїв. Майно Союзу є недоторканим і не оподатковується.

Цікавим, на мою думку, є те, що Європейському Союзу притаманне право активного та пасивного права посольства. Так, він має близько 150 дипломатичних представництв держав в Брюсселі, в тому числі і України. В свою чергу, місії ЄС розташовуються в країнах та при міжнародних організаціях, діяльність яких координує та контролює Верховний представник з питань закордонних справ і політики безпеки.

Підводячи підсумки, можна зауважити, що попри закріплення правосуб`єктності ЄС на рівні Договорів, все ж таки існує різниця в наукових підходах та політичних поглядах щодо правової природи об`єднання, майбутнього європейської інтеграції та конфлікту інтересів в інституціях ЄС.

Тому, сучасна правова наука розглядає Європейський Союз як нову форму наднаціональної політичної організації, що зберігає суверенітет її членів, але попри це наділена неабиякими повноваженнями щодо побудови стратегії діяльності та її втілення в життя.

На мою думку, ЄС – певний симбіоз політичних інституцій, який увібрав від них найкращі риси і прийшов на зміну суверенним державам. Це багаторівнева конституційна система майбутнього, що має сильний потенціал на міжнародній арені.

Степанченко Олена Сергіївна
студентка 5 курсу 17 групи
Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СТАТУСУ ДЕПУТАТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПАРЛАМЕНТІВ

Більш ніж піввікова історія існування європейського співробітництва стала важливим фактором розвитку економіки і політики не тільки в межах Європи, а й на світовому рівні . Хоча депутати Європарламенту і є представниками громадян Європейського Союзу (ч. 2 ст. 14 Договору про Європейський Союз), їх правовий статус має певне національне забарвлення, що частково зумовлено відсутністю єдиного виборчого процесу. До його уніфікації прагнули і Європейські співтовариства, і їх правонаступник - Європейський Союз. Важливість даної мети підкреслюється закріпленням в установчому договорі відповідної норми, яка відкриває розділ про Європейський парламент і встановлює основні вимоги до майбутнього виборчого процесу в рамках Європейського Союзу: «Загальні прямі вибори в рамках єдиної для всіх держав-учасників процедури або відповідно до загальних для всіх держав-учасників принципів » (ч. 1 ст. 223 Договору про Європейський Союз). Поки ж створення виборчих округів, порядок висування кандидатів, передвиборчі гарантії та обмеження, а також сама процедура обрання регулюються національним

законодавством держав-учасників, за винятком загальних гарантій, встановлених Актом 1976 року про введення загальних і прямих виборів депутатів Європейського парламенту (далі - Акт 1976 р.).

Ще більш істотні відмінності простежуються в державах-учасницях у визначенні правового статусу осіб, які балотуються для виборів в Європарламент. В національних законодавствах по-різному врегульовані питання про умови передвиборної кампанії для різних категорій кандидатів в депутати. Наприклад, ст. 56 Конституції Греції містить надзвичайно широкий перелік обмежень, пов'язаних із обійманням певних посад або виконанням певних видів діяльності, що перешкоджають висуненню кандидатури до призупинення або складання своїх службових або посадових повноважень (державні службовці, офіцери збройних сил і поліції та ін.). Більш того, існують обмеження щодо висунення своєї кандидатури вищевказаними посадовими особами у тих територіальних виборчих округах, де вони виконували відповідні функції не менше трьох місяців впродовж трирічного періоду до проведення виборів. А держслужбовцям і військовослужбовцям, які працюють за строковим контрактом, якщо це передбачено законом, забороняється взагалі балотуватися в депутати.

Наприклад, ст. 50 Конституції Португалії забороняє будь-які обмеження у зв'язку із здійсненням наданих політичних прав. Так само широко захищаються права кандидатів у депутати Європейського парламенту відповідно до § 3 Закону ФРН про депутатів Європарламенту від Німеччини: «Не допускається перешкоджання балотуванню для виборів до Європейського парламенту, прийняттю депутатського мандата або здійсненню депутатських повноважень» .

Таким чином, вже на стадії представлення кандидатури для виборів до Європейського парламенту претенденти від різних держав опиняються у визначально нерівних умовах. У такій ситуації громадянин Греції, який балотується у Європейський парламент у Німеччині чи Португалії, опиняється в більш сприятливому становищі, ніж його співвітчизник на батьківщині. Єдиний спосіб усунути можливу нерівність - це прийняття акта про єдиний виборчий процес для Європарламенту, як це передбачено в п. 1 ст. 223 ДФЄС.

Після проведення виборів, результати яких можуть бути оголошені тільки після завершення голосування у всіх державах-учасницях, виникає питання про отримання кандидатом, який переміг у виборах мандата і його визнання Європейським парламентом. В ході цієї процедури перевіряється сумісність депутатських функцій з іншими посадами або видами діяльності.

Існують обмеження наднаціонального рівня, встановлені у ст. 6 Акта 1976 р., і національного рівня, що передбачаються у конституціях і відповідних законах. Перелік обмежень наднаціонального рівня, що діють для всіх обраних депутатів, включає і національні, і наднаціональні посади. Так, наприклад, депутат Європарламенту не може бути одночасно членом уряду, депутатом

національного парламенту держави-учасниці або обіймати посади в органах і агентствах Європейського Союзу.

Підбиваючи підсумки порівняння правового статусу депутатів Європейського парламенту та національних парламентів держав-членів ЄС, можна зробити наступні висновки. На стадії підготовки до виборів, балотування кандидатів в депутати спостерігається найбільша схожість , а в деяких випадках - ідентичність, прав, свобод і гарантій кандидатів в депутати як Європейського, так і національного парламенту конкретної держави-члена. На цьому ж етапі виявляються найістотніші відмінності у правовому статусі європейських депутатів, що обираються від різних країн. І нарешті, можна говорити про ідентичність прав, свобод і гарантій , якими володіють всі європейські депутати, незалежно від їх національної належності, при здійсненні своєї діяльності в рамках парламенту. Тут спостерігається найбільша схожість змістовної складової повноважень європейських і національних парламентаріїв: свобода і незалежність мандата, право на об'єднання у фракції, робота в парламентських комітетах і комісіях, право виступати і брати участь в обговоренні законопроектів, право запиту, а також право на матеріально-технічну підтримку депутатської діяльності. Загалом, за формальними ознаками правовий статус європейського депутата практично відповідає усталеним у західних демократіях уявленням про парламентаризм, різними є лише повноваження парламентів на європейському та національному рівні.

Щербакова Катерина Ярославівна
Студентка 5 курсу підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України НЮУ ім. Я. Мудрого

НАСЛІДКИ ВИХОДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ З ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДЛЯ ШОТЛАНДІЇ

Прийняття позитивного рішення про вихід Великої Британії з Європейського Союзу на референдумі 2016 року призвело не тільки до початку істотних змін на міжнародній арені, а й до певних протиріч всередині самої держави. Так, результат референдуму в черговий раз засвідчив, що Шотландія не підтримала Brexit [1], більше того, на сьогоднішній час обговорюється питання про проведення власного референдуму про вихід зі Сполученого Королівства.

Це не перший раз, коли Шотландія заявляла про бажання стати незалежною. Ще в 1979 р. поставало питання про передачу частини державних функцій від центру до периферії, проте через невелику явку виборців (63,6 %) прибічники децентралізації управління не отримали достатню кількість голосів та лише після 20 років були проведені бажані реформи [2,53].

Наступним кроком було проведення референдуму у 2014 році з приводу виходу Шотландії зі складу Великої Британії. Основними проблемами, що

спонукали до таких дій були історичне минуле, соціальна відмінність шотландців від англійців, потреба самостійно розпоряджатися власними ресурсами й податками та вирішувати внутрішньодержавні справи [2,53]. Проте чи не найважливішим питанням була подальша приналежність Шотландії до Європейського Союзу [3, 83], адже разом із отриманням свободи, державі потрібно би було подавати заявку на набуття членства, яку повинні схвалити усі держави-члени Європейського Союзу [4]. Зрозуміло, що Британія в жодному не надали би згоди на приєднання Шотландії до Європейського Союзу як окремої країни-учасниці. Таким чином, цілком зрозумілим стало небажання населення виходити зі складу Сполученого Королівства, що і стало наслідком голосування на референдумі [2, 54].

Однак із початком процесу виходу Великої Британії з Європейського Союзу, Шотландія знову виступила з ініціативою проведення власного референдуму. 28 березня 2017 року депутати парламенту Шотландії проголосували за проведення нового референдуму про незалежність регіону, після чого Перший міністр Шотландії відправила офіційний лист до прем'єр-міністра Великобританії з офіційним запитом на дозвіл вчинити такі дії [5]. І лишу після дозволу Сполученого Королівства Шотландія зможе провести наступний референдум.

Щодо подальшого членства Шотландії в Європейському Союзі можливо декілька варіантів. Першим з яких набуття самостійності та вступ до Європейського Союзу як незалежної держави. В такому разі проблемними виступають питання правонаступництва між Великою Британію та Шотландією, правовий статус міжнародних угод Європейського Союзу змішаного типу, попередній особливий статус Шотландії щодо аспектів валютного ринку, Шенгенського права, у сфері справедливості та внутрішніх справ.

Другий варіант передбачає автономію Шотландії у складі Сполученого Королівства із поширенням на неї правового режиму Європейського Союзу. Для цього необхідно буде внести зміни в установчі договори Європейського Союзу та окреслити його зовнішні кордони. Такий хід подій задовольнить інтереси всіх сторін, оскільки Шотландія залишить бажане членство в Європейському Союзі та не покине Велику Британію, тим самим зменшить негативні наслідки виходу останньої із Союзу [3, 84-85].

Найбільш вірогідним на сьогодні є третій варіант, за якого найближчим часом прем'єр-міністр Великої Британії взагалі не дозволить проведення референдуму, адже через Brexit на державу найімовірніше будуть покладені досить великі платіжні зобов'язання [6], задоволення яких легше можна буде здійснити за наявності чотирьох, а не трьох держав.

Отже, задається правильним вважати, що будь-яке рішення і будь-який наслідок виходу Великої Британії з Європейського Союзу неминуче призведе до змін у міжнародній спільноті, які неминуче матимуть вплив на внутрішні справи

Сполученого Королівства. Замовчування проблем Шотландії та неврахування її інтересів в жодному разі не сприятимуть подальшому становленню стабільності та ефективності державного управління. Для подальшої гармонізації відносин між усіма сторонами потрібно проявити послідовність і стійкість у проведенні реформ.

Список літератури:

1. EU referendum results [Electronic resource] – Mode of acces: http://www.electoralcommission.org.uk/find-information-by-subject/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/electorate-and-count-information.

2. Тригуб П. М. Референдум у Шотландії 2014 року / П. М. Тригуб, А. О. Новохижна // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Історія. - 2015. - Т. 264, Вип. 251. - С. 52-56.

3. Галан В. О. Шотландія, ЄС та Brexit: перспективи інтеграційного розвитку / В. О. Галан // Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики : зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 81–86.

4. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_029.

5. Scottish referendum date 'will have to be negotiated' 29.03.2017 [Electronic resource] – Mode of access: http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-39435541.

6. Britain will attempt to offset Brexit cost with €150 billion worth of European Union assets 18.02.2017 [Electronic resource] – Mode of access: http://www.telegraph.co.uk/news/ 2017/02/16/britain-will-attempt- offset-brexit-cost-150-billion-worth-european.

Науковий керівник – ас. Усманов Ю.І.

Юзефович Тамара Ігорівна
Студентка 5 курсу,4 факультету, 16 групи НЮУ ім. Ярослава Мудрого

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Європа заснована на цінностях свободи і демократії. Ці європейські цінності сформувалися в епоху Просвітництва і в політичному відношенні були проголошені під час Французької революції 1789 р.

В кінці 18 ст. Французька революція 1789 р. і перша польська Конституція 1791 р. заклали фундаментальні засади європейських цінностей і конституційного порядку. Громадянські свободи, демократія і принципи правової держави, про які йшла мова, згодом стали базовими цінностями кожної окремої держави-члена Європейського Союзу, а також самого Європейського Союзу.

“Свобода”, “рівність” і “братство” були основними цінностями Французької революції 1789р. До найбільших досягнень Французької революції відносяться особиста свобода громадян, свобода думки, рівність громадян перед законом, рівне оподаткування всіх громадян і прив’язка держави до Конституції. Правда, Французька революція не відразу призвела до встановлення

демократичних відносин. Однак незламність її основних цінностей вплинула на подальший розвиток Європи. Першою демократичною конституцією на європейських землях стала проголошена 3 травня 1791 р. польська Конституція, в якій були використані ідеї французьких мислителів. Вона стала першою сучасною конституцією Європи і другим документом такого роду в світі. У польській Конституції були врегульовані рівноправності буржуазії і шляхти, розширені цивільні права. Крім того, була проголошена свобода віросповідання. День прийняття цієї конституції (3 травня) сьогодні є національним святом Польщі.

Отже, пройдений історичний шлях визначає, що європейський Союз є спільнотою цінностей, що має свій вираз у Хартії основних прав Європейського Союзу, де соціальні та економічні права громадян Європейського Союзу поділені на сім розділів. Перші шість висвітлюють фундаментальні цінності Європейського Союзу: гідність, свобода, рівність, солідарність, права громадян та правосуддя. Останній розділ регулює та тлумачить застосування документу в органах ЄС та державах-членах.

Перший розділ “Гідність” закріплює права та гарантії, які забезпечують гідне існування людської особистості в суспільстві: право на життя, заборона тортур, рабства тощо.

Другий розділ “Свобода” зосереджує увагу на фундаментальних громадянських та політичних свободах, закріплених в Європейській конвенції з прав людини: право на свободу та особисту недоторканість, на повагу приватного та сімейного життя, на захист інформації особистого характеру, на укладення шлюбу та створення сім’ї, свободу думки, совісті та віросповідання, свободу мистецтва та науки тощо.

Третій розділ “Рівність” містить норми, спрямовані на забезпечення рівності перед законом, недискримінацію, культурне, релігійне та лінгвістичне різноманіття, рівності жінок та чоловіків, прав дітей та людей похилого віку, а також осіб із фізичними вадами.

Четвертий розділ “Солідарність” містить трудові права, такі як: право працівників підприємства на інформацію та консультації, право на колективні переговори та колективні дії, у тому числі право на страйк, право на безкоштовну допомогу у працевлаштуванні тощо. Також, передбачається заборона дитячої праці, право на справедливі та рівні умови праці.

П’ятий розділ “Права громадян” включає право подання скарги на порушення прав людини до Омбудсмена ЄС, подання петиції до Європарламенту, право на доступ до документів, право на неупереджений, справедливий розгляд своєї справи в розумний строк, право бути заслуханим, право на відшкодування збитків, а також до нього включено положення про можливість визнання свободи пересування та проживання в ЄС за громадянами третіх країн, які законно проживають на території однієї з держав.

Шостий розділ “Правосуддя” закріплює гарантії прав особистості, переважно в рамках кримінального процесу: ефективний судовий захист порушених прав, презумпція невинуватості, неприпустимість зворотної сили закону, який передбачає або посилює відповідальність, покарання відповідно до тяжкості злочину, тощо.

Сьомий розділ “Загальні положення, що регулюють тлумачення та застосування Хартії” визначає умови та порядок застосування Хартії органами ЄС та державами-членами, а також регулює співвідношення її норм з нормами інших джерел основних прав, прийнятих на універсальному, європейському та внутрішньодержавному рівнях.

Зазначене дозволяє дійти висновку про те, що Хартія основних прав Європейського Союзу є базисним інструментом охорони прав людини. Документ містить не тільки права особистого і політичного характеру, а й також процесуальні гарантії цих прав. Хартія наголошує на основному завданні Союзу, а саме ─ побудова мирного європейського майбутнього на основі спільних цінностей.

Кабабян Вардан Варужанович
студент слідчо-криміналістичного
інституту НЮУ ім. Ярослава Мудрого

LEX MERCATORIA ЯК КОНЦЕПЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

У сучасній юридичній науці і практиці все частіше відбуваються суперечки щодо такого явища, як lex mercatoria. Дане явище пов'язане з можливістю використання в правозастосовчій практиці Принципів міжнародних комерційних договорів (принципи УНІДРУА) 1994 року, які прямо передбачають можливість регулювання договірних правовідносин сторін «загальними принципами права», «lex mercatoria» або аналогічними положеннями.

Виходячи з цього цілком очевидно, що в науці дуже актуальними є два питання: що таке lex mercatoria і яке місце займає дане явище в регулюванні відносин міжнародного приватного права.

Як вважають дослідники, очевидна складність сучасного lex mercatoria полягає в тому, що в доктрині немає єдиного розуміння суті цього явища, причому це стосується як національної юриспруденції, так і зарубіжної науки. Але якщо спробувати узагальнити різні точки зору, то в найзагальнішому вигляді lex mercatoria можна визначити як право, яке здійснюють самими учасниками угоди, іншими словами, фактично lex mercatoria - це система звичаїв, що діють протягом довгого періоду, тобто так званий «заведений порядок».

Як зазначав Г. Ф. Шершеневич, заведений порядок в торгових справах не є юридично необхідним і фактично не має юридичного характеру. Його слід розглядати тільки в рамках конкретних правовідносин між певними суб'єктами,

і надавати йому універсальний характер не можна. Відповідно, під час розгляду того чи іншого спору суд повинен враховувати тільки ті правила «заведеного порядку», які сторони визнали в якості умов свого договору.

Засновником сучасної концепції lex mercatoria вважається Б. Гольдман. На його думку lex mercatoria — це частина міжнародного приватного права, що походить від комерційних узвичаєнь суб'єктів підприємницької діяльності та правозастосовних установ, являє собою сукупність загальних принципів та традиційних норм, що існують незалежно або розроблені в рамках міжнародної торгівлі без прив'язки до будь-якої конкретної національної правової системи.

Інші автори, що відстоюють концепцію *lex mercatoria,* не мають єдності щодо чіткого переліку джерел цього явища. Найчастіше серед джерел *lex mercatoria* в науковій літературі називають: 1) міжнародні конвенції, перш за все Віденську конвенцію ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, 1980 р., а також типові закони, що розробляються на міжнародному рівні; 2) торговельні звичаї та узвичаєння *(trade customs and usages); 3)* загальні принципи, що визнані більшістю держав, які беруть участь у міжнародній торгівлі; 4) рекомендаційні документи міжнародних організацій; 5) типові контракти та проформи; 6) рішення міжнародних комерційних арбітражів; 7) комерційна практика, починаючи ще з *jus gentium;* 8) теоретичні праці видатних юристів.

На наш погляд, заслуговує на увагу застосування джерел lex mercatoria у рішеннях міжнародних комерційних арбітражів. Однак, у даному випадку виникають деякі труднощі, адже не всі арбітражні рішення можуть бути опубліковані. А також сторони спору, зазвичай, погоджуються з прийнятим рішенням і нездатні оспорювати його в державних судових органах.

Відтак, внаслідок відсутності вказівок сторін про належне застосування права, арбітри мають право враховувати торгові звичаї. Таким чином, арбітр виступає посередником у вирішенні справи, яка не повинна суперечити здоровому глузду та справедливості. А це в свою чергу виступає засобом подолання національної обмеженості судочинства.

Отже, *lex mercatoria* — це реальність, а тому потребує детального вивчення. *Lex mercatoria* не може існувати без міжнародного приватного права, оскільки деякі важливі інститути контрактного права завжди повинні регулюватися не *lex mercatoria,* а національним законодавством за допомогою колізійного методу. Наприклад, такі питання, як договірна правоздатність, оподаткування, антитрестове законодавство і охорона довкілля завжди повинні регулюватися на основі закону країни суду.

Lex mercatoria є відносно новим явищем і знаходиться в процесі формування. Звідси недосконалість і недостатня визначеність цього поняття. В принципі, можна погодитися з юристами, які вважають *lex mercatoria «м'яким*

правом» (soft law), тобто сукупністю норм, котрі мають швидше не юридичну, а морально-політичну силу.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Радчук О.П.

Руденко Альона Михайлівна
Студентка 5 курсу
Слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ПРАЦІ, ЯК ЧИННИК ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Питання, пов'язані з трудовою міграцією вже давно непокоять світову спільноту. Особливо гостро стоїть дана проблема на сьогодні, адже напружена політична ситуація, низький рівень життя, природні катаклізми та відсутність стабільного заробітку змушують мільйони людей покидати власне місце проживання та переїжджати у пошуках кращої долі не тільки до інших країн, а й навіть континентів. На жаль, Україна в даному випадку не є виключенням.

За даними Державної служби зайнятості всього у 2016 році за кордоном працевлаштовано 76,9 тис. осіб (у 2015 році - 69,3 тис. осіб). Стосовно осіб, що мали дозвіл працювати на території України, то їх кількість на поточний рік становить понад 6 тис. іноземних громадян, переважно це громадяни Росії, Туреччини, Польщі.

Враховуючи актуальність трудової міграції, необхідно відмітити надзвичайно високу зацікавленість пошуку шляхів її вирішення серед іноземних та вітчизняних науковців. Так, свої роботи даній проблемі присвятили П.Стокер, О.В.Довжук, О.В.Макогон, О.Київець та інші. Зокрема, О.В.Довжук досліджувала питання трудових стандартів Міжнародної організації праці у сфері трудової міграції. В той час як О.Київець визначала проблеми міжнародно-правового статусу трудових мігрантів. Кожен із зазначених вчених пропонував своє визначення трудової міграції, але, оскільки 1 січня 2016 року набув чинності Закон України «Про зовнішню трудову міграцію» (далі Закон), то ми вважаємо, що доцільно буде висвітлити те визначення трудової міграції, яке представлено в Законі. Відповідно до п.2 ч.1 ст.1 під зовнішньою трудовою міграцією розуміється переміщення громадян України, пов'язане з перетинанням державного кордону, з метою здійснення оплачуваної діяльності в державі перебування. На нашу думку, зазначений Закон є одним з важливих кроків в поліпшенні ситуації пов'язаної з трудовою міграцією в Україні, адже безпосередньо присвячений даному питанню. Однак, подальше врегулювання проблеми повинно здійснюватися, насамперед, із залученням міжнародних

організацій, які надають допомогу у врегулюванні питань, пов’язаних з трудовою міграцією. Необхідно висвітлити основні аспекти діяльності тих міжнародних організацій, які безпосередньо мають вплив на регулювання цього явища. Так, згідно з п.3 ч.1 ст.5 Закону державна політика у сфері зовнішньої трудової міграції здійснюється шляхом співробітництва з державними органами іноземних держав, міжнародними та громадськими об’єднаннями, заінтересованими у вирішенні питань зовнішньої трудової міграції. Більше того, ч.1 ст.7 Закону вказує, що Центральні та місцеві органи виконавчої влади у межах своїх повноважень забезпечують розвиток співробітництва у сфері зовнішньої трудової міграції з органами держави перебування та міжнародними організаціями.

Однією з найбільш значущих організацій у вирішенні проблем трудової міграції є Міжнародна організація праці (далі - МОП) – це спеціалізована установа Організації Об'єднаних націй, першочерговим завданням якої є підтримка демократії і соціального діалогу, боротьба з бідністю і безробіттям. МОП здійснює широкомасштабні дослідження, розробляє конвенції і рекомендації, а також встановлює міжнародні стандарти у сфері праці, зайнятості, безпеки праці тощо. Станом на 1 березня 2016 року для України є чинними 70 конвенцій МОП, з яких 27 ратифіковано за часів незалежності України. Так, конвенція № 97 «Про працівників-мігрантів» 1949 р. безпосередньо регулює питання пов’язані з трудовою міграцією. Конвенція №143 «Про зловживання в галузі міграції і про забезпечення працівникам-мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення» передбачає дотримання основних прав людини стосовно всіх трудящих мігрантів. Це положення конвенції стосується і не легальних мігрантів.

Інша міжнародна організація, а саме Міжнародна Асоціація Соціального Забезпечення (далі - МАСО) - заснована в 1927 році. МАСО є універсальною міжнародною організацією, що сприяє розробці єдиної світової політики в сфері соціального захисту населення. Оскільки подолання безробіття є одним із завдань МАСО, то на наш погляд, саме ця організація відіграє провідну роль в питанні трудової міграції, адже безробіття є однією з її причин.

Не менш важливим органом є також Міжнародна організація пенсійних та соціальних фондів, що створена державами-учасницями СНД. Предметом діяльності зазначеної організації є координація пенсійного забезпечення та соціального страхування, участь в розробці соціальних програм і заходів по зниженню соціальної напруженості у зв'язку з проведенням економічних реформ. Також дієвий вплив має Міжнародна організація з міграції (далі – МОМ) була заснована у 1951 році в Женеві. Головною підставою для її створення стала необхідність врегулювання великих потоків мігрантів у Європі внаслідок Другої світової війни. Дана міжурядова міжнародна організація здійснює попередження і протидію негативним міграційним явищам, зокрема трудовій міграції.

Необхідно зазначити, що представництво МОМ в Україні долучається до вивчення та стимулювання створення легальних каналів працевлаштування для українських трудових мігрантів.

Таким чином, діяльність міжнародних організацій позитивно впливає на процеси, які несе за собою трудова міграція. Незважаючи на все, в Україні не виконується більшість нормативно-правових актів, розроблених міжнародними організаціями. На нашу думку, саме першочергове застосування їх на практиці, дозволить врегулювати негативний вплив на ситуацію з трудовою міграцією в державі.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права НЮУ ім. Ярослава Мудрого Радчук О.П.

Ільюченко Вікторія Юріївна
студентка Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРАВОВА ПРИРОДА КОНЦЕПЦІЇ LEX MERCATORIA В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

На сьогодні концепція lex mercatoria є серйозним викликом традиційному міжнародному приватному праву, оскільки фактично існує як паралельна система права державному праву. Більшістю держав-суверенів підтримується традиційний колізійний метод міжнародного приватного права. Проте наявна можливість в майбутньому створення нового наднаціонального права, в основі якого буде концепція lex mercatoria . У зв'язку з цим актуальним є дослідження правової природи концепції lex mercatoria.

Lex mercatoria виникло на рубежі XI - XII ст. одночасно з міжнародною торгівлею в основному в межах європейського регіону і передувала виникненню системи суверенних європейських держав. Розквіт lex mercatoria у XIII-XIV ст. став своєрідною реакцією купецтва на нездатність римського права ефективно регулювати міжнародні комерційні відносини.

Характерними ознаками тогочасної lex mercatoria було те, що: це право регулювало відносини між середньовічними купцями; воно створювалося самими купцями під впливом комерційної практики, котра існувала на той момент; його норми утілювалися у життя завдяки спеціальним купецьким судам, судді яких самі мали комерційний досвід; зазначене право було по-справжньому міжнародним, тобто його положення були ідентичними в різних країнах; джерелами «старого» lex mercatoria стали статути купецьких гільдій, торговельні звичаї і прецедентне право купецьких судів.

Найбільш поширеними норми lex mercatoria були в містах-республіках Північної Італії та на півдні Франції, саме там, де не було сильної феодальної

влади. Але вже наприкінці XV ст. розпочинається поступовий занепад lex mercatoria, який посилюється у зв'язку зі створенням європейської системи суверенних держав і утвердженням абсолютної монархії в більшості країн Європи. Безпосереднім наслідком цього процесу стало кодифікування норм lex mercatoria у внутрішньому законодавстві держав. У Великобританії, наприклад, lex mercatoria трансформувалося в common law (загальне право), а купецькі суди інтегрувалися в судову систему загального права [2].

Таким чином, починаючи з XVIII-XIX ст. регулювання міжнародних господарських зв'язків набуло суто національного характеру, а головним методом їх правової регламентації став колізійний метод.

Нині концепція lex mercatoria отримала новий імпульс для свого розвитку, адже суверенні держави виявилися нездатними адаптуватися до глобалізації торговельно-економічних зв'язків. Власне кажучи, міжнародні економічні відносини вийшли з-під контролю національного права окремих держав. У зв'язку з цим у другій половині 50-х років XX ст. науковці-юристи Б. Гольдман, Ф. Фушар, Ф. Канн, К. Шмиттгофф починають відстоювати концепцію «нового» lex mercatoria, яке, на їх думку, здатне подолати кризу, що виникла в практиці нормативного регулювання міжнародних торговельно-економічних відносин.

Єдиного поняття «lex mercatoria» не сформовано й досі. В основному це явище висвітлюється за допомогою описових характеристик, наприклад, шляхом перерахування джерел lex mercatoria або визначення його через предмет регулювання. А. А. Мережко наводить визначення lex mercatoria, запропоноване французьким юристом Б. Гольдманом, одним з основоположників теорії: lex mercatoria – це «автономна система права міжнародної спільноти комерсантів, спонтанно створювана учасниками міжнародних торгових відносин незалежно від національних правових систем» [1, с. 14].

На сьогодні серед джерел lex mercatoria в науковій літературі найчастіше називають: 1) міжнародні конвенції, перш за все, Віденську конвенцію ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р., а також типові закони, що розробляються на міжнародному рівні; 2) торговельні звичаї та узвичаєння (tradecustoms and usages); 3) загальні принципи, що визнані більшістю комерційних держав; 4) правила міжнародних організацій; 5) типові контракти та проформи; 6) рішення міжнародних комерційних арбітражів; 7) комерційну практику; 8) теоретичні праці видатних юристів.

У сучасній доктрині міжнародного приватного права вважається, що концепція lex mercatoria є досі суперечливою, оскільки термін lex mercatoria не є загальновизнаним і загальновживаним у правових доктринах країн світу; юридичний зміст цієї концепції остаточно не визначено.

І хоча lex mercatoria в очах транснаціонального комерційного співтовариства є зручнішим і більш справедливим засобом правової

регламентації відносин, що виникають між суб'єктами цього співтовариства, не можна наполягати на її автономності, оскільки існує достатньо важелів врегулювання суспільних відносинах в межах міжнародного приватного права.

Отже, lex mercatoria є торговим правом Середньовічної Європи, яке існувало для регулювання міжнародних комерційних відносин за відсутності сильної феодальної влади та відповідних правових систем. У сучасному світі, коли колізійний метод міжнародного права охоплює сферу міжнародних приватних відносин, стверджувати про необхідність lex mercatoria як нової правової системи є недоречним, оскільки вона є загрозою до подальшого «розмивання» правових кордонів національних правових систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мережко А. А. Lex mercatoria: теория и практика транснационального торгового права: монография // А. А. Мережко / Дипломатическая академия при МИД Украины. – К.: Таксон, 1999. – 416 с.
2. Лозовицький А. В. Lex mercatoria як феномен правової дійсності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http//bulletin.uabs.edu.com/
3. Білоус О. Світоглядна проблематика концепції lex mercatoria [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http//www.justinian.com.ua/

Фазан Тетяна Стефанівна
Студентка 4 ф-ту, 1 курсу, 15 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Конвенція про заборону біологічної зброї 1972 року

Через постійне накопичення та удосконалення бактеріологічної зброї постало питання про необхідність запровадження норм, які забороняють виробництво та збереження даного класу зброї. Саме це призвело до підписання в Лондоні, Москві та Вашингтоні 10 квітня 1972 року Конвенції про заборону розробки, виготовлення та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення. Дана Конвенція передбачувала, що всі країни , які її підписали зобов'язались повністю відмовитись від накопичення, розробки чи виготовлення біологічної зброї та забезпечити повну ліквідацію всіх видів даної зброї та засобів її доставки.

Конвенція набула чинності 26 березня 1975 р., це сталось коли 22 держави-учасниці передали на перевірку та зберігання свої документи про ратифікацію Генеральному секретарю ООН. Ця Конвенція стала першим договором міжнародного значення, яка забороняє цілий клас зброї.

Дана Конвенція була доповненням до Женевського протоколу 1925 року, а її підписання було результатом клопіткої роботи, багаторічних зусиль та обговорень для створення відповідної правової бази. Женевський протокол - це Протокол про заборону застосування у війні задушливих, отруйних та інших подібних газів та бактеріологічних засобів, який був підписаний у Женеві 17 червня 1925 року.

На сьогоднішній день учасниками Конвенції є 163 держави, які зобов'язалися не розробляти, не виробляти і не накопичувати біологічну зброю. Україна була країною-співавтором проекту Конвенції, що схвалена ГА ООН 16 грудня 1971 року. Дана Конвенція підписана Україною 10 квітня 1972 року і ратифікована відповідно 21 лютого 1975 року.

В наш час, наша держава не має власної біологічної зброї і не має на меті розробку даної зброї, однак на її території є установи, які працюють з мікроорганізмами або продуктами їх життєдіяльності. Це установи лікувально-медичного, спеціалізованого та виробничого або наукового профілю. Дані установи входять у сферу дії Конвенції та їх робота регулюються відповідно для того, щоб продукт який виробляється ними був корисним для суспільства і не приносив шкоди.

Основні положення конвенції:

- ні за яких умов не накопичувати чи не набувати біологічну зброю;
- в обов’язковому порядку знищити всі установи які пов’язані з біологічною зброєю або реорганізувати їх задля мирного використання;
- ні в якому разі не передавати, не заохочувати, не допомагати та не примушувати когось до виробництва, накопичення чи розробки бактеріологічної зброї;
- після підписання Конвенції внести у законодавство необхідні положення;
- вести міжнародну співпрацю задля консультування чи обговорення питань, що стосуються положень та їх вирішення;
- співпрацювати на міжнародному рівні при проведені розслідувань, які виникають через скарги інших учасників Конвенції, дані скарги подаються до Ради Безпеки;
- надавати підтримку та необхідну допомогу іншим учасникам Конвенції, котрі наразились на небезпеку через порушення положень даної Конвенції;
- використовувати всі положення даної Конвенції для мирного використання усіх розробок та досліджень в галузі бактеріології.

Всі держави, які підписали дану Конвенцію та коли дана Конвенція набрала чинності були зобов'язані не пізніше ніж через тридцять днів надати дані про всю біологічну зброю, яка є на території даної держави та зброю, яка знаходиться під її юрисдикцією чи контролем. Описати у якій кількості та де саме знаходиться даний клас зброї, також описати докладний інвентарний склад зброї та повідомити чи немає на території даної держави зброї, яка належить іншій державі та на даний час знаходиться на її території.

Кожна держава має подати індивідуальний загальний план переобладнання всіх об'єктів, які виробляли або займалися розробкою біологічної зброї, котрі знаходяться у власності чи володінні або розташовані під юрисдикцією чи контролем даної держави.

Для виконання зобов'язань, які випливають з даної Конвенції всі держави, які її підписали зобов'язані призначити чи заснувати Національний орган,який буде виступати як координаційний цент для зв'язку з іншими державами-учасницями Конвенції та для ефективного зв'язку з Організацією. Це потрібно зробити відразу після того, як ця Конвенція набуває чинності для даної держави.

Загалом можна підсумувати, що біологічна зброя має величезний мінус, а саме це той фактор, що самим механізмом даної зброї є збудники різноманітних захворювань, які практично некеровані і не відрізняють своїх від чужих. Коли ці захворювання вириваються на волю, вони заражають, а згодом і знищувати все живе на своєму шляху без розбору. Крім того, вони можуть мутувати, і ці зміни важко передбачити. Цю зброю , цілком очікувано, вирішили заборонити. Однак недосконаліть механізмів перевірки дотримання усіх положень Конвенції не забезпечує повного знищення цього класу зброї.

Прокопчук Марія Валеріївна
студентка ІПКОЮУ, 5 курс, 16 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Питання «демократичного дефіциту»

Європейський Союз є міждержавним утворенням, що обумовлює його унікальну політико-правову природу, яка впливає на порядок формування та діяльності органів Європейського Союзу, зумовлює особливості ухвалення ними рішень. Проте, не зважаючи на численні здобутки та переваги Європейського Союзу, одним з головних недоліків даної політико-інституційної системи вважається «демократичний дефіцит». Недостатній рівень демократичної легітимності як усього режиму, так і його певних інститутів, невідповідність діяльності механізму демократичним стандартам можна охарактеризувати таким явищем як «дефіцит демократії». Вперше цей термін вжив Д. Маркуанд наприкінці 1970-х років для того, щоб відзначити слабкість демократичних механізмів у функціонуванні Європейського Союзу. Якщо виокремлювати положення, які визнаються основними під час вказівки на дефіцит демократії в Європейському Союзі, то такими є по-перше: небезпека «тиранії більшості», оскільки утворені в Європейському Союзі інституції змушують держав-членів, всупереч власним інтересам, приймати волю євроінтеграторів, що нав’язують свої закони; по-друге, брак «демократичної легітимності», оскільки контроль за інституціями Європейського Союзу з боку європейської громадськості надзвичайно слабкий і неефективний; по-третє, віддаленість організацій від громадян, оскільки лише Європейський Парламент обирається безпосередньо громадянами. Також, важливою віхою є те, що на сьогодні в Європейському Союзі відсутній документ, в якому закріплювалися б єдині для всієї Європи принципи демократії. Роберт Даль, один з найшанованіших теоретиків

демократії останніх десятиріч, вказує базове підґрунтя демократичної політики, де ставить під сумнів якість демократичності Європейського Союзу і акцентує, що на практиці, делегування має бути настільки широким, щоб просунути політичну систему за демократичну точку відліку і додає, що міжнародна організація не є і, можливо, не може бути демократичною. Роберт Даль вказує, що демократія потребує політичних інститутів, які забезпечують громадян можливостями політичної участі, впливу та контролю, і це, в свою чергу, припускає, що громадяни мають бути зацікавленими та інформованими про політичні рішення, а політична еліта має бути включена у громадські дебати та обговорення альтернативних шляхів. З такої позиції вбачається що, Європейський Союз не є демократичним, оскільки залишається в межах дії інституційних акторів, і не буде до тих пір, поки вони позбавлені міжнародного еквіваленту національної міжнародної конкурентності між партіями й політичними лідерами. Питання «дефіциту демократії» є досить проблемним і є частиною процесу делегітимації політичного управління в Європейському Союзі, що опосередковується розбіжностями у сприйнятті інтеграційних процесів між елітами і громадянами Європейського Союзу, а також зниженням ефективності діяльності національних урядів і, як наслідок, втрата довіри до них, як представників інтересів громадян держав-членів на загальноєвропейській арені. Розглянемо три способи подолання «дефіциту демократії». Перший спосіб вбачається в наділенні вичерпними законодавчими повноваженнями Європейський Парламент. Тоді, теоретично, можна стверджувати, що будь-які положення похідного законодавства ґрунтуватимуться на цілковитій згоді європейських громадян. Однак, такому способу вирішення проблеми перешкоджають певні труднощі. По-перше, значна тривалість втілення в життя, що буде супроводжуватися значною кількістю недемократичних норм законодавства, що наберуть чинності до того, як досягнеться початкова мета; по-друге, потрібно визначитися з питанням про те, до якого моменту Парламент буде дійсно представляти інтереси європейців, адже сьогодні співвідношення членів Парламенту та виборців дорівнює 1:700 000, на противагу співвідношенню 1:60 000 для більшості національних парламентів. Чи можна при такому співвідношенні говорити про значення представництва? Другий спосіб вбачається в більшому контролі національних парламентів, які можуть мати демократично надані повноваження на здійснення своєї влади. При такому вирішенні даного питання виникне багато можливостей. Радикальним способом було б піддати законодавство Співтовариства під першочергове затвердження національними парламентами, що призвело б до визнання законодавства Європейського Союзу повністю демократичним. Третім, найменш радикальним способом, є створення державами-членами системи поліпшеного контролю за Парламентом. Підсумовуючи, актуальним вбачається дослідження кореляції між станом легітимності державних форм управління і сприйняттям громадянами

євроінтеграційних процесів, а також низька ефективність діяльності національних урядів, що супроводжується втратою довіри до них громадян членів-держав Європейського Союзу, що сприяє необхідності дослідження питання щодо «дефіциту демократії».

Найда Віталій
курсант 1-го курсу Ф-1-16-3
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ***Кріцак І. В.***
старший викладач кафедри теорії та історіїдержави і права Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРАВО НА ОСВІТУ: НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО І ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ

У наш час українське суспільство, нарешті, стає на шлях зближення з іншими народами і державами, на шлях міжнародного співробітництва у справах науки і освіти. Тож питання відповідності національного освітянського права європейським стандартам є надзвичайно актуальним.

Ще у перші роки незалежності України були чітко викладені основні шляхи розвитку міжнародного співробітництва в галузі освіти. На цьому етапі величезну роль відіграв документ стратегічного значення – Державна національна програма «Освіта». У цьому документі було поставлено ряд таких важливих завдань, як створення програми співробітництва в галузі освіти, вироблення механізмів входження до освітніх програм ЮНЕСКО та інших організацій, а також створення із зарубіжними країнами спільних центрів освіти.

Говорячи про шлях України до європейського рівня освіти, неможливо не згадати про Конвенцію про права дитини, яку називають «Світовою конституцію прав дитини» (прийнятою 20 листопада 1989 р.). 28 лютого 1991 р. Верховною Радою України відбулася її ратифікація. Прийнявши це епохальне рішення, Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити доступ дитини до високоякісної освіти та охорони здоров'я.

Як прокласти шлях до європейської освіти? Для цього потрібні реальні освітні проекти. І найголовнішим таким проектом став Болонський процес, який отримав свою назву від італійського міста Болонья, де 1999 р. міністри освіти 30 країн світу підписали Болонську декларацію. Цим актом країни- учасниці узгодили спільні стандарти національних систем вищої освіти й домовилися про створення єдиного європейського освітнього простору.

Україна, як учасник Болонського процесу, зробила істотні кроки на шляху до модернізації освіти. В той же час наша держава бере участь у програмах

міждержавного обміну студентами, аспірантами, науковими працівниками, проводить спільні наукові дослідження, організує міжнародні конференції.

Але чи можна надавати високу оцінку Болонському процесу? Відповідь на це запитання ми повинні шукати не у європейському майбутньому, а у радянському минулому. Всесвітнє визнання нашої освіти та висока якість навчання - це досягнення попередньої епохи, попередньої системи влади, попереднього покоління. Нині можна констатувати, що незважаючи на цілком очевидні досягнення освіти (її демократичність та гнучкість), в масовому вимірі вітчизняна освіта стала менш якісною, а переважна більшість випускників вищих навчальних закладів являються не конкурентоспроможними на європейському ринку праці.

Підводячи підсумки нашого дослідження, варто зазначити, що орієнтація національного законодавства на загальноєвропейські стандарти сприяла знайомству України з міжнародним освітнім простором, призвела до масштабного співробітництва. Але ще залишаються нерозв'язаними багато освітніх проблем. Зокрема, слабке володіння іноземними мовами, занадто багато теоретичних знань, дуже мало практичних вмінь і навичок. Відсутні ефективні методики засвоєння вмінь і навичок: креативного та критичного мислення, лідерства та роботи в команді, ораторського мистецтва, ведення діалогу (в ході ділових перемов, суспільної діяльності тощо).

Все це зобов'язує менше говорити про власні досягнення, а дедалі більше аналізувати світові та європейські реформи освіти і відповідно до цього вдосконалювати нашу освіту, виводити її на європейський рівень.

Секція Судоустрою; прокуратури та адвокатури

Мазур Денис Олегович
4 факультет 5 курс 17 група
Науковий керівник: ***Овсяннікова Ольга Олександрівна,*** *доцент кафедри Організації судових та правоохоронних органів*
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м.Харків

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Конституція України проголошує, що країна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою [1]. Це означає, що права, свободи, законні інтереси людини і громадянина мають пріоритетне значення при вирішенні будь-якого державного або суспільного питання.

В умовах чергового етапу судово-правової реформи в Україні, пов’язаного із внесенням змін до Конституції України щодо правосуддя та реалізацією Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, ідея судового права набуває особливого значення

Слід зауважити, що в процесі розбудови правової держави, одним з її найбільш важливих критеріїв є створення чесної, прозорої та ефективної судової влади.

Судове адміністрування отримує все ширше визнання як система практичних знань, в основі якої – серйозне теоретичне підґрунтя. Судові адміністратори обмінюються знаннями і досвідом між собою, отримуючи при цьому постійну підтримку і допомогу від своїх колег.

Розглядаючи світовий досвід становлення судового адміністрування як професійної діяльності, необхідно зауважити декілька суттєвих аспектів:

1) Професійне судове адміністрування виокремилося в окрему галузь управління у зв'язку із розвитком суспільства та економіки, зростанням кількості справ та сфер, де конфлікти вирішуються судом, скороченням ресурсів, та розвитком інформаційних технологій.

2) Важливість підпорядкування судового адміністрування безпосередньо судовій гілці влади.

3) Професійне судове адміністрування зумовлене також зростаючим розумінням ролі судового адміністратора у таких фундаментальних речах, як:

а) сприяння незалежності судової гілки влади,

б) збереження ресурсів судової системи,

в) підвищення довіри громадян до суду.

Традиційно характеризуючи суд, прийнято робити акцент саме на те, що суд це спеціальний орган який, здійснює правосуддя, і розглядаючи при цьому тільки власні теоретичні та практичні питання судочинства, не приділяючи уваги тому, що в першу чергу суд є органом державної влади, який має певну внутрішню структуру, та має взаємовідносини з іншими органами державної влади.

Досвід підтверджує, що існування керівних посад в судовій системі є вкрай необхідною для організації належної роботи суду та судової системи в цілому. Оскільки там, де керівник суду вміло організовує роботу, не втручаючись при цьому в розгляд суддями конкретних судових справ, забезпечується дотримання процесуальних строків розгляду справ, підвищується кваліфікація суддів, належним чином здійснюється прийом громадян тощо. Однак, останнім часом зберігається тенденція до звуження кола повноважень голови суду, мотивуючи це забезпеченням незалежності суду, що неоднозначно трактується науковцями та викликає дискусії. Але вирішення проблем незалежності судової системи потребує комплексного підходу з урахуванням існування організаційно-управлінських відносин в цій системі.

Питання судового адміністрування в Україні вперше постало під час проведення так здаваної "малої судової реформи" після прийняття у лютому 2002 року Закону України "Про судоустрій України". На виконання вимог даного Закону 29 серпня 2002 року було видано Указ Президента України № 780/2002 "Про Державну судову адміністрацію України", як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, що здійснює організаційне забезпечення діяльності судів. Таким чином, у вітчизняної Феміди з'явився менеджер - Державна судова адміністрація України.

Саме тоді, вперше в Україні було введено посаду керівника апарату суду, на якого було покладено організаційне забезпечення роботи суду.

Посада керівника апарату суду є однією із наймолодших судових професій у нашій державі, і процес її становлення та формування як ключової адміністративної посади у суді перебуває на початковій стадії. Але, попри "молодість" - керівник апарату суду є ключовою посадою у структурі управління судом, на яку покладено адміністративне навантаження і через яку здійснюється взаємодія апарату суду і суддів.

У зв'язку з тим, що становлення професійного адміністрування відбувається саме тепер, і не тільки в Україні, але й в більшості країн світу, включаючи розвинені західні демократичні держави, – існують різні підходи до тлумачення суті професії судового адміністратора, функціонального навантаження, розуміння його ролі в загальних процесах розвитку судової системи, розподілу функцій між судовими адміністраторами та суддями в сфері управління судами як інституціями [3, с. 52].

Слід дійти висновків, що судова система в Україні від моменту набуття державою незалежності фактично перебуває у стані постійного реформування. Зазвичай, кожен реформаторський захід у цій сфері запроваджується під гаслами забезпечення незалежності судової влади, наближення національної судової системи та судочинства до міжнародних та європейських норм і стандартів. На мій погляд, висвітлені проблеми обумовлені не тільки відсутністю системи законодавчих норм, що визначають правовий статус адміністративних посад, але і вкрай низьким ступенем вивченості даного інституту науковим співтовариством.

ЗМІСТ:

Секція Господарського права, господарсько-процесуального права;

1. *В.Е. Вакім,* ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
2. *Врублевська Катерина Миколаївна,* КОНВЕРГЕНЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПРАВА: РОЗВИТОК МІЖІНСТИТУЦІЙНИХ УТВОРЕНЬ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ
3. *Гайдук Анна Сергіївна,* ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РОЗУМІННЯ ДЕФІНІЦІЇ «КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО ДЕРЖАВИ»
4. *Желобницький Ярослав Сергійович,* ФОРМИ ЗАХИСТУ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ
5. *Kovalevskaya Ekaterina ,* What is that NCA and how it is working in Ukraine
6. *Колінько Ірина Олександрівна,* ДОГОВІР ПОРУКИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ
7. *Колінько Ірина Олександрівна*, ДО ПИТАННЯ УКЛАДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ
8. *Макаренко А.С.,* ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ТОВАРНИХ БІРЖ
9. *Музика Юлія Геннадіївна,* ГРОМАДСЬКІ СЛУХАННЯ ПРОЕКТІВ МІСТОБУДІВНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
10. *Склярова Римма Василівна,* ІНСТИТУТ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ
11. *Стеценко Ярослав Миколайович,* ПРОБЛЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ
12. *Тертишна Лілія Сергіївна,* ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
13. *Тітов Артем Олексійович,* ВІДМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «НЕДІЙСНОСТІ» ТА «НЕУКЛАДЕНОСТІ» ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ
14. *Т.М. Чубар,* ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРАХУВАННЯ ЗУСТРІЧНИХ ОДНОРІДНИХ ВИМОГ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ПРО НЕСПРОМОЖНІСТЬ (БАНКРУТСТВО) КРАЇН З ПРОКРЕДИТОРСЬКОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ

Секція Трудового права; право соціального забезпечення;

1. *Бакланова Олена Володимирівна,* ДО ПИТАННЯ ПРО ГАРАНТУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ПРАВА НА ПРАЦЮ
2. *Баша Катерина Анатоліївна,* ЩОДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ
3. *Воліна Анастасія Едуардівна,* ПРАВО ПРАЦІВНИКІВ НА САМОЗАХИСТ СВОЇХ ПОРУШЕНИХ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ
4. *Данильченко Ангеліна Михайлівна,* ОЦІНОЧНІ ПОНЯТТЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ
5. *Клімньова Таїсія Олександрівна,* ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
6. *Кравчук Віктор Олександрович,* ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ТА КЕРІВНИХ РОЗ'ЯСНЕНЬ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ДЛЯ ТРУДОВОГО ПРАВА
7. *Ножняк Ольга Миколаївна,* МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АКТИ ЯК ДЖЕРЕЛА ТРУДОВОГО ПРАВА
8. *Промський Євгеній Сергійович,* КОНТРАКТ ЯК РІЗНОВИД ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ
9. *Якубовський Володимир Володимирович,* ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Секція Земельного права; аграрного права; екологічного права; природоресурсного права;

1. *Іванов Денис Володимирович,* ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ
2. *Музика Юлія Геннадіївна,* «ЗЕЛЕНИЙ ТАРИФ» В УКРАЇНІ:АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
3. *Тимофеєв Антон Олександрович,* ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ В ГАЛУЗІ ПОВОДЖЕННЯ З ЯДЕРНИМИ ВІДХОДАМИ
4. *Лігун Є.,* «Особливості правового режиму полезахисних лісових смуг»

Секція Кримінального права та кримінології; кримінально-виконавчого права;

1. *Андрощук Ольга Юріївна,* ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ КОНТРАБАНДИ ЗА КК УКРАЇНИ ТА КК ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
2. *Артеменко Денис Сергійович*, ОСОБЛИВОСТІ ДОБРОВІЛЬНОЇ ВІДМОВИ СПІВУЧАСНИКІВ
3. *Бакланова Олена Володимирівна,* ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ОСОБИ ЯК СКЛАДОВА СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ
4. *Баранова Дарина Віталіївна,* ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАМАХУ НА ЗЛОЧИН У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
5. *Башкірова Валерія Андріївна,* ОСОБА ПОТОРЕПІЛОГО ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВБИВСТВ ІЗ РОЗЧЛЕНУВАННЯМ ТРУПА
6. *Бєлобокова Юлія Володимирівна,* ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОЧАТКОВОГО МОМЕНТУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ
7. *Борох Юлія Олександрівна,* УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В ЗАПОБІГАННІ ВАНДАЛІЗМУ
8. *Бражник В.О.,* СПЕЦІАЛЬНІ ЗАСОБИ ОБОРОНИ
9. *Василенко Тетяна Сергіївна,* ЩОДО ПРОБЛЕМ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ПРОВОКАЦІЯ ЗЛОЧИНУ»
10. *Вербієць В.С.,* КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ
11. *Витвіцька Олександра Сергіївна,* ПРЕДМЕТ НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ

12. *Волошин Владислав Дмитрович,* ДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ІНСТИТУТІВ СПІВУЧАСТІ І ПРИЧЕТНОСТІ ДО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ
13. *Гайнутдінова Олена Валеріївна,* ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ
14. *Джафаров Давид Ельдар Огли,* ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ РЕЦИДИВУ В ВІТЧИЗНЯНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА В ЗАКОНОДАВСТВІ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
15. *Дідик Валерія Анатоліївна,* ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ НЕОБЕРЕЖНОЇ ВИНИ
16. *Добряк Анастасія Володимирівна,* ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОРИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ
17. *Дубина Володимир Анатолійович,* КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: ЗА І ПРОТИ
18. *Дубовий Дмитро Олександрович,* ПРАВО НА ПРАЦЮ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАСУДЖЕНОГО ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ
19. *Железнякова Наталія Ігорівна,* ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ
20. *Житнікова Вікторія Валеріївна,* ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ НЕОБЕРЕЖНОСТІ ЯК ФОРМИ ВИНИ У ЗАКОНОДАВСТВІ ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
21. *Зайва Юлія Русланівна,* ЗЛОЧИННА ОРГАНІЗАЦІЯ ЯК ФОРМА СПІВУЧАСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ
22. *Зінченко Карина Андріївна,* ЕВТАНАЗІЯ: ДОПУСТИМА ЧИ НА?
23. *Капітан Анна,* ПОРІВНЯЛЬНО–ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ОБМЕЖЕНОЇ ОСУДНОСТІ ЗГІДНО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
24. *Кірик Андрій,* ПРОТИПРАВНИЙ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ ЯК КОРУПЦІЙНИЙ ЗЛОЧИН
25. *Клименко К.В.,* СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ
26. *Клімньова Таїсія Олександрівна,* ЮРИДИЧНА ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ: ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ
27. *Козій Олег Ігорович,* ПОРІВНЯННЯ СТАТТІ 121 КК УКРАЇНИ «УМИСНЕ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ» З ЗАКОНОДАВСТВОМ ІНШИХ КРАЇН ЗА ЦЕЙ ЗЛОЧИН
28. *Корнієнко Анна Миколаївна,* ДІЙОВЕ КАЯТТЯ ТА ДОБРОВІЛЬНА ВІДМОВА. СПІВВІДНОШЕННЯ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ
29. *Крістенкова Юлія Сергіївна,* ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ ЗА КК УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН
30. *Липська Діана Володимирівна,* ОРГАНІЗОВАНІ ЗЛОЧИННІ ГРУПИ В УКРАЇНІ
31. *Макаренко Валерія Ігорівна,* ПОТЕРПІЛИЙ ВІД ЗЛОЧИНУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ
32. *Мараквелідзе Тамара Гагівна,* УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ`ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ) (СТ. 212 КК УКРАЇНИ): ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
33. *Марокко Дарія Федорівна,* ПРИНЦИП ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ
34. *Микитишина Катерина Олександрівна,* ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ТЕРИТОРІАЛЬНУ ЦІЛІСНІСТЬ ТА НЕДОТОРКАНІСТЬ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ ПРОТИДІЇ СЕПАРАТИЗМУ
35. *Мінасян Крістіна Артурівна,* ПОВТОРНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ
36. *Некрасова Анастасія Олегівна,* ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ
37. *Ніколаєва Катерина Вікторівна,* ДО ПИТАННЯ ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ ВАГІТНИХ ЖІНОК І ЖІНОК, ЯКІ МАЮТЬ ДІТЕЙ ВІКОМ ДО СЕМИ РОКІВ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
38. *Носач Єлизавета Олександрівна,* НЕПРАВОМІРНА ВИГОДА ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 369 КК УКРАЇНИ (ПРОПОЗИЦІЯ, ОБІЦЯНКА АБО НАДАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВІЙ ОСОБІ)
39. *Олійник Аліна Романівна,* ДО ПИТАННЯ ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНУ І ПРАВОПОРУШЕННЯ
40. *Онищенко Катерина Олександрівна,* ДОТРИМАННЯ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ У ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ
41. *Ординат Марина Василівна,* ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ СУБ'ЄКТОМ ЗЛОЧИНУ
42. *Павлуцька Владлена Ігорівна,* РОЗМЕЖУВАННЯ ПРОЯВІВ КРИМІНАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ В КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ
43. *Пістра Ярослава Валентинівна,* УМИСНЕ ЛЕГКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
44. *Погорелова Ольга Володимирівна,* ОБОВ'ЯЗКОВІ ОЗНАКИ БАНДИ ЯК УМОВА ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СТ.257 КК
45. *Рищиковець Віра Миколаївна,* ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИНОСТІ
46. *Руденко Альона Михайлівна,* ЗАПОБІГАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕСТРУКТИВНИХ ВІРТУАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ
47. *Савчук Надія Олександрівна,* СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ: ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
48. *Силенок Катерина Петрівна,* ДО ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ОТРИМАННЯ ОСВІТИ (ст.183 КК України)
49. *Смичкова Ніна Ігорівна,* НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВПЛИВУ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ: СПРОБА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОЦІНКИ
50. *Соломаха Дар'я Вікторівна,* ІНСТИТУТ МЕДІАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ
51. *Сухопар Анна Анатоліївна,* МЕТА ПОКАРАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ
52. *Терлецька Аліна Іванівна,* УМИСНЕ ВБИВСТВО, ВЧИНЕНЕ В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
53. *Хавер Катерина Сергіївна,* ВІДМІННІСТЬ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ ВІД ДИВЕРСІЇ

54. *діхтярь Людмила Анатоліївна,* ПОМИЛКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
55. *Чередниченко К. Ю.,* ГІПНОЗ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРКТЕРИСТИКА
56. *Яцен Назар Геннадійович,* ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ ЗА КК УКРАЇНИ

Секція Кримінального процесу та криміналістики; судової експертизи; оперативно-розшукової діяльності;

1. *Адріанов Олександр Васильович,* ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ
2. *Андрійцьо Анатолій Михайлович,* ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО СВІДКА
3. *Атаманюк Б.Р.,* ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ ДОПИТУ В РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ
4. *Бєлянська С.М.,* ЩОДО МОЖЛИВОСТЕЙ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ ЗА СІТКІВКОЮ Й РАЙДУЖНОЮ ОБОЛОНКОЮ ОКА
5. *Білоус Іван Володимирович,* ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЧЕРКУ ЛІВШІ У ПОЧЕРКОЗНАВЧІЙ ЕКСПЕРТИЗІ
6. *Бондаренко Анастасія Олександрівна,* ВИСУНЕННЯ ВЕРСІЙ ПРИ ІНСЦЕНУВАННІ
7. *Борецька Наталія Сергіївна,* ТАКТИКА ВИКРИТТЯ НЕПРАВДИ ПРИ ДОПИТІ
8. *Бусигіна Анастасія Сергіївна,* ТАКТИКА ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ
9. *Гайдук Анна Сергіївна,* ОСОБЛИВІ АСПЕКТИ ТАКТИКИ ДОПИТУ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ
10. *Гридасов Б.В.,* СУДОВО-БАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ
11. *Дейкун Денис Віталійович,* ТАКТИКИ ДОПИТУ
12. *Завальний О.О.,* МОЖЛИВОСТІ СУДОВО-БАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
13. *Загоровська Вікторія Сергіївна,* ТАКТИКА ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОГО У КОНФЛІКТНІЙ СИТУАЦІЇ
14. *Кицинюк С.В,* СЛІДЧІ ВЕРСІЇ
15. *Колінько Ірина Олександрівна,* ПИТАННЯ ЩОДО ПРЕДМЕТУ ВИВЧЕННЯ СУДОВОЇ БАЛІСТИКИ
16. *Макаренко А.С.,* ДО ПРОБЛЕМИ ПІДРОБКИ ПАСПОРТІВ
17. *Марюхник Валерій Валерійович,* СУЧАСНА ЗЛОЧИННІСТЬ, ЯК ОДНА З ПРОБЛЕМ ВІТЧИЗНЯНОЇ КРИМІНАЛІСТИКИ
18. *Осадча Дарина Володимирівна,* КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА НА СУДОВОМУ СЛІДСТВІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ
19. *Перепелиця Валерія Віталіївна,* АВТОМАТИЗАЦІЯ ЕКСПЕРТНИХ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
20. *Сопіна Діана Аркадіївна,* ЩОДО ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГІПНОЗУ У ПРОЦЕСІ РОЗСЛІДУВАННЯ
21. *Торчинська Вікторія Русланівна,* КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ РУК ЛЮДИНИ
22. *Якименко Олександра Дмитрівна,* СЛІДОВА КАРТИНА ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТІВ, ВЧИНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ САМОРОБНОГО ВИБУХОВОГО ПРИСТРОЮ
23. *Купрієнко Анна Ігорівна,* Тактика огляду трупа при ексгумації
24. *Мангасарова Стелла Геннадіївна,* ЩОДО ПИТАННЯ СЛІДУ В КРИМІНАЛІСТИЦІ

Секція міжнародного права; філософії права;

1. *Андрійчук Богдан Ігорович,* ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
2. *Бутенко Оксана Олександрівна,* ПОНЯТТЯ «М'ЯКОГО ПРАВА», ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ТА СТАТУС В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
3. *Гайдамака Вікторія Олександрівна,* ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ТА ВИРІШЕННЯ ТАКОЇ ПРОБЛЕМИ ЯК «ДЕФІЦИТ ДЕМОКРАТІЇ» В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
4. *Holubnycha Vladyslava Mykolayivna,* THE PROBLEM OF THE FORMATION OF THE EUROPEAN WAY OF THINKING IN UKRAINIAN SOCIETY IN LEGAL CONTEXT
5. *Дорощенко Катерина Валеріївна,* ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
6. *Заика А.А.,* АНТИДИСКРИМИНАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА
7. *Viktoriya Isakova,* GOOD FAITH – A GAP FILLER OR STANDALONE PRINCIPLE?
8. *Лапій Іванна Ігорівна,* ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДЕРЖАВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ
9. *Мельничук Сергій Васильович,* ФОРМА ВИРАЖЕННЯ АВТОНОМІЇ ВОЛІ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ
10. *Полєхіна Валерія Сергіївна,* КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
11. *Раулець Марина Олегівна,* ПРОБЛЕМАТИКА ВИХОДУ КРАЇН З ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
12. *Рудич Денис Євгенович,* ЗАОХОЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ
13. *Степаненко Вікторія Олександрівна,* ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРАВОСУБ`ЄКТНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
14. *Степанченко Олена Сергіївна,* ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СТАТУСУ ДЕПУТАТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПАРЛАМЕНТІВ
15. *Щербакова Катерина Ярославівна,* НАСЛІДКИ ВИХОДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ З ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДЛЯ ШОТЛАНДІЇ
16. *Юзефович Тамара Ігорівна,* НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ
17. *Кабабян Вардан Варужанович,* LEX MERCATORIA ЯК КОНЦЕПЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА
18. *Руденко Альона Михайлівна*, Діяльність міжнародних організацій у сфері праці, як чинник врегулювання проблем трудової міграції
19. *Ільюченко Вікторія Юріївна;* Правова природа концепції lex mercatoria в історичній ретроспективі
20. *Фазан Тетяна Стефанівна,* Конвенція про заборону біологічної зброї 1972 року
21. *Прокопчук Марія Валеріївна,* Питання «демократичного дефіциту

22. *Найда Віталій Олегович,* ПРАВО НА ОСВІТУ: НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО І ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ

Секція Судоустрою; прокуратури та адвокатури

1. *Мазур Денис Олегович*, ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ